

Den Haag, 8 september 2009

Aan de gemeenteraad

Hierbij bieden wij u de sluitende ontwerpbegroting 2010 van de gemeente Den Haag aan.

Wij stellen u voor:

- I. de begroting 2010 van de gemeente Den Haag vast te stellen overeenkomstig de voorgelegde ontwerpbegroting met een eindsaldo, na verrekening met de reserves, van € 0,-;
- II. de budgetten voor 2010 in termen van lasten en baten per programma vast te stellen conform de ontwerpbegroting 2010;
- III. in te stemmen met het inzetten van de middelen uit de budgettaire ruimte 2010-2013 voor nieuwe beleidsontwikkelingen in de jaren 2010-2013 zoals voorgesteld in hoofdstuk één van de begroting 2010-2013 en zoals verwerkt in alle programma's;
- IV. de meerjarenraming 2011-2013 te aanvaarden als leidraad voor het te voeren beleid;
- V. in te stemmen met de mutaties van het meerjarig investeringsplan 2010-2013 en het beschikbaar stellen van de betreffende investeringskredieten voor zover deze de € 5 miljoen niet overstijgen;
- VI. in te stemmen met het beschikbaar stellen van een investeringskrediet van € 29,5 miljoen onderwijshuisvesting conform het in de begroting opgenomen meerjareninvesteringsplan 2010-2013.
- VII. in te stemmen met de weergave van de opgenomen risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen;
- VIII. in te stemmen met de aangepaste topindicatoren in de programma's Werk en Inkomen, Armoedebestrijding, Maatschappelijke Ondersteuning, Verkeer en Wonen;

Het college van burgemeester en wethouders,
de secretaris, de burgemeester,

mw. A.W.H. Bertram J.J. van Aartsen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Leeswijzer	5
1 Inleiding en algemene aandachtspunten	7
1.1 Inleiding	7
1.2 (Top) Indicatoren	12
1.3 Samenstelling college van burgemeester en wethouders	16
1.4 Budgettaire kaders en financiële ontwikkelingen	20
2 Beleidsbegroting	27
2.1 Programma Bestuur/gemeenteraad	27
2.2 Programma Bestuur/College	29
2.3 Programma Excellente dienstverlening	31
2.4 Programma Openbare orde en Veiligheid	37
2.5 Programma Cultuur en Media	43
2.6 Programma Onderwijs	49
2.7 Programma Burgerschap	57
2.8 Programma Werk en Inkomen	61
2.9 Programma Armoedebestrijding	67
2.10 Programma Jeugd	71
2.11 Programma Leefbaarheid	77
2.12 Programma Economie	83
2.13 Programma Sport	89
2.14 Programma Maatschappelijke Ondersteuning	95
2.15 Programma Welzijn (vervallen)	102
2.16 Programma Volksgezondheid en Zorg	103
2.17 Programma Verkeer	109
2.18 Programma Wonen	115
2.19 Programma Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst	121
2.20 Programma Milieu	131
2.21 Programma Citymarketing en Internationale Stad	137
2.22 Programma Financiën	143
3 Stadsdelen	147
3.1 Inleiding	147
3.2 Stadsdeel Loosduinen	148
3.3 Stadsdeel Escamp	150
3.4 Stadsdeel Segbroek	152
3.5 Stadsdeel Scheveningen	154
3.6 Stadsdeel Centrum	156
3.7 Stadsdeel Laak	158
3.8 Stadsdeel Haagse Hout	160
3.9 Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg	162
4 Bedrijfsvoering	165
4.1 Personeelsbeleid	165
4.2 Organisatiebeleid	166
4.3 Informatiebeleid	167
4.4 Juridische Zaken	168
4.5 Doelmatigheid en doeltreffendheid	169
4.6 Huisvesting	169
4.7 Efficiency en bezuiniging	170
4.8 Financieel beheer van gemeentebrede en dienstspecifieke processen	171
5 Paragrafen	173
5.1 Lokale heffingen	173

5.2	Gemeentelijke inkomsten	178
5.3	Weerstandvermogen	181
5.4	Onderhoud kapitaalgoederen	188
5.5	Financiering	194
5.6	Grondbeleid	200
5.7	Verbonden partijen	205
5.8	Investerings	214
5.9	Krachtwijken	218
5.10	Grotestedenbeleid	222
6	Financiële begroting	225
6.1	Overzichten Lasten en Baten per programma	227
6.2	Financiële positie per programma	229
6.2.1	Programma Bestuur / Gemeenteraad	229
6.2.2	Programma Bestuur / College	232
6.2.3	Programma Excellente dienstverlening	236
6.2.4	Programma Openbare orde en Veiligheid	238
6.2.5	Programma Cultuur en Media	241
6.2.6	Programma Onderwijs	245
6.2.7	Programma Burgerschap	248
6.2.8	Programma Werk en Inkomen	250
6.2.9	Programma Armoedebestrijding	253
6.2.10	Programma Jeugd	255
6.2.11	Programma Leefbaarheid	258
6.2.12	Programma Economie	261
6.2.13	Programma Sport	263
6.2.14	Programma Maatschappelijke ondersteuning	265
6.2.16	Programma Volksgezondheid en Zorg	268
6.2.17	Programma Verkeer	271
6.2.18	Programma Wonen	274
6.2.19	Programma Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst	276
6.2.20	Programma Milieu	280
6.2.21	Programma Citymarketing en Internationale stad	283
6.2.22	Programma Financiën	286
6.2.23	Programma Overige beleidsvoornemens	290
Bijlagen		293
Bijlage 1	Aansluiting commissies op programma's	293
Bijlage 2	Overzicht personele sterkte en lasten	294
Bijlage 3	Overzicht gemeentelijke tarieven	295
Bijlage 4	Dotaties en onttrekkingen Reserves	298
Bijlage 5	Looptijd, doel en hoogte van reserves	314
Bijlage 6	Voorzieningen gemeentelijke middelen	331
Bijlage 7	Voorzieningen met middelen van derden	334
Bijlage 8	Meerjarig Investeringsplan (per project)	335
Bijlage 9	Grondexploitaties Den Haag	339
Bijlage 10	Afkorting	341
Colofon		346

Leeswijzer

Inleiding

De Programmabegroting 2010-2013 is opgebouwd uit de beleidsbegroting (bestaande uit beleidsprogramma's en een hoofdstuk over de stadsdelen), een hoofdstuk over de bedrijfsvoering van de gemeente, een aantal paragrafen waaronder Krachtwijken en de financiële begroting. De inhoudelijke speerpunten van het beleidsakkoord Meedoen zijn in de programma's terug te vinden, evenals de topindicatoren van de gemeenteraad, andere meetbare ambities en effecten van het beleid.

De inleiding, hoofdstuk één, bevat de visie en missie voor Den Haag, het overzicht en de uitwerking van de topindicatoren die door de gemeenteraad in 2007 is bepaald voor deze bestuursperiode. Daarna volgen de overzichten van de beschikbare en verdeelde budgetten voor de periode 2010 tot en met 2013. Toelichtingen op de verdeelde budgetten zijn per programma gegeven in de Financiële begroting (hoofdstuk zes).

Beleidsbegroting

In hoofdstuk twee zijn de beleidsprogramma's beschreven en hoofdstuk drie bevat een omschrijving voor de acht stadsdelen.

Ieder beleidsprogramma vat samen wat de gemeente wil bereiken (doelenboom) en welke prestaties de gemeente zal leveren om de doelstellingen voor het dat beleid te realiseren. De programma's bevatten (met uitzondering van de programma's Bestuur/Gemeenteraad en Bestuur/College) een doelenboom. Een doelenformulering draagt bij aan het verbeteren van de samenhang en de onderlinge verbanden tussen de te bereiken doelen en de te verrichten gemeentelijke inspanningen. Deze uitwerking geschiedt binnen het stramien van de w-vragen zoals voorgeschreven door het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Ten slotte zijn bij ieder programma de beschikbare middelen voor 2010 voor de gemeentelijke inspanningen in beeld gebracht. Ieder programma bevat een meerjarenoverzicht van de programmatotalen (op lasten en baten) en de totalen van de reserves, voorzieningen en investeringen.

Het beleid en de uitvoering in de acht stadsdeelplannen zijn samengevat weergegeven in hoofdstuk drie op basis van de stadsdeelplannen voor 2010.

Bedrijfsvoering

Hoofdstuk vier is de door het BBV verplicht gestelde paragraaf over de bedrijfsvoering. Hierin staan belangrijke uitgangspunten van de interne bedrijfsvoering van de gemeentelijke organisatie voor de komende jaren. In haar rapport bij de jaarrekening 2008 heeft de rekeningencommissie aanbevolen de paragraaf bedrijfsvoering uit te breiden met een afzonderlijke passage met aandachtspunten voor de belangrijkste gemeentebrede en dienstspecifieke processen. In deze begroting is een aanzet voor zo'n passage opgenomen. In latere jaren wordt deze passage verder uitgewerkt en uitgediept.

Paragrafen

De paragrafen in hoofdstuk vijf geven gebundeld informatie over bepaalde thema's, die anders te gefragmenteerd aan de orde zouden komen. Deze informatie wordt voor zowel het bestuur als toezichthouders belangrijk gevonden om de financiële positie van de gemeente te kunnen beoordelen. De paragrafen Lokale heffingen, Weerstandsvermogen, Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen, Grondbeleid en Financiering zijn verplicht voorgeschreven in het BBV. Het overzicht van de gemeentelijke inkomsten staat in een aparte paragraaf, evenals de gemeentelijke investeringen en de ambities in de Krachtwijken. Ook hebben we dit jaar voor het eerst een paragraaf nieuw beleid opgenomen. In deze paragraaf treft u ook het budgettaire kader aan.

Financiële begroting

In de financiële begroting in hoofdstuk zes wordt net als voorgaande jaren aandacht besteed aan de financiële positie van de gemeente Den Haag per programma. Ieder programma bevat het overzicht van lasten en baten op een gedetailleerd niveau, het overzicht van de ontwikkeling op de gemeentelijke reserves, de besteding uit voorzieningen en het overzicht van de te plegen investeringen in de stad Den Haag tot 2013. Daarnaast geeft elk programma de aansluiting weer met de vorige begroting. Deze uitgebreide uiteenzetting van de financiële positie waarborgt het inzicht van de raad in de financiën.

1 Inleiding en algemene aandachtspunten

1.1 Inleiding

Samenvatting/inleiding begroting 2010 -2013

De programmabegroting 2010-2012 ligt voor u. De vierde en laatste begroting die dit college aan deze raad presenteert. Een goed moment om de balans op te maken: welke opgaven lagen er vanuit het coalitieakkoord, en zijn die volbracht? Welke resultaten zijn daarmee geboekt en welke nieuwe opgaven liggen er voor 2010 en vervolgens voor een nieuw college en een nieuwe raad na de gemeenteraadsverkiezingen? Maar ook: welke tussentijdse ontwikkelingen waren er, en welke acties heeft het college daarop ondernomen?

Het college heeft die balans opgemaakt. Uitgangspunt daarbij is de toekomstvisie die beschreven staat in de structuurvisie Den Haag 2020 “Wereldstad aan Zee” en de Sociaal economische agenda 2020, en de prioriteiten daaruit voor de jaren 2006 tot en met 2010 die staan in het coalitieakkoord “MeeDoen”. Topprioriteit was en is investeren in werkgelegenheid. Er is geïnvesteerd in de verbetering van het vestigingsklimaat en het aantrekken van nieuwe nationale en internationale bedrijven, in de bereikbaarheid, in citymarketing en veiligheid, en er is geïnvesteerd in goede, betaalbare woningen in een groene, duurzame stad. De dienstverlening aan bewoners is verbeterd en de financiële positie van de gemeente is gezond. De stad staat er goed bij.

Intussen trad een nieuw kabinet aan, Balkenende IV, als gevolg waarvan ook in Den Haag in vier krachtwijken een intensieve aanpak is gestart om hardnekkige achterstanden aan te pakken. De eerste resultaten worden nu zichtbaar met brede buurtscholen, de ‘één-coach-per-gezin’-aanpak, werkgelegenheid in de wijk, en verbetering van woningen en leefbaarheid in de buurten. De kredietcrisis en de daaropvolgende economische recessie trekt ook sporen in onze stad. Bedrijven hebben het moeilijk. De bestedingsimpuls van 97 miljoen, die het college voorstelde, moet een dempende werking hebben op de werkloosheid. Veel duurzame investeringen in de stad zijn het gevolg.

De verslechterde economische vooruitzichten hebben ook hun effect op de gemeentelijke meerjarenbegroting. Voor het eerst sinds lange tijd biedt die een somber beeld: in de jaren na 2011 zal de gemeente moeten bezuinigen. Overeenkomstig de afspraken met het rijk over de uitkering uit het gemeentefonds gaat het om een bedrag van € 5,5 mln met ingang van 2011 oplopend naar € 7,2 mln in 2012, waarvoor het college een oplossing biedt in deze begroting. Welke effecten de komende rijksbegroting zal hebben voor specifieke uitkeringen waarvan wij als stad profiteren, zal in de komende maanden blijken. In het bijzonder gaat het daarbij om middelen voor werkgelegenheid, reïntegratie, en sociale uitkeringen. Zodra zicht is op de effecten daarvan voor Den Haag komt het college met een nadere invulling van het Beleidsplan werk en inkomen, dat u bij deze begroting aantreft.

Mensen in de stad ervaren de economische recessie. Behalve de investeringen die het college mogelijk acht, ondanks de sombere tijden, doet het ook voorstellen om de lasten voor bewoners in 2010 te laten dalen. De OZB daalt in 2010 eenmalig met 6%, en de afvalstoffenheffing kan, op grond van een voorlopige inschatting van de besparing met de europees aanbestede huisvuilverwerking, met tenminste eenzelfde percentage omlaag, terwijl de kwaliteit omhoog kan en we zo een schonere stad krijgen. Ook de bouwleges zullen in 2010 niet hoeven stijgen. In de bouwmarkt doet de economische recessie zich zwaar gelden, en een lastenverzwaring als gevolg van stijgende leges zou een opleving alleen maar bemoeilijken.

Lastenverlichting voor bewoners dus, én voor het komende jaar, 2010, ook een perspectief van voortgaande investeringen. Het college stelt voor ruim 40 miljoen extra te investeren in 2010. In werk, armoedebestrijding, in de krachtwijken zowel als in de internationale sector, in goede betaalbare woningen, in onderwijs en in cultuur!

Werk: ontzettend belangrijk

Topprioriteit uit het coalitieakkoord ‘Meedoen’ is het zorgen voor banen. Met de in 2006 ingevoerde ‘work-first’-aanpak doet de gemeente alles om bijstandgerechtigden aan het werk te krijgen. Het resultaat is dat in 2007 en 2008 het aantal mensen met een bijstandsuitkering sneller is gedaald dan het landelijke gemiddelde.

Met flinke investeringen in citymarketing en versterking van het internationale profiel zijn veel nieuwe banen gecreëerd en bedrijven aangetrokken. De positie als Internationale stad is verder versterkt door de komst van zes

nieuwe internationale instellingen, waaronder het Legal Heritage Centre. In de begroting 2010 reserveert het college € 2 miljoen voor het Institute of Global Justice.

De dienstverlening aan (startende) ondernemers is verbeterd. Er is een eerste stap gezet met de verlaging van de administratieve lasten, er is een ondernemersportaal met casemanagers geopend en de gemeente verstrekt microkredieten. In 2010 zetten we dit verder door, bijvoorbeeld met de invoering van de omgevingsvergunning (WABO). Hier trekt het college € 0,5 miljoen voor uit. Want de dienstverlening aan de bedrijven kan nog beter.

De economische crisis in 2009 grijpt fors in op het aantal WWB-uitkeringen. Sinds het begin van 2009 is er voor het eerst in jaren meer instroom dan uitstroom in de bijstand. Vanaf mei 2009 is de toename van het aantal WWB uitkeringen fors. Het bestand staat per 1 juli 2009 op ruim 16.000 uitkeringen. Het Centraal Planbureau voorspelt eind 2009 17.400 uitkeringen. Ook op het gebied van armoedeverzoeken en schuldhulpverlening neemt het aantal hulpvragen zienderogen toe.

Dit betekent een groter financieel risico voor de gemeente, ook omdat het Rijk dreigt te korten op de reïntegratiebudgetten. Vanwege de economische recessie heeft het college maatregelen genomen om te voorkomen dat mensen die hun baan verliezen terechtkomen in een uitkering.

“Van werk naar werk” is het motto. Er worden in 2009 en 2010 vakscholen, stage- en banenpools opgericht om jongeren aan het werk of op school te houden. Extra accountmanagers zijn aangesteld om nieuwe bedrijven aan te trekken.

In 2009 en 2010 investeert de gemeente € 97 miljoen extra in de stad om de lokale economie te stimuleren. De projecten zorgen voor werkgelegenheid in de stad en voor opdrachten aan het Haagse en regionale bedrijfsleven. Het gaat onder meer om de vernieuwing van en het onderhoud aan straatverlichting, verkeerslichten, riolen, bruggen en sportaccommodaties. Daarnaast wordt ook geïnvesteerd in werkgelegenheid en armoedeaanpak. De gemeente betaalt haar rekeningen sneller aan bedrijven.

Tegelijkertijd zorgt de gemeente voor een ruimhartig armoedebeleid voor hen die niet mee kunnen doen. Vanaf 2006 profiteren duizenden extra huishoudens die leven op het minimum van één van de regelingen en uitkeringen. Er zijn bijvoorbeeld meer dan 12.000 extra Ooievaarspassen verstrekt. Bovendien kunnen 65-plussers met een Ooievaarspas in 2010, net als in 2009, gratis met het OV reizen. De invoering van de Wet maatschappelijke Ondersteuning is succesvol gedaan, met veel aandacht voor onder andere mantelzorg, huiselijk geweld en vrijwilligers.

Jeugd: pak je kansen

De afgelopen jaren is volop geïnvesteerd in de toekomst van de Haagse jeugd. Iedere jongere verdient een kans op goed onderwijs, op een stage of een baan. Het begint met extra taalles op de voorschool voor peuters die slecht Nederlands spreken, zodat zij zonder achterstand naar de basisschool kunnen gaan. Er zijn inmiddels 81 van deze voorscholen. Het aantal peuters op de voorschool is in 3 jaar tijd met 60 procent gestegen tot circa 2.300.

Deze collegeperiode is hard gewerkt aan de invoering van de verlengde schooldag. Inmiddels kunnen op 60 achterstandsscholen Haagse leerlingen na schooltijd deelnemen aan taal-, sport- en cultuurlessen. Hiervoor zijn speciale combinatiefunctionarissen aangesteld.

Hierboven op komen, in het kader van de krachtwijkenaanpak, nog eens 6 brede buurtscholen bij en zijn een zaterdagavondschool en een zomerschool gerealiseerd. Het college handhaaft streng de Leerplichtwet. Speciale vakscholen moeten jongeren beter voorbereiden op de arbeidsmarkt. Vanwege de economische recessie investeert het college extra in de schuldhulpverlening, vooral voor jongeren. Zij krijgen extra voorlichting en betere hulpverlening dan voorheen.

In de krachtwijken is de werkloosheid onder jongeren groot. Daarom is in april 2008 een succesvolle participatietop georganiseerd. Veel bedrijven hebben daar toegezegd extra banen te creëren in de vier Haagse krachtwijken.

De gemeente investeert in sport. De afgelopen jaren zijn nieuwe sportaccommodaties gerealiseerd, onder andere in het centrum van de stad. Voor 2010 stelt het college voor het project ‘Kinderen doen mee’ te verlengen, zodat kinderen uit arme gezinnen ook volgend jaar gratis kunnen deelnemen aan sport, cultuur en de voorschool.

Voor de ondersteuning van gezinnen komen er meer Centra voor Jeugd en Gezin. Risicjongeren worden intensief begeleid door het gemeentelijke Jeugd Interventie Team, er zijn de afgelopen jaren honderden jongeren met problemen succesvol op weg geholpen.

Betrokken stad, betrokken burgers

Met de komst van cultuurankers in Laak, Escamp en Regentessekwartier, I-shops in ieder stadsdeel, een wijkgericht gezondheidsbeleid, een Cruyffcourt in de Schilderswijk en de proef met 'bewonersparticipatie en veiligheid' zijn deze periode forse stappen gezet in het meer en beter betrekken van de mensen in de stad bij de gemeente. Dat geldt ook voor de dienstverlening. Steeds meer gemeentezaken kunnen thuis met de computer, of via het centrale telefoonnummer 14070 worden geregeld. De baliefunctie op de stadsdeeltkantoren wordt in 2010 verder verbeterd, het college stelt hiervoor extra geld beschikbaar.

De afgelopen vier jaar zijn taken, bevoegdheden en budgetten naar de stadsdelen gebracht. Bewoners en bewonersorganisaties worden hierdoor beter betrokken bij de uitvoering van gemeentelijk beleid in hun eigen omgeving. Behalve meedenken en meedoen, kunnen ze ook mee bepalen waaraan budgetten worden besteed. Zo is in de recessiemaatregelen € 8 miljoen besteed aan een grote voorjaarsschoonmaak en aanpassingen in de openbare ruimte in de stadsdelen.

De uitdaging in de komende periode wordt om deze werkwijze te verankeren in de gemeente en meer taken en bevoegdheden naar de stadsdelen te brengen.

Den Haag moet veilig zijn en Hagenaars moeten zich veilig voelen in hun stad. Overlastgevende jongeren worden door een mobiel jongerenteam (SMJT) begeleid en aangepakt. Nog in 2009 start het Veiligheidshuis, waarin onder andere Jeugdzorg, Politie, Openbaar Ministerie en de reclassering samenwerken tegen overlast en criminaliteit. Het algemeen gevoel van onveiligheid is de afgelopen jaren gedaald. In 2010 verbeteren wij de veiligheid in het openbaar vervoer door onder andere het continueren van de inzet van conducteurs op de tramlijnen 9 en 16.

Maar Meedoen betekent ook dat bewoners kunnen meepraten over beleid en de ontwikkeling van de stad. Er zijn deze periode successen geboekt. De samenspraak bij het masterplan Erasmusveld-Leywegzone is een voorbeeld. De samenspraak heeft geleid tot een aantal belangrijke aanpassingen aan het plan, waardoor meer tuinen en sportvelden behouden kunnen blijven dan in het oorspronkelijke plan van de gemeente. Het bleek ook mogelijk om in goede harmonie met omwonenden locaties voor nieuwe voorzieningen voor ex-psychiatrische patiënten of (ex-) verslaafden aan te wijzen. Soms gaat het ook stroef, dan blijft inspraak steken bij verzet. De uitdaging voor de komende periode is om nog vaker bewoners als serieuze gesprekspartner te betrekken bij de noodzakelijke verdere ontwikkeling van de stad.

De afgelopen jaren is het aantal inburgeraars achtergebleven bij de verwachtingen en doelstellingen. Gelukkig wordt in 2009 de achterstand deels ingelopen. Dankzij het Fonds Burgerschap hebben vele ontmoetingsactiviteiten plaatsgevonden.

Een duurzame en vitale stad

Den Haag staat in de steigers en ontwikkelt zich tot Wereldstad aan Zee. Met extra woningen voor alle inkomens, goede voorzieningen en veel groen. Dit is een ontwikkeling van lange adem, zeker gezien de huidige economische situatie. Tot en met 2008 zijn in deze collegeperiode 7.294 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Deze periode zijn diverse masterplannen uit de structuurvisie uitgewerkt. Zo zijn de nota's van uitgangspunten Internationale Zone, Transvaal, Scheveningen Haven en Kijkduin vastgesteld.

In de begroting 2010 reserveert het college ruim € 18 miljoen voor de realisatie van deze grote projecten, waaronder de ontwikkeling van het nieuwe dans- en muziekcentrum Spuiplein. Veel woningbouwprojecten zijn in uitvoering, zoals Den Haag Nieuw Centraal, het Wijnhavenkwartier, de transformatie van de Binckhorst, de herstructurering in Zuidwest, waar de meest duurzame wijk van Nederland wordt gebouwd, en Duindorp.

De recessie heeft de bouwwereld het afgelopen jaar hard getroffen. De woningbouwproductie en doorstroming op de woningmarkt stagneren en de huizenprijzen staan onder druk. De gemeente investeert in het kader van de crisismaatregelen in 2009 en 2010 miljoenen in het naar voren halen van bouwprojecten en het stimuleren van de woningbouwproductie. Hiermee laat de gemeente zien door te willen gaan met de ontwikkeling van de stad.

Om te voorkomen dat goedwillende bewoners vertrekken vanwege overlast in hun wijk, worden misstanden als illegale overbewing, wietplantages en uitkeringsfraude in woonwijken aangepakt, onder andere door de Haagse Pand Brigade. In 2010 stelt het college € 1,8 miljoen voor deze handhaving beschikbaar.

De bereikbaarheid van de (binnen)stad is deze periode flink verbeterd. Sinds Randstadrail in 2007 operationeel is, stijgt het aantal gebruikers. Inmiddels reizen dagelijks 94.000 reizigers met de snelle tram. De Hubertustunnel is

geopend en over de komst van het Trekvliettracé is besloten. Met de invoering van het verkeerscirculatieplan wordt doorgaand verkeer om de binnenstad geleid waardoor er meer ruimte komt voor fietsers en voetgangers in het centrum. Het asfalteren van fietspaden wordt in het kader van de crisismaatregelen versneld.

De investering van € 10 miljoen in windenergie is een mijlpaal. Hiernaast is deze periode de luchtvervuiling bestreden, ondermeer door de invoering van de milieuzone, de slooppremie en de bussen op aardgas.

Dankzij de invoering van het betaald parkeren in tien woonwijken is de parkeerdruk sterk teruggelopen, fout parkeren is zo goed als uitgebannen. Betaald parkeren is niet overal een oplossing. In die wijken waar structureel te weinig parkeerplaatsen zijn, moeten de komende jaren extra parkeerplaatsen worden aangelegd.

Den Haag moet schoner! Dat vindt niet alleen de gemeente Den Haag, ook veel burgers en bedrijven zien dat er iets gedaan moet worden aan de vervuiling in de stad. Sinds 2007 zijn extra veegploegen en handhavers ingezet om de stad schoner te maken. In de krachtwijken worden ondergrondse vuilcontainers geplaatst. Het college zet door met Den Haag Schoon.

Gezonde gemeentefinanciën

De gemeente verwacht onder huidige economische ontwikkelingen nog een sluitende begroting in 2010, maar voorziet een daling van de inkomsten vanaf 2011. In de Voorjaarsnota van mei jl. is dit budgettaire beeld gegeven. In afwachting van meer duidelijkheid van het Rijk, zal het nieuwe gemeentebestuur voor de begroting 2011 keuzes moeten maken.

Voor het komende jaar, 2010, ook een perspectief van voortgaande investeringen in de toekomst van de stad: aanpak van probleemgezinnen in krachtwijken, meer inzet voor een schone stad en meer handhaving in de krachtwijken, meer geld voor armoedebestrijding en gezondheidsmaatregelen, investeringen in kennis en opleiding, het voortzetten van de grote structuurvisie plannen. Ook is geld vrijgemaakt voor kleinere knelpunten in de stad zoals theater Branoul en het realiseren van de historische haven aan het Zieken.

Het gemeentelijke weerstandsvermogen is voldoende om eventuele klappen van de recessie in 2010 (en deels in 2011) op te vangen. De gemeentelijke woonlasten dalen in 2010 ten opzichte van 2009. Den Haag verlaagt in 2010 de lokale lasten voor de Hagenaar door de OZB-tarieven met 6 procent te laten afnemen. Ook de precario voor woonboten wordt met hetzelfde percentage verlaagd. Hiervoor is € 2,0 miljoen uitgetrokken. De bestemming van het voordeel van de gunstige aanbesteding voor het overslaan, transport en verwerking van huishoudelijk vuil wordt met een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd.

De totale lasten voor 2010 zijn geraamd op € 2,3 miljard. Hiertegenover staan gelijke inkomsten in de begroting.

In de onderstaande tabel treft u de lasten per programma aan. Voor een nadere toelichting op de financiën per programma verwijzen wij u naar hoofdstuk 6.

Programma	Totaal lasten (x €1.000)
1 - Bestuur / Gemeenteraad	7.695
2 - Bestuur / College	159.790
3 - Excellente dienstverlening	49.860
4 - Openbare orde en Veiligheid	60.486
5 - Cultuur en Media	114.238
6 - Onderwijs	136.249
7 - Burgerschap	37.187
8 - Werk en Inkomen	600.309
9 - Armoedebestrijding	55.736
10 - Jeugd	47.261
11 - Leefbaarheid	158.413
12 - Economie	51.601
13 - Sport	51.402
14 - Maatschappelijke ondersteuning	215.931
16 - Volksgezondheid en Zorg	38.057
17 - Verkeer	106.120
18 - Wonen	45.579
19 - Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst	318.531
20 - Milieu	66.186
21 - Citymarketing en Internationale stad	15.785
22 - Financiën	230.212
23 - Overige beleidsvoornemens	59.362
Sub-totaal	2.625.991
Consolidatie-eliminatie	292.972-
Totaal	2.333.019

Haagse kerncijfers

Algemene gegevens	Rekening 2008	Begroting 2009	Begroting 2010
Inwoners	475.681	477.500	484.000
Woningen	232.404	234.000	236.500

Bron: Bevolkingsprognose 2006-2022.

(bedragen x € miljoen)			
Algemene financiële gegevens	Rekening 2008	Begroting 2009	Begroting 2010
Saldo lasten en baten	59,1	0	0
Algemene reserve	88,3	88,3	81,4
Inkomsten gemeentefonds	752,9	755	848*
Opbrengst OZB	79,8	79,9	78,685
Omvang gemeentebegroting**	2.541	2.354	2.333

* Voor nieuwe taken wordt nu €69 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds in 2010. Daarvan komt €66 miljoen door overheveling van GSB3-budgetten, €2,1 miljoen voor handhavers en €0,6 miljoen voor de Antillianenregeling.

** Gecorrigeerd voor interne en externe leveringen binnen en tussen gemeentelijke diensten.

1.2 (Top) Indicatoren

Topindicatoren

Sinds 2008 is in de begroting een set van 37 topindicatoren opgenomen. De topindicatoren vormen een essentiële en beperkte set indicatoren bedoeld om de raad handvaten te bieden bij het geven van sturing aan de uitvoering van de kernthema's van het beleidsakkoord 'Meedoen' 2006-2010.

In 2009 is de set topindicatoren nader uitgewerkt. Dit heeft er toe geleid dat er nu een volledig overzicht van topindicatoren plus streefwaarden voor 2010-2013 kan worden gepresenteerd.

In de Voorjaarsnota is voor een aantal topindicatoren de definitie toegelicht, wat in een aantal gevallen heeft geleid tot aanpassing van de topindicatoren. De raad is hierover aanvullend geïnformeerd in de commissie SRO (d.d. 7 juli 2009) en de commissie SWEI (d.d. 8 juli 2009).

Overige prestatie-indicatoren (bestuurlijk relevante kengetallen)

De gemeente stuurt steeds meer op resultaten van de aangekondigde plannen. Hieraan zijn één of meerdere prestatie-indicatoren gekoppeld (de zogenaamde bestuurlijke kengetallen). De gemeente hanteert bij de samenstelling van de prestatie-indicatoren een mix van output- en effectindicatoren. Voor de meeste bestuurlijk relevante kengetallen is besloten deze te handhaven in de begroting. Deze prestatie-indicatoren geven meetbare informatie over de ambities in de programma's.

Programma	Nr	Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013	
<i>Openbare orde en Veiligheid</i>	1	Beoordeling gevoel van onveiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel ¹ - percentage dat zich wel eens onveilig voelt - percentage dat zich vaak onveilig voelt	46,4% 9,1%	27,4% 5,8%	34,0% 5,0%	34,0% 5,0%	34,0% 5,0%	34,0% 5,0%	
	2	Politiecijfers over opgenomen aangiften	54.611	42.189	40.950	40.950	40.950	40.950	
	18	Jeugdcriminaliteit: aantal 12 t/m 24-jarige Haagse verdachten	2.802	3.544	3700	3700	3700	3700	
<i>Cultuur (indicatoren 6, 7 en 8 vervallen)</i>	3	Aantal cultuurvoorzieningen in de stad naar type - Kunstzinnige vorming - Beeldende Kunst en vormgeving - Accommodaties - Muziek - Toneel en dans - Film, video en letterkunde - Amateurkunst - Musea - Overige kunst	1 6 15 10 10 7 4 9 4	1 6 16 10 10 7 4 9 4	5 10 15 15 10 7 1 11 4	5 10 15 15 10 7 1 11 4	5 10 15 15 10 7 1 11 4	5 10 15 15 10 7 1 11 4	
		Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen 12 maanden minimaal één culturele voorziening heeft bezocht - Loosduinen - Escamp - Segbroek - Scheveningen - Centrum - Laak - Haagse Hout - Leidschenveen-Ypenburg	54% 45% 70% 67% 54% 45% 70% 53%	60% 48% 72% 73% 52% 44% 71% 56%	54% 45% 70% 67% 54% 45% 70% 53%	54% 45% 70% 67% 54% 45% 70% 53%	54% 45% 70% 67% 54% 45% 70% 53%	54% 45% 70% 67% 54% 45% 70% 53%	
	4	Percentage inwoners dat in de afgelopen 12 maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht	56%	58%	56%	56%	56%	56%	
	5	Oordeel bezoeker over aanbod cultuurvoorzieningen (uitgedrukt in de schaal van 1 – 10)	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	
	<i>Onderwijs</i>	16	Onderwijs: aantal jongeren van 12 – 23 jaar zonder startkwalificatie ²	2.207	1.794	1.545	1.324	1.324	1.324
	<i>Burgerschap</i>	9	Participatiegraad: percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet	21%	19%	24%	24%	24%	20%

Programma	Nr	Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
<i>Werk en Inkomen</i> <i>(indicator 17 vervallen)</i>	10	Ontwikkeling gemiddeld aantal uitkeringen WWB-levensonderhoud ³	16.000	16.000	18.900	ntb	ntb	ntb
	11	Bijstandsvolume als percentage van de huishoudens in Den Haag ³	7,6%	6,4%	8,4%	ntb	ntb	ntb
	12	Percentage personen dat in de afgelopen 12 maanden de bijstand heeft verlaten en op peildatum geen uitkering ontvangt ³	nieuw		70%	70%	70%	70%
	13	Percentage personen dat in de afgelopen 12 maanden het gesubsidieerde werk heeft verlaten en op peildatum geen uitkering ontvangt.	91%	95%	80%	70%	70%	70%
<i>Armoedebestrijding</i> <i>(indicator 14 vervallen)</i>	15	Percentage huishoudens dat gebruik maakt van de minimavoorzieningen ten opzichte van het aantal huishoudens met een inkomen tot 130% van het minimumloon			78%	76%	76%	76%
<i>Leefbaarheid</i>	19	Oordeel inwoners over woonomgeving	6,9	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
	20	Schoonheidsgraad van de stad: niveauverdeling beeldbestek vegen ⁴ - Den Haag totaal - Binnenstad (kernwinkelgebied) - Boulevard Scheveningen en Koekamp - Grotiusplaats	B A A A	B A A A	B A A A	B A A A	B A A A	B A A A
	38	Hoeveelheid vierkante meter groen per woning	nieuw		96	96	96	96
<i>Economie</i>	21	Ontwikkeling BBP van (de regio) Den Haag	13.262	14.018	13.400	13.600	13.700	13.900
	22	Waardering ondernemingsklimaat Den Haag door ondernemers	6,4		6,5	6,6	6,6	6,7
<i>Maatschappelijke ondersteuning</i>	23	Percentage cliënten dat tevreden is over de aanvraagprocedure Huishoudelijke verzorging en overige individuele MO-voorzieningen	82,6%	83,1%	83%	83%	83%	83%
	24	Aantal mensen met beperking dat zelfstandig woont afgezet tegen het aantal mensen dat intramuraal woont	27.797/ 6.056	29.858/ 6.056	30.000/ 6.056	30.000/ 6.056	30.000/ 6.056	30.000/ 6056
	25	Aantal dak- en thuislozen met trajectplan afgezet tegen totaal aantal dak- en thuislozen	300/ 2000	1094/ 2000	2000/ 2000	2000/ 2000	2000/ 2000	2000/ 2000
<i>Verkeer</i>	26	Ritvervoerwijze verplaatsingen binnen Den Haag, Den Haag uit en Den Haag in - Auto - Openbaar vervoer - (brom)Fiets	56% 27% 17%	- - -	55% 28% 17%	54% 28% 17%	54% 29% 18%	53% 29% 18%
	27	Aantal verkeersdoden en gewonden - Ziekenhuisgewonden - Verkeersdoden	160 7	180 7	141 7	140 6	137 6	135 6

Programma	Nr	Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
	28	Objectieve bereikbaarheid: reistijdenmatrix van verkeersstromen Gemiddelde trajectsnelheid auto: Internationale Ring en stedelijke invalsroutes (km/u) stedelijke hoofdwegen (km/u) reistijd stadsrand tot toplocatie (minuten) Gemiddelde trajectsnelheid openbaar vervoer (km/u) Reistijd hoofdstation tot toplocatie (minuten)	- - - - -	nvt nvt nvt nvt nvt	25-40 20-25 20 20-25 20	25-40 20-25 20 20-25 20	25-40 20-25 20 20-25 20	25-40 20-25 20 20-25 20
<i>Wonen (indicator 29 vervallen)</i>	30	Wijziging woningvoorraad ³ Opgeleverde nieuwbouw Totaal toevoeging aan woningvoorraad Totaal onttrekkingen aan woningvoorraad Saldo wijziging woningvoorraad	2.451 2.695 722 1.973	2.451 2.695 722 1.973	2.250 	2.250 	2.250 	2.250
	31	aantal belangstellende per verhuurde woning in de sociale sector aantal verhuurde woningen in de sociale huursector aantal belangstellende voor woningen in de sociale huursector gemiddeld aantal belangstellende per verhuurde sociale huurwoningen	6.151 51.642 8,4	6.151 51.642 8,4	6.200 55.000 8,9	6.200 50.000 8,0	6.200 50.000 8,0	6.200 50.000 8,0
<i>Milieu</i>	32	Aantal bewoners dat woont langs wegvakken waarin normen PM10 en NO2 voor de luchtverontreiniging overtreden worden	9.330	-	5.830	4.670	3.500	3.500
	33	CO2 neutraliteit van de stad (uitstoot in kton)	2.203	-	2.137	2.115	2.093	2.071
	34	Aantal ernstig gehinderden als gevolg van geluid verkeer	24.000	-	24.000	24.000	24.000	24.000
<i>Citymarketing en Internationale stad</i>	35	Aantal instellingen in het cluster vrede- en recht	71	77	83	87	91	95
	36	Aantal internationale congressen Aantal congresdeelnemersdagen	169 130.896	120 120.000	150 110.000	160 120.000	160 120.000	160 120.000
	37	Aantal toeristen: - hotelgasten uit het buitenland - aantal hotelovernachtingen van buitenlandse gasten	315.000 633.600	257.800 519.000	275.000 580.000	280.000 600.000	300.000 620.000	300.000 640.000

¹ De Politiemonitor Bevolking is opgehouden te bestaan en per (eind) 2008 vervangen door de landelijke Integrale Veiligheidsmonitor. Zowel de steekproef als de methodiek daarvan is anders, waarbij extra is ingezet en gecorrigeerd op groepen die normaal minder dan evenredig reageren, met name jeugd en allochtonen

² De berekening is sinds dit jaar veranderd. Niet onze (eigen) jaarlijkse Effectrapportage levert de cijfers, maar de IBgroep in Groningen.

³ Door de invloed van de economische crisis is de waarde voor deze indicatoren lastig voorspelbaar

⁴ A: Hofstad kwaliteit, B: Residentiekwaliteit

1.3 Samenstelling college van burgemeester en wethouders

1.4 Budgettaire kaders en financiële ontwikkelingen

In de Voorjaarsnota 2009 is het budgettaire kader van de meerjarenbegroting 2010 uiteengezet alsmede de (financiële) ontwikkelingen die hierop van invloed zijn geweest. Met wijzigingen in het gemeentefonds conform de septembercirculaire en de wijzigingen naar aanleiding van de Miljoenennota is, in verband met het eerder uitkomen van deze programmabegroting, geen rekening gehouden.

1.4.1 Budgettaire beeld 2010-2013

(bedrag x€ 1.000)		structureel			
Budgettair kader 2010-2013		2010	2011	2012	2013
Totaal voordelige ontwikkelingen	29.400	19.300	19.300	19.300	19.300
Totaal nadelige ontwikkelingen	0	-4.800	-24.800	-26.500	-26.500
<i>Overheveling naar incidenteel</i>	<i>14.500</i>	<i>-14.500</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Totaal vrije ruimte/tekort (Voorjaarsnota)	43.900	0	-5.500	-7.200	-7.200
<i>Nieuw: Correctie loon- en prijsraming</i>		<i>0</i>	<i>+5.500</i>	<i>+7.200</i>	<i>+7.200</i>
Totaal vrije ruimte/tekort (ontwerpbegroting)	43.900	0	0	0	0

Vanaf 2011 is structureel een nadeel te verwachten in de algemene middelen van de gemeente. Bij de voorbereiding van de (meerjaren)begroting is geconstateerd dat de matiging van de loonontwikkeling leidt tot een meevaller in trendraming van de lonen en prijzen. *Door deze ontwikkeling is het mogelijk geworden de ontwerpbegroting ook meerjarig in evenwicht te brengen namelijk door een neerwaartse bijgestelde loon- en prijsraming.*

Door de neerwaartse bijstelling van de loon en prijsraming is met ingang van 2010 structureel circa €12 mln ruimte ontstaan, alsmede een incidenteel voordeel van €0,21 miljoen. Daarvoor is in deze begroting voorgesteld een aantal oude knelpunten op te lossen. Incidenteel is €43 miljoen beschikbaar voor nieuwe investeringen en onrendabele (grote) projecten.

In de begroting 2010 zijn de eerste tekenen van de gevolgen van de economische recessie te zien, waar door er veel minder geld beschikbaar is voor nieuw beleid in vergelijking tot eerdere jaren. Ook is de begroting 2010 de laatste van het huidig college. De begroting 2010 staat daarom in het teken van de puntjes op de i zetten van het coalitieakkoord Meedoen uit 2006.

1.4.2 Inzet budgettaire ruimte

In deze begroting worden nieuwe beschikbare middelen aangewend voor:

- al langere bekende structurele knelpunten;
- incidentele knelpunten;
- nieuwe investeringen.

Bekende structurele knelpunten

In deze begroting worden een aantal bekende structurele knelpunten van dekking voorzien. Deze knelpunten worden hieronder toegelicht.

		(bedragen x€1.000)			
Bekende structurele knelpunten	programma	2010	2011	2012	2013
Brede ICT en onderhoud	Financiën	5.300	4.400	4.400	4.400
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	Financiën	4.500	4.500	4.500	4.500
Taakstelling uit 2009	Financiën	1.500	1.500	1.500	1.500
Kosten vervoer en relatiemanagement	Bestuur/college	500	500	500	500
Beheer en onderhoud Hubertustunnel	Verkeer	500	500	500	500
Uitbreiding Rekenkamer	Bestuur/gemeenteraad	100	100	100	100
Excellente dienstverlening; balie-medewerkerfunctie (uitbreiding pilot Laak)	Burgerzaken	88	88	88	88
Totaal		12.488	11.588	11.588	11.588

Excellente dienstverlening: beheer en onderhoud concernbrede ICT (max. € 4,4 miljoen)

De afgelopen jaren zijn veel gemeentebrede ICT-systemen ontwikkeld en ingevoerd. Het betreft systemen voor een betere bedrijfsvoering (HRM, financiën, gebouwenbeheer, et cetera), maar ook ICT-systemen voor gemeentebrede primaire taken (kernregistraties, ICT-infrastructuur). De invoering van deze systemen is voor het grootste deel bekostigd uit incidentele budgetten. De toenemende 'ICT-dichtheid' en afhankelijkheid leidde tot een stijging van (structurele) lasten van beheer, onderhoud en reservering voor vervanging. In de totale gemeentelijke begroting is met deze kostenstijging onvoldoende rekening gehouden. Bij nieuwe ICT-projecten wordt sinds medio 2008 strak de hand gehouden aan het meeramen van dergelijke kosten in het projectvoorstel

Onderhoud gemeentelijke panden (€ 4,5 miljoen)

De kosten voor het onderhoud van de gemeentelijke panden en stadsdeelkantoren was niet structureel gedekt. Bij de start van deze collegeperiode is alleen voor vier jaar een budget vastgesteld. Voor het onderhoud van de gemeentelijke panden van voldoende niveau te houden is circa € 4,5 mln per jaar nodig, gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen (extern getoetst).

Taakstelling € 1,5 miljoen uit de begroting 2009-2012 ("oud voor nieuw")

Een taakstelling van € 1,5 mln moet nog structureel gevonden worden vanaf jaarschijf 2010; zo is vorig jaar besloten in de programmabegroting 2009-2012. Het voorstel is om deze oude taakstelling nu in te vullen t.l.v. het budgettaire beeld 2010-2013. Naar aanleiding hiervan is inmiddels de "oud voor nieuw"-operatie gestart. De hieruit voortvloeiende mogelijkheden worden meegenomen in de voorbereiding van de meerjarenbegroting 2011 ten tijde van de nieuwe raadsperiode 2010-2014.

Bestuurlijke bijeenkomsten en relatiemanagement (€ 0,5 miljoen)

Onder de noemer van bestuurlijke representatie vindt een verscheidenheid aan activiteiten plaats. Zo betreft het hier zaken als het verstrekken van onderscheidingen, herdenkingen, prijsuitreikingen en ook de nieuwjaarsreceptie voor alle bewoners van de stad. Dit naast de representatiekosten van de collegeleden. Ook zaken van incidentele aard als de ontvangst van delegaties en bijzondere bijeenkomsten als de VN Conferentie Afghanistan worden hieruit bekostigd voor zover het betrekking heeft op het gemeentelijke aandeel. Het merendeel van de nu beschikbare middelen is op jaarbasis vooraf vastgelegd in jaarlijks terugkerende activiteiten. Daardoor is de ruimte om snel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen die actief handelen van de gemeente vereist op het gebied van relatiebeheer te beperkt. Het budget is dan inclusief de jaarlijkse kosten van het organiseren van de dag voor de Haagse veteranen. Tevens wordt daarbij voorgesteld om de benaming van deze post te wijzigen in bijeenkomsten en relatiemanagement omdat dit beter past bij het karakter van dit product. Ook bevat deze post € 0,15 mln voor structureel hogere vervoerskosten voor het college. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat de vervoerskosten de afgelopen jaren niet zijn aangepast aan de gestegen lonen en prijzen.

Excellente Dienstverlening/deconcentratie: versterking baliemedewerkerfunctie (€ 0,088 miljoen)

Op basis van de resultaten van de pilot Face Laak en de ambities die de gemeente Den Haag koestert op het gebied van Excellente Dienstverlening en Deconcentratie wordt de versterking van de baliemedewerkerfunctie voorgesteld bij de overige stadsdeelkantoren. De uitgangspunten van de pilot Face Laak worden –exclusief de internetzuil- geïmplementeerd op de overige stadsdeelkantoren, voorlopig met uitzondering van het stadsdeelkantoor Centrum. De uitrol van de pilot zorgt ervoor dat de dienstverlening op ieder stadsdeelkantoor op een hoger plan komt. Dit is namelijk een goede eerste stap op weg naar stadsdeelkantoren met een allround-receptie-functie en waar 80% van alle klantcontacten tijdens het eerste contact afgehandeld kan worden. Ook is dit een goede eerste stap op weg naar meer uniformiteit van product- en dienstenaanbod op de stadsdeelkantoren.

Incidentele knelpunten

De beschikbare incidentele ruimte, exclusief investeringen, van € 31,110 mln wordt als volgt aangewend

(bedragen x € 1.000)

Aanwending incidenteel	Programma	2010
Diverse business cases Krachtwijken	Financiën	9.500
Grote projecten	Financiën	7.200
Huis van de Democratie	Bestuur/College	4.000
Voortzetting armoedebeleid/kinderen doen mee	Armoedebestrijding	2.300
Institute of Global Justice	Bestuur/College	2.000
Pandenbrigade	Wonen	1.800
Apparaatskosten financiën DSO	Financiën	1.300
Voortzetting gratis OV voor 65 +	Armoedebestrijding	1.000
Preventie gezondheid	Volksgezondheid en Zorg	600
Invoering WABO	Wonen	500
Branoul (raadsnotie 18 juni)	Cultuur	210
Aanleg haven Zieken	Milieu	700
Totaal		31.110

Krachtwijken

Uit de incidentele ruimte wordt een bedrag van € 9,5 miljoen extra uitgetrokken voor de volgende onderdelen in de Krachtwijken.

(bedragen x € mln)

Bussiness case	2010
Schoon en Heel	1,7
Aanpak Multiproblematiek	3,5
Veiligheid	0,3
Gezondheid en Sport	1,6
Ondersteuning Brede buurt school en Campus Teniersplantsoen	1,2
Paul Krugerlaan	0,6
Haagse Mart	0,6
Totaal	9,5

Een toelichting vindt u in de paragraaf Krachtwijken

Grote projecten

Hiervoor verwijzen wij u naar de paragraaf Grote projecten.

Huis van de Democratie: € 4,0 miljoen

Voor de realisatie van het Huis heet de gemeente een bijdrage van € 4,0 mln toegezegd. Bij deze begroting wordt hiervoor de middelen gereserveerd.

University College en Institute for Global Justice

De commissie Van den Berg heeft in het voorjaar 2009 in opdracht van de gemeente Den Haag een strategische visie ontwikkeld op deze stad als "Internationale Stad van Vrede, Recht en Veiligheid". In haar rapport houdt de commissie een sterk pleidooi voor de oprichting van een "Institute for Global Justice". Een internationaal topinstituut dat zich, gebruikmakend van de kracht van Den Haag met zijn aanwezigheid van vele instituten en kennisinstellingen op het gebied van recht, vrede en veiligheid zal richten op een geïntegreerde, multidisciplinaire, theorie en praktijk verbindende aanpak van de complexe Global Justice vraagstukken. Het project zal aanvangen met twee pijlers waarop het instituut zal rusten: het University College van de Universiteit Leiden, dat een groot deel van de onderwijscomponent voor haar rekening zal nemen en de samenwerking met de Haagse Academische Coalitie (HAC). Met de rijksoverheid (samenwerkende departementen) wordt de financieringsmogelijkheden onderzocht voor de aanloop-, ontwikkelings- en exploitatiekosten. Het is de bedoeling om zo snel mogelijk (2009)

te beginnen met de ‘kwartiermakersfase’ voor de oprichting van het Institute for Global Justice. De formele oprichting van het instituut is in 2011.

Armoedebeleid

Door de kredietcrisis en de campagne tegengaan niet gebruik verwachten wij een extra beroep op diverse bestaande gemeentelijke “armoederegelingen”, als gevolg van de economische situatie en de gevoerde campagnes inzake niet-gebruik.

Haagse Pandbrigade (voorheen Inhaalslag Handhaving)

Sinds 2005 is de Haagse Pandbrigade (voorheen Inhaalslag Handhaving) actief om in kwetsbare wijken de leefbaarheid en veiligheid te verbeteren. De Pandbrigade is een succes. Voor een vervolg van de Haagse Pandbrigade in 2010 is € 1,8 mln nodig.

Preventie gezondheid

In de begroting 2010 is € 0,4 miljoen incidenteel beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het uitvoeringsprogramma “Natuurlijk: matig met alcohol!”. Hiervan zijn onderdeel handhaving op overmatig alcoholgebruik en een publiciteitscampagne gericht op jeugd, sport, horeca, onderwijs en ouderen. Daarnaast is € 0,2 mln incidenteel beschikbaar voor het organiseren van diverse activiteiten in het kader de Haagse Aidsweek.

WABO

Per 1 januari 2010 is de Wabo van kracht. Het grootste deel van de invoeringskosten wordt in 2009 gemaakt. Om de invoering ook in 2010 te kunnen waarborgen is hiervoor € 0,5 mln beschikbaar gesteld.

Apparaatslasten DSO

In de loop der jaren is het aantal medewerkers financieel beheer verhoudingsgewijs niet mee gegroeid met de groei van de organisatie als geheel en het aantal financieel-administratieve handelingen dat daar een gevolg van is. Uit het onderzoek apparaatslasten blijkt dat extra capaciteit zeker tot en met 2012 nodig is en dat daarna de inzet opnieuw moet worden gezien.

Gratis openbaar vervoer

Met de extra middelen voor gratis openbaar vervoer 65+ kan de nu lopende pilot met een jaar worden verlengd. In deze pilot kunnen 65-plussers die in Den Haag wonen en in het bezit zijn van een Ooievaarspas gedurende de daluren (op werkdagen) en in de weekenden op vertoon van hun pas (en hun legitimatiebewijs) binnen het vervoergebied Haaglanden gratis reizen.

Branoul

In aanvulling op de vastgestelde subsidies uit het meerjarenbeleidsplan kunst en cultuur verstrekt de gemeente voor de jaren 2010-2012 een subsidie aan het literaire theater Branoul.

Haven Zieken

In deze begroting wordt € 0,7 mln beschikbaar gesteld voor het realiseren van een historische haven aan het Zieken. In opdracht van het college is een variantenstudie uitgevoerd. Tevens is overleg gevoerd met het Hoogheemraadschap van Delfland.

Investeringsen

Hieronder staan de nieuwe investeringen in 2010

(bedragen x € 1.000)

Aanwending voor investeringen	Programma	Totaal
Spuiplein (tranche begroting 2010)	Cultuur	11.500
Taxi keurmerk standplaatsen (2010-2011)	Verkeer	1.500
Totaal		13.000

Spuiplein

Voor de verwachte afschrijvingskosten is het voorstel om vanaf 2011 de structurele kapitaallasten vast te houden voor de kapitaallasten in 2017 van gemiddeld €10,5 mln per jaar.(zie ook bij Grote projecten).

Taxikeurmerk standplaats(€ 1,5 mln)

Om een standplaats te bouwen voor de taxi's volgens het landelijke keurmerk is eenmalig €1,5 mln nodig.

De kapitaallasten van deze investeringen worden in het jaar volgend op de oplevering en/of in gebruikname aan het desbetreffende programma toegevoegd. Voor de investeringen groter dan €5 miljoen worden aparte kredietaanvragen ter accordering aan de gemeenteraad voorgesteld gedurende het begrotingsjaar. Een korte inhoudelijke toelichting per nieuwe investering staat in hoofdstuk zes bij het betreffende programma.

Grote projecten

Om de plannen van de Structuurvisie en de position Paper Den Haag Internationale stad te realiseren, moet de gemeente een betrouwbare en solide financieel kader creëren voor de hieruit voortkomende grote projecten. Veel van de plannen vergen omvangrijke investeringen de komende jaren. Omdat de meeste grote projecten een langere tijdshorizon beslaan dan een gemeentelijke meerjarenbegroting, is een zogenaamd "voorportaal" voor grote projecten ingesteld. In de bestemmingsreserve Grote projecten wordt gespaard voor de grote onrendabele plannen van de gemeente. Voor veel van deze plannen worden afspraken gemaakt met marktpartijen en het Rijk. De gemeente kan door het reserveren van gelden in een vroeg stadium een impuls geven voor private en rijksinvesteringen. Het laat zien dat de gemeente serieus bezig is met de ontwikkeling van een gebied en urgentie geeft aan de aanpak van een plan.

De voeding van de reserve grote projecten hangt sterk af van eventuele positieve rekeningresultaten, extra inkomsten uit de verkoop van deelnemingen en de bespaarde rentebedragen. Jaarlijks wordt afhankelijk van de beschikbare ruimte afgewogen welke bedragen aan welke grote projecten als dekking wordt toegewezen binnen de periode van de meerjarenbegroting. Vanwege de beperkte beschikbare middelen is gekozen om een fasering aan te brengen in de grote projecten.

Bij de programmabegroting 2008 is de reserve grote projecten ingesteld. Via deze reserve 'spaart' de gemeente voor grote toekomstige investeringen. Bij de begroting 2010 wordt nog eens voor €18,7 aan deze reserve toegevoegd. Zie tabel op de volgende pagina. De wijzigingen leiden tot een geactualiseerd overzicht grote projecten in de begroting 2010.

overzicht grote projecten in de begroting 2010

(bedragen x € mln)

Omschrijving grote projecten	Raming totaal benodigd	Raming gemeentelijke bijdrage	Al beschikbaar in reserve Grote projecten	Toe te voegen bij begroting 2010
<i>Plannen Structuurvisie</i>				
Masterplan Scheveningen Havens	34,4	34,4	34,4	
Masterplan Binckhorst fase 1	100	45	35,0	
Masterplan Binckhorst fase 2	100	pm	0	
Masterplan Lijn 11- zone/Transvaal/Regentesse Zuid	55,5	10	10,0	
Masterplan Scheveningen Kuststrook	56,5	20	10,0	
Masterplan Erasmusveld/Leywegzone	34,4	13	13,0	
Masterplan Internationale zone	123	20	5,8	
Masterplan Knooppunt Moerwijk	29	10	10,0	
Spuiplein (nieuw begroting 2010) *	240	130	10,0	11,5*
<i>Verkeer- en milieuprojecten</i>				
Trekvlittracé autovervoer	225	59,8	29,8**	
Internationale Ring	225	pm	0	
Nog toe te delen middelen voor:*** - Masterplan Scheveningen-Kuststrook - Indexering Trekvlittracé - Masterplan Internationale zone - Cluster Hoger onderwijs (nieuw begroting 2010)				7,2
Den Haag Internationale Stad ****	66	66	12	
Totaal	1288,8	408,2	171,0	

* voor het Spuiplein wordt rekeninghoudend met een investeringsbedrag van € 11,5 mln (en een afschrijvingstermijn van gemiddeld 10 jaar), voor de jaarschijf 2010 € 1,15 mln toegevoegd aan de reserve grote projecten.

** in het Meerjaren Investeringsplan is € 30 mln investeringsbedrag voor het Trekvlittracé opgenomen.

*** in 2010 komt een nadere invulling van de € 7,2 mln aan drie bestaande grote projecten en één nieuw grote project, nl het cluster Hoger onderwijs.

**** voor Den Haag Internationale Stad was er € 18 mln beschikbaar gesteld, waarvan € 3 mln voor 2008 en € 3 mln voor 2009. Deze bedragen zijn inmiddels overgeheveld naar de bestemmingsreserve Den Haag Internationale Stad.

Ook voor de bestemmingsreserve Grote projecten geldt het budgetrecht van de raad. Bestedingen uit de reserve kunnen alleen plaatsvinden op basis van een raadsvoorstel of begrotingswijziging. Het overzicht van grote projecten is dynamisch: uitbreiding van het overzicht met nieuwe grote investeringen en de afweging tussen projecten gebeurt alleen via besluitvorming in de raad.

2 Beleidsbegroting

2.1 Programma Bestuur/gemeenteraad

Coördinerend portefeuillehouder: Presidium

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De gemeenteraad vertegenwoordigt alle Haagse burgers en staat aan het hoofd van de gemeente. De gemeenteraad functioneert als volksvertegenwoordigend orgaan, stelt de kaders vast van het door het college te voeren beleid en controleert het door het college gevoerde beleid.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Raadscommissies

Naast de Rekeningencommissie en de Commissie voor de Stadsdelen heeft de raad zes raadscommissies ingesteld, die elk zoveel mogelijk met elkaar samenhangende beleidsvelden bestrijken.

De raad heeft een nieuwe werkwijze afgesproken voor de raads- en commissievergaderingen (“Raad aan de Noordzee”). Vooruitlopend op een uit te brengen evaluatie van de nieuwe werkwijze heeft de raad op 9 juli 2009 besloten tot een wijziging van de spreektijdenregeling voor de raadsvergaderingen.

Rekeningencommissie

De Rekeningencommissie onderzoekt de jaarrekeningen van het gemeentebestuur en het gevoerde financiële beheer.

Commissie voor de Stadsdelen

De Commissie voor de Stadsdelen adviseert de raad over onderwerpen die van belang zijn voor:

- de ontwikkeling van een stadsdeel;
- de kwaliteit van de dienstverlening op stadsdeelniveau;
- de betrokkenheid van bewoners, bedrijven en andere relevante organisaties.

Zij doet dit binnen stedelijke beleidskaders die door de raad zijn vastgesteld.

Raadsvoorlichting

Op 3 maart 2010 worden gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De raad heeft ingestemd met een pakket aan maatregelen om de opkomst te bevorderen.

Rekenkamer en Rekeningencommissie

Met ingang van 2010 is €0,1 miljoen structureel extra beschikbaar voor de Rekenkamer. Tot de gemeenteraadsverkiezingen wordt er een extra onderzoek uitgevoerd naar subsidies. Dit was het ‘reserveonderwerp’ in het onderzoeksprogramma van de Rekenkamer dat tot de verkiezingen loopt.

De Rekeningencommissie onderzoekt de jaarrekeningen van het gemeentebestuur en het gevoerde financiële beheer.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	6.738	7.664	7.677	7.427	7.437	7.437
Baten	59	32	25	25	25	25
Subtotaal	6.679	7.632	7.652	7.402	7.412	7.412
Dotaties	40	18	18	18	8	7
Onttrekkingen	86	379	273	23	23	23
Saldo	6.633	7.271	7.397	7.397	7.397	7.396
Saldi reserves	569	990	735	730	715	699
Saldi voorzieningen	836	699	572	481	388	292
Investerings	55	42	0	0	0	0

2.2 Programma Bestuur/College

Coördinerende portefeuillehouders: J.J. van Aartsen / G.Ph. Huffnagel

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De burgemeester en het college van burgemeester en wethouders vormen samen met de raad het Haagse gemeentebestuur. Daarbij stelt de raad de kaders vast van het door het college te voeren beleid. Het is de taak van het college om dit beleid te operationaliseren naar de Haagse samenleving. Het college stelt daarvoor jaarlijkse een meerjarenbegroting op die ter goedkering en vaststelling wordt aangeboden aan de raad.

Het college is direct collectief verantwoordelijk de krachtwijken en het stadsdeelgericht werken. Daarom zijn deze twee thema's gedeeltelijk onder dit hoofdstuk van de programmabegroting opgenomen.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Krachtwijken

De aanpak van de Haagse krachtwijken heeft een hoge urgentie. Deze wijken scoren slecht op punten als veiligheid, leefbaarheid, werkloosheid, sociaaleconomische positie van de bewoners, opleiding en gezondheid. We hebben ambitieuze plannen voor verbetering en werken nauw samen met de rijksoverheid en de woningbouwcorporaties.

Een deel van de inspanningen in de krachtwijken is 'regulier werk', op diverse beleidsterreinen. Dit werk krijgt een nieuwe impuls. Dat betekent vooral meer samenwerking, tussen bewoners en allerlei instanties en ook tussen (overheids)instanties onderling. We hebben een megaprogramma opgesteld, dat we binnen tien jaar willen uitvoeren. In het voorjaar van 2008 sloten we met de woningbouwcorporaties de Raamovereenkomst Investeringsprogramma Krachtwijken Den Haag. De plannen voor de wijken zijn geformuleerd in 77 businesscases. Omdat we niet alles tegelijk kunnen aanpakken heeft het college een focus aangebracht. Het heeft eind 2008 prioriteit gegeven aan 18 punten. In 2010 starten we met de feitelijke uitvoering van een aantal businesscases.

Meer betrokken bewoners door stadsdeelgericht werken

Hagenaars moeten meer betrokken en verbonden raken bij en met de buurt. De gemeente Den Haag doet dit op een aantal manieren; zo worden delen van het beleid op stadsdeelniveau uitgevoerd. Ook kunnen burgers delen van het beleid beïnvloeden. De stadsdeelplannen zijn hiervan een goed voorbeeld. Die zijn voor 2008-2011 in samenspraak met burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen tot stand gekomen. In 2010 stellen we samen met bewoners weer een activiteitenprogramma op. Hieraan besteden we het flexibele budget. In 2010 besteden we extra aandacht aan het stimuleren van eigen initiatieven bij bewoners. In alle stadsdelen voeren we wijkshouwen uit om de uitvoering zo veel mogelijk te richten op door burgers ervaren problemen. In 2010 gaat opnieuw veel aandacht uit naar een optimale samenwerking tussen stadsdelen en vakdiensten.

Huis voor democratie en rechtsstaat

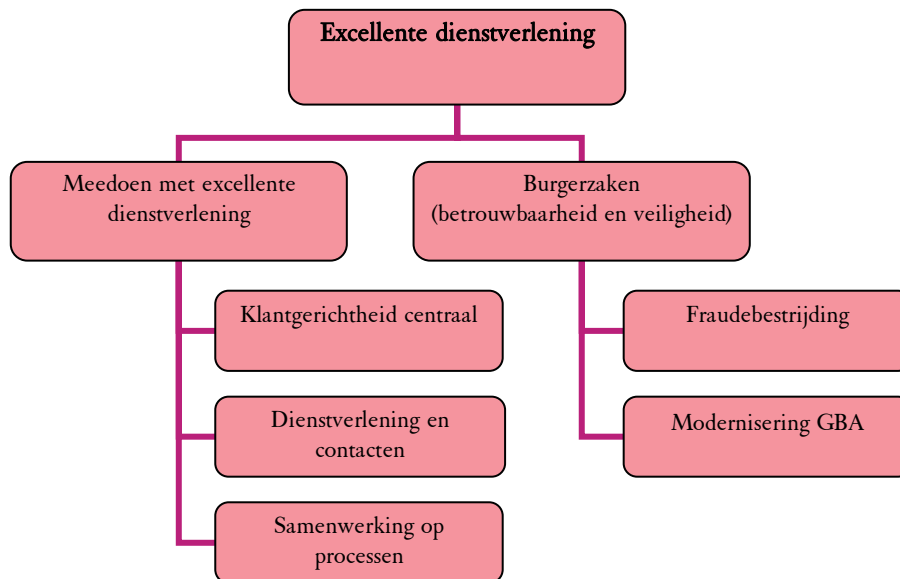
De rijksoverheid realiseert de komende jaren het Huis voor democratie en rechtsstaat in Den Haag. Het spreekt voor zich dat het Huis niet anders dan in de directe nabijheid van het Binnenhof gevestigd kan worden. We vinden dat de hoek Spui/Kalvermarkt, gelegen dichtbij zowel de nationale als de lokale politiek en vlakbij de belangrijkste publieksplekken van Den Haag, een toplocatie is voor het Huis. We verwachten dat vestiging van het Huis op deze locatie een positieve uitwerking heeft op dit deel van de Binnenstad. Wij hebben het Rijk aangeboden om de totale openbare ruimte rond het gebouw opnieuw in te richten. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijk binnengebied waar het goed toeven is. Ook worden de locaties Plein en Kalvermarkt door aanpak van de openbare ruimte meer met elkaar verbonden. In de begroting wordt hiervoor € 4 miljoen beschikbaar gesteld.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	135.639	134.000	155.578	160.960	162.155	161.785
Baten	122.317	118.387	136.377	139.458	139.458	139.458
Subtotaal	13.322	15.613	19.201	21.502	22.697	22.327
Dotaties	8.984	9.603	4.212	212	212	212
Onttrekkingen	6.819	3.642	1.899	3.556	3.556	3.533
Saldo	15.487	21.574	21.514	18.158	19.353	19.006
Saldi reserves	26.225	33.466	35.779	32.435	29.091	25.770
Saldi voorzieningen	2.050	1.409	1.068	805	622	553
Investerings	8.499	10.460	91.268	11.484	1.088	0

2.3 Programma Excellente dienstverlening

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Het programma Excellente Dienstverlening heeft als doel dat alle diensten en producten van de gemeente correct, tijdig en op een excellente manier aan de bewoners, bedrijven en bezoekers van Den Haag worden aangeboden. Excellente dienstverlening bestaat uit:

- het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening, door het programma Meedoen met Excellente Dienstverlening;
- het uitvoeren van de bevolkingsadministratie, de burgerlijke stand, de verstrekking van identiteitsdocumenten en de organisatie van verkiezingen.

Meedoen met Excellente dienstverlening

Als enige aanbieder van veel producten en diensten heeft de gemeente de verplichting aan alle bewoners van Den Haag, de Haagse bedrijven en instellingen en de bezoekers van de stad excellente dienstverlening te bieden. De gemeente zoekt daarom steeds naar verbetering van haar dienstverlening op alle terreinen. We willen onze dienstverlening sneller en gemakkelijker aan de doelgroepen aan kunnen bieden. Excellente dienstverlening betekent zowel voor onze doelgroepen als onszelf:

- snelle, eenvoudige en overzichtelijke processen;
- de keuze uit meerdere manieren van communicatie (elektronisch, telefonisch, persoonlijk).

Burgemeester en wethouders dragen binnen hun eigen portefeuille allemaal bij aan excellente dienstverlening. Dit zorgt ervoor dat we betere producten en diensten sneller leveren op een manier die de klant zint.

Effect-kengetal	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Klanttevredenheid dienstverlening <i>Bron: Stadsenquête 2008</i>	82%	≥85%	≥90%	≥90%	≥90%

Dienstverlening naar bewoners

De gemeente is belast met:

- de vaststelling van de identiteit van mensen;
- de vastlegging van de gegevens van de inwoners van Den Haag en van Nederlanders in het buitenland.

Van deze bewoners verwachten we dat zij geboorte, vestiging, huwelijk en overlijden goed en snel aan ons doorgeven. Onder deze voorwaarden hebben bewoners recht op goede en snelle levering van paspoorten, rijbewijzen, uittreksels, oproepkaarten voor verkiezingen en andere documenten en diensten. Kwaliteit, betrouwbaarheid en snelheid van deze producten en diensten zijn daarbij de sleutelwoorden.

Output kengetal	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Afhandelingstermijn klachten ≤ 6 weken <i>Bron: Burgerjaarverslag 2008</i>	90%	90%	90%	90 %	90%
Afhandelingstermijn bezwaren (aandeel dat binnen 4 weken is aangeleverd bij de Adviescommissie Bezwaarschriften *) <i>Bron: Burgerjaarverslag 2008</i>	90%	90%	90%	90 %	90%
Aandeel elektronische verkopen **	26%	40%	40%	40 %	40%

* Persoonsgegevens uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA)

** Toename elektronische transacties van producten die volledig elektronisch kunnen worden aangevraagd en geleverd op basis van ca. 100.000 geleverde producten/diensten in 2005.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Meedoen met Excellente Dienstverlening

Excellente dienstverlening delen we op in twee hoofdthema's:

1. de betrouwbare en tijdige afhandeling van alle processen voor alle gemeentelijke doelgroepen;
2. het excelleren in drie thema's waar we de komende jaren extra aandacht aan besteden: klantgerichtheid centraal, dienstverlening en contacten, samenwerking in processen.

Klantgerichtheid centraal

De gemeente heeft de ambitie om tussen 2009 en 2015 te behoren tot de meest klantgerichte gemeenten van Nederland. We willen dat het voor onze klanten duidelijk is wat zij van ons kunnen verwachten op het gebied van tijdige en correcte behandeling. Bij alle processen stellen we onze klanten centraal. Met dit onderdeel bouwen we voort op het klantgerichtheidproject "Majesteit". Het klantperspectief en een goede bejegening stimuleren we als vaste onderdelen van de bedrijfsvoering.

Bij het inrichten van processen redeneren we vanuit het oogpunt van de specifieke doelgroep. Daarom investeren we in ons kennisniveau en in onze houding en gedrag. We streven ernaar de administratieve lasten van onze klanten te verminderen. Eenmalige opslag en meervoudig gebruik van gegevens zijn hierbij sleutelwoorden. Afnemers van gemeentelijke diensten mogen erop rekenen dat ze eenmaal geleverde gegevens niet steeds opnieuw moeten doorgeven. Alle onderdelen van de gemeente maken zoveel mogelijk gebruik van gegevens die we al hebben. Ook delen we gegevens met elkaar, voor zover de regels dit toestaan. Daarnaast streven we naar de ontwikkeling van kwaliteitsnormen voor gemeentelijke producten, als referentie voor toekomstige klanttevredenheidsonderzoeken.

Dienstverlening en contacten

De nota Meedoen met de Excellente Dienstverlening schetst hoe de gemeente haar dienstverlening versterkt in de periode 2008-2015. De gemeente werkt volgens het click-call-face-home-principe. Bewoners, bedrijven en bezoekers kunnen op verschillende manieren contact leggen met de gemeente: digitaal, telefonisch, aan de balie, thuis en uiteraard ook via de post en de e-mail.

In de nota staat de onderlinge samenhang van de vier communicatiekanalen centraal. Het wordt voor onze klanten mogelijk om zelf te kiezen hoe zij een gemeentelijk product willen aanvragen of afnemen. We stimuleren het elektronisch of telefonisch maken van een afspraak. Via internet kan de klant de afspraak inzien, en zien welke stukken hij mee moet nemen. Door het werken op afspraak kunnen we de capaciteit beter afstemmen op de toeloop van klanten. Ook hoeven klanten die een afspraak hebben gemaakt niet meer in de rij te staan. Steeds meer producten kunnen via internet worden aangevraagd, geleverd en betaald. Sinds 2005 groeit dit aantal gestaag. Het digitaal beschikbaar stellen van akten van de burgerlijke stand is een grote slag in de modernisering van de dienstverlening op de stadsdeelkantoren en via internet. Ook draagt het direct bij aan vermindering van wachttijden voor het loket.

Het vernieuwde denhaag.nl wordt het stadsportal van Den Haag. Het is gevuld met gemeentelijke informatie en met alle andere informatie die interessant is voor bewoners, bedrijven en bezoekers van de stad. Denk hierbij aan informatie van woningcorporaties, sportverenigingen en wijkverenigingen. De site verbeteren we voortdurend op basis van analyses. We kunnen de gegevens zo steeds meer op maat aanbieden. Het nieuwe stadsportal biedt brede toegankelijkheid en gaat voldoen aan standaarden voor webrichtlijnen. Daarnaast wordt de site toegankelijk voor blinden en doven, door een voorleeshulp en ondertiteling bij filmpjes. We willen dat het stadsportal van Den Haag het beste portal van Nederland wordt: we gaan voor de eerste plaats binnen de ranking van Advies Overheid.

Plaatsonafhankelijke dienstverlening

Plaatsonafhankelijke dienstverlening is het ideaalplaatje voor burgers: hierbij hebben zij de keuze om in iedere plaats in Nederland producten en diensten af te nemen. Een groot aantal producten kunnen we elektronisch en dus plaatsonafhankelijk verstrekken. De invoering hiervan vraagt in de komende jaren veel aandacht en inspanning op het gebied van uniformiteit van producten, processen, systemen en tarieven. Voor plaatsonafhankelijke dienstverlening is de versterkte inzet van de digitale overheid noodzakelijk.

Hiervoor moeten we de “papieren” identiteit koppelen aan een elektronische identiteit. Den Haag onderzoekt in samenwerking met andere gemeenten en overheden de impact van deze ontwikkelingen op de korte en lange termijn. Daarbij richten we de aandacht op een optimale en kwalitatieve dienstverlening met de wensen en behoeften van de bewoners als uitgangspunt. De consequenties hiervan op de totale architectuur van producten, bedrijfsprocessen, systemen, organisatie, medewerkers en de gegevensstromen brengt dit onderzoek in kaart.

Samenwerking in processen

De gemeente heeft als ambitie om de samenwerking van de verschillende diensten, dienstonderdelen en ketenpartners op alle niveaus van de dienstverlening te verbeteren. Hierdoor vormt de gemeente voor alle bewoners, bedrijven en bezoekers van Den Haag een heldere eenheid. We streven ernaar de interne processen zo doelmatig mogelijk te laten verlopen (“van kokers naar ketens”). Processen moeten voor de afnemers van diensten zo overzichtelijk, snel en gemakkelijk mogelijk verlopen. Bij het inrichten van een proces redeneren we vanuit de klant. De gemeente investeert daarom in het kennisniveau van haar medewerkers op het gebied van procesinrichting. Processen ondersteunen we digitaal. Waar nodig verwerken we elektronische aanvragen van klanten direct geautomatiseerd, om zo de leversnelheid te verhogen.

Een randvoorwaarde voor excellente en integrale dienstverlening is een gemeenschappelijke basisinfrastructuur. De gemeente ontwikkelt en implementeert daarom de komende jaren steeds meer gemeentebrede procesondersteuningssystemen, persoonlijke internetpagina's voor klanten en verschillende webapplicaties. We sluiten hiervoor aan op de landelijke ontwikkelingen die beschreven zijn in het nationaal uitvoeringsplan (NUP). Hierdoor creëren we een gemeenschappelijk platform van gegevens, processen en informatiesystemen voor alle gemeentelijke onderdelen. Dit traject is in 2009 in gang gezet en krijgt nu zijn vervolg.

Het elektronisch beschikbaar stellen van dienstverlening en de digitale opslag van kernregistraties en documenten, leiden tot grote veranderingen in de werkprocessen; zowel voor de burgers als voor de medewerkers van de gemeente Den Haag.

Deze moderne vorm van dienstverlening staat centraal bij het inrichten van het nieuwe stadskantoor aan de Leyweg. Uiteindelijk bedienen alle stadsdeelkantoren de klant op deze manier.

Oprichting Publieksservice

Den Haag innoveert de dienstverlening aan zijn bewoners, bedrijven en bezoekers vraaggericht en “langs de lijnen van de klant”. In het programma Excellente Dienstverlening (ED) ontwikkelen we hiervoor concepten en voeren we proeven en projecten uit. Bij deze ontwikkelingen houden we rekening met: gangbare opvattingen en inzichten van het kabinet, de VNG en andere organisaties over administratieve lastenverlichting. Bijvoorbeeld Overheid heeft Antwoord©, Paarse Krokodil alsmede de inschakeling van ICT bij de dienstverlening aan de burgers (Egem, NUP).

Een mijlpaalproject voor Den Haag wordt de oprichting van de nieuwe Dienst Publieksservice. Daarin plaatsen we een brede front-office. De omzetting gebeurt in fases, vanaf 2010.

Betrouwbaarheid en veiligheid

De producten van burgerzaken zijn gebaseerd op wetten en regels. Zorgvuldigheid en nauwkeurigheid zijn daarbij essentieel. Veiligheid en betrouwbaarheid bevorderen we daarom actief met ons eigen veiligheids- en fraudebeleid. We werken hierbij samen met ketenpartners zoals politie en justitie.

Zichtbare controle van documenten

Alle reisdocumenten en rijbewijzen scannen we sinds 2008 aan de balie op echtheid. Hiermee maken we de fraudeaanpak ook voor de klant zichtbaar. Ook in 2010 gaan we hiermee door.

Intensivering fraudebestrijding

De maatschappelijke schade door valse documenten kan behoorlijk oplopen. In 2008 installeerden we daarom op de Stadsdeelkantoren en het Immigratiekantoor scanners en software om deze fraude beter op te kunnen sporen. Volgens de IND neemt de documentfraude in Nederland toe. Hierdoor maken mensen van voorzieningen gebruik, waar ze geen recht op hebben. Dan is er dus sprake van misbruik. De bestaande dienstbrede werkgroep Fraude is in 2009 uitgebreid, om met de nieuwe technische ondersteuning misbruik te bestrijden. Hier gaan we in 2010 mee door. Voor beide jaren is hiervoor €0,3 mln beschikbaar gesteld. Op basis van een evaluatie bekijken we of we deze aanpak voortzetten. Eind 2009/begin 2010 is de evaluatie.

Vingerafdruk maken aan de balie

Bij de aanvraag van een paspoort nemen we in de toekomst direct aan de gemeentebalie van een vingerafdruk af. Hier krijgen we extra apparatuur voor, en gemeenteambtenaren krijgen een training in het afnemen van vingerafdrukken. De Europese Unie stelt het opnemen vingerafdrukken in reisdocumenten voor Nederland verplicht; dit wordt in september 2009 ingevoerd.

Naast de plaatsing van de vingerafdruks scanner, staat er sinds vele jaren ook nog allerlei andere apparatuur aan de balies: scanners, huidige pc's en printers. We gaan daarom een nieuw balieconcept ontwerpen dat met deze en toekomstige ontwikkelingen rekening houdt.

Expatdesk

Het The Hague Hospitality Center (HHC) richt zich op de expats, internationale media en delegaties. Het HHC heeft een servicedesk voor expats. Dit loket heeft zowel een fysieke als een virtuele desk op de internationale gemeentelijke website. Hierbij wordt intensief samengewerkt tussen het HHC en het Immigratiekantoor van de gemeente. In de zogenaamde bedrijvenprocedure maakten we inmiddels afspraken met werkgevers om inschrijving van de buitenlandse werknemer te vergemakkelijken.

GBA

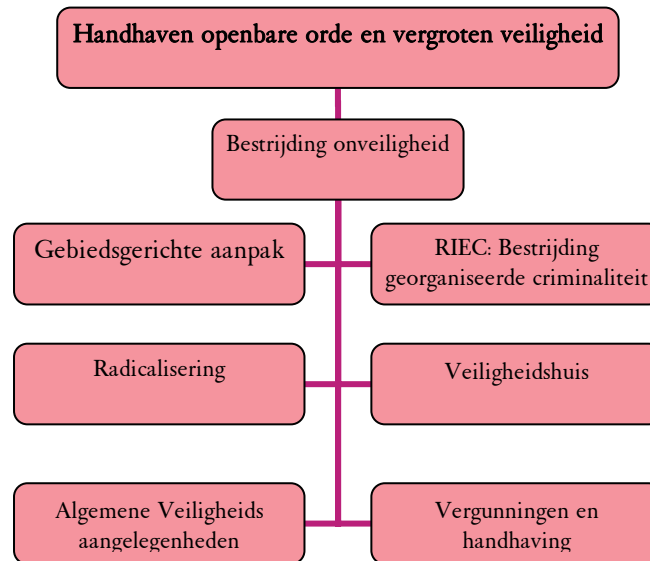
Het stelsel van basisregistraties geldt nu ook voor gemeenten, onder meer op het gebied van gebouwen, adressen en personen. De GBA is aangewezen als dé authentieke basisregistratie voor overheidsafnemers. Vanaf 1 januari 2010 halen alle bestuursorganen met een publieke taak persoonsgegevens uit de GBA. Bij twijfel aan de juistheid van GBA-gegevens melden zij dit met de elektronische terugmeldvoorziening (TMV). De Belastingdienst, Rijksdienst voor het Wegverkeer, Sociale Verzekeringsbank en provinciale entadministraties zijn al begonnen met de TMV. Andere afnemers volgen in de loop van de komende jaren.

Programmabudget: wat gaat het kosten:?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	48.765	60.553	49.860	49.475	49.273	48.682
Baten	15.805	13.020	11.926	11.926	11.776	11.776
Subtotaal	32.960	47.533	37.934	37.549	37.497	36.906
Dotaties	6.463	3.000	0	0	0	0
Onttrekkingen	3.213	10.302	1.710	1.627	1.575	984
Saldo	36.210	40.231	36.224	35.922	35.922	35.922
Saldi reserves	16.030	10.159	8.449	6.822	5.247	4.263
Saldi voorzieningen	590	545	500	455	410	379
Investerings	387	3.131	1.500	0	0	0

2.4 Programma Openbare orde en Veiligheid

Coördinerend portefeuillehouder: J.J. van Aartsen

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Doelstellingen van het programma zijn:

- het handhaven van de openbare orde;
- het vergroten van de veiligheid in de stad, door het terugdringen van de criminaliteit en de overlast.

Het Veiligheidshuis speelt bij de aanpak van veel voorkomende overlast en criminaliteit een cruciale rol. Door een actieve deelname aan het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Haaglanden/Hollands Midden (RIEC HHM) geven we inhoud aan de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit.

Veiligheid is essentieel voor het functioneren van stad en samenleving. De gemeente heeft de komende jaren met de veiligheidspartners vijf prioriteiten:

- aanpak van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit;
- aanpak van stelselmatige geweldplegers en veelplegers;
- aanpak van drugsoverlast;
- tegengaan van onveiligheid en verloedering in de openbare ruimte en;
- handhaving, toezicht en controle.

Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie	2010	2011	2012	2013
Beoordeling gevoel van onveiligheid in eigen stadsdeel en in Den Haag als geheel:*	2003	2008				
- wel eens onveilig	46,4%	27,4%	34,0%	34,0%	34,0%	34,0%
- (waarvan) vaak onveilig	9,1%	5,8%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%
<i>Bron: Politie- c.q. veiligheidsmonitor</i>						
Politiecijfers over opgenomen aangiften	2002	2008				
<i>Bron: Criminaliteitskaart Politie Haaglanden</i>	54.611	42.189	40.950	40.950	40.950	40.950

* De Politiemonitor Bevolking is opgehouden te bestaan en per (eind) 2008 vervangen door de landelijke Integrale Veiligheidsmonitor. Zowel de steekproef als de methodiek daarvan is anders, waarbij extra is ingezet en gecorrigeerd op groepen die normaal minder dan evenredig reageren, met name jeugd en allochtonen

Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie	2010	2011	2012	2013
Jeugdcriminaliteit: aantal Haagse verdachten	2002	2008				
12-17 jaar	831	1.148	1.200	1.200	1.200	1.200
18-24 jaar	1.971	2.396	2.500	2.500	2.500	2.500
samen	2.802	3.544	3.700	3.700	3.700	3.700
<i>Bron: Criminaliteitskaart Politie Haaglanden</i>						

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Veiligheidshuis Den Haag

In september 2009 is in Den Haag het Veiligheidshuis van start gegaan. Dit is een uitvoeringsplatform waarin vooral individuele cases efficiënt worden afgehandeld. Het Veiligheidshuis Den Haag bestaat uit Politie Haaglanden, het Openbaar Ministerie, de reclasseringsinstellingen, zorginstellingen, de Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg, het gevangeniswezen en Bureau Halt. In 2010 wordt het concept Veiligheidshuis verder ontwikkeld.

Persoonsgebonden aanpakken

De bestaande persoonsgebonden aanpakken in Den Haag gaan over naar het Veiligheidshuis. De aanpakken voor de jeugd (doorstromers) en de volwassenen (veelplegers en geweldplegers) zijn verbreed en verder gedifferentieerd. Ook is de aanpak van interventies inhoudelijk uitgebreid. Hierdoor sluiten de ketens (preventie, zorg, OOV) beter op elkaar aan. De coördinatie van de systeemgerichte aanpak huiselijk geweld brengen we ook onder in het Veiligheidshuis.

Jeugdoverlast

De aanpak van dit probleem komt samen in het veiligheidshuis Den Haag. Hierbij staat de aanpak van overlastgevende groepen centraal. De aanpak loopt in Duindorp, Stadsdelen Centrum en Leidschenveen-Ypenburg. In 2010 wordt de aanpak verder uitgerold. Het Veiligheidshuis kan daarbij ondersteuning bieden aan de stadsdelen en in zeer ernstige gevallen van overlast de regie overnemen. Door de voortdurende uitwisseling van informatie tussen de verschillende ketenpartners van het Veiligheidshuis wordt voorkomen dat de groep cq. het individu anoniem blijft. Hierdoor is bekend waar de overlastgevers zich bevinden. De jongeren en hun ouders worden aangesproken op hun gedrag met een burgemeestersbrief. De jongeren wordt een aanbod gedaan richting hulp, bij scholing en of werk. De jongeren die niet willen meewerken, worden door de politie nauwlettend in de gaten gehouden. Zonodig legt de burgemeester een individueel gebiedsverbod op.

Nazorg ex-gedetineerden

In het Veiligheidshuis starten we nieuwe activiteiten als Bureau Nazorg. Doel van dit bureau is om de nazorg aan alle ex-gedetineerden Haagse jeugdigen en volwassenen te stroomlijnen. Het gaat daarbij om: identiteitsbewijs, huisvesting, zorg, werk & inkomen. Bureau Nazorg vervult een makelaarsfunctie tussen de vraag vanuit detentie en het aanbod op lokaal niveau.

Output-indicator	Nulmeting 2004	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Vermindering criminaliteit bij veelplegers						
-aantal aangeboden nazorgtrajecten volwassen veelplegers (inclusief Strafrechtelijke Opvang Verslaafden)	330	574	430	430	430	430
-aantal aangeboden nazorgtrajecten doorstromers	120	187	180	180	180	180
<i>Bron: Web Applicatie Stelselmatige Daders</i>						

Output-indicator	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Vermindering criminaliteit bij veelplegers (jeugd en preventie)						
-aantal hotspots met extra outreachend straatwerk	4	4	4	4	4	4
-aantal jongeren in traject bij Jongeren Toezicht Teams	50	30	60	60	60	60

Radicalisering

De aanpak bouwt voort op de algemene investeringen in de stad vanuit verschillende, elkaar versterkende beleidsprogramma's. En op de beleidsnota "Signalering van radicalisering en polarisatie in Den Haag". De gemeente bouwt verder aan de netwerken op de domeinen (welzijn, zorg, persoonlijke levenssfeer, politie en inlichtingendiensten). Doel van die netwerken is om zo vroeg mogelijk signalen van polarisatie en radicalisering binnen te krijgen en om daar gericht op te reageren.

Gebiedsgerichte aanpak

De gemeente stelt samen met de bewoners van de stadsdelen jaarlijks een lijst met veiligheidsprojecten vast. We pakken onveilige en verloederde plekken in de stad gericht aan. Hiervoor werken politie, corporaties en gemeente samen. Het doel is dat er in 2010 nog maar 14 hotspots zijn en dat de aanpak daarvan wordt ingebed in de reguliere aanpak op stadsdeelniveau. Daar waar sprake is van een hotspot door overlast van jeugdgroepen, krijgt het stadsdeel ondersteuning van het Veiligheidshuis.

Outputindicator	Nulmeting 2004	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
aantal hotspots in de openbare ruimte <i>Bron: Politie Haaglanden</i>	27	15	14	14	14	14

Veiligheidsrisicogebied

In Den Haag is één veiligheidsrisicogebied, namelijk op en rond de Stationsweg bij station Hollands Spoor. De aanwijzing houdt voornamelijk in dat er regelmatig, onder strakke randvoorwaarden, preventief fouilleeracties worden gehouden op wapenbezit. Dit gebeurt op last van de Officier van Justitie.

Alcohol- en samenscholingsverboden

Er zijn in Den Haag 24 gebieden waar een alcoholverbod geldt. Waar mogelijk/noodzakelijk heffen we gebiedsaanwijzingen op of stellen we nieuwe gebieden in. De gebiedsaanwijzingen sluiten goed aan op de problematiek. Op de Stationsweg e.o. en op de Strandweg/Boulevard geldt een blowverbod. Er zijn geen samenscholingsverboden van kracht.

Cameratoezicht

In Den Haag is gemeentelijk cameratoezicht in de openbare ruimte:

- op en rond de stations Hollands Spoor en Centraal Station;
- op de kop van het Spui en in de Grote Marktstraat naar het winkelgebied;
- op de looproutes van genoemde stations naar het centrum;
- in de prostitutiestraten;
- rond het ADO-stadion, op wedstrijddagen.

In totaal hangen er 187 vaste camera's. Ze worden uitgelezen door de politie Haaglanden en onderhouden door de gemeente. Met de toezichtcamera's kijken we alleen op het publieke domein uit. We onderzoeken of we met minder vaste camera's toekunnen, bijvoorbeeld door de inzet van de nieuwste technieken. De ruimte die hiervoor vrij komt kunnen we gebruiken om bij incidenten of bijzondere gebeurtenissen camera's tijdelijk in te zetten. De slagkracht van cameratoezicht neemt hierdoor toe. We voeren hierover nog overleg met de politie en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Algemene veiligheid

Keurmerk Veilig Ondernemen

Het programma Keurmerk Veilig Ondernemen moet de veiligheid en de leefbaarheid in winkelstraten en op bedrijventerreinen verbeteren. Uitgangspunt is een samenwerkingsconvenant tussen winkeliersvereniging, politie, brandweer en gemeente.

In 2005 bepaalden we met een veiligheidsscan welke 'economische' locaties we eerst aanpakken. In de derde tranche van het Grote Stedenbeleid spraken we af om in 2009 vijftien locaties van het Keurmerk Veilig Ondernemen te voorzien. Het aantal delicten tegen bedrijven en ondernemers op deze locaties moet hierdoor met tien procent afnemen. We willen dit programma in 2009-2011, binnen het programma Kansen voor West voortzetten.

Output-kengetal	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal KVO gecertificeerde gebieden <i>Bron: Rijk, regionale HKS</i>	5	11	15	16	17	18

Ondersteuning Coördinerend Gemeentesecretaris

Het Rijk verwacht van de veiligheidsregio's dat zij zich de komende jaren beter voorbereiden op (grootschalige) rampen en crises. In de veiligheidsregio zijn de gemeenten, naast de hulpverleningsdiensten, een volwaardige partner. Dit vergt dat de regiogemeenten onderling nauw samenwerken. Binnen Haaglanden is de Haagse gemeentesecretaris benoemd als Coördinerend Gemeentesecretaris (CGS). De CGS staat aan het hoofd van de gemeentelijke kolom binnen de veiligheidsregio. Den Haag levert daarnaast twee jaar (beleids)ondersteuning aan de CGS. Dit valt binnen de (gemeentelijke) voorbereiding op rampenbestrijding.

RIEC HHM; bestrijding georganiseerde criminaliteit

Den Haag doet actief mee aan het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Haaglanden/Hollands Midden (RIEC HHM). Het RIEC ondersteunt de gemeenten en de veiligheidspartners:

- bij de analyse van georganiseerde misdaad;
- met instrumenten om barrières op te werpen en handhavend op te treden.

Belangrijk onderdeel van het RIEC is het expertisecentrum Bibob. Iedere deelnemende gemeente kan een beroep doen op de daar aanwezige kennis over beleidsvoorbereiding en concrete advisering. Doordat het RIEC twee regio's bestrijkt, krijgt het een breed beeld. Daardoor kunnen ze sneller samenwerkingsverbanden en tendensen waarnemen. Daarnaast houdt het RIEC HHM zich in het bijzonder bezig met de bestrijding van mensenhandel, georganiseerde hennepcultuur, vastgoedfraude en met handhavingsschakelpunten.

Vergunningen en handhaving

Coffeeshops en hennepcultuur

De gedoogde coffeeshops controleren we strak. Tegen overtredingen treden we hard op. De burgemeester heeft in overleg met het college en de lokale driehoek voorstellen gedaan om de overlast door overconcentratie van coffeeshops in de gebieden Zeeheldenkwartier en Weimarstraat tegen te gaan. Naast de coffeeshops houden we de illegale hennepcultuur scherp in de gaten. Met de ketenpartners, zoals de politie, het Openbaar Ministerie, het energiebedrijf Stedin en verschillende woningcorporaties, bestaat een samenwerkingsconvenant. Jaarlijks rollen we 300 tot 400 kwekerijen op. Growshops die in verband kunnen worden gebracht met hennepcultuur of die zich met illegale praktijken bezighouden, sluiten we.

Prostitutiebedrijven

Het college heeft een ontwerp-Kadernota Prostitutiebeleid 2009-2012 voor de inspraak vrijgegeven. Dit is een integrale nota, waarin zowel de sociale aspecten als openbare orde en veiligheid in hun onderlinge samenhang aan de orde komen. Voor de openbare orde en veiligheid wordt het bestaande beleid doorgetrokken. Het huidige vergunningenbeleid blijft van kracht. Dat betekent dat er geen nieuwe ondernemers bijkomen, tenzij zij een bestaande vergunning overnemen van een ander. Dank zij de intensieve controle van het team Commerciële Zeden van de politie Haaglanden wordt nog maar sporadisch mensenhandel geconstateerd in de vergunde sector. Daarbuiten is dit echter nog steeds een groot probleem. Een betere, minder vrijblijvende samenwerking tussen de ketenpartners moet ertoe leiden dat onze gemeente hierop meer zicht en meer grip krijgt. In het najaar verschijnt ter nadere uitwerking van de Kadernota een notitie over de (keten)aanpak van mensenhandel. Het college kiest voor handhaving van de huidige raamprostitutiegebieden. Het zoveel mogelijk voorkomen van overlast voor omwonenden blijft daarbij een belangrijk aandachtspunt. Verder bevat de ontwerp-Kadernota diverse actiepunten die moeten leiden tot versterking van de positie van en de kwaliteit van de zorg voor sekswerkers. De nieuwe Prostitutiewet ligt nu om advies bij de Raad van State. Invoering op korte termijn valt nog niet te verwachten. De Kadernota zal worden aangevuld of bijgesteld als de (definitieve) Prostitutiewet daartoe aanleiding geeft. Met het BIBOB-instrumentarium toetsen we de integriteit van exploitanten. Afhankelijk van de kaders in de nieuwe wet, intensiveren we volgend jaar ook het toezicht op en de handhaving van illegale escortactiviteiten.

Horecavegunningen en evenementen

In 2010 wordt de aanvraagprocedure voor evenementen klantvriendelijker. Voor een groot deel van de kleine evenementen vervangt een meldplicht de vergunningsplicht. Zo wordt de termijn een stuk korter. Ook de leges

vervallen voor kleine evenementen. Voor grotere evenementen versimpelen we de procedure zoveel mogelijk door standaardisatie. In dit beleid zijn de organisatoren zoveel mogelijk zelf verantwoordelijk voor een veilig en ordelijk verloop van hun evenement. Ook de aanvraagprocedures voor horecaverunningen worden gestroomlijnd, als onderdeel van verbeterprojecten Red Tape en Horeca I en II.

Haags Economisch Interventie team (HEIT)

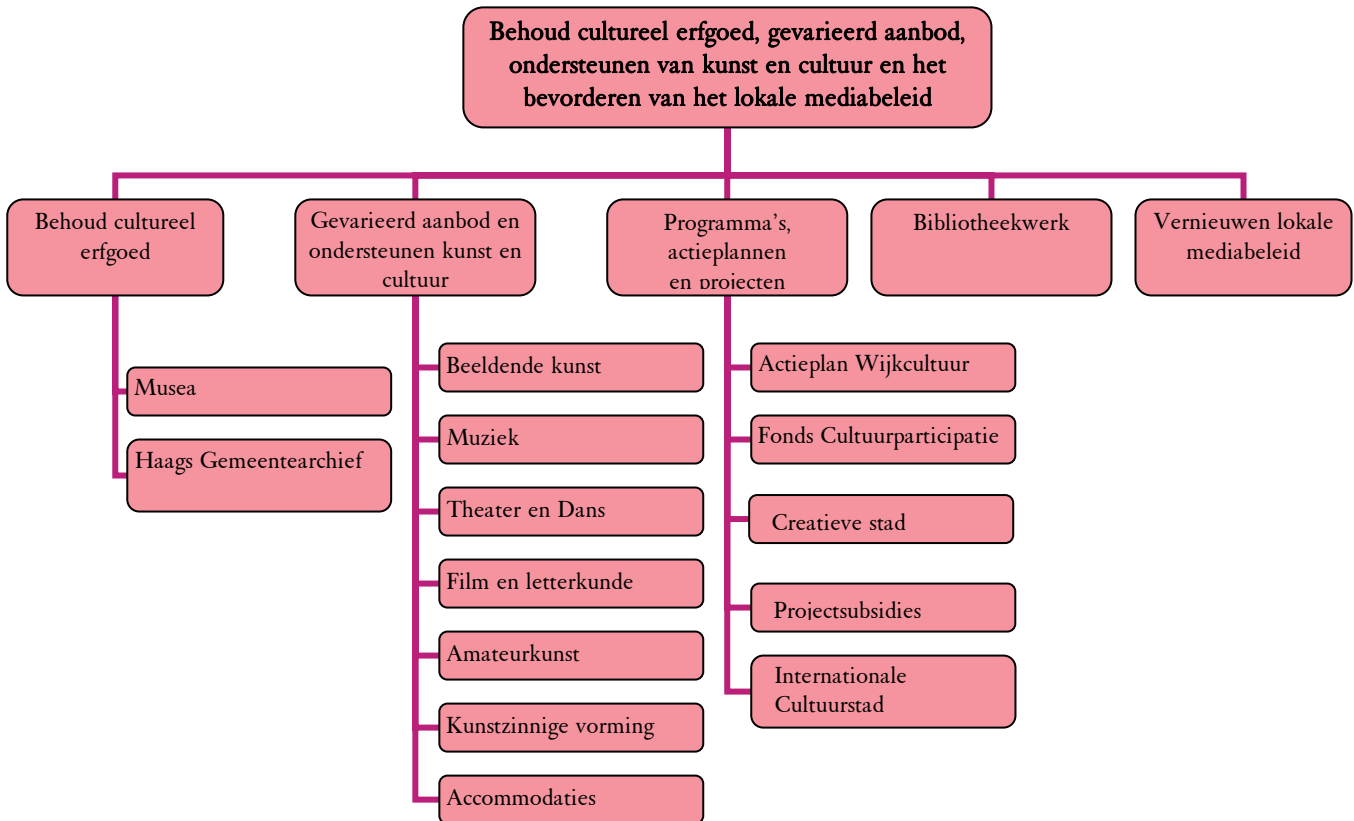
De samenwerking in het Haags Economisch Interventieteam was succesvol. Jaarlijks controleren we ongeveer 120 bedrijven. In 2010 ligt het accent vooral op versterking van het flankerende beleid. Zo werken we via een strakkere handhaving gecombineerd met preventieve elementen aan een kwalitatief goede leefomgeving.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	58.814	60.773	59.511	57.620	56.814	56.804
Baten	12.362	12.554	6.501	6.186	5.686	5.686
Subtotaal	46.452	48.219	53.010	51.434	51.128	51.118
Dotaties	533	6.830	975	60	60	60
Onttrekkingen	1.752	2.536	2.854	1.543	853	843
Saldo	45.233	52.513	51.131	49.951	50.335	50.335
Saldi reserves	3.967	9.883	8.004	6.521	5.728	4.945
Saldi voorzieningen	5.396	5.602	5.800	5.982	6.045	6.108
Investeringen	8.228	17.372	3.311	2.640	0	0

2.5 Programma Cultuur en Media

Coördinerende portefeuillehouders: Mw. M. Bolle / R.S. Baldewsingh

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De gemeente Den Haag streeft naar een gevarieerd en hoogwaardig kunst- en cultuuraanbod en ondersteunt kwetsbare vormen van kunst en cultuur. Daarnaast wil zij het culturele erfgoed van de stad behouden en de collecties professioneel beheren. De ambitie, neergelegd in het beleidsakkoord 'Meedoen', is om de Haagse cultuur toegankelijker te maken voor iedere Hagenaar en het culturele talent in de wijken te stimuleren.

De gemeente richt zich de komende jaren vooral op:

- het stimuleren van cultuurparticipatie door onder andere:
 - het verbinden van cultuur op stedelijk niveau met cultuur in de wijken (Actieplan Wijkcultuur 'De vonk die overslaat');
 - het stimuleren van cultuurparticipatie door alle burgers (Fonds voor Cultuurparticipatie 2009-2012);
- het versterken en ondersteunen van het cultuuraanbod op basis van het meerjarenbeleidsplan kunst en cultuur 2009-2012;
- participatie in het programma 'Creatieve Stad' met partners in de stad. Dit programma richt zich op de creatieve sector: de kunsten, media, entertainment en de creatieve zakelijke dienstverlening;
- het verbeteren van de (inter)nationale positie van Den Haag als cultuurstad.

Topindicatoren	Nulmeting 2007***	Realisatie 2008	2010*	2011*	2012*	2013**
Aantal cultuurvoorzieningen (instellingen/accommodaties) in de stad naar type:	1	1	5	5	5	5
Kunstzinnige vorming	6	6	10	10	10	10
Beeldende Kunst en vormgeving	15	16	15	15	15	15
Accommodaties	10	10	15	15	15	15
Muziek	10	10	10	10	10	10
Toneel en dans	7	7	7	7	7	7
Film, video en letterkunde	4	4	1	1	1	1
Amateurkunst	9	9	11	11	11	11
Musea	4	4	4	4	4	4
Overige kunst						
<i>Bron: Programmabegroting 2009</i>						
Percentage inwoners <i>naar stadsdeel</i> dat in de afgelopen 12 maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht:						
- Loosduinen	54%	60%	54%	54%	54%	54%
- Escamp	45%	48%	45%	45%	45%	45%
- Segbroek	70%	72%	70%	70%	70%	70%
- Scheveningen	67%	73%	67%	67%	67%	67%
- Centrum	54%	52%	54%	54%	54%	54%
- Laak	45%	44%	45%	45%	45%	45%
- Haagse Hout	70%	71%	70%	70%	70%	70%
- Leidschenveen-Ypenburg	53%	56%	53%	53%	53%	53%
<i>Bron: Stadsenquête</i>						
Percentage inwoners dat in de afgelopen 12 mnd minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht:	56%	58%	56%	56%	56%	56%
<i>Bron: Stadsenquête</i>						
Oordeel bezoeker over aanbod cultuur- voorzieningen: algemeen rapportcijfer	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
<i>Bron: Stadsenquête</i>						

* Het verschil ontstaat doordat de cijfers zijn gebaseerd op de situatie in het meerjarenbeleidsplan kunst en cultuur 2009-2012.

** Eind 2012 wordt het nieuwe meerjarenbeleidsplan kunst en cultuur 2013-2016 aan de gemeenteraad voorgelegd; hierna kan sprake zijn van gewijzigde uitgangspunten.

*** Bij de Stadsenquête 2007 is de onderzoeksmethode gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. De cijfers vallen door de nieuwe methode lager uit. Daarom kozen wij om 2007 als nulmeting aan te houden.

Het beleid is erop gericht om de cultuurparticipatie van alle Hagenaars uit alle stadsdelen te vergroten. Ongeacht of dit bezoek nu binnen of buiten het eigen stadsdeel plaatsvindt.

Effect-kengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Oordeel bezoeker over aanbod cultuurvoorzieningen in Den Haag: Gemiddeld rapportcijfer aanbod culturele voorzieningen <i>naar leeftijd</i> :						
16-24 jaar	7,0	7,4	7,0	7,0	7,0	7,0
25-44 jaar	7,3	7,4	7,3	7,3	7,3	7,3
45-64 jaar	7,6	7,4	7,6	7,6	7,6	7,6
65 +	7,6	7,5	7,6	7,6	7,6	7,6
Gemiddeld rapportcijfer aanbod culturele voorzieningen <i>naar etnische herkomst</i> :						
Nederland	7,2	7,5	7,2	7,2	7,2	7,2
Turkije/Marokko	6,7	7,1	6,7	6,7	6,7	6,7
Suriname/Curaçao	7,2	7,1	7,2	7,2	7,2	7,2
Anders	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4

Effect-kengetallen	Nulmeting 2007*	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Gemiddeld rapportcijfer aanbod culturele voorzieningen <i>naar inkomen</i> :						
< € 850	6,7	7,1	6,7	6,7	6,7	6,7
€ 850 - € 1.200	7,1	7,2	7,1	7,1	7,1	7,1
€ 1.200 - € 1.750	7,2	7,5	7,2	7,2	7,2	7,2
€ 1.750 - € 3.050	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
> € 3050	7,3	7,5	7,3	7,3	7,3	7,3
(Bron: stadsenquête 2008)						

* In de Stadsenquête 2007 zijn de inkomensklassen gewijzigd. Hierdoor is nulmeting aangepast van 2006 naar 2007.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Behoud cultureel erfgoed

Musea

Den Haag beschikt over een breed en gevarieerd museaal aanbod. Zowel grote, internationaal gerichte, als kleinere wat meer lokaal gerichte musea hebben hun plek in de stad verdiend.

De gemeente verleent in dit kader subsidie aan het Gemeentemuseum Den Haag, Nederlands Muziek Instituut, Escher Collectie in Het Paleis, Haags Historisch Museum, Museon, Museum Bredius, MuZee, Museum Loosduinen en het GEM/Fotomuseum.

Gemeentearchief

Het Haags Gemeentearchief richt zich de komende jaren op het verder toegankelijk maken van informatie over de Haagse samenleving tot vandaag. Binnenkort kan het publiek de informatie over de geschiedenis van Den Haag ook thematisch terugvinden. Deze Haagse thema's presenteren we in de publieksruimten in het stadhuis. Maar de Hagenaar moet ook dichtbij huis de geschiedenis van de stad kunnen ontdekken. Dit bereiken we door nog verder te digitaliseren. En door de ook in de bibliotheken informatie over de geschiedenis van Den Haag te presenteren. We gaan door met het invoeren van het Document Managementsysteem in de hele organisatie. Hierdoor is duurzaam en betrouwbaar beheer van gemeentelijke informatie, nu en in de toekomst, gewaarborgd.

Gevarieerd aanbod en ondersteunen kunst en cultuur

De gemeente voert het cultuurbeleid uit volgens het meerjarenbeleidsplan kunst en cultuur 2009-2012. Daarin zijn de structurele subsidies aangegeven en zijn de nieuwe beleidsimpulsen vastgelegd. In dit beleidsplan is veel aandacht voor het bieden van kansen aan nieuwe initiatieven. De kunstsector is bij uitstek gebaat bij vernieuwing, experimenten en ontwikkeling. Daarom verstrekt Den Haag in 2009-2012 aan maar liefst veertien nieuwe instellingen een subsidie.

In aanvulling op de vastgestelde subsidies verstrekt de gemeente voor de jaren 2010-2012 een subsidie aan het literair theater Branoul.

Het beleidsakkoord 2006-2010 geeft richting aan nieuwe beleidsimpulsen en investeringen in culturele voorzieningen door het leidende motief 'Meedoen'. Het Actieplan Wijkcultuur 'De vonk die overslaat' vloeit voort uit dit beleidsakkoord. Het zet in op het verbinden van cultuur op stedelijk niveau met cultuur in de wijken. In de stadsdelen Laak, Escamp, Segbroek en Centrum worden zogenaamde cultuurankers ontwikkeld. Twee nieuwe culturele centra, het Culturalistheater aan de Hobbemastraat en het Tweede Koorenhuis aan de Zuidlarenstraat, gaan hier de komende jaren een belangrijke rol in spelen.

Verder participeert de gemeente in de Regeling Cultuurparticipatie 2009-2012. Dit is een programma van het nieuwe landelijke Fonds voor Cultuurparticipatie. Ten slotte geven we in de komende jaren ruimte aan samenwerking binnen de Randstad. Hierbij maken we binnen de G4 onder andere afspraken over aansluiting van de programmering van de verschillende steden.

Culturele Hoofdstad 2018

De gemeente heeft de ambitie om in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa te worden. Hiervoor zijn noodzakelijke impulsen in het Haagse cultuuraanbod nodig. Teneinde de concurrentie met andere steden succesvol aan te kunnen gaan, zal Den Haag een inspirerend plan moeten ontwikkelen en reeds in de komende jaren moeten komen tot een artistiek aantrekkelijke programmering. In deze opmaat worden de profilering van de stad als stad van vrede en recht en het gezicht van Den Haag als Creatieve Stad betrokken.

De voorbereidingen om Den Haag hiervoor te nomineren zijn in volle gang. Er wordt in 2009 en 2010 € 2 miljoen ingezet voor de voorbereidingskosten voor Culturele Hoofdstad. Er moet een uitvoeringsorganisatie opgericht worden, die in de zomer van 2011 een plan van aanpak inclusief bidbook gereed heeft. En de komende jaren zal geïnvesteerd worden in grote boegbeelden zoals een nieuw dans- en muziekcentrum aan het Spuiplein en in het bieden van ruimte aan makers van kunst die daarmee onze stad verrijken.

Dans- en Muziekcentrum Spuiplein

In 2018, het jaar waarin Den Haag culturele hoofdstad van Europa wil zijn, staat er een nieuw te bouwen dans- en muziekcentrum op de huidige plek van de Dr. Anton Philipszaal en het Lucent Danstheater. Het dans- en muziekcentrum wordt het nieuwe gemeenschappelijke onderkomen van het Nederlands Dans Theater, het Residentie Orkest, de Stichting Gastprogrammering en het Koninklijk Conservatorium. Deze instellingen bundelen hun krachten op cultureel, educatief en organisatorisch gebied. In het dans- en muziekcentrum komen presentatie, productie en onderwijs op het gebied van dans en muziek samen.

De stichtingskosten van het dans- en muziekcentrum zijn geraamd op € 240 miljoen (prijspeil 2009). We voegen in de begroting 2010 een bedrag van € 11,5 miljoen toe aan de al voor dit doel in 2008 gereserveerde middelen ad € 10 miljoen in de reserve grote projecten.

Programma's, actieplannen en projectsubsidies

Actieplan Wijkcultuur 'De vonk die overslaat': Cultuurbereik, artistieke diversiteit en talentontwikkeling

Het Actieplan Wijkcultuur 'De vonk die overslaat' heeft als doel cultuur op stedelijk niveau met cultuur in de wijken te verbinden. De ambitie is om het cultuurbereik te vergroten, het aanbod meer divers te maken en talentontwikkeling de ruimte te geven. Daarnaast wordt de bestaande infrastructuur beter benut en versterkt. De samenhang tussen amateurkunst, cultuureducatie en actieve en passieve cultuurparticipatie versterken we op verschillende niveaus. Hierbij hebben we vooral aandacht voor jongeren en nieuwe Hagenaars. Voor deze ambities is structureel € 1,1 miljoen beschikbaar.

Regeling Cultuurparticipatie

Het programma Regeling Cultuurparticipatie 2009-2012 is het vervolg op het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008. De missie van het fonds is om cultuurparticipatie van alle burgers te stimuleren; het fonds richt zich op amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur.

Projectsubsidies

De gemeente Den Haag stelt twee maal per jaar subsidie beschikbaar voor incidentele kunstzinnige activiteiten: de Culturele Projecten. Een externe adviescommissie beoordeelt de aanvragen. Deze let onder andere op artistieke kwaliteit, pluriformiteit, culturele diversiteit, wijkgerichte oriëntatie en innovatie.

De gemeente Den Haag stelt vier maal per jaar incidentele subsidie beschikbaar voor kunstzinnige activiteiten van Haagse broedplaatsen. Het gaat hier om artistiek inhoudelijke projecten, waarbij een kunstenaarsinitiatief en/of broedplaats betrokken is. Een externe adviescommissie beoordeelt de aanvragen.

Internationalisering cultuurbeleid

De gemeente ontwikkelt gericht beleid om de internationale gemeenschap van tussen de 30.000 en 50.000 'expats' beter bij de stad te betrekken. Ook blijven we aandacht geven aan de internationale aspecten van Den Haag als cultuurstad.

De ambitie van de gemeente om in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa te zijn sluit hier uitstekend bij aan.

Bibliotheek

Met de exploitatie van 19 bibliotheekvestigingen, verspreid over de stad, stelt de gemeente alle Hagenaars – van jong tot oud – in de gelegenheid de openbare bibliotheek te bezoeken en van alle faciliteiten gebruik te maken. Er worden (thematische) activiteiten en op doelgroepen gerichte cursussen georganiseerd om de bewoners meer bij de bibliotheek te betrekken.

De komende jaren zet de bibliotheek extra in op het onderwerp media en alles wat daarmee samenhangt. Ook is er aandacht voor een verhoogde betrokkenheid van jongeren. De relatie met het onderwijsveld wordt verstevigd, en er wordt bijgedragen aan de aanpak laaggeletterdheid en eenzaamheidsbestrijding.

Media

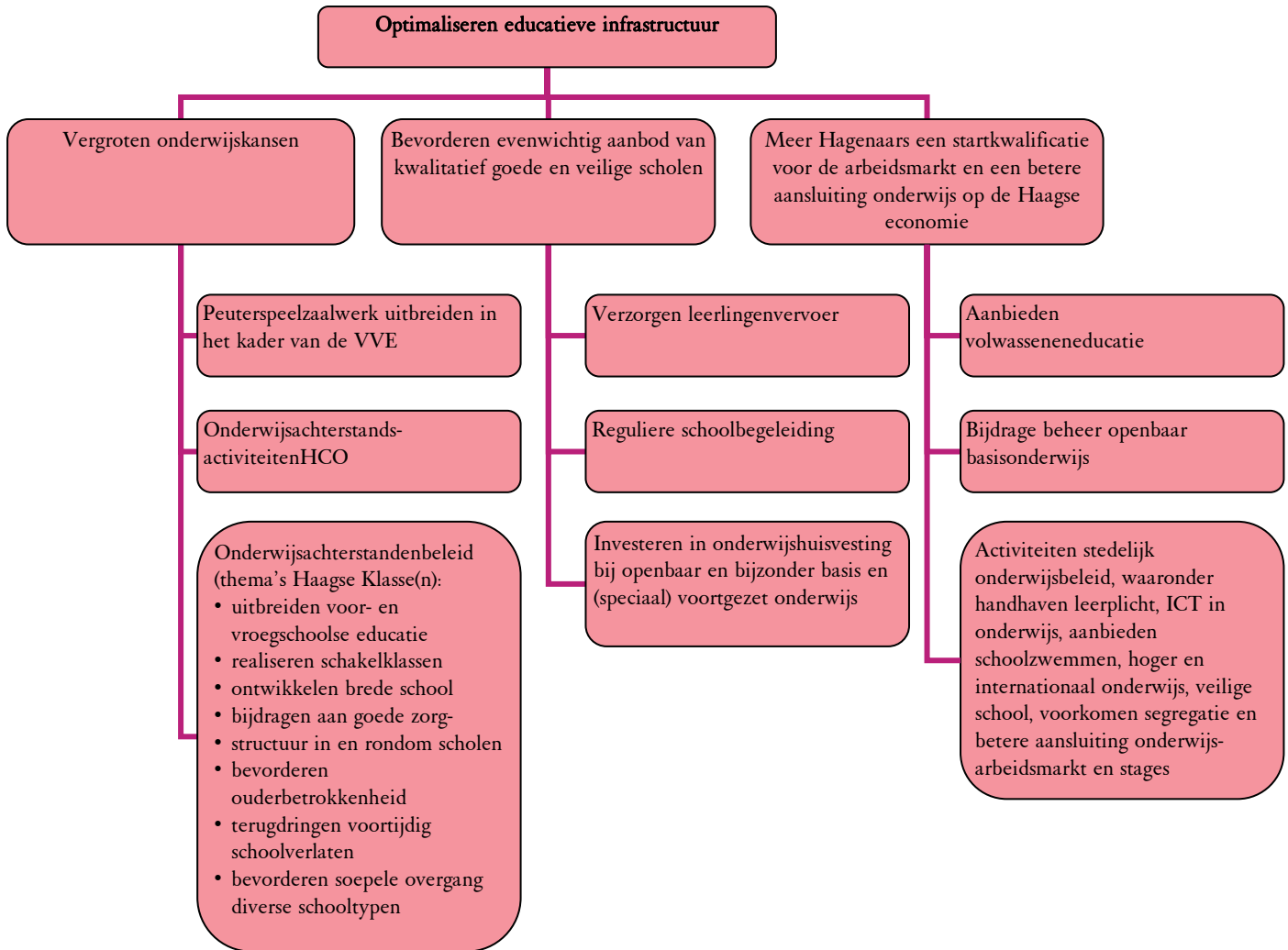
De wijkmedia-ateliers en digitale muurkranten gaan ook in 2010 door. De Stichting Stadsomroep Den Haag (SODH) versterken we als lokale, publiek zendmachtigingshouder en omroeporganisatie. Dit doen we op het gebied van radio en televisie. Hierbij gaan we ook op zoek naar nieuwe uitzendkanalen. Daarnaast zoekt de gemeente naar meer strategische samenwerking met verschillende (media-)partners. Het doel is een verdere uitbouw en ontwikkeling van toepassingen op de bestaande glasvezelnetwerken in de stad.

Programmabudget: Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	111.576	117.026	114.238	110.619	111.039	107.903
Baten	11.214	8.114	7.259	7.259	7.259	7.069
Subtotaal	100.362	108.912	106.979	103.360	103.780	100.834
Dotaties	3.025	4.760	0	0	0	0
Onttrekkingen	24.080	9.319	5.890	2.241	2.238	2.148
Saldo	79.307	104.353	101.089	101.119	101.542	98.686
Saldi reserves	50.604	46.915	41.025	38.784	36.546	34.398
Saldi voorzieningen	5.991	5.603	5.216	5.001	4.585	4.467
Investeringen	8.356	6.472	5.525	2.250	250	1.660

2.6 Programma Onderwijs

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Het programma Onderwijs is erop gericht de educatieve infrastructuur in Den Haag te optimaliseren. Dit betekent dat:

- alle Hagenaars hun talenten zoveel mogelijk kunnen ontwikkelen;
- we een evenwichtig aanbod realiseren van kwalitatief goede en veilige scholen;
- zo veel mogelijk Hagenaars een startkwalificatie behalen voor de arbeidsmarkt en het onderwijsaanbod beter aansluit bij de behoeften van de Haagse economie.

Daarbij concentreert het gemeentelijke beleid zich vooral op taken die:

- rechtstreeks voortvloeien uit wettelijke en/of reguliere taken van de gemeente, zoals het handhaven van de leerplicht, onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer;
- de verantwoordelijkheid van het onderwijs of het individuele schoolbestuur overstijgen en daarom vragen om gemeentelijke coördinatie of regie in de randvoorwaardelijke zin;
- gericht zijn op de aansluiting van het Haagse aanbod aan (beroeps)onderwijs op de behoeften van de Haagse economie. Daardoor vergroten we de kansen van individuele leerlingen op de arbeidsmarkt en leveren we een bijdrage aan een goed Haags vestigingsklimaat voor bedrijven en andere instellingen.

Topindicator	nulmeting 2005/2006	realisatie 2007/2008	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Aantal jongeren van 12–23 jaar dat jaarlijks school verlaat zonder startkwalificatie (def. VSV-convenant) <i>Bron: IBgroep*</i>	2.207	1.794	1.545	1.324	1.324	1.324

* De berekening is sinds dit jaar veranderd. Niet onze (eigen) jaarlijkse Effectrapportage levert de cijfers, maar de IB-groep in Groningen.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Het meerjarige beleidskader 'Haagse Klasse(n)' vormt de basis voor het gemeentelijke onderwijsbeleid in de periode 2006-2010. Haagse Klasse(n) is in overleg met de schoolbesturen tot stand gekomen en bevat verschillende thema's. Haagse Klasse(n) wordt in nauwe samenwerking met de Haagse schoolbesturen uitgevoerd.

Kanttekening bij het Programma Onderwijs 2010

In 2009 stellen we in overleg met het werkveld een nieuw meerjarig beleidskader op: de nieuwe Haagse Educatieve Agenda (HEA). Deze geldt voor de periode 2010-2014. De gemeenteraad bespreekt de HEA in het najaar. De HEA stelt de beleidsprioriteiten en de te besteden middelen vast voor het onderwijsachterstandenbeleid. De doelstellingen van het beleidskader Haagse Klasse(n) zijn voornamelijk de uitgangspunten voor de doelstellingen in het Programma Onderwijs 2010.

De Grotestedenbeleid-III periode loopt tot en met 31 december 2009. Met ingang van 1 januari 2010 ontvangt de gemeente Den Haag geen Brede Doeluitkering meer. In plaats daarvan worden er decentralisatie-uitkeringen aan het gemeentefonds toegevoegd, onder andere voor onderwijsachterstandenbeleid en voortijdig schoolverlaten. De hoogte van deze uitkeringen wordt in de loop van 2009 bekend gemaakt.

Vergroten onderwijskansen

Uitbreiden voorschoolse educatie

Begin 2010 zijn er 83 voorschoolkoppels (van een peuterspeelzaal en een basisschool). Het aantal deelnemende doelgroepkinderen aan de voorschool neemt naar verwachting verder toe tot circa 2550 eind 2010. Om dit aantal te bereiken gaan we door met het intensieve toelidingsbeleid, waar we in 2008 mee zijn gestart.

Outputkengetallen	Nulmeting 2005/2006	Realisatie 2008	2009	2010
Voorschoolse educatie:				
- Aantal voorscholen	66	81	83	83
- Aantal doelgroeppeuters dat (zowel op de peuterspeelzaal als de dagopvang) deelneemt aan VVE	1.442	2.278	2.490	2.550

Bron: Civision

Peuterspeelzaalwerk uitbreiden in het kader van de VVE

Het gesubsidieerde peuterspeelzaalwerk richt zich zoveel mogelijk op kinderen met een (dreigende) achterstand. Alleen peuterspeelzalen die samenwerken met een GOA-basisschool, dat is een basisschool van het gemeentelijk achterstandenbeleid, en die (gaan) werken met een VVE-programma (voor- en vroegschoolse educatie) komen in aanmerking voor subsidie.

Realiseren schakelklassen

Haagse basisscholen realiseren vanaf het schooljaar 2006/2007 schakelklassen in de lijn van het onderwijsachterstandenbeleid. Schakelklassen zijn bedoeld voor kinderen met een grote taalachterstand die daarna (weer) kunnen deelnemen aan het reguliere onderwijs. In het schooljaar 2009/2010 komen er ongeveer 75 schakelklassen en ruim 20 neveninstroomgroepen. Met het Rijk is afgesproken dat eind 2009 in totaal 1.800 leerlingen aan een schakelklas hebben deelgenomen. Deze richtlijn hoort bij het Grotestedenbeleid (GSB). Dit aantal is nu al ruimschoots behaald (2.326 leerlingen tot en met het schooljaar 2008/2009).

Outputkengetallen	Nulmeting 2006/2007	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Schakelklassen:						
- Aantal schakelklassen	48	66	75*	80*	80*	
- Aantal leerlingen dat aan schakelklas heeft deelgenomen	581	850	900*	950*	950*	
<i>Bron: OWB en registratie HCO</i>						

*De aantallen voor 2010-2011 en verder gelden alleen bij voortzetting van middelen van het GSB-beleid.

Ontwikkelen brede school

De gemeente zet sterk in op de brede school. In het schooljaar 2009/2010 werken zestien scholen met het leerkenanprofiel. Hierbij wordt de leer- en ontwikkeltijd van leerlingen op zware achterstandscholen met zes uur per week verlengd. Onder deze zestien vallen zes brede buurtscholen plus, die in de vier Haagse krachtwijken ontwikkeld worden. Deze zes scholen (waarvan 1 combinatie van 2 scholen) verlengen ook de onderwijstijd voor de leerlingen. In het najaar van 2009 vindt de selectie plaats voor een derde tranche van zes leerkenanprofiel scholen

Outputkengetallen	Realisatie 2007	2010	2011	2012	2013
Brede school					
- Aantal scholen met een leerkenanprofiel	4	16	22	25	25
- Aantal groepen/leerlingen aan het leerkenanprofiel	29 gr. 433 ll.	105 gr. 1575 ll.	147 gr. 2205 ll.	175 gr. 2625 ll.	175 gr. 2625 ll.
<i>Bron: OWB, subsidieadministratie</i>					

Bijdragen aan goede zorgstructuur / passend onderwijs

De gemeente investeert in schoolmaatschappelijk werk op alle Haagse scholen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. De gemeente investeert daarnaast in voorzieningen voor de opvang van leerlingen met zeer ernstige gedragsproblemen. Het gaat hier om leerlingen die tijdelijk buiten het reguliere onderwijs worden opvangen. Samen met het onderwijsveld en de jeugdzorg voeren we maatregelen en activiteiten in voor de aanpak van thuiszitters in het voortgezet onderwijs .

Ook hoogbegaafde leerlingen hebben gedifferentieerde begeleiding in een vroeg stadium nodig om hun talenten optimaal te kunnen ontwikkelen en om problemen in latere schooljaren en in het vervolgonderwijs te voorkomen. De gemeente bouwt samen met de schoolbesturen aan stedelijke voorzieningen voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs, verspreid over de stad. Hiermee geeft de gemeente tot en met schooljaar 2010/2011 uitvoering aan het convenant uit het najaar van 2008.

Het komende jaar krijgt de aansluiting van het onderwijs op de Centra voor Jeugd en Gezin vorm in samenspraak met het onderwijsveld. Tot slot ondersteunt de gemeente het bestuurlijke traject naar 'passend onderwijs' in Den Haag en neemt deel aan het regionale overleg van de schoolbesturen, dat hierover plaatsvindt.

Bevorderen ouderbetrokkenheid

De gemeente investeert in de relaties tussen school, ouders en leerlingen. Dit gebeurt in het basisonderwijs onder andere via het project Meer Kansen met Ouders. Nieuw is dat we ook de voorschoolpeuterspeelzalen hierbij betrekken. In het schooljaar 2009/2010 gaan negen nieuwe basisscholen met Meer Kansen met Ouders van start.

Via het project Ouder en School bieden we GOA-basisscholen de mogelijkheid om een laagdrempelige vorm van oudereducatie aan te bieden. Deze is speciaal gericht op ouderbetrokkenheid. De uitvoering vindt plaats op de basisschool, onder schooltijd, één dagdeel per week. Naar verwachting verzorgen in het schooljaar 2009/2010 25 scholen Ouder en School. Ook wordt bij ruim 40 schakelklassen gezorgd voor een speciaal programma voor de ouders van de leerlingen en is het ROC Mondriaan gestart met een driejarig traject om ouderbeleid te ontwikkelen en ouderbetrokkenheid te vergroten. Zij ontvangen hiervoor gemeentelijke steun. Bij de ontwikkeling van het beleid wordt gebruik gemaakt van het samenwerkingsverband van het VMBO en Spirit4You.

Terugdringen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De scholen zijn voor een belangrijk deel zelf verantwoordelijk voor het behalen van de resultaten van het VSV-convenant 2007-2011. De gemeente richt zich vooral op het teruggeleiden van voortijdige schoolverlaters naar een opleiding, of in een traject via casemanagers. Omdat de preventie van schooluitval steeds beter verloopt, wordt de groep die nu nog uitvalt steeds problematischer. De verwachting is dat de resultaten niet veel meer verbeteren, ondanks de extra inspanningen. Er melden zich minder VSV'ers voor begeleiding van het casemanagement en degenen die zich melden zijn moeilijker te herplaatsen. De begrote aantallen voor 2009/2010 en 2010/2011 herplaatste VSV'ers hebben we daarom aangepast.

In 2010 zetten we extra casemanagement in voor bijzondere doelgroepen, zoals ex-gedetineerden en jongeren met leer- en/of gedragsproblemen: de 'overbelaste jongeren', zoals Winsemius ze in zijn WRR-rapport noemt. Daarnaast investeren we verder in een monitorsysteem, waarmee jongeren gevolgd kunnen worden, als ze eenmaal herplaatst zijn. Zo kan een tweede uitval eerder voorkomen worden. In overleg met ROC Mondriaan zijn er meer opstap- en oriëntatietrajecten voor twijfelaars. Ook komen er een rebound MBO en een verlengde knooppuntvoorziening voor 16/17-jarige risicjongeren.

Ouputkengetallen	nulmeting 2005/2006	realisatie 2007/2008	2009/2010	2010/2011
Voortijdig schoolverlaten: - Totaal aantal herplaatste VSV'ers Bron: Civision, Cliq (SZW), ROC Mondriaan	2.115	4.214	3.500	3.000

Bevorderen soepele overgang diverse schooltypen

De gemeente faciliteert de schoolbesturen met de aansluiting van het basisonderwijs op het voortgezet onderwijs (BOVO-procedure). Zo stroomt ieder kind vanuit groep acht in het basisonderwijs door naar de voor dat kind beste vorm van voortgezet onderwijs.

Jongeren die het VMBO met diploma verlaten, worden zo nodig tijdens de zomervakantie door een casemanager begeleid bij de keuze voor een overstap naar het MBO. Dit gebeurt vanuit het Preventieproject VMBO-MBO. Ook ontwikkelen we structurele opvang voor leerplichtige kinderen die niet meer op school kunnen of willen zitten en waarvoor (nog) geen indicatie is in het speciaal onderwijs. Samen met de schoolbesturen realiseert de gemeente zo een dekkend stedelijk netwerk van (tijdelijke) opvangvoorzieningen voor leerlingen die buiten de boot vallen. De verwachting is dat er een jaarlijkse afname is van het aantal aangeboden trajecten, omdat de VMBO-scholen zelf de doorstroom van risicjongeren beter oppakken. Daardoor hoeft de gemeente minder interventies te plegen. We hebben hierover met de scholen taakstellende afspraken gemaakt.

Ouputkengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2007	2009	2010	2011	2012	2013
Soepele overgang diverse schooltypen: Aantal aangeboden trajecten preventieproject VMBO-MBO Bron: Civision	475	390	350	300	250	200	200

Onderwijsachterstandsactiviteiten HCO

Het Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding (HCO) ondersteunt en versterkt het lokale onderwijsbeleid door in opdracht van de gemeente te werken aan thema's uit Haagse Klasse(n). En door scholen te ondersteunen bij de uitvoering van die thema's. Voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen, brede school en andere thema's waarop de gemeente Den Haag actief is, krijgen hierbij veel aandacht.

Bevorderen evenwichtig aanbod kwalitatief goede en veilige scholen

Investeren in onderwijshuisvesting

In de nota 'Visie op onderwijshuisvesting Den Haag 2000-2010' geven we prioriteit aan vervangende nieuwbouw van schoolgebouwen die niet meer voldoen aan de huidige eisen. Voor 2010 is er circa €41 miljoen beschikbaar voor investeringen in de huisvesting van scholen voor basis- en voortgezet onderwijs. Hiervan is circa €30 miljoen voor investeringen in de nieuwbouw en uitbreiding van bestaande bouw. Circa €11 miljoen is bestemd voor de

eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair, voor onderhoud, voor huur (waaronder sportterreinen) en voor aanpassingen (onder andere voor onderwijskundige vernieuwing).

De belangrijkste nieuwbouw- en/of grote uitbreidingsprojecten in 2010 zijn:

- de basisscholen Capadosestraat 9-11 (op de locatie Bresterstraat 7), Utenbroekestraat 2 en Woonstede 96;
- de school voor speciaal basisonderwijs Bresterstraat 7 (samen met de basisschool Capadosestraat 9-11);
- de scholen voor voortgezet onderwijs aan de Meppelweg 341 en Beatrijstraat gezamenlijk op de locatie Roemer Visscherstraat 106-114.

De definitieve besluitvorming over de projecten en de bedragen vindt plaats met het programma Onderwijshuisvesting 2010.

Outputkengetallen		Nulmeting 2000	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Onderwijshuisvesting	Leeftijds- Categorie						
- Aantal permanente schoolgebouwen per leeftijdscategorie:	- 0-19 jaar	41	78	84	88	93	97
	- 20-39 jaar	51	31	28	27	32	35
	- 40-59 jaar	42	57	53	52	47	43
	- 60-79 jaar	61	17	14	8	5	5
	- 80 en ouder	32	52	56	62	61	58
-Totaal		227	235	235	237	238	238
-Idem percentageel	- 0-19 jaar	18%	33%	36%	37%	39%	41%
	- 20-39 jaar	22%	13%	12%	11%	13%	15%
	- 40-59 jaar	19%	24%	23%	22%	20%	18%
	- 60-79 jaar	27%	7%	6%	3%	2%	2%
	- 80 en ouder	14%	22%	24%	26%	26%	24%
-Aantal schoolgebouwen dat rijksmonument is		2	4	4	4	4	4
-Aantal schoolgebouwen in noodbouw		22	17	13	13	11	8
<i>Bron: Vastgoed, gebouwenadministratie</i>							

Reguliere schoolbegeleiding

Door veranderde wetgeving en subsidiesystematiek moet het HCO steeds meer omzet op marktconforme wijze verwerven. De afgelopen jaren heeft het HCO zich steeds nadrukkelijker gemanifesteerd als marktpartij. Dit leidde tot de bestuurlijke vraag of het HCO nog past binnen de gemeentelijke organisatie. In 2009 wordt hierover besloten. Als het HCO wordt verzelfstandigd, wordt de programmabegroting 2010-2013 hierop aangepast.

De gemeente hecht groot belang aan de ondersteuning en advisering van het HCO en blijft subsidie geven aan de huidige schoolbegeleiding. Dit geldt in ieder geval voor de periode van het nieuwe meerjarige beleidskader 2010 - 2014. Ook de omzet uit beschikkingen van de dienst OCW garanderen we tot en met 2013 afbouwend. Over die inzet zijn nadere afspraken gemaakt.

Meer Hagenaars een startkwalificatie en een betere aansluiting op de Haagse economie

Handhaving leerplicht

De gemeente controleert of haar leerplichtige inwoners daadwerkelijk bij scholen staan ingeschreven en onderwijs volgen (Leerplichtwet). De scholen zijn verantwoordelijk voor de registratie van de aanwezigheid en afwezigheid van leerlingen. Vanaf augustus 2005 is het nieuwe gemeentelijke protocol schoolverzuim voor het voortgezet onderwijs van kracht. Daarin staat de verbetering van de verzuimregistratie op schoolniveau centraal. De komende jaren staan in het teken van de invoering van ditzelfde protocol in het basisonderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Het relatieve verzuim is voorlopig gestegen. Dit komt doordat de preventieve inzet op de scholen in het voortgezet onderwijs is doorgezet. En door de invoering van het verzuimprotocol in het basisonderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Daarnaast leidde de verhoging van de leerplichtige leeftijd tot

achttien ook tot een stijging. De handhaving is nu verbeterd door meer mankracht. Daarom is er een daling in 2010 en verder.

Outputkengetallen	Nulmeting 05/06	Realisatie 06/07	08/09	09/10	10/11
Schoolverzuim in aantal leerlingen:					
- absoluut schoolverzuim	346	173	250	250	250
- relatief verzuim	2.079	2.409	3.100	3.500	3.250
- aantal behandelde dossiers leerlingen absoluut en relatief verzuim	2.425	2.582	3.350	3.750	3.500
<i>Bron: jaarverslagen Leerplicht</i>					

Handhaving van de leerplicht is gebaat bij een efficiënte bedrijfsvoering: capaciteit inzetten daar waar het nodig is. En snel reageren op meldingen van scholen. Daarom zetten we 2010 inzetten op het ontwikkelen van een norm voor de doorlooptijden van meldingen. Daarnaast geldt er een norm van maximaal 3 werkdagen voor de tijd tussen melding en eerste actie.

ICT in het onderwijs

Kwalitatief goed onderwijs aanbieden kan niet meer zonder ICT. Tegelijkertijd is het voor individuele scholen en besturen niet goed mogelijk zelf alle ontwikkelingen rond ICT te volgen, adequaat in te voeren en te benutten. Mede om die reden is in Den Haag het programma Digitaal Leren opgezet. Met jaarlijkse werkplannen en projecten sluiten we aan bij de wensen vanuit het onderwijsveld. Door vraagbundeling sluiten we ook eenvoudiger aan op landelijke initiatieven.

Vanaf het schooljaar 2009/2010 wordt het ontwikkelde Elektronisch Leerling Dossier (ELD) gefaseerd bij de basisscholen ingevoerd. Daarnaast wordt in 2010 de applicatie die de overgang van leerlingen van het basis- naar het voortgezet onderwijs ondersteunt (BOVO-digitaal), verbeterd. Ook wordt er een applicatie ingevoerd voor het volgen van de overstap van leerlingen van het VMBO naar het MBO, in samenwerking met Spirit4you.

Stimuleren hoger en internationaal onderwijs

De gemeente stimuleert initiatieven van (internationale) onderwijsinstellingen, studentenorganisaties en andere organisaties. Dit doen we onder meer met eenmalige subsidies, en eigen gemeentelijke initiatieven. Met het stimuleringsbeleid volgen we vier lijnen:

- we versterken het aanbod van internationaal basis- en voortgezet onderwijs;
- we versterken de internationalisering in het Nederlandse onderwijs en de binding tussen Nederlandse en buitenlandse scholieren (onderdeel van het programma De Haagse Brug);
- we versterken het universitair en hoger beroepsonderwijs in kansrijke sectoren (waaronder vrede en recht);
- we werven en binden studenten en afgestudeerden aan de stad.

Diverse nieuwe initiatieven starten in of net voor 2010. De belangrijkste zijn: de Nederlandse voordracht voor de Europese pilot Europees Onderwijs aan de International School of The Hague. En het University College van de Universiteit Leiden. Belangrijke ontwikkelingen in 2010 zijn de voornemens voor uitbreiding van de Universiteit Leiden in Den Haag, een internationale Moot Court in Den Haag (samen met de stad New York) en een stimuleringsprogramma internationalisering in het Haagse onderwijs.

Bevorderen veiligheid in en om scholen

Het veiligheidsgevoel in en om de school en de weerbaarheid van onderwijsdeelnemers moeten verhoogd worden. De gemeente heeft de opdracht dit met schoolbesturen en de politie te realiseren. Een met schoolbesturen, politie, en het openbaar ministerie te sluiten bestuurlijk convenant is in voorbereiding. Aan scholen vragen we om extra aandacht te besteden aan de inhoud van hun schoolveiligheidsplan. Het gaat daarbij dan vooral om protocollen voor de aanpak van (soft)drugs- en alcoholgebruik, wapenbezit, pesten en (homo)discriminatie. Scholen kunnen een beroep doen op de gemeente voor ondersteuning en voor een bijdrage aan weerbaarheidstrainingen op school. Doel is ervoor te zorgen dat scholen het veiligheidsbeleid op de agenda houden en dat op termijn alle Haagse scholen het predicaat "Veilige School" kunnen voeren.

Voorkomen segregatie

62 Haagse concentratiescholen vormen een afspiegeling van de wijk. Op 32 van deze scholen is er in 2010 uitwisseling en contact in het kader van het 'actiepunt ontmoetingen'. Vijftien concentratiescholen vormen geen afspiegeling vormen van de wijk waarin ze liggen. Op zeven van deze scholen stimuleren we groepsaanmeldingen van witte leerlingen op zwarte scholen en omgekeerd (actiepunt ouderinitiatieven) In dit kader vinden ook in 2010 wijkcarrouzels plaats met het motto 'Mijn school is om de hoek'. Scholen houden op dezelfde ochtend open huis. Ouders uit de wijk, die binnenkort een keuze moeten maken voor een basisschool, worden dan in groepjes langs de scholen in de wijk geleid.

Betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stages

De gemeente Den Haag is betrokken bij de volgende initiatieven:

- *Het opzetten van vakcolleges.* Kenmerken van een vakcollege zijn een doorlopende leerlijn tussen VMBO en MBO in een zesjarig onderwijsprogramma. Er is meer tijd voor de zaakvakken en minder voor de algemene vakken. Ook is er een nauwe samenwerking met het bedrijfsleven. Schoolbesturen hebben hun belangstelling al kenbaar gemaakt voor een vakschool in de techniek, in de zorg en in de horeca.
- *Het opzetten van een werkschool op de locatie Uijtenhagestraat.* Daar worden MBO-leerlingen opgeleid tot een buurtgerichte functie. Deze functies hebben te maken met huismeesterschap, klein onderhoud en veiligheid. Het gaat hier om een initiatief van ROC Mondriaan en woningcorporatie Staedion.
- *Het starten van een leerwerktraject op maat.* Dit project is bedoeld voor 20 jongeren, in nauwe samenwerking met ROC Mondriaan en vijf bedrijven in de installatietechniek (Verkaartklas). Onder dit thema stimuleren we ook activiteiten die zich richten op de beroepsbevolking. Voorbeelden hiervan zijn: activiteiten in het kader van Leren en Werken die met een rijksbijdrage worden voortgezet en het project om met scholing en training ondernemers in het MKB beter toe te rusten.

De gemeente als werkgever blijft zelf jaarlijks 300 stage- en leerwerkplekken op MBO-niveau aanbieden.

Aanbieden volwasseneneducatie

Per 1 januari 2010 treedt de Wet Participatiebudget in werking. Dit betekent dat de rijksbudgetten voor de Volwasseneneducatie, Werkgelegenheidsprojecten en Inburgering worden opgenomen in één budget. Door de ontschotting wordt het eenvoudiger om combinaties van voorzieningen aan te bieden. Daarbij versterken de verschillende doelen als inburgering, re-integratie en volwasseneneducatie elkaar. Het wordt daardoor makkelijker om meer maatwerk te leveren en de effectiviteit te verhogen. In 2010 is de gemeente nog verplicht het budget volwasseneneducatie bij een ROC te besteden. Vanwege de invoering van het Participatiebudget rekent het Rijk de gemeente Den Haag niet meer af op het aantal gerealiseerde trajecten. Gezien de gerealiseerde aantallen uit vorige jaren houdt de gemeente Den Haag toch vast aan een minimum van 1965 trajecten.

Outputkengetallen	Uitkomst 2008	2010	2011	2012	2013
- Deelnemers VAVO (Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs)*	258	459	***	***	***
- Deelnemers Breed Maatschappelijk Functioneren	219	445			
- Deelnemers Nederlandse taal 1 (NT1)	529	400			
- Deelnemers Nederlandse taal 2 (NT2)	1293	661			
- Percentage geslaagde deelnemers VAVO**	59,5%	65%			

Bron: Mondriaan Onderwijsgroep

* Aantal deelnemers VAVO exclusief de deelnemers die bekostigd worden door het VO via de VO-VAVO-regeling.

** Het percentage geslaagde deelnemers VAVO in het schooljaar 2007-2008, inclusief de deelnemers die door het VO bekostigd worden via de VO-VAVO-regeling. Deelnemers zijn geslaagd als zij een diploma voor het Centraal Examen hebben behaald of het aantal deelcertificaten hebben behaald waarvoor ze zijn opgegaan.

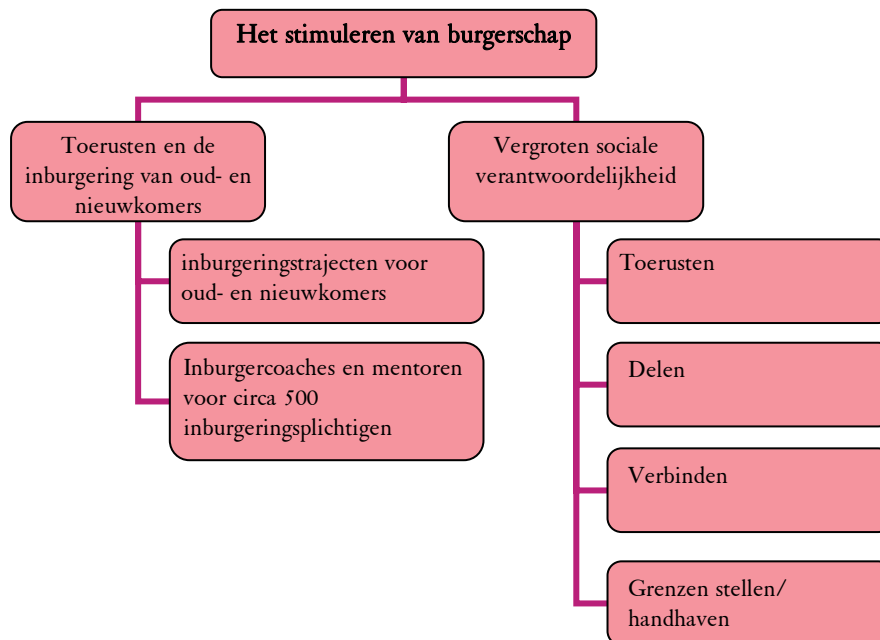
*** De hoogte van de streefcijfers voor 2011 en verder zijn nog onderwerp van gesprek tussen het rijk en de gemeente.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	115.735	140.243	136.249	132.450	132.136	133.916
Baten	43.685	50.904	8.545	8.680	7.755	8.155
Subtotaal	72.050	89.339	127.704	123.770	124.381	125.761
Dotaties	14.313	2.681	0	0	0	0
Onttrekkingen	15.380	13.439	13.056	5.355	4.405	4.225
Saldo	70.983	78.581	114.648	118.415	119.976	121.536
Saldi reserves	57.926	48.632	35.576	30.221	25.816	21.591
Saldi voorzieningen	1.550	1.019	922	863	818	665
Investerings	36.445	33.736	46.921	41.891	36.648	42.500

2.7 Programma Burgerschap

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Met het programma burgerschap wil de gemeente het sociale leefklimaat in de stad bevorderen. Burgerschap betekent dat mensen zich betrokken voelen: hun inzet om zelf bij te dragen aan het verbeteren van het sociale klimaat en ook verantwoordelijkheid te nemen voor hun sociale omgeving, dat noemen we burgerschap. De burger moet zich mede-eigenaar van zijn straat en zijn buurt voelen. We willen Hagenaars daarom stimuleren om samen met ons verantwoordelijkheid te nemen voor een vitale, leefbare en sociale stad, en om de sociale binding met en binnen de stad te versterken

Topindicator	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Participatiegraad: percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk* doet	21%	19%	24%	24%	24%	20%
% jonger dan 25 jaar (16 tot 24)	13%	12%	19%	20%	20%	20%
% migranten (Hagenaars van 16+):						
1 ^e generatie	15%	14%	19%	20%	20%	20%
2 ^e generatie	17%	19%	17%	18%	18%	18%

(Bron: Stadsenquête)

* vrijwilligerswerk maakt onderdeel uit van de portefeuille Welzijn, Volksgezondheid en Emancipatie

Het vergroten van de sociale verantwoordelijkheid is uitgewerkt in vier domeinen, te weten:

- *Investeren in menselijk kapitaal:* zorgen voor onderwijs, werkgelegenheid, aanleren van sociale vaardigheden, vorming en ontwikkeling enz., zodat mensen de bagage hebben om burger te kunnen zijn. We noemen dit “toerusten”.
- *Investeren in gelijke kansen, rechten en plichten.* Hierbij gaat het om het wegnemen van belemmeringen die verhinderen dat mensen burger kunnen zijn. We noemen dit “delen”.
- *Investeren in verbinden.* Dit omvat het stimuleren en faciliteren van ontmoeting en samenwerking van burgers door het scheppen van laagdrempelige ontmoetingsplekken en –gelegenheden. En het stimuleren van gezamenlijke activiteiten, gericht op ontmoeting, dialoog, samen dingen doen en wederzijdse hulp. We noemen dit “verbinden”.

- *Investeren in kaderstelling en handhaving.* Burgerschap ontwikkelt zich het best binnen een raamwerk dat ruimte biedt voor initiatieven, maar ook duidelijk maakt wat wel en wat niet kan. Grenzen stellen en die ook snel, zichtbaar en consequent handhaven. Dat is nodig om de goedwillende burgers die hun sociale verantwoordelijkheid willen nemen, steun en bescherming te bieden.

Effect-kengetallen	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Oordeel over eigen positie/positie groep om hogerop te komen in de samenleving:						
- niet-migranten over niet-migranten	54%	64%	69%	70%	71%	72%
- niet-migranten over migranten	3%	2%	5%	5%	5%	6%
- migranten over niet-migranten	60%	62%	65%	65%	65%	65%
- migranten over migranten	3%	4%	6%	7%	8%	9%

(Bron: Stadsenquête)

Dit kengetal zegt iets over het perspectief op een geslaagde participatie in de Haagse samenleving. Migrantengroepen schatten de kans op carrière van niet-migranten hoger in. Er wordt nog altijd laag geoordeeld over de kansen van migranten om hogerop te komen in de samenleving. Daarentegen zijn zowel migranten en niet-migranten erg positief over de kansen van niet-migranten om hogerop te komen.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Inburgering

Met het Haagse inburgeringsbeleid biedt de gemeente burgers die een toekomst in Nederland willen opbouwen, de mogelijkheid om kansen te pakken, mee te doen en verder te komen.

Inburgeringvoorzieningen

De afgelopen jaren is gebleken dat het niet eenvoudig is om inburgeraars over de streep te trekken om te starten met hun inburgering. Daarom is er actief ingezet op de kwaliteitsverbetering van de Haagse inburgering, een intensievere benadering van de doelgroep en een effectieve samenwerking met relevante partners. Deze inzet zetten we voort in 2010. De taakstelling die wij sinds de Wet Inburgering hanteren (een bandbreedte van 2.400 tot 3.800 eigenstandige trajecten op jaarbasis) blijft gehandhaafd.

Kwaliteitsverbetering van de Haagse inburgering

Kwaliteitsverbetering van de Haagse inburgering leidt ertoe dat het imago van inburgeringsonderwijs verbetert en inburgeren daadwerkelijk als kans wordt gezien door de doelgroep. De komende jaren streeft de gemeente Den Haag naar kwaliteitsverbetering door een constante controle op en verbetering van het Haagse inburgeringsonderwijs. Aanvullend breiden we het inburgeringaanbod uit of vullen we het aan op de behoefte die bij inburgeraars leeft. Hierdoor moet er een breed palet aan inburgeringsonderwijs ontstaan dat voor elke inburgeraar een geschikt en aantrekkelijk aanbod heeft en dat niveaudifferentiatie waarborgt. Voorbeelden zijn een toeleiding naar het staatsexamen voor hoog opgeleiden, een taalkennisvoorziening die het mogelijk maakt om VMBO en inburgeren te combineren, eigen ondernemerschap of toeleiding naar werk.

Meedoen maakt ook een belangrijk onderdeel uit van het inburgeringstraject: vanaf 2010 moet 80% van het totale aantal jaarlijks te realiseren inburgeringstrajecten duaal zijn. Met dit streven lopen we voor op de doelstelling van het Rijk dat in 2011 80% aan duale trajecten gerealiseerd wil hebben. Dit betekent dat 80% van alle inburgeringstrajecten gecombineerd wordt met (vrijwilligers-) werk, studie of een andere vorm van maatschappelijke participatie. Deze combinatie moet taalbevorderend werken en de inburgeraar betere kansen bieden.

Intensieve benadering van de doelgroep

Ook de komende jaren wordt geïnvesteerd in een intensieve benadering van de doelgroep. Met de oprichting van het wervingsteam in 2008 is een start gemaakt met het benaderen van de inburgeraar in zijn eigen leefomgeving, de wijk, de zelforganisatie, op evenementen. Daarnaast is er gekozen voor een multidisciplinaire aanpak die als doel heeft meervoudige problematiek gezamenlijk aan te pakken. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om een combinatie van schulden en taalachterstand of gezinsproblematiek en taalachterstand. Met een meer wijkgerichte

aanpak wordt het inburgeren steeds dichterbij de inburgeraar gebracht. Dit is een voortraject binnen de eigen omgeving, waarmee we mensen over de drempel trekken. De komende jaren zetten we actief in op de inzet van sleutelfiguren en ambassadeurs. Samen met medewerkers van de gemeente vertellen ze over de Haagse inburgering en werven ze deelnemers. Ook intensiveren we de samenwerking met de Werkpleinen, zodat alle (potentiële) inburgeraars effectief worden toegeleid naar een inburgeringstraject.

Daarnaast handhaven we de komende jaren intensief binnen de mogelijkheden van de Wet Inburgering. Niet verschijnen op een oproep, verzuim en uitval beboeten we consequent, met als doel de inburgeraars op het traject te krijgen en te houden.

Taal in de buurt

Naast de genoemde gemeentelijke aanpak zullen wij taalinitiatieven van Haagse organisaties via het programma taal in de buurt mogelijk maken. Wij verwachten via deze initiatieven ongeveer 500 personen een laagdrempelig taalaanbod te kunnen doen.

Effectieve samenwerking met relevante partners

Samenwerking is noodzakelijk om een zo groot mogelijke doelgroep te kunnen bereiken. Ook in 2010 en de jaren daarna investeren we in een goede samenwerking binnen de verschillende disciplines van:

- Den Haag Opmaat
- De Werkpleinen
- Externe partijen zoals werkgevers, welzijnsorganisaties, zelforganisaties, taalaanbieders en (potentiële) aanbieders van participatieplekken.

Invoering in 2010 van de Wet Participatiebudget

De Wet Participatiebudget in gaat per 1 januari 2010 in. In het participatiebudget worden de rijksbudgetten voor volwasseneneducatie, werkgelegenheidsprojecten en inburgering gebundeld. Hierbij gelden echter wel overgangsbepalingen. Zo geldt er een bestedingsplicht bij het ROC die met ingang van 2011 vervalt.

Het participatiebudget maakt het eenvoudiger om combinaties van voorzieningen aan te bieden, waarbij de verschillende doelen als inburgering, re-integratie en volwasseneneducatie elkaar versterken. Verschuiven van budget tussen de drie producten is in beginsel wel mogelijk maar dient met verstand te gebeuren. Voor ieder product moet namelijk wel zoveel budget beschikbaar zijn dat we de vereiste prestaties kunnen halen.

Vergroten sociale verantwoordelijkheid

De domeinen toerusten, delen en grenzen stellen worden behandeld in het reguliere gemeentelijke beleid. Bijvoorbeeld het Actieprogramma Jeugd, het Meerjarenbeleidsplan Wmo, de Sluitende Aanpak en Emancipatie. Om de effecten op het domein “verbinden” te bereiken, heeft de gemeente voor 2010 de volgende ambities:

- We willen in 2010 ongeveer 400 initiatieven mogelijk maken binnen het Fonds Burgerschap die gericht zijn op ontmoeting, dialoog en verbinden.
- We onderzoeken of we de wijkburgerschapspanels voortzetten of uitbreiden. In 2009 zijn twee van deze panelen in Spoorwijk en Wateringse Veld ingesteld. Deze panelen zijn experimenteel. Eind dit jaar evalueren we ze.
- De Week van de Haagse Ontmoeting organiseren we opnieuw. In die week organiseren we minimaal 25 dialoog-, ontmoetings- en samenwerkingssessies. De nadruk van deze week ligt op het aanmoedigen van organisaties en burgers om activiteiten te organiseren met als doel mensen bij elkaar brengen.
- We reiken de 4^e Haagse Burgerschapsprijs uit. Voor de prijs komen niet alleen activiteiten in aanmerking, die in het kader van het Fonds Burgerschap zijn georganiseerd. De leden van de jury gaan op zoek naar initiatieven, die de onderlinge relaties tussen groepen stimuleren en de binding met de stad bevorderen. In de toekomst kunnen ook commerciële instellingen voor deze prijs in aanmerking komen.
- We stimuleren de participatie van Hagenaars in grootschalige stedelijke ontmoetingsactiviteiten. Daaronder vallen Wereldreis in eigen stad, Holi-festival, Suikerfeest, Stadsiftar, Milan festival en het 5-mei-festival.
- We intensiveren de Haltes Burgerschap. Er worden er in 2010 ten minste 5 georganiseerd. Maar ook het organiseren van straatfeesten stimuleren we verder. We streven naar 300.
- We besteden meer aandacht aan dialoogsessies met religieuze instellingen. Voor die sessies worden met nadruk meer vrouwen uitgenodigd. Er staan 5 bijeenkomsten gepland.

- De projecten IMAR en Mi Ta Bon voor respectievelijk Marokkaanse jongeren en de Antilliaanse doelgroep gaan wij herijken, gericht op een inkadering binnen het reguliere jeugdbeleid met de daarbij de noodzakelijke specifieke aanpak.
- We organiseren dit najaar de internationale Metropolis Conferentie over vraagstukken van migratie en integratie. Ongeveer duizend mensen uit verschillende delen van de wereld doen hieraan mee.
- We stimuleren transnationale contacten in het kader van wereldburgerschap, door het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten met Marokko, Suriname, Turkije en Curaçao.

Output-kengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal deelnemers Dag van de Haagse Ontmoeting	5.000	12.000	14.500	15.000	15.500	16.000
Aantal initiatieven Fonds Burgerschap	100	355	400	450	450	500
Aantal deelnemers stedelijke multiculturele festivals	20.000	95.000	130.000	140.000	150.000	160.000
Aantal straatfeesten	200	245	300	325	325	325

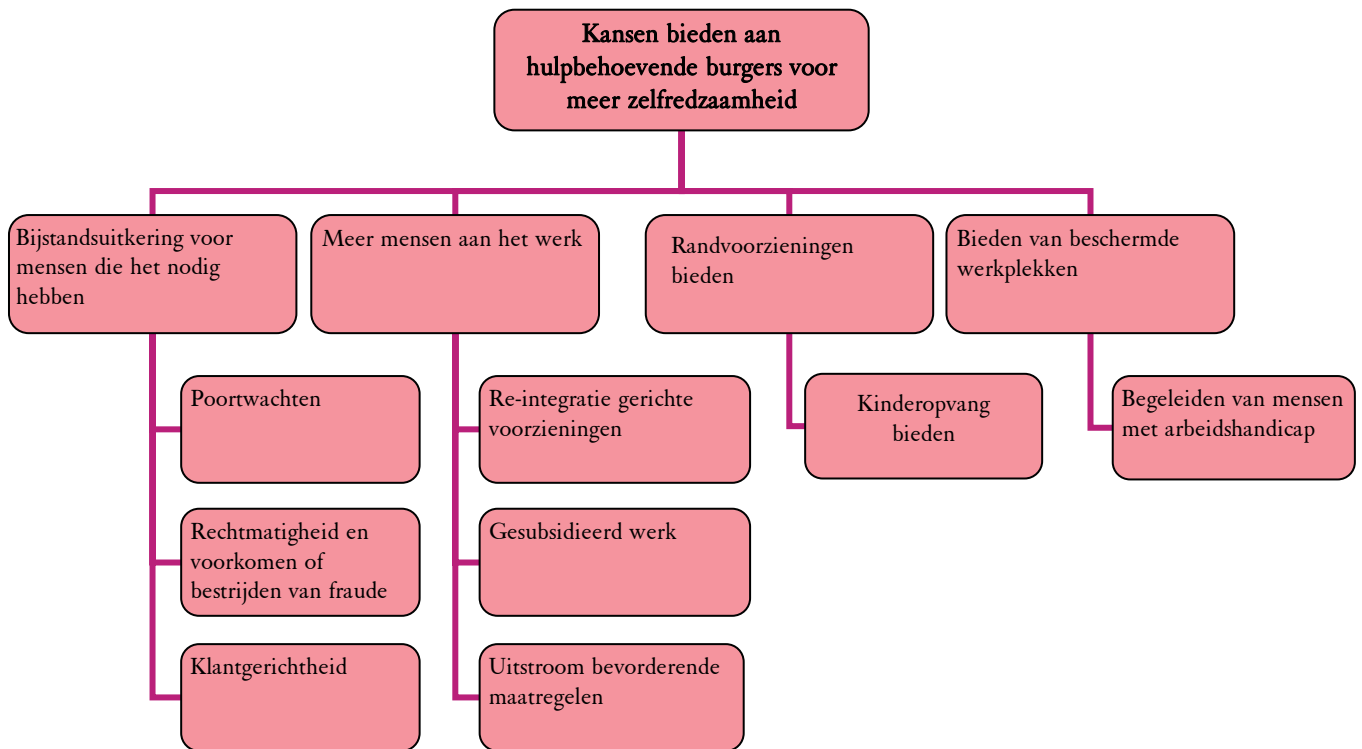
(Bron: project evaluatie)

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	26.088	43.699	37.157	35.497	35.463	35.433
Baten	17.724	32.188	24.912	24.912	24.912	24.912
Subtotaal	8.364	11.511	12.245	10.585	10.551	10.521
Dotaties	1.265	90	30	30	30	0
Onttrekkingen	870	1.922	1.127	30	30	0
Saldo	8.759	9.679	11.148	10.585	10.551	10.521
Saldi reserves	1.929	897	33	33	33	33
Saldi voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Investeringen	0	0	0	0	0	0

2.8 Programma Werk en Inkomen

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De gemeente biedt burgers met hulpvragen of achterstanden kansen om zich zo snel mogelijk weer zelf te kunnen redden en in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Vangnetvoorzieningen, participatie en re-integratie-instrumenten helpen deze burgers om hun maatschappelijke positie te verbeteren en actief deel te nemen aan de samenleving. Grotere zelfredzaamheid leidt ook tot minder beroep op bijstand. De gemeente doet er alles aan om:

- bijstand te verlenen aan burgers die dat nodig hebben;
- meer mensen aan het werk te houden of te krijgen;
- actieve participatie te bevorderen, als de afstand tot de arbeidsmarkt nog te groot is.

Werkzoekenden en burgers met onvoldoende inkomen krijgen een optimale dienstverlening en begeleiden we zo goed mogelijk om zichzelf te kunnen redden. Het aantal bijstandsuitkeringen is in de collegeperiode tot en met 2008 gedaald. Sinds het uitbreken van de economische crisis stagneert de beoogde daling van de uitkeringen. Het Centraal Planbureau voorspelt een stijgende werkloosheid, die met enige vertraging doorwerkt in het aantal bijstandsuitkeringen. De verwachting is landelijk een toename van het aantal bijstandsuitkeringen met 20% van 2008 tot 2010. Als deze stijging zich in Den Haag in gelijke mate voordoet, zijn er in 2010 totaal 4.800 uitkeringen meer dan in 2008. Via gerichte inzet (poortwachters) en re-integratie doet de gemeente Den Haag er alles aan om de stijging van het aantal bijstandsgerechtigden zo beperkt mogelijk te houden. Het is de ambitie van de gemeente door een effectieve inzet van maatregelen op een lagere volumestijging uit te komen dan het landelijk gemiddelde. Hoe meer Hagenaars een baan hebben en geen uitkering, des te beter.

Topindicatoren	Nul-meting	realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
10. Ontwikkeling gemiddeld aantal uitkeringen WWB-levensonderhoud <i>Bron: SZW</i>	2007	16.000 ¹	18.900 ²	ntb ³	ntb	ntb
11. Bijstandsvolume als percentage van de huishoudens in Den Haag <i>Bron: CBS</i>	2006 7,6%	6,4%	8,4%	ntb	ntb	ntb
12. Aantal personen dat in de afgelopen 12 maanden de bijstand heeft verlaten en op peildatum geen uitkering ontvangt (percentage) ⁴ <i>Bron: SZW</i>		Nieuw	70%	70%	70%	70%
13. Aantal personen dat in de afgelopen 12 maanden het gesubsidieerd werk heeft verlaten en op peildatum geen uitkering ontvangt (percentage) ⁵ <i>Bron: SZW</i>	2007 91%	95%	80%	70%	70%	70%

1 De eindstand in 2008 was 15636 uitkeringen. Het gemiddeld aantal lag in 2008 hoger, want de trend was nog dalend.

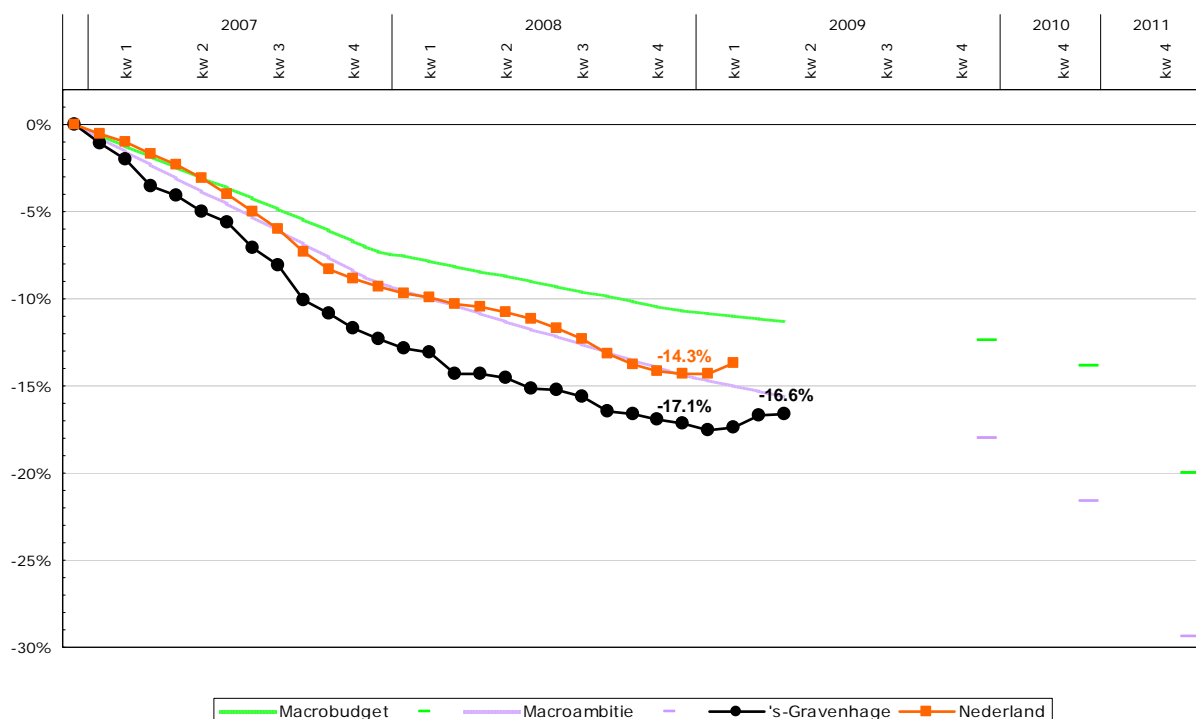
2 Het Centraal Planbureau geeft prognoses van het jaar T en T + 1. Deze zijn de basis voor dit gegeven.

3 Toelichting indicatoren 10 en 11: Voor de jaren 2011 tot en met 2013 kan door de onzekerheden met betrekking tot de economische crisis nog geen goede prognose worden afgegeven.

4 De prognose voor 2010-2013 kan nog niet op ervaringsgegevens worden gebaseerd en zal naar aanleiding hiervan in de loop van de tijd worden aangepast.

5 Invloed van de economische crisis. De ontwikkeling na 2010 zal al naar gelang de ontwikkeling worden aangepast.

Ontwikkeling Bijstandsdichtheid

Met dit kengetal laat de gemeente de komende rapportages met een grafiek een vergelijking zien tussen de ontwikkeling van de bijstandsdichtheid in Den Haag en de landelijke ontwikkeling.

Economische crisis

In 2010 zullen de gevolgen van de economische crisis naar verwachting nog duidelijker zichtbaar zijn dan in 2009. Mensen die hun baan verliezen of met werkloosheid bedreigd worden, moeten zo snel mogelijk een nieuwe baan vinden. Samen met het UWV begeleidt de gemeente werkzoekenden van werk naar werk. In 2009 zijn hiervoor verspreid over Nederland 30 mobiliteitscentra opgezet, waaronder ook in Den Haag. Flexibiliteit van de organisatie is essentieel, onder meer bij het vinden van stageplekken voor jongeren, de ontwikkeling van een omscholingsaanbod naar sectoren waar nog wel krapte op de arbeidsmarkt is. Burgers met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt bieden we een zo snel mogelijk traject naar werk. Voor wie werk nog een brug te ver is bieden we participatietrajecten. De vraag is of er gelet op de komende rijksbezuinigingen op het macrobudget voor re-integratie wel voldoende ruimte is om alle burgers de dienstverlening te bieden waar ze richting werk behoefte aan hebben. De uitdaging is met minder middelen meer klanten aan het werk te helpen. Dat is een complexe uitdaging, waarbij keuzes gemaakt moeten worden.

Gemeentelijke bijdrage: Wat gaan we daarvoor doen?

Bijstandsuitkeringen voor mensen die het nodig hebben

Poortwachters

De poortwachtersfunctie is tweeledig. Ten eerste letten we scherp op het recht op een uitkering. Ten tweede letten we op de mogelijkheden om aan het werk te gaan zodat een uitkering niet nodig is. Vooral dit laatste aspect krijgt meer nadruk. Tegen de achtergrond van de economische crisis is het van belang dat de mensen aan het werk blijven. Werkzoekenden die zich melden op de werkpleinen bemiddelen we zo veel mogelijk naar sectoren waar nog vacatures zijn. Uit oogpunt van preventie bemiddelen we intensief ook dreigend werklozen en mensen die van een WW-uitkering doorstromen naar de bijstand. Burgers die tijdelijk toch een beroep op bijstand moeten doen, houden we zoveel mogelijk geschikt voor de arbeidsmarkt door stage en detachering. Werk blijft voorop staan. Hierbij werken we nauw samen met onze ketenpartners UWV en Werkbedrijf.

Rechtmatigheid en voorkomen of bestrijden van fraude

Door goede informatie te verstrekken over rechten en plichten voorkomen we misbruik van uitkeringen zo veel mogelijk. De controle bij de aanvraag is diepgaand. Wie geen recht op een uitkering heeft, krijgt hem niet. Daarnaast controleren we lopende uitkeringen ieder jaar op rechtmatigheid. Dit doen we op basis van ingeschatte risico's of met behulp van bestandskoppelingen via het Inlichtingen Bureau. Op deze manier sporen we fraude efficiënt en vroegtijdig op. Vindt er een overtreding plaats, dan volgt direct een sanctie. Ten onrechte verstrekte bijstand vorderen we met een effectief invorderingsbeleid terug.

Klantgerichtheid

De burger kan de gemeente benaderen via de balies, met de telefoon en steeds meer via internet. De burger kan onder meer de uitkering elektronisch aanvragen of melding van zijn vakantie maken. Via deze elektronische dienstverlening is een koppeling mogelijk met de al bekende gegevens van de aanvrager. Dit betekent dat formulieren vooraf met deze al bekende gegevens zijn ingevuld. Hiermee voldoen we aan de Wet eenmalige gegevensuitvraag werk en inkomen (WEU). De afhandelingstermijn van aanvragen houden we scherp in de gaten. Het bevorderen van duidelijkheid en snelheid in het proces is een onderdeel van de excellente dienstverlening die wij nastreven. De mening van de klant over onze dienstverlening onderzoeken we regelmatig.

De verwachting is dat in 2010 de economie een voorzichtig herstel laat zien. Door een na-ijleffect blijft het aantal bijstandsgerechtigden naar verwachting nog hoog.

Meer mensen aan het werk

Mensen die hun baan verliezen of dreigen te verliezen, moeten zo snel mogelijk een nieuwe baan vinden. Het streven is om werkzoekenden van werk naar werk te begeleiden. De inzet van de gemeente is om te zorgen dat mensen actief blijven. Helaas kunnen we niet voorspellen wat er in verschillende situaties nodig is. Daarom is flexibiliteit van de organisatie essentieel, onder meer bij het vinden van stageplekken voor jongeren, bij de ontwikkeling van omscholingsaanbod naar sectoren waar nog veel vacatures zijn, en bij het inzetten van Eerder Verworven Competenties (EVC)-procedures.

De middelen voor re-integratie nemen steeds meer af. In 2010 heeft de gemeente €10 miljoen minder te besteden aan re-integratie. Naar verwachting komt hier in 2011 nog een extra bezuiniging bij. Tegelijkertijd

wordt ook door de economische crisis een groter beroep gedaan op ondersteuning richting werk. Het is dus noodzakelijk het stelsel van re-integratie om te vormen. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden. Gesubsidieerde arbeid voor onbepaalde tijd is niet langer te financieren. Bij de G8 werkgevers moet kritisch gekeken worden naar de doorstroom van gesubsidieerde arbeid naar betaald werk. Werken met behoud van uitkering wordt in Den Haag een belangrijk instrument richting betaald werk. Een flexibel instrumentarium wordt ontwikkeld waarmee zoveel mogelijk klanten tijdelijke ondersteuning krijgen richting werk. Een commissie adviseert over de werkgeversbenadering en de inzet op klanten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Re-integratiegerichte voorzieningen

De gemeente biedt werklozen voorzieningen gericht op re-integratie. Hierbij geldt het wederkerigheidsprincipe: burgers die een beroep doen op de re-integratievoorzieningen spannen zich in om zelfredzaam en financieel onafhankelijk te worden.

Invoering in 2010 van de Wet Participatiebudget

Per 1 januari 2010 wordt de Wet Participatiebudget ingevoerd. In het participatiebudget worden de rijksbudgetten voor volwasseneneducatie, werkgelegenheidsprojecten en inburgering gebundeld (zie programma 7: burgerschap).

Jeugdwerkloosheid

De jeugdwerkloosheid neemt toe als gevolg van de economische crisis. Om te voorkomen dat een generatie jongeren de aansluiting mist met de arbeidsmarkt, is tijdelijke ondersteuning door de gemeente nodig. De belangrijkste speerpunten in deze aanpak zijn:

- het terugleiden van voortijdig schoolverlaters naar school;
- schoolverlaters met een diploma bewegen een hogere opleiding te volgen;
- werkloze jongeren bemiddelen naar werk of een opleiding bieden.

Kengetal	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Jeugdwerkloosheid: percentage niet werkende werkzoekende jongeren (15-27 jaar) in Den Haag ten opzichte van het totaal aantal niet werkende werkzoekenden in Den Haag* <i>Bron: CWI (nulmeting 2006)</i>	13,9 %	10,6%	20%	20%	20%	20%

* Bij de voormalige topindicator werd het aantal werkzoekende jongeren afgezet ten opzichte van de beroepsgroep jongeren. Bij dit kengetal worden de werkzoekende jongeren afgezet tegen het totale bestand aan werkzoekenden. Van alle bij het CWI ingeschreven werklozen behoorde in 2008 10,6% tot de groep jongeren van 16 t/m 26 jaar.

De combinatie van werken en leren bouwen we verder uit, waarbij gerichte inzet van de extra rijksmiddelen voor de jongerenaanpak noodzakelijk is. In 2010 ligt de nadruk op het bieden van stages voor jongeren met een startkwalificatie en verdere scholing/bemiddeling van jongeren zonder startkwalificatie. Met de invoering van de Wet Investeren in Jongeren (WIJ), daalt het beschikbare budget voor de uitkeringen aan jongeren. In verband met de invoering van de Wet WIJ is het aantal nieuwe voortijdige schoolverlaters een belangrijke indicator (zie programma 6: Onderwijs).

Gesubsidieerd werk

Door de economische crisis moeten we naar verwachting meer mensen begeleiden naar een (andere) baan. Maar omdat het aantal banen afneemt, wordt dit steeds moeilijker. Een tijdelijk gesubsidieerde baan kan het aanbod en de arbeidsvaardigheden van mensen op peil houden. Werkervaring opdoen is ook nodig voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt en speelt een grote rol in de bemiddeling naar werk van uitkeringsgerechtigden uit het zittend bestand. Om optimaal op deze ontwikkelingen te kunnen inspelen zetten we gesubsidieerde arbeid op effectievere, efficiëntere en transparantere wijze in.

Leerwerkplekken blijven beschikbaar voor werkzoekende uitkeringsgerechtigden met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Ook gaan we door met tijdelijke loonkostensubsidies voor werkzoekenden, die met een kleine ondersteuning aan het werk kunnen. Hiermee helpen we meer mensen met dezelfde middelen aan werk. De ondersteuning vanuit de gemeente wordt minder zodra de uitkeringsgerechtigde beter functioneert op de arbeidsmarkt. Hij stopt geheel bij volledige uitstroom naar werk. Het werkgeversservicepunt levert de vacatures

aan. Marktbewerkingsplannen bieden houvast voor gerichte ondersteuning van werklozen richting branches waar nog veel vraag is naar arbeid. Daarom worden ook afspraken met deze brancheorganisaties gemaakt, zoals in de zorg en de horeca. Zonodig wordt de werkzoekende tegelijkertijd omgeschoold.

Output-kengetallen	Realisatie 2006	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Gesubsidieerd werk: -Personen met een baan met loonkostensubsidie* <i>Bron: SZW</i>	3.950	3.796	6.000	6.000	6.000	6.000

* In het beleidsakkoord 2006 – 2010 is afgesproken om in 2009 5.000 gesubsidieerde arbeidsplaatsen te hebben (inclusief participatieplaatsen vanaf 2009). De stijging tot 6.000 gesubsidieerde arbeidsplaatsen komt door een andere wettelijke definitie van de participatieplaats: ook een participatieplaats of leerwerkplek wordt nu tot een gesubsidieerde arbeidsplaats gerekend. Met de inzet van leerwerkplekken komt de eindstand naar verwachting uit op 6.000. Tot 2009 is deze indicator een topindicator. Vanaf 2010 wordt het als kengetal weergegeven.

Uitstroombevorderende maatregelen

Samenwerking ketenpartners

Vanaf 2010 is de dienstverlening van gemeente en UWV Werkbedrijf voor werkzoekenden die zich melden op de werkpleinen in hoge mate geïntegreerd. Doelen van de geïntegreerde dienstverlening van gemeente en UWV Werkbedrijf zijn: voorkomen van werkloosheid, voorkomen van doorstroom van WW naar de bijstand en één loket voor de werkzoekende. Via de WerkVoorop-methodiek houden we het arbeidspotentieel van de werkzoekende actief. We ontwikkelen marktbewerkingplannen om de toegang tot de arbeidsmarkt te handhaven en waar mogelijk te vergroten. Ook treden gemeente en UWV gezamenlijk op in het Werkgeversservicepunt en het mobiliteitscentrum. Als werkgevers door de recessie met vragen komen over personele zaken, hebben ze zo met één gesprekspartner te maken

Krachtwijken en Sociaal Economisch Fonds

De ambitie van het Haagse krachtwijkprogramma is halvering van de werkloosheid in de krachtwijken. Door het Sociaal Economisch Fonds en het participatiebudget kan Den Haag financieel intensiever:

- participatie van burgers bevorderen;
- de onderkant van de arbeidsmarkt ontwikkelen.

In de begroting 2009 is afgesproken dat een overschot op het Inkomensdeel WWB wordt toegevoegd aan het Sociaal Economisch Fonds (SEF). Uit dit fonds worden gesubsidieerde banen voor mensen uit de krachtwijken gefinancierd. De komende jaren zal er naar verwachting geen overschot gerealiseerd worden. Indien geen middelen aan het SEF worden toegevoegd, zal het aantal gesubsidieerde banen voor mensen uit de krachtwijken in de loop van 2010 worden teruggebracht van 630 naar 315 personen.

Bieden van beschermde werkplekken

Begeleiden van mensen met arbeidshandicap

De Haagse Groep voert namens de gemeente Den Haag de Wet op de sociale werkvoorziening uit (Wsw). Bij de Haagse Groep zijn bijna 2.400 mensen (2.150 standaard werkplekken) met een arbeidshandicap werkzaam binnen één van de vijf bedrijven. De doelstelling van de Haagse Groep is mensen te begeleiden naar een reguliere arbeidsplek of zo dicht mogelijk ertegenaan. Centraal hierbij staat de ontwikkeling van de medewerker. De infrastructuur van de Haagse Groep wordt ook ingezet om jaarlijks 600-1.000 mensen met een WWB-uitkering te begeleiden in leerwerktrajecten. De Haagse Groep is een arbeidontwikkelbedrijf voor de onderkant van de arbeidsmarkt.

Als gevolg van het jaarlijks teruglopen van de taakstelling (aantal socialewerkvoorzieningwerkplekken waarvoor het Rijk subsidie verstrekt) is de wachtlijst afgelopen jaren opgelopen. Om deze oplopende wachtlijst voor de Wsw tegen te gaan is door de Raad besloten uit de voordelige exploitatieresultaten van de Haagse Groep extra instroom te genereren. Hierdoor kan de wachtlijst verder dalen van 460 personen begin 2008 naar circa 250 in 2010.

Van de 2.150 standaard SW werkplekken in 2010 subsidieert het Rijk er 1.980 en de gemeente er 270.

Output-kengetallen	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Arbeidsgehandicapten werkzaam bij Haeghe Groep: -gemiddelde bezetting in standardeenheden (se's) <i>Bron: Dienst Haeghe Groep</i>	2.035	2.069	2.150	2.150	2.150	2.150

Randvoorzieningen bieden

Van mensen die begeleid worden richting werk, verwachten we een eigen inzet. Om deze inzet te kunnen leveren is het noodzakelijk de basisvoorwaarden op orde te hebben. Zie hiervoor ook het programma 'Burgerschap', het programma 'Armoedebestrijding' en het programma 'Maatschappelijke ondersteuning'.

Kinderopvang bieden

Kinderopvang is voor veel ouders een voorwaarde om te kunnen re-integreren of inburgeren. De gemeente verstrekt daarom een tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang aan:

- door het Rijk vastgestelde doelgroepen;
- burgers die kinderopvang nodig hebben op basis van een sociaal-medische indicatie.

Daarnaast biedt de gemeente ondersteuning bij het vinden van opvang en de administratieve afhandeling.

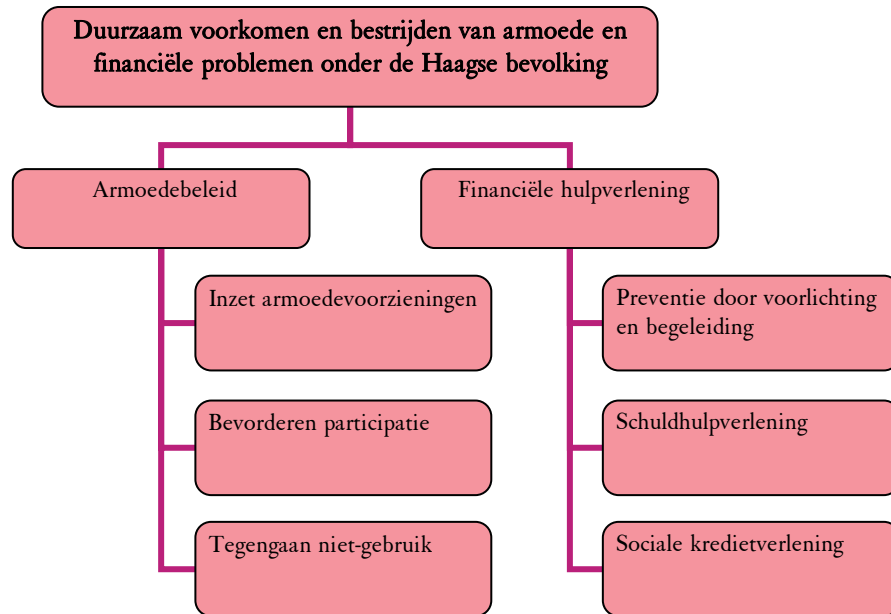
De gemeente heeft te kampen met een tekort aan kinderopvangcapaciteit voor de re-integratie- en inburgeringskandidaten. Om die reden sloten we een overeenkomst met een kinderopvanginstelling om kinderen van deze doelgroepen op te vangen. Het gaat om flexibele opvang op locatie van de taalaanbieders en om de inzet van peuterspeelzalen door het verlengen van de openingstijden en gastouderopvang. De ervaringen met een aantal pilots specifiek voor inburgeraars betrekken we hierbij. In die pilots is onderzocht wat de beste vorm van kinderopvang is voor deze doelgroep. Medio 2010 beoordelen we op basis van een evaluatie of we de voorzieningen moeten uitbreiden. Een extra knelpunt is dat de marktgerichte opzet van de kinderopvang en de financieringssystematiek van de Wet kinderopvang niet goed aansluiten bij de doelgroepouders.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	554.957	545.668	588.051	578.948	567.912	566.393
Baten	499.102	451.602	500.254	498.829	498.829	498.829
Subtotaal	55.855	94.066	87.797	80.119	69.083	67.564
Dotaties	53.895	23.446	12.258	1.058	1.058	1.058
Onttrekkingen	43.900	49.150	24.024	17.549	6.662	5.142
Saldo	65.850	68.361	76.031	63.628	63.479	63.480
Saldi reserves	78.874	55.829	44.063	27.572	21.967	17.883
Saldi voorzieningen	514	417	347	347	347	347
Investeringen	6.012	400	400	400	400	400

2.9 Programma Armoedebestrijding

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Het doel van het programma armoedebestrijding is het voorkomen en bestrijden van armoede en financiële problemen onder de Haagse bevolking. Dit stimuleert de zelfredzaamheid en bevordert de maatschappelijke participatie van mensen met een laag inkomen en/of schulden. Het armoedebeleid is gericht op het bevorderen van participatie en is ondersteunend bij de re-integratie naar werk. Je gezond voelen, uit het isolement kunnen komen en financieel op orde zijn, zijn daarbij immers belangrijke basisvoorwaarden.

De financiële hulpverlening bestaat uit schuldhulpverlening en kredietverlening. Landelijk gezien groeit het aantal burgers dat een beroep doet op de schuldhulpverlening nog steeds. Terwijl het moeilijker wordt schuldeisers te bewegen tot kwijtschelding. Door preventiegericht en integraal te werken en door alternatieven voor een minnelijke of wettelijke schuldregeling aan te bieden, wil de gemeente deze trend doorbreken. Burgers die bij een commerciële kredietverstrekker geen lening kunnen krijgen of niet tegen redelijke voorwaarden, kunnen hiervoor terecht bij de gemeente.

Topindicator	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
15. Aantal huishoudens dat gebruik maakt van de minimavoorzieningen ten opzichte van het aantal huishoudens met een inkomen tot 130% van het minimumloon (percentage) <i>Bron: armoedemonitor, SZW</i>	-	-	78%	76%	76%	76%

De huidige waarde van het gebruik van minimavoorzieningen beweegt zich rond de 80%. Het beschikbare budget voor minimavoorzieningen neemt vanaf 2010 echter af, omdat incidentele middelen in 2010 afnemen en daarna wegvallen. In 2010 zijn nog incidentele middelen beschikbaar van het programma Kinderen doen mee, gratis openbaar vervoer 65+ en een restant crisismiddelen. Vanaf 2011 is het budget, zonder deze incidentele middelen, € 3,9 miljoen lager dan in 2010. Dit betekent dat het aantal huishoudens dat gebruik maakt van minimavoorzieningen zal afnemen vanaf 2010.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Voortzetten en uitbreiden van het armoedebeleid

Economische crisis

Door de economische crisis verwachten we dat meer mensen in aanmerking komen voor minimavoorzieningen en dat de Hagenaars meer gebruik maken van de beschikbare mogelijkheden. De eerste tekenen hiervan zijn al duidelijk zichtbaar in het aantal aanvragen voor financiële dienstverlening en schuldhulpverlening en ook in de uitgaven voor het gemeentelijk minimabeleid.

Output-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Percentage huishoudens met een inkomen tot 130% van het minimum* <i>bron: armoedemonitor</i>	23%	23%	24%	25%	24%	23%
Percentage huishoudens met een inkomen tot 105% van het minimum* <i>bron: armoedemonitor</i>	15%	15%	16%	17%	16%	15%

* Verondersteld is een lichte groei van het percentage huishoudens met een laag inkomen in bovenstaande tabel als gevolg van de kredietcrisis, waarna de waarden weer terugkeren naar het oude niveau.

Inzet armoedevoorzieningen

De toegang tot verschillende Ooievaarsregelingen is vereenvoudigd. Dit komt doordat we de minimaregelingen hebben geharmoniseerd. Ook zijn er meer (categoriale) voorzieningen gekomen voor de groep ouders met kinderen. Tot de Ooievaarsregelingen worden gerekend: de Ooievaarspas, de Schoolkostenregeling, het fonds voor Ouderen, het fonds voor Chronisch zieken en gehandicapten, en de langdurigheidstoelage. Naast deze voorzieningen kunnen mensen nog steeds een beroep doen op individuele bijzondere bijstand. Ook de verstrekking van voorzieningen in natura zetten we voort. Daartoe verstrekken we projectsubsidies aan partnerorganisaties, zoals aan Stichting Leergeld voor de uitvoering van het pc-plan en fietsenproject.

Bevorderen participatie

De gemeente biedt armoedevoorzieningen aan, bedoeld om mensen op verschillende manieren te motiveren om actief deel te nemen aan de samenleving. Hierbij gaat het om het wegnemen van financiële belemmeringen. Deelname aan sportieve en culturele activiteiten bevorderen we vooral met de Ooievaarspas. Het programma Kinderen doen Mee zetten we tot september 2011 voort. Met dit programma bevorderen we de sociale participatie van kinderen uit minimahuishoudens op het gebied van sport en cultuur.

Tegengaan niet-gebruik

In de afgelopen jaren is het bereik van minimaregelingen gestegen tot rond de 80%. Met gerichte acties wordt de onderbenutting bestreden. Zo zoeken we met een promotieteam bewoners en organisaties in de wijk actief op en lichten we ze voor over de voorzieningen van de voorzieningen van Den Haag OpMaat. We schrijven potentiële cliënten gericht aan op basis van bestandskoppeling. We onderzoeken of we een voorziening kunnen toekennen als alle gegevens al bekend zijn, tenzij de betrokkene daar bezwaar tegen heeft (de negatieve optie).

Financiële hulpverlening

Verbetering afhandeling aanvragen

Financiële hulpverlening is gericht op:

- het voorkomen van ernstige of moeilijk oplosbare schulden;
- het inzetten van efficiënte en effectieve hulpverlening zoals schuldbemiddeling, schuldsanering, sociale kredietverlening en budgetbegeleiding.

Wanneer burgers aankloppen om hulp beoordelen we in een brede intake alle aspecten van de hulpvraag. Aanvragers van financiële dienstverlening nemen we sneller dan voorheen op in het proces, door hen binnen enkele dagen aan een cursus te laten deelnemen. Of door hun individuele begeleiding aan te bieden. Het eerste gesprek met de consulent Financiële Dienstverlening vindt daarna binnen tien dagen plaats. Dit proces verbeteren we verder door een actieve klantbenadering bij uitval, bijvoorbeeld door na te bellen bij gemiste afspraken.

In 2010 loopt de collectieve ziektekostenverzekering met IZA/Cura af. In 2010 wordt besloten over de aanbesteding van een nieuwe collectie ziektenkostenverzekering.

Vergroten effectiviteit door preventie en nazorg

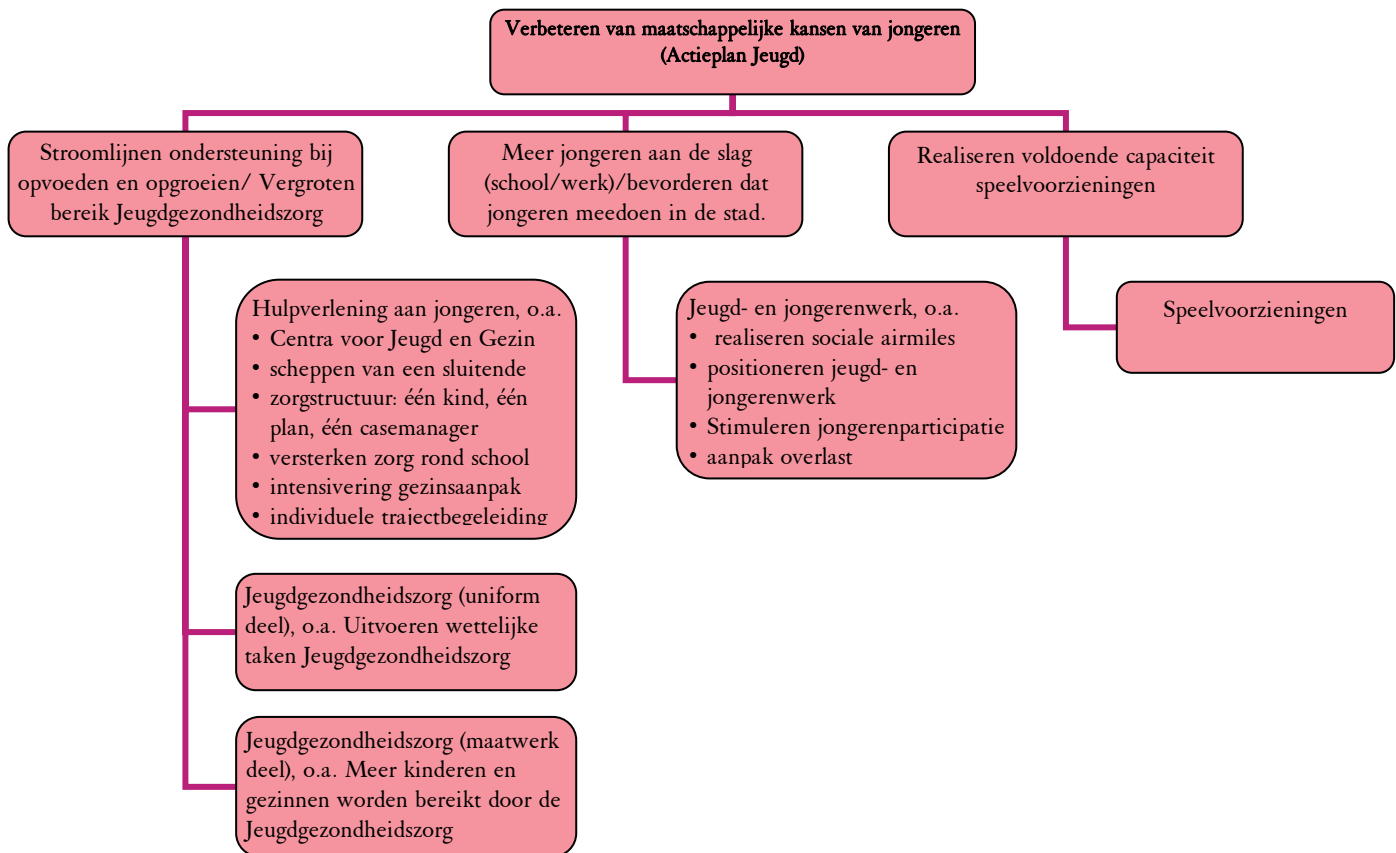
We ontwikkelen een breed preventie-marktplan gericht op het geven van voorlichting op maat, signaleren van dreigende schuldsituaties en verwijzen naar hulpverlening. Het gaat daarbij om voorlichting aan mensen in kwetsbare posities, onder andere bij beginnende werkloosheid. Ook gaat het om het vroegtijdig signaleren van problematische betalingsachterstanden, als huur, energie en zorgpremie. Ook het Pandhuis nieuwe stijl draagt bij aan het signaleren van verborgen hulpvragen en aan doorverwijzing naar financiële hulpverlening. Door gerichte aanpak van doelgroepen anticiperen we op nieuwe groepen die door de maatschappelijke ontwikkelingen een beroep doen op de financiële dienstverlening. We houden aandacht voor nazorg en begeleiding om herhaling van schuldenproblemen te voorkomen. Daarbij besteden we aandacht aan de samenhang tussen re-integratie en schuldhulpverlening.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	50.246	59.009	55.736	51.836	51.836	51.836
Baten	12.755	12.882	12.962	12.962	12.962	12.962
Subtotaal	37.491	46.127	42.775	38.875	38.875	38.875
Dotaties	200	5.000	0	0	0	0
Onttrekkingen	5.321	4.850	600	0	0	0
Saldo	32.370	46.277	42.175	38.875	38.875	38.875
Saldi reserves	1.963	2.113	1.513	1.513	1.513	1.513
Saldi voorzieningen	4.623	4.429	4.609	4.789	4.969	5.149
Investerings	0	0	0	0	0	0

2.10 Programma Jeugd

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De doelstelling van het programma Jeugd is jongeren zo goed en zo veel mogelijk maatschappelijke kansen te bieden en daarmee voorwaarden te scheppen voor een goede toekomst. Een kind dat gezond en gelukkig is, kan optimaal zijn talenten ontwikkelen. Ouders moeten voldoende zijn toegerust op hun opvoedingstaak. Het voorkomen en tegengaan van problemen rond opvoeden en opgroeien is van essentieel belang voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De stad moet een inspirerende plek zijn voor kinderen om op te groeien. Omgekeerd kunnen jongeren bijdragen aan de meest wenselijke inrichting van die stad. Jongeren moeten in de stad kunnen spelen en hun vrije tijd op een aangename wijze kunnen doorbrengen. Tegelijkertijd kan hun de gelegenheid worden geboden om invloed uit te oefenen op hun leefomgeving, te participeren en zo een positief leefklimaat te bevorderen.

Wanneer jongeren in het bezit zijn van een goede opleiding, nemen hun kansen op de arbeidsmarkt toe. Daarom willen we jongeren stimuleren om zich zo goed mogelijk te kwalificeren. En voor een goede motorische en sociale ontwikkeling is voldoende speelgelegenheid erg belangrijk.

Om deze doelstellingen te bereiken, hebben we in het vastgestelde Actieprogramma Jeugd 2007-2010 een samenstel van maatregelen opgenomen. Deze zijn gericht op het benodigde voorzieningenniveau en op het organiseren van een sluitende keten van hulpverlening. Veel acties zijn inmiddels gerealiseerd en waar nodig zetten we in 2010 de puntjes op de i.

In de jeugdgezondheidszorg gaat het de gemeente om het optimaliseren van het gezondheidspotentieel van alle jeugd van 0-19 jaar. Voor elk kind tot 19 jaar dat in Den Haag woont of naar school gaat is jeugdgezondheidszorg (JGZ) beschikbaar. Doel is gezondheidswinst: het verlengen van een gezonde levensverwachting, het voorkomen van vermijdbare sterfte en het verhogen van de kwaliteit van het leven.

De gemeente gaat het voortijdig schoolverlaten terugdringen, maar ook gelegenheid bieden aan jongeren om zich in de praktijk te bekwamen in stages en leerwerkplaatsen.

Jongeren die buiten de boot dreigen te vallen moeten de kans krijgen de draad op te pakken en een zelfstandig bestaan op te bouwen. Jongeren die in moeilijkheden verkeren hebben recht op hulp. Voor hen is er ondersteuning, begeleiding en opvang. Bij voorkeur in een zo vroeg mogelijk stadium. Als jongeren overlast veroorzaken dan wordt er ingegrepen. De aanpak van overlast omvat naast repressief optreden ook de aanpak van onderliggende oorzaken en soms het ingrijpen in gezinssituaties.

Op het gebied van speelvoorzieningen wil de gemeente zorg dragen voor goede speelplaatsen in alle stadsdelen. Hierbij zet de gemeente in op hoog kwaliteitsniveau van de speelvoorzieningen. De gemeente houdt rekening met de landelijke richtlijn voor de speelnorm in relatie tot het uitgeefbaar gebied.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Stroomlijnen ondersteuning bij opvoeden en opgroeien / Vergroten bereik Jeugdgezondheidszorg

Centra voor Jeugd en Gezin

In 2008 realiseerden we één Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Dit deden we om de ondersteuning van ouders en kinderen met vraagstukken rond opvoeden en opgroeien, te optimaliseren. Voor de andere stadsdelen maakten we meerjarenplannen. In de CJG's vindt men een samenhangend aanbod van integrale jeugdgezondheidszorg, bureau jeugdzorg, licht ambulante hulpverlening en verschillende vormen van gezins- en opvoedingsondersteuning. In 2010 breiden we het aantal CJG's uit tot zes. In 2011 is er met 8 CJG's een dekkend netwerk voor heel Den Haag.

De ontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin heeft een nauwe relatie met de projecten rond het Elektronisch Kinddossier, een Sluitende Zorgstructuur en de integrale JGZ.

Output-kengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal stadsdelen met CJG	0	1	6	8	8	8
Bekendheid CJG bij Haagse gezinnen en jongeren *						
<i>Bron: GGD/Stadsenquête</i>						

* zodra Den Haag is voorzien van een dekkend netwerk van CJG's voeren we met de Stadsenquête een nulmeting uit naar de bekendheid van deze centra bij de doelgroep en stellen we streefcijfers vast.

Sluitende zorgstructuur: één kind, één plan, één zorgcoördinator.

In alle stadsdelen realiseren we een sluitende zorgstructuur. Dit is vastgesteld in het beleidskader Sluitende Zorgstructuur 0-23. Belangrijk uitgangspunt is: één kind (gezin), één plan, één zorgcoördinator. Dat houdt in dat we meerdere problemen in samenhang oplossen. Een zorgcoördinator is het aanspreekpunt voor het gezin én de betrokken hulpverleners en regelt waar nodig de samenwerking. De gemeente heeft met alle zorgaanbieders (Bureau Jeugdzorg, scholen, gezondheidszorg, maatschappelijk werk) afspraken gemaakt over zorgcoördinatie.

In de sluitende zorgstructuur staan de leefwerelden van de jeugdige centraal. Dit zijn het gezin, de school en de openbare ruimte (de buurt). Daar waar in deze leefwerelden problemen worden gesignaleerd, vindt afstemming plaats. Dit vereist samenwerking tussen ouders, jeugdigen en het CJG, tussen het CJG en het onderwijs en tussen het CJG en de aanpak van overlast en de justitiële keten. De sluitende zorgstructuur voorziet in deze afstemming door:

- de Verwijsindex en een virtueel Elektronisch Kinddossier. Hiermee faciliteren we informatie uitwisseling tussen professionals;
- de mogelijkheid tot multidisciplinair casuoverleg door het CJG-casuoverleg 0-23, de Zorg Advies Teams (ZAT) in het onderwijs en zo nodig in een groepsaanpak bij overlast;
- de inzet van jeugdregisseurs. Voor het actief bouwen aan een sluitende zorgstructuur in de afzonderlijke stadsdelen en voor het oppakken van vastgelopen casussen op managementniveau.

In 2010 werken in de stad twee jeugdregisseurs en is er per stadsdeel een adequaat functionerend casuoverleg. De Haagse Verwijsindex is dan voor heel Den Haag operationeel.

Versterken zorg rond school

Verzuim en voortijdig schoolverlaten worden aangepakt door Leerplicht en door de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Een goede zorgstructuur in en om de school draagt bij aan het verminderen van de uitval. Het schoolmaatschappelijk werk (SMW) is in die structuur een essentieel onderdeel. Ook vormt het SMW een belangrijke schakel in de sluitende aanpak 0-23. Het SMW in het voortgezet onderwijs bieden we op alle vestigingen van scholen voor voortgezet onderwijs (VO) aan.

Output-kengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2008*	2010	2011	2012	2013
Schoolmaatschappelijk werk (SMW)						
-aantal VO vestigingen met SMW	27	53	53	53	53	53
-aantal leerlingen behandeld	272	382*	500	500	500	500
-aantal gesprekken met leerlingen	1040	1436*	2000	2000	2000	2000
<i>Bron: Samenwerkingsverband ZHW</i>						

* Deze getallen gaan over de eerste zeven maanden van 2008: de tweede helft van schooljaar 2007-2008.

Intensivering gezinsaanpak

Problemen van jongeren hangen vaak samen met de gezinssituatie. Daarom richt de gemeente zich daar steeds meer op. De CJG's gaan een grote rol spelen als het gaat om professionele opvoedondersteuning. Ook werken we verder met de intensieve gezinsaanpak van de VIG-methode (Vroegtijdige Interventie in Gezinnen), waarbij met drang en dwang in problematische gezinssituaties wordt ingegrepen. Bij ongewijzigde voortzetting van de middelen van het grote stedenbeleid (GSB) worden 50 gezinnen in behandeling genomen. Dit is inclusief 20 gezinnen in het kader van de Impuls Marokkaanse Risicojongeren (IMAR).

Output-kengetallen	Realisatie 2008	2010*	2011*	2012*	2013*
Aantal gezinnen in behandeling VIG: **	63	50	50	50	50
Waarvan met positieve uitstroom	81%	85%	85%	85%	85%
<i>Bron: Registratie OCW</i>					

* Bij ongewijzigde voortzetting van middelen van het Grote Stedenbeleid.

** Dit is inclusief 20 trajecten IMAR.

Individuele trajectbegeleiding

Aan jongeren die ondanks alles toch buiten de boot dreigen te vallen biedt het Jeugd Interventie Team (JIT) hulp. Het JIT begeleidt en steunt jongeren met problemen met school, werk, schulden, politie, thuissituatie, etc.

Output-kengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010*	2011*	2012*	2013*
JIT:						
- het aantal in traject geplaatste jongeren	419	639	600	600	600	600
- waarvan positieve uitstroom	77%	77%	90%	90%	90%	90%
- gezinsondersteuning	50	111	50	50	50	50
<i>Bron: jaarverslag JIT</i>						

* Bij ongewijzigde voortzetting van middelen van het Grote Stedenbeleid.

Uitvoeren wettelijke taken Jeugdgezondheidszorg

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) voert een basistakenpakket uit dat bestaat uit een landelijk verplicht uniform deel en een lokaal bepaald maatwerkdeel. Het rijksvaccinatieprogramma wordt binnen het uniforme deel uitgevoerd.

Meer kinderen en gezinnen worden bereikt door de Jeugdgezondheidszorg

De activiteiten in het maatwerkdeel richten zich op specifieke zorgbehoeften van de Haagse jeugd. Voor elke leeftijdsfase van een kind is een cursus voor ouders over de ontwikkeling en opvoeding beschikbaar. Ook levert de JGZ een specifiek preventief aanbod in de vorm van prenatale zorg en het programma Stevig Ouderschap. Voor gezinnen die hulp en zorg mijden en moeilijk bereikbaar zijn worden gezinscoaches ingezet.

De streefcijfers voor het bereik van 14-jarigen door de JGZ in 2010 en volgende jaren willen we realiseren door:

- het versturen van extra uitnodigingen;
- zonodig nabellen;
- het verbeteren van de website, waardoor ook elektronisch afspraken kunnen worden gemaakt;
- inschakeling van de scholen en de CJG's bij de voorlichting.

Output-kengetallen	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Het aantal bereikte kinderen/gezinnen:						
- het percentage 1-jarigen (peilmoment 0-4-jarigen)	98	99	98	98	98	98
- het percentage 14-jarigen (peilmoment 4-19-jarigen)	75	85	90	90	90	90
- aantal bereikte gezinnen met gezinscoaches		363	450	450	450	450
- waarvan met positief resultaat behandeld		92%	85%	85%	85%	85%
<i>Bron: Registratie OCW</i>						

Meer jongeren aan de slag (school of werk) / bevorderen dat jongeren meedoen in de stad

Realiseren project Crownies (sociale airmiles)

Voor de vitaliteit van de stad is het belangrijk jongeren te binden met aantrekkelijke voorzieningen. Maar ook om hen actief te betrekken en hun creativiteit en inzet te gebruiken. In 2009 startten we in enkele stadsdelen met een proefproject waarbij jongeren punten (zogenaamde Crownies) kunnen sparen voor gratis of goedkope deelname aan sportieve en culturele activiteiten. De punten verzamelen ze door vrijwilligerswerk te doen. Het project heeft als titel "Crownies" gekregen.

Bij succes van de pilot voeren we dit project over een brede linie in. Daarbij zoeken we aansluiting bij vergelijkbare, bestaande initiatieven in de stad. Zo nemen we bijvoorbeeld het project G04it op in dit systeem. Met dit project maken ieder jaar zo'n 350 jongeren zich nuttig door het oppakken van klus- en schoonmaakwerkzaamheden in hun eigen wijk.

Positioneren jeugd- en jongerenwerk

Samen met de welzijnsinstellingen is een bezinning op gang gekomen over het doel en de positie van het jongerenwerk. Met de instellingen zijn inhoudelijke prestatieafspraken gemaakt over de te bereiken resultaten van het jongerenwerk. De doelen zijn: participatie, activering, signalering en overlastbestrijding. Een belangrijk uitgangspunt is dat jongeren zelf meer activiteiten organiseren en worden ingezet als producent in plaats van consument. Verder zal het jongerenwerk meer signalerend en activerend werken, zodat problemen eerder geconstateerd worden en jongeren worden aangezet tot actieve deelname aan de samenleving. In 2010 ronden we deze herpositionering af. Opbrengst: een inhoudelijk aangestuurd, vraaggericht en activerend jongerenwerk in alle stadsdelen. Daarbij sluiten we aan op een nieuwe aansturing van het welzijnswerk en een nieuwe subsidiesystematiek.

Stimuleren jongerenparticipatie

In 2010 wordt in het voortgezet onderwijs een conferentie georganiseerd en vinden tien trainingen plaats om de politieke en maatschappelijke bewustwording van jongeren te bevorderen. Ook worden opnieuw bijeenkomsten onder de noemer 'jouw toekomst jouw kans' georganiseerd, waarbij jongeren rechtstreeks in gesprek gaan met de wethouder Jeugd. Verder adviseert een team van jongerenambassadeurs de gemeente gevraagd en ongevraagd over stedelijke vraagstukken. In 2010 wordt gerekend op 10 adviezen. En met de inzet van het project 'jouw idee doe er wat mee' stimuleren we jongeren om zelf activiteiten te organiseren.

Ten slotte is er voor de jongeren het Jongeren Informatie Punt (JIP), waar zij met allerlei vragen (school, werk, huisvesting, relaties e.d.) terecht kunnen. In 2010 kloppen naar verwachting ongeveer 5000 jongeren aan bij het JIP.

Aanpak overlast

Bij de aanpak van overlast en hinderlijke groepen jongeren is een gezamenlijk optreden van politie, justitie, welzijn en zorg onontbeerlijk. Het jeugdbeleid richt zich hierbij op preventie, een proactieve inzet en waar nodig doorgeleiding naar hulpverlening. Een voorhoederol is daarbij weggelegd voor het Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT). Dit benadert overlastgevendende jongeren, geeft grenzen aan, bemiddelt soms en begeleidt naar zinvolle activiteiten of de hulpverlening van het JIT. In korte tijd is het werkterrein en de omvang van het SMJT sterk uitgebreid. Inmiddels is het team in de hele stad inzetbaar. Voor het waarborgen van de kwaliteit heeft de gemeente voor 2009 en 2010 extra middelen beschikbaar gesteld.

Output-kengetallen	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010*	2011*	2012*	2013*
Begeleide jongeren door SMJT						
- begeleide jongeren door het SMJT	556	830	750	750	750	750
- aantal locaties waar het SMJT actief is	12	13	12	12	12	12
<i>Bron: jaarverslag SMJT</i>						

* bij ongewijzigde voortzetting van middelen van het Grote Stedenbeleid.

Realiseren voldoende capaciteit speelvoorzieningen

Speelvoorzieningen

Bijna een kwart van de Hagenaars is kind - en kinderen spelen graag buiten. Uit een gebruikersonderzoek naar de speelmogelijkheden in Den Haag (2007) blijkt dat kinderen gemiddeld de helft van de dagen buiten spelen. In de zomer is dat het geval op bijna vijf van de zeven weekdagen. Buiten spelen is sociaal en gezond. Toch is buiten spelen in een stad als Den Haag geen vanzelfsprekendheid. Grote steden zijn niet per definitie de meest ideale speellocaties. De ruimte om veilig en onbezorgd te kunnen spelen is niet in alle wijken/buurtten optimaal aanwezig. De beperkte openbare ruimte moet met vele gebruikers worden gedeeld. De uitgangspunten voor het speelbeleid uit de nota Spelen in de Stad (2008) zijn:

- een verdergaande kwaliteitsverbetering van de bestaande voorzieningen;
- versterken van het onderhoud;
- inspelen op nieuwe speeltrends (o.a. bouwspeelplaatsen, natuurspeelplekken en gehandicapten speelplaatsen);
- het stimuleren van multifunctioneel gebruik van de openbare ruimte (bijvoorbeeld school- en kerkpleinen).

De realisatie van nieuwe speelvoorzieningen is mede afhankelijk van de hoeveelheid nieuwbouwprojecten, de uitwerking van Masterplannen en de toepassing van de 3%-speelnorm (de landelijke richtlijn in relatie tot het 'uitgeefbaar' gebied). In 2010 renoveren we of verbeteren we minimaal acht speelplekken. Het (her)ontwikkelen van speelplekken gebeurt altijd in samenspraak met belanghebbenden. Onze ambitie is om in 2013 in alle stadsdelen uitdagende speelplaatsen te hebben die aansluiten bij wat kinderen en jongeren graag willen.

Output-kengetallen	Nulmeting 2001	Realisatie 2008*	2010	2011	2012	2013
- Aantal speellocaties	256	400	405	410	415	418
- Waardering meest bezochte speelvoorzieningen		7,3	7,4	7,4	7,5	7,5
- Tevredenheidsscore onderhoud meest bezochte voorzieningen		86%	87%	87%	87%	88%
<i>Bron: Stadsenquête</i>						

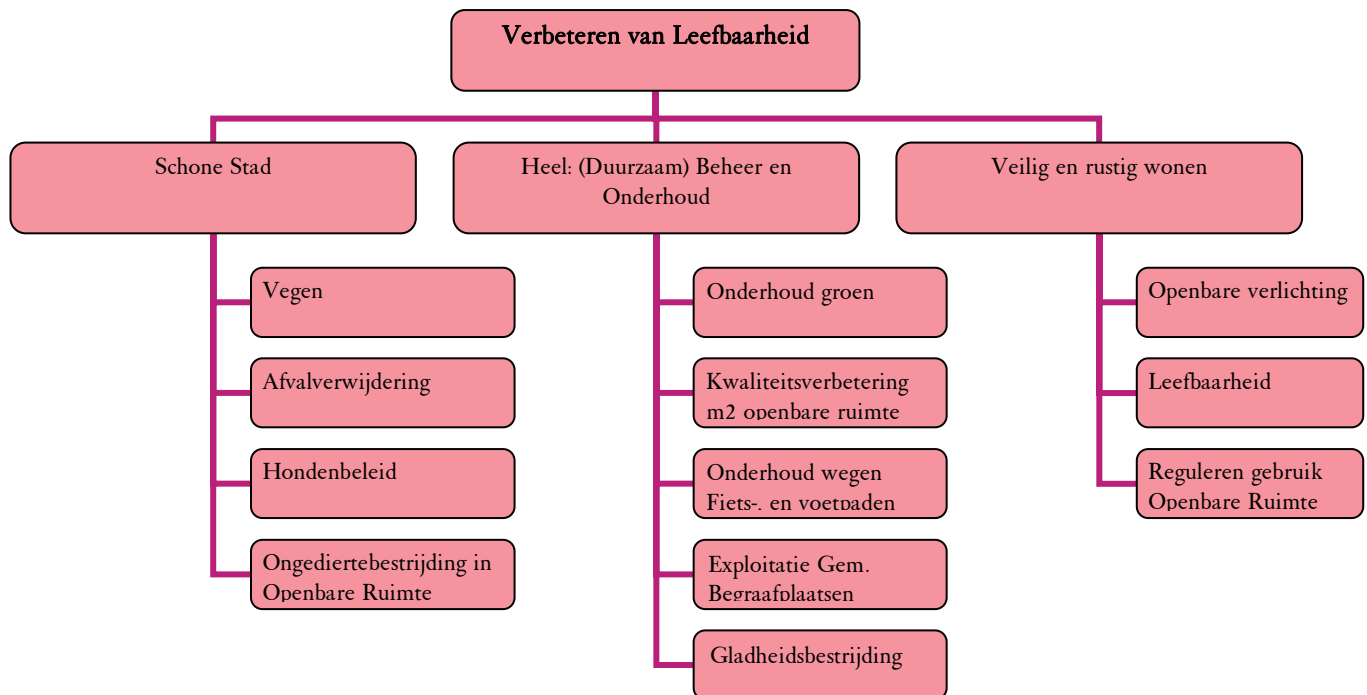
* In 2008 is een nieuw plan vastgesteld: Spelen in de Stad. In die nota is gekozen voor een andere notering van output-kengetallen dan in de nota Samen Spelen, die tot 2008 van kracht was.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	42.140	56.464	47.261	46.598	33.535	33.704
Baten	9.412	17.875	11.849	13.256	115	115
Subtotaal	32.728	38.589	35.412	33.342	33.420	33.589
Dotaties	5.827	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.838	9.055	2.066	548	0	0
Saldo	36.717	29.534	33.346	32.794	33.420	33.589
Saldi reserves	11.529	2.613	547	-1	-1	-1
Saldi voorzieningen	11	0	0	0	0	0
Investeringen	0	1.940	1.340	1.340	1.340	740

2.11 Programma Leefbaarheid

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Doelstelling van dit programma is het verbeteren van de leefbaarheid van Den Haag door het streven naar meer schone, hele en veilige wijken waarin het aantrekkelijk is om te wonen, te werken en te recreëren. Het vele groen en de nabijheid van de zee maken Den Haag tot een zeer gewilde stad, een stad ook met een nationaal en internationaal karakter. Bewoners willen groen, veilig en rustig wonen en hechten aan de identiteit en de kwaliteit van hun leefomgeving. Bedrijven en instellingen vragen om meer kwaliteit in en om winkelcentra, kantoorgebieden en bedrijfsterreinen. Bezoekers verwachten strand en een binnenstad met een openbare ruimte die is ingericht voor winkels, terrassen, vertier en vermaak. Groen, veilig en rustig wonen op de ene plek en bruisend stadsleven op de andere plek.

Het beheer van de openbare ruimte moet een gezamenlijke verantwoordelijkheid zijn van de gemeente, de inwoners en ondernemers. Bij de gebruikers van de openbare ruimte zelf moet een klimaat ontstaan waarbij zij verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen gedrag, anderen durven aanspreken op hun gedrag en met elkaar afspraken maken over leef- en gedragsregels in de directe woon- en werkomgeving en de nakoming ervan. Gebruikers van de openbare ruimte moeten door onder meer de campagne "Den Haag Schoon" gestimuleerd worden tot meer gewenst gedrag. Dit programma loopt door tot en met 2010. Toezicht en handhaving van de regels vormen daarbij noodzakelijke instrumenten.

De openbare ruimte dient over een langere periode duurzaam te worden beheerd. Elk jaar wordt voor het groot onderhoud van de verhardingen een meerjaren onderhoudsprogramma (MOP) Wegen opgesteld op basis van de beleidsuitgangspunten. Ook voor het beheer van het groen in de stad is een Meerjarenonderhoudsprogramma. Het dagelijks onderhoud van het groen bestaat uit het snoeien, schoffelen en harken van de beplanting, het maaien van de gazons en het snoeien en vormen van de straatbomen. Het groot onderhoud van het groen bestaat uit vervanging en de herinrichting van groen zoals het vervangen van versleten beplanting, het uitvoeren van gazonherstel en het vervangen van straatbomen met een slechte vitaliteit.

De begraafplaatsen bieden een goed kwaliteitsniveau van gemeentelijke begraafcapaciteit met de daarbij behorende dienstverlening.

De openbare ruimte dient over een langere periode duurzaam te worden beheerd. De nota Beheren op Niveau geeft in een integrale benadering van de onderhoudsvelden aan welke middelen noodzakelijk zijn voor een beheer van de stad op niveau als we de kwaliteitseisen van Residentie- en Hofstadkwaliteit willen nastreven. Het gewenste niveau is vastgelegd in de Kadernota Openbare Ruimte. We voldoen nog niet altijd en overal aan de kwaliteitseisen. In 2009 is begonnen met de eerste stap om onderhoudsachterstanden in te lopen.

Topindicatoren	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013
Oordeel inwoners over woonomgeving (rapportcijfer) <i>Bron: Veiligheidsmonitor</i>	7	7	7	7
Schoonheidsgraad van de stad (niveauverdeling beeldbestek veges)*				
- Den Haag totaal	B	B	B	B
- Binnenstad (kernwinkelgebied)	A	A	A	A
- Boulevard Scheveningen	A	A	A	A
- Koekamp	A	A	A	A
- Grotiusplaats	A	A	A	A
<i>Bron: Wijkbeheersysteem Dienst Stadsbeheer</i>				
Hoeveelheid vierkante meter groen per woning <i>Gebaseerd op CBS-bodemstatistiek 2000</i>	96	96	96	96

A: Hofstad kwaliteit, B: Residentiekwaliteit

* De schoonheidsgraad wordt vanaf de tweede helft 2009 door de stadsdelen op een herijkte wijze gemonitord.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Met “schoon, heel en veilig” wil de gemeente de openbare ruimte zo inrichten, beheren en onderhouden dat bewoners, instellingen, bedrijven en bezoekers zich thuis voelen in onze stad. En dat ze in Den Haag blijven of graag willen terugkomen. In dit programma staan schoon en heel voorop. Concreet voor de activiteiten in 2010 betekent dit dat we het reguliere beheer en onderhoud uitvoeren. Dat wil zeggen het onderhoud aan wegen en straatmeubilair. Voor het groenonderhoud betekent dat het gebruikelijke snoeien en maaien. Voor een leefbare en veilige stad blijven we inzetten op toezicht en handhaven.

Een schone stad

Veges

De gemeente houdt de straat schoon met behulp van het bestek straatreiniging, waarin een beeldbestek is opgenomen. Hofstadkwaliteit is het hoogste beeldkwaliteitsniveau en is van toepassing voor de Binnenstad, Scheveningen Boulevard, Koekamp en Grotiusplaats. De rest van de stad wordt geveegd volgens Residentiekwaliteit. Hiernaast bestaat nog de Maatwerkkwaliteit. Deze biedt private partijen de mogelijkheid om samen met de gemeente in een gebied met een bijzondere inrichting een daarbij behorend onderhoud te realiseren. Het streven is dat er zo min mogelijk afval en vervuiling in de openbare ruimte ontstaat. Waar nog zwerfafval ontstaat, ruimt de gemeente dit effectief en tegen zo min mogelijk kosten op. De vervuiling van de openbare ruimte wordt ook teruggedrongen door het gedrag van burgers en bedrijven te beïnvloeden, door communicatie. De inzet van handhavingsinstrumenten moet de naleving bevorderen van de regels die gericht zijn op het tegengaan van zwerfafval. Voor het uitvoeren van het noodzakelijke beheer en onderhoud moeten keuzes worden gemaakt (zie notitie Beheren op Niveau).

Het vastgestelde actieprogramma Den Haag Schoon! richt zich op ander gedrag van burgers en bedrijven, op het beschikbaar zijn van goede voorzieningen en op het efficiënt en effectief schoonhouden van de stad door de gemeente. Dit programma loopt door tot en met 2010. Ook starten we met het plaatsen van ondergrondse restafvalcontainers. Maandelijks overleggen we met alle partijen die een rol spelen in het schoonmaken en -houden van de openbare ruimte. De uitvoering van het actieprogramma “Den Haag Schoon” is volop gaande en de lessen die we hieruit leren, brengen we onder in de reguliere organisatie.

Afvalverwijdering

Onder afvalverwijdering verstaan we inzameling van het huishoudelijk afval en de overslag, het transport en de verwerking van het afval. Haagse Milieu Services (HMS) zamelt het huishoudelijk afval in Den Haag in. Het doel bij de inzameling van huishoudelijk afval in Den Haag is het streven naar een hoger milieurendement bij gelijkblijvende of lagere uitvoeringskosten. Dit bereiken we door een verbeterde scheiding van de afvalstromen waardoor minder restafval verbrand hoeft te worden.

De gemeente rondt het komende jaar bestaande projecten af die de opbrengst en hergebruik van gescheiden afvalinzameling verhogen. Het gaat hier om de uitbreiding van de inzamelstructuur voor klein chemisch afval bij detaillisten. En om het blijvend aandacht vragen voor een zo hoog mogelijke scheiding van GFT-afval. Ook geeft de gemeente vorm aan de wijze van omgaan met de scheiding van verpakkingsmateriaal. Verder volgt een evaluatie van het proefproject waarbij we met minicontainers (kliko's) papier & karton, huis-aan-huis is verzamelden in wijken die zich hiervoor lenen (laagbouw met een bereikbare achtertuin). Als de resultaten goed zijn, rollen we dit project verder uit.

Hondenbeleid

Om overlast van hondenpoep in de openbare ruimte te verminderen, is in de hele stad een opruimplicht ingesteld. Dit houdt in dat hondenbezitters overal in de stad hondenpoep moeten opruimen. Dit geldt dus ook voor uitlaatplekken en uitrenggebieden. Hondenbezitters moeten daarnaast altijd een opruimmiddel bij zich dragen en kunnen tonen. Handhavingsteams controleren op handhaving van deze regels. De gemeente plaatste extra hondenpoepbakken en verstrekt sinds 2008 gratis biologische poepzakjes. De gemeente heeft een aantal nieuwe uitrenggebieden voor honden aangewezen en de mogelijkheid verruimd om tijdens het badseizoen met een hond op het strand te komen. In 2010 zetten we dit hondenbeleid voort.

Ongediertebestrijding in de openbare ruimte

De gemeente Den Haag bestrijdt ongedierte op drie manieren:

- verwijderen van ongedierte;
- in stand houden van lokplaatsen voor ratten en muizen;
- geven van advies om ongedierte te voorkomen.

Heel (duurzaam) beheer en onderhoud

Onderhoud Groen

Het beleid voor het Haagse groen tot 2015 is verwoord in de nota "Groen kleurt de Stad". Vastgestelde deelnota's zijn: 'Haagse Bomen: kiezen voor kwaliteit en diversiteit' en de nota 'Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008-2018'.

Het Haagse groen kent vier hoofdcategorieën: Wijk en buurtgroen, Straatbomen, Ecologische verbindingzones en Grote groengebieden. Het dagelijks onderhoud programmeren we volgens het groenbeheersysteem. Dit bestaat onder andere uit het maaien, schoffelen, snoeien en begeleiden van de straatbomen. Het groot onderhoud bestaat uit de vervanging en herinrichting van het groen (ook in de grote groengebieden). Voor het uitvoeren van het noodzakelijke beheer en onderhoud moeten keuzes worden gemaakt (zie notitie Beheren op Niveau).

De speerpunten in het groenbeleid voor 2010 sluiten aan bij de nota Haagse Bomen en de nota Stedelijke Ecologische verbindingzones. In de nota Haagse Bomen werd onder meer duidelijk dat er jaarlijks circa 2.000 bomen moeten worden vervangen. De gemeente vervangt jaarlijks gemiddeld 1.000 bomen binnen diverse revitaliseringprojecten. Daarnaast vervangt de gemeente vanuit het regulier vervangingsbudget en andere incidentele middelen nog eens 300-500 bomen. Dit betekent dat er een tekort is voor de vervanging van 500-700 bomen op jaarbasis. Ondanks eerdere incidentele financiële injecties is daardoor in de afgelopen jaren een achterstand ontstaan van 4.632 open standplaatsen. Met het vaststellen van de bomennaam is ook door de raad incidenteel € 6,5 miljoen beschikbaar gesteld om de achterstallige vervanging in te lopen. Voor het bedrag worden 4.400 bomen herplant. In het voorjaar van 2010 is dit werk voltooid.

Eind 2008 stelde de gemeente voor het eerst gratis bomen ter beschikking voor bewoners om in hun voortuinen te planten. Het groene karakter van de stad wordt met deze extra bomen in woonstraten verder versterkt, waardoor voortuinen ook minder verhard zijn. We betaalden dit uit het budget "Miljoen voor groen" Deze actie zetten we in 2010 voort.

De nota Stedelijke Ecologische Verbindingszone in Den Haag geeft het beleid weer voor de ecologische verbindingszones voor de periode 2008-2018. In Den Haag zijn twaalf ecologische verbindingszones die het buitengebied verbinden met de grote groengebieden in de stad. Het thema water staat hierin centraal. Andere partijen, zoals het Hoogheemraadschap van Delfland werken in dit project met ons samen.

De inspanningen voor verbetering van de ecologische verbindingszones in de periode 2008 – 2018 richten zich vooral op de verbeterpunten met de hoogste prioriteit. Om de uitvoering hiervan te kunnen realiseren liften we soms mee met grootschalige infrastructurele werken. Dit is van invloed op de planning. Op basis van de huidige gegevens schatten we in dat we deze verbeterpunten kunnen aanpakken:

- Aanleg en herstel van faunavoorzieningen zoals ecotunnels, looprichels, ecoduikers en loopbruggen bij kruisingen en andere verkeersknooppunten die de stedelijke ecologische verbindingszones doorsnijden.
- Verbetering van bestaande groenzones door de en aanleg van ecologische oevers en omvorming van de groenstructuur.

De nota Volkstuinen in Den Haag is in 2008 vastgesteld. De nota heeft een tweeledig doel. Het op peil houden van het aantal volkstuinen en het komen tot meer open tuinparken. De gemeente geeft samen met de Haagse Bond en de AVVN in 2009/2010 invulling aan het project Tuinparken aan Zee. De doelstelling van dit project is om de volkstuinenverenigingen te stimuleren richting open multifunctionele tuinparken. Met een rijksbijdrage voor de stimulering van volkstuinen knappen we twee complexen in de krachtwijken op.

Kwaliteitsverbetering openbare ruimte

Tussen 2005 en 2009 hebben de openbare ruimte, grote groengebieden en vijftig verloederde locaties een kwaliteitsimpuls gehad. Dit werd mogelijk door de rijkssubsidie GSB-III. Het merendeel van de projecten is voor het einde van 2009 gerealiseerd. Waar nodig ronden we de projecten af in 2010.

Onderhoud wegen, fiets- en voetpaden

Het beleid voor het wegonderhoud voor 2007 tot en met 2010 is in 2006 gepresenteerd in het beleidskader wegonderhoud. Toen is ervoor gekozen om voor fietspaden vrijwel de gehele onderhoudstaak uit te voeren. De onderhoudstaak voor weginfrastructuur met een hoge prioriteit (hoofd- en onderliggend wegennet) voeren we voor circa 90 procent uit. Onderhoud aan de weginfrastructuur met een gemiddelde prioriteit (verblijfswegen in asfalt en voetpaden in het groen) voeren we voor 55 tot 75 procent uit.

73 procent van het wegareaal had een voldoende kwaliteit in 2008, 6 procent had een matige kwaliteit en 21 procent was onvoldoende (inspectie wegareaal 2008) De inspectie verloopt volgens landelijke normen en is een globale visuele inspectie van de 1.659 hectare aan weg. De resultaten zijn van belang voor het toetsen van het beleidskader voor wegonderhoud zoals de raad die in 2006 heeft vastgesteld. De uitkomsten van deze inspectie dienen als basis voor een nieuw tweejarig onderhoudsprogramma. In 2010 volgt een nieuwe inspectie die leidt tot de raming van de kwaliteitsniveaus voor 2011 en 2012.

Output-kengetallen	Realisatie 2008	2010 *	2011**	2012**	2013**
kwaliteitsniveau wegen in de stad (in % van het totale areaal verhardingen)					
Voldoende	73	77	-	-	-
Matig	6	6	-	-	-
Onvoldoende	21	17	-	-	-
<i>Bron: rationeel wegbeheersysteem</i>					

* De berekende kwaliteitsontwikkeling voor periode 2010 geeft de kwaliteit weer in % van het totale te beheren wegareaal. Deze berekening is gebaseerd op basis het wegbeheersysteem en de wegeninspectie van 2008. Deze "berekende" kwaliteitsontwikkeling wijkt waarschijnlijk af van de feitelijke kwaliteit, die gebaseerd wordt op de uitkomsten van de volgende wegeninspectie, in 2010.

** Op basis van de uitkomsten van de nieuwe wegeninspectie 2010 kunnen de kwaliteitsniveaus voor 2011 en volgende jaren berekend worden.

Voor het uitvoeren van het noodzakelijke beheer en onderhoud moeten keuzes worden gemaakt. (zie notitie Beheren op Niveau).

Exploitatie gemeentelijke begraafplaatsen

De gemeente draagt zorg voor het in goede staat houden van graven, groen, wegen en paden op de gemeentelijke begraafplaatsen Westduin en Kerkhoflaan.

Gladheidsbestrijding

Bij gladheid en sneeuwval werken sneeuwruimploegen en strooiwagens om de weg vrij en veilig te maken. Dit zijn medewerkers die normaal gesproken in de veegdienst en bij de Haagse Milieu Service werken.

Veilig en rustig wonen

Openbare verlichting

De gemeente vervangt verouderde hogedruk natrium- en kwiklampen (SON-lampen en HPL-lampen) in de stad. Dit biedt winst op het gebied van energiebesparing. Ook bereiken we daarmee de omslag van geel naar wit licht. Alle verouderde, niet verzinkte, ijzeren lichtmasten en de 150 verouderde schakelkasten vervangen we ook. Door deze vervangingen verwachten we in 2010 veel minder storingsmeldingen dan in 2008 (11.000). De ontwikkeling van de toepasbaarheid van LED-verlichting volgen we op de voet.

De herintroductie van historische lantarenpalen wordt breed gewaardeerd. Ook slaan we hiermee een grote slag met het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte. De vervanging is een prioriteit uit de nota 'Op straat gezet'. In 2010 ronden we het programma dat gaat over woonstraten in beschermde stadsgezichten af.

Leefbaarheid

De 'schone' ambities van Den Haag vereisen stevige ondersteuning door handhaving. Handhaving in de openbare ruimte levert een bijdrage aan het verbeteren van de leefbaarheid. Zo handhaven gemeentelijke handhavingsteams op de stedelijke prioriteiten huisvuil en hondenpoep, maar ook bij evenementen, uitstallingen en terrassen. Deze handhavingsteams bestaan uit buitengewoon opsporingsambtenaren. De vraag om repressief handhaven door de buitengewoon opsporingsambtenaren neemt toe. Op het gebied van repressief handhaven investeren we dan ook veel in opleiding en automatisering. In de nota Beheren op Niveau staan de gevolgen van handhaven buiten kantooruren beschreven.

Reguleren gebruik Openbare Ruimte

De gemeente gebruikt opbreekvergunningen om degeneratie van straatwerk bij bouw-, kabel- en leidingwerkzaamheden tegen te gaan. Door de opbrekvergunning kunnen we scherp toezien op de naleving door aannemers, kabel- en leidingbeheerders. Ook geeft het ons de mogelijkheid om kosten adequaat op hen te verhalen.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	165.844	182.698	157.913	157.466	157.151	157.093
Baten	77.576	84.230	74.692	75.362	75.363	75.363
Subtotaal	88.268	98.468	83.221	82.104	81.788	81.730
Dotaties	265	3.500	500	500	500	500
Onttrekkingen	5.775	2.834	3.345	283	333	383
Saldo	82.758	99.134	80.376	82.321	81.955	81.847
Saldi reserves	4.507	4.930	2.085	2.302	2.469	2.586
Saldi voorzieningen	17.988	17.171	17.518	19.385	21.252	23.119
Investeringen	1.423	16.395	8.814	0	0	0

2.12 Programma Economie

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Het doel van het programma Economie is het aantrekken en behouden van zo veel mogelijk bedrijvigheid met een zo hoog mogelijke omzet en zo veel mogelijk banen in Den Haag en de Haagse regio. De gemeente Den Haag zet zich in om voldoende passende ruimte voor kantoren, bedrijven en winkels te kunnen bieden. Daarnaast wil de gemeente met excellente dienstverlening het bedrijfsklimaat aantrekkelijk houden voor bestaande en nieuwe ondernemers. Dat betekent onder andere dat de administratieve lastendruk waarmee ondernemers worden geconfronteerd verder wordt verminderd (project Red Tape fase II). Daarnaast werkt de gemeente verder aan Ondernemershuizen voor laagdrempelige, onafhankelijke dienstverlening aan ondernemers in de wijk. Ook in 2010 gaat er veel aandacht uit naar het accountmanagement richting het bedrijfsleven. Hierbij gaat het enerzijds om goed relatiebeheer met bestaande partijen; anderzijds gaat het om gerichte acquisitie van nieuwe bedrijvigheid. Het gemeentelijk aanbod op het gebied van startersbeleid stemmen we beter op elkaar af. Bijvoorbeeld de specifieke begeleiding van starters uit de bijstand en de algemene begeleiding van starters via de Kamer van Koophandel.

Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Ontwikkeling Bruto Binnenlands Product van (de regio) Den Haag (€ mld)* <i>Bron: VROM/Ecorys</i>	2007 13,262	14,018 (schatting)	13,400	13,600	13,700	13,900

* Het BBP van de regio Den Haag is € 13,262 miljard (nulmeting 2007). We gaan ervan uit dat de ontwikkeling van het BBP zich in 2010 stabiliseert. Hierbij nemen we aan dat de Haagse economie in 2009 krimpt en dat de gevolgen van de recessie nog enige tijd voelbaar blijven.

Topindicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Waardering ondernemingsklimaat Den Haag door ondernemers (vestigingsplaats en dienstverlening gemeente) <i>Bron: Benchmark Ondernemersklimaat, Ecorys/EZ</i>	2004 6,4	Niet gemeten	6,5	6,6	6,6	6,7

Effect-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2006	Realisatie 2007	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal arbeidsplaatsen (netto werkzame personen x 1.000)* <i>Bron: DSO/Onderzoek</i>	225	225	232	242	242	242	242	242

* In 2008 is een nieuwe methode van berekening voor het aantal arbeidsplaatsen ingevoerd. Ook met terugwerkende kracht zijn de cijfers (tot en met 2005) herberekend. Door de nieuwe berekening en verbetering van het bestand komen de realisatiecijfers in 2005, 2006, 2007 en 2008 veel hoger uit. Door de gevolgen van de recessie voorzien we voor de komende jaren geen groei van de werkgelegenheid.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Voldoende ruimte voor kantoren, bedrijven en winkels

Bedrijventerreinen en bedrijfsruimte

In 2010 gaan we verder met de uitvoering van het bedrijventerreinenbeleid. De jaarlijks uitgebrachte Atlas bedrijfslocaties beschrijft de voortgang van de ontwikkelingen op de bedrijventerreinen. De volgende aspecten blijven ook in 2010 en volgende jaren op de uitvoeringsagenda staan:

- Opvangen van bedrijven die uitgeplaatst worden uit binnenstedelijke bedrijventerreinen (Binckhorst, Laakhaven-West/Petroleumhaven);
- Realiseren van bedrijfsterreinen in de regio (Harnaschpolder, studielocatie Sion 't Haantje);
- Realiseren van bedrijfsruimte in de wijken in de stad, voortbouwend op de functiemengingsstrategie (bij herstructurering minimaal terugbouwen van onttrokken bedrijfshuisvesting);
- Invulling geven aan de ambities vanuit het Krachtwijkenconvenant: komen tot economische vitaliteit en stimuleren van de wijk economie, door bijvoorbeeld bedrijfsverzamelgebouwen;
- Revitalisering van de bedrijventerreinen (ZKD, Uitenhagestraat);
- Transformatie naar nieuwe woon-werkmilieus (Binckhorst, Laakhavens, Den Haag Zuidwest);
- Uitvoering van een duurzaamheidskader bedrijventerreinen en
- Herontwikkeling vrijgekomen Norfolk-kavel in Scheveningen-Haven.

Europa, de provincie en het Rijk hebben subsidie beschikbaar gesteld voor het opknappen van het bedrijfengebied ZKD (met de bedrijventerreinen Zichtenburg, Kerketuinen en Dekkershoek). Hiermee verbeteren we de infrastructuur en het openbaar groen. We planten bijvoorbeeld 125 bomen. De uitvoering is in 2010 en 2011. Ook onderzoekt de gemeente de juiste aanpak en financiering van de resterende straten, inclusief leegstaand vastgoed. Dit doen we binnen een landelijke pilot naar de herstructurering van het bedrijfengebied.

Het bedrijventerrein Uitenhagestraat wordt opgeknapt. Het gaat om sloop/nieuwbouw van circa 11.000 m2 bedrijfsruimte. Ook 12.500 m2 openbare straat richten we opnieuw in. De oorspronkelijk geplande renovatie van 2.465 m2 bedrijfsruimte tot bedrijfsverzamelgebouw gaat niet door. In plaats daarvan ontwikkelen we een aanvullend plan dat uitgaat van sloop en nieuwbouw. Dit doen we in samenhang met het Masterplan lijn 11. Ook onderwijs- en arbeidsmarktprojecten betrekken we hierbij (zie ook KansenvoorWest). In 2010 verwachten we de gronduitgifte en de nieuwbouw van de deelgebieden.

Industrieschap De Plaspoelpolder

Het industrieschap heeft gronden en opstallen aangekocht in de Plaspoelpolder (Landtong, Nijverheidsstraat) met als doel herstructurering van dit verouderde gebied. Voor de ontwikkeling van de Landtong (2008 - 2013) vindt planontwikkeling plaats. De planontwikkeling op Hoornwijk is afgerond met uitzondering van de N-kavel. De

mogelijke aanleg van het Trekvliettracé over de N-kavel maakt aanvullende planontwikkeling misschien nodig. Het schap oriënteert zich op haar toekomstige rol als gebiedsontwikkelaar, nu de meeste gronden zijn uitgegeven.

Bedrijvenschap Harnaschpolder

Het bedrijvenschap Harnaschpolder realiseert in de periode tot 2013 ongeveer 50 hectare bedrijventerrein voor standaard en hoogwaardige bedrijven. Daarnaast biedt het ook ruimte voor kleinschalige woningbouw (incl. woonwerkwoonngen). Harnaschpolder vervult een belangrijke functie voor Haagse bedrijven die uit de (binnen)stedelijke bedrijventerreinen worden geplaatst. De verwerving en het bouwrijp maken liggen op schema. Extra aandacht voor marketingcommunicatie moet duidelijk zichtbaar maken dat de ontwikkeling van het bedrijventerrein in volle gang is.

Uitvoering Nota Duurzame bedrijventerreinen

Deze nota is het gemeentelijk beleidskader om duurzaamheid een prominente rol bij de (her)ontwikkeling van nieuwe en bestaande terreinen te laten spelen. In 2010 zetten we als proef een duurzaamheidsadviseur in op de bedrijventerreinen ZKD, Uitenhagestraat en deelplan 24 Ypenburg. De verwachting is dat dit de markt erg kan helpen bij het verduurzamen van bedrijfsvastgoed in deze gebieden.

Scheveningen Haven

De visserij is een belangrijke en beeldbepalende bedrijfstak in de haven. De sector en de gemeente werken daarom samen aan een duurzame facilitering op het Noordelijk Havenhoofd. In 2010 werken we de clusterstrategie voor een duurzame en toekomstbestendige bedrijfstak uit in een ruimtelijk ontwikkelingsmodel. Samen met het geselecteerde consortium werken we de plannen voor de herontwikkeling van het Norfolk terrein verder uit. In 2010 is de haalbaarheidsstudie naar de realisatie van de buitenhaven voor onder andere een cruisterminal afgerond en bieden we deze aan voor besluitvorming.

Output-kengetallen	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011 e.v.
Aantal hectare direct uitgeefbare bedrijventerrein <i>Bron: interne registratie DSO</i>	17	15,3*	0	1
Aantal ha netto geherstructureerd bedrijventerrein <i>Bron: IBIS in opdracht van ministerie EZ</i>	n.v.t.	0**	5	

* dit is inclusief bedrijvenschappen regionaal

** herstructurering Uitenhagestraat, Zichtenburg, Kerketuinen en Dekkershoek nog in uitvoering

De bedrijventerreinenstrategie zet in op de nieuwe Haagse gebieden langs A12 en A13 tot 2010. De streefwaarden zijn niet via jaarschijven geraamd, maar voor twee periodes: voor 2010 en na 2010. De terreinen buiten Haags grondgebied (in Bedrijvenschap HarnaschPolder en gronden van gemeenten Westland en Rijswijk uit het Industrieschap Plaspoelpolder) tellen we niet mee. Wel zet de gemeente juist in op samenwerking met regiogemeenten om de ontwikkeling van bedrijventerreinen mogelijk te maken, die binnen de gemeentegrenzen niet meer mogelijk is.

Kantorenbeleid

De nota Actualisering Kantorenbeleid is de basis voor de realisatie en ontwikkeling van kantoren in Den Haag. Het beleid richt zich op een gezonde marktontwikkeling en een goede ruimtelijke ordening met aantrekkelijke kantoren voor de werkgelegenheid. Hierbij is de inzet dat er per jaar gemiddeld 75.000 m² kantoren worden ontwikkeld in de periode tot 2015. In 2010 ligt onze prioriteit bij de realisatie van de kantoren van Den Haag Nieuw Centraal, Beatrixkwartier, Station Ypenburg en Leidschenveen. Ook zetten we de volgende stappen in de internationale zone voor de instellingen op het gebied van recht en vrede. In 2010 zetten we de kantorenprojecten, en Den Haag als kantorenstad in zijn geheel nadrukkelijk op de kaart. Dit doen we binnen de kaders van het citymarketingbeleid. Het omzetten van niet courante kantoorpanden naar woningen zetten we door. Het doel is per jaar 30.000 m² aan omzettingen te realiseren.

Effect-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Opgeleverde kantoorruimte (m ² bvo)* <i>Bron: Monitor Haagse kantorenmarkt</i>	23.700	53.380	75.000	75.000	75.000	75.000

* De streefwaarde is gebaseerd op een prognose, die uitgaat van wat er gemiddeld per jaar over de periode tot 2015 wordt gerealiseerd. Hierop is het programma in de stad afgestemd. De oppervlakte van het gerealiseerde kantooroppervlak is direct afhankelijk van de economische conjunctuur en kan daarom sterk per jaar verschillen.

CV Starterspanden

De panden van de CV Starterspanden zetten we in 2010 actief in voor het Haagse startersbeleid. Dit beleid is erop gericht om met name startende ondernemers die op zoek zijn naar betaalbare huisvesting een aanbod te doen. De panden zijn aantrekkelijk vanwege de gematigde huren, de flexibiliteit in het te huren oppervlak en de kortlopende huurtermijnen. De ruimte die in de panden van de CV beschikbaar zijn bieden we actief aan startende ondernemers aan. Dit doen we via de BedrijvenBalie en via de Stadsgevestigde organisatie Steenworp. De gemeente zet de CV zo in om een actievere rol te spelen op kleinschalige bedrijfsruimte in wijken en locaties waar marktontwikkelingen slecht van de grond komen. Een meer strategische inzet van de CV vastgoedportefeuille (bijvoorbeeld door verwerving en verkoop) en een actieve marktbenadering (marketing van aanbod richting doelgroep ondernemers) hoort daar bij.

Effect-kengetal	Realisatie t/m 2008	2010
Bedrijfshuisvesting in geherstructureerde gebieden (m ²)	21.849	0
Bedrijfshuisvesting voor (door)starters (m ²)	16.000	0

Bron: Interne registratie DSO/HOB en CV starterspanden

De doelstelling voor bedrijfshuisvesting in geherstructureerde gebieden is behaald en vanuit GSB-oogpunt ligt er geen opgave meer. In 2009 wordt de oplevering van 37.000m² bedrijfshuisvesting voor (door)starters verwacht, daarmee wordt de GSB-doelstelling behaald.

Creatieve Stad

Het programma 'De Creatieve stad' richt zich op stimulering en ondersteuning van de creatieve sector in Den Haag. Hierbij gaat het om investeringen in hardware, de fysieke omgeving en om het geschikt maken van een aantal locaties voor de productie en presentatie van creatieve bedrijvigheid en cultuur (Binckhorst, Laakhaven, Stationsbuurt Oude Centrum). Ook komend jaar zetten we in op talentontwikkeling, nieuwe netwerken, ondersteuning van activiteiten, marketing, communicatie en internationalisering, onderzoek en realisatie van huisvesting. Dit is van belang voor de innovatieve kracht, de (internationale) positionering en de concurrentiepositie.

Winkels en winkelstraten

De gemeente Den Haag heeft de ambitie om de beste winkelstad van Nederland te worden. Om winkelgebieden aantrekkelijker te maken, maakt de gemeente gebruik van verschillende instrumenten. Zoals de inzet van winkelstraatmanagers, stimulerende maatregelen (o.a. promotie, activiteiten/evenementen, impuls openbare ruimte) en Keurmerk Veilig Ondernemen. Daarnaast zijn er winkelgebieden die een structurele ingreep nodig hebben, op basis van een integraal plan van aanpak. Herinrichting en opwaardering van de openbare ruimte maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. In 2010 pakken we de volgende plannen op: Zeeheldenkwartier, Hofkwartier en Fahrenheitstraat-Thomsonlaan. Verder ronden we in 2010 de volgende plannen af: Weimarstraat fase 2, Dierenselaan-Apeldoornselaan, Keizerstraat en de Paul Krugerlaan.

Internationale winkelformules

Den Haag wil tot de meest vooraanstaande winkelsteden van Nederland behoren. Niet door het aantal winkels uit te breiden. Maar wel door de kwaliteit en verscheidenheid van winkelformules te vergroten. We richten ons hierbij op:

- het werven van onderscheidende winkelformules;
- marketing van het product internationale winkelstad. Doel hiervan is om investeerders aan te trekken.

Het acquireren van internationale winkelformules alleen is niet voldoende om tot de top van winkelsteden te behoren. Gemeente en marktpartijen werken daarom samen aan een totaalconcept. De inspanningen moeten zich in hoofdlijnen richten op marketing en promotie van het product internationale winkelstad. Goede randvoorwaarden zijn daarbij belangrijk, zoals parkeren, 'schoon, heel en veilig' en het doorontwikkelen van de binnenstad.

Adequate (transparante, snelle) dienstverlening van de gemeente

Dienstverlening aan ondernemers

Den Haag wil de meest klantvriendelijke stad van Nederland zijn voor het midden- en kleinbedrijf (MKB). In het verbeteren van de dienstverlening aan ondernemers speelt de BedrijvenBalie de hoofdrol. Ook bouwen we de elektronische dienstverlening aan ondernemers uit (ondernemenindenhaag.nl, Call Kool).

De Ondernemershuizen spelen een belangrijke rol bij de dienstverlening aan (startende) ondernemers. In 2010 zijn de Ondernemershuizen Transvaal en Mariahoeve operationeel. In het Ondernemershuis zijn voorzieningen voor pre-starters, starters en bestaande ondernemers samengevoegd. De opzet van een derde Ondernemershuis in Den Haag Zuidwest hangt af van de resultaten van een inventarisatie onder de ondernemers in de wijk.

De Bedrijvenbalie is in 2009 uitgebreid met twee extra casemanagers. Deze casemanagers begeleiden ondernemers met complexe vragen waar meerdere diensten of afdelingen bij betrokken zijn. Door registratie van klantcontacten bekijken we in 2010 nauwkeurig hoe ondernemers en bedrijven het casemanagement waarderen. Ook zien we zo goed waar we de dienstverlening kunnen verbeteren.

We steken ook veel energie in het samenvoegen en aantrekkelijk presenteren van alle gemeentelijke informatie die relevant is voor bedrijven en ondernemers.

Output-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal bezoekers ondernemersportaal, digitale bedrijvenbalie <i>Bron: Goliath Stats & Webalizer</i>	20.300	121.204	125.000	125.000	125.000	5.000

Accountmanagement Bedrijven

In 2010 zetten we extra in op accountmanagement richting het bedrijfsleven. Met de uitbreiding van het aantal accountmanagers steken we in op een segmentbenadering. Hierbij heeft een accountmanager binnen zijn of haar segment (bijvoorbeeld Olie&Gas of Banken&Verzekeringswezen) de taak om acquisitie, accountmanagement en businessmarketing te combineren. Doelstelling blijft om bedrijven binnen onze stad te behouden en om nieuwe bedrijven aan onze stad te binden. De accountmanagers werken intensief samen met de WFIA, de BedrijvenBalie, gebiedsmanagers en de stadsdeelkantoren.

Red Tape

Het project Red Tape gaat ook in 2010 door. De tweede fase is in 2009 afgerond; in 2010 ligt de nadruk op de derde fase: de concrete uitvoering van vernieuwde regelgeving en de naleving hiervan. Onze inzet blijft het om de administratieve lasten voor bedrijven fors te verminderen.

Output-kengetallen	Nulmeting 2002	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Cijfer voor gemeentelijke dienstverlening van Den Haag Aansluiting bij het nationaal elektronisch bedrijvenloket* <i>Bron: Benchmark gemeentelijk ondernemersklimaat</i>	5,6 geen	6,5 aangesloten	7,0 -	- -	7,0 -	7,0 -

* Om de twee jaar wordt er door het ministerie van EZ een Benchmark Gemeentelijk Ondernemersklimaat gehouden. In de GSB-steden wordt ondernemers gevraagd naar hun perceptie over het ondernemersklimaat. Denk hierbij aan de snelheid van vergunningverlening, kosten in verhouding tot dienstverlening, etc. In 2009 willen we een 6.9 halen.

Met de projecten 'Haagse kansen voor West' dragen we bij aan de volgende acht doelen:

1. Versterken kansrijke clusters: internationaal recht en vrede, congresfunctie en toerisme;
2. Stimuleren ondernemerschap en innovatie MKB, o.m. samenwerking MKB en onderwijs;

3. Stimuleren van technologische milieu-innovaties: bereikbaarheid, milieu en energie;
4. Versterken nieuwe bedrijventerreinen in de regio;
5. Aanpak binnenstedelijke bedrijventerreinen;
6. Revitalisering Haagse binnenstad;
7. Aanpak winkelstraten, Creatieve stad en Stadseconomie;
8. Ondersteunen jongeren - onderwijs / bedrijfsleven.

Meer startende (etnische) ondernemers van hogere kwaliteit

MKB en startersbeleid

Het startersbeleid van de gemeente Den Haag is erop gericht nieuwe ondernemers optimaal voor te bereiden op het ondernemerschap. In 2010 zetten we initiatieven als het Starterstraject, de KvK Coachpool Den Haag en Partners in Nieuw Ondernemerschap (PiNO) met kracht worden door. Het doel hiervan is het beter begeleiden van voornamelijk allochtone starters en het stimuleren van bestaande ondernemers bij hun bedrijfsvoering. De initiatieven rond startersbegeleiding (vanuit Economie/Kamer van Koophandel, vanuit SZW/Bijstand en vanuit OCW/ Onderwijs en Ondernemerschap) stemmen we beter op elkaar af. We ontwikkelen een starterstest, om (pre-)starters gericht te koppelen aan de voor hen meest geschikte trajecten.

In samenwerking met de landelijke instelling Qredits hebben we alle gemeentelijke financieringsmogelijkheden gebundeld en is informatie nu vanuit één centraal punt beschikbaar. Het nieuwe Startersfonds is voor alle ondernemers in Den Haag toegankelijk. Ook is de maximale kredietverstrekking verruimd.

De Haagse Slag

De gemeente is al enige tijd bezig met een groot werkgelegenheids-offensief: 'De Haagse Slag'. Dit programma heeft tot doel de samenhang en coördinatie van de organisaties die werkgelegenheid stimuleren verder te versterken. Het programma wil de werkgelegenheid met 10.000 banen vermeerderen en 5.000 mensen uit de WWB laten doorstromen naar werk. De nadruk komt te liggen op kansrijke initiatieven in kansrijke sectoren als de bouw en techniek. Hierbij werken we langs drie sporen:

- versterking van de economische structuur;
- intensivering van werkgelegenheid voor langdurig werklozen;
- stroomlijning van subsidieregelingen.

Effect-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
aantal startende ondernemers in Den Haag	2.647	4.091	4.100	4.500	4.700	5.000
<i>Bron: Ondernemerschapsmonitor Kamer van Koophandel Haaglanden</i>						

De trendmatige ontwikkeling van het aantal starters in Den Haag vertoont sinds 2004 een sterk stijgende lijn. Een wat gematigde conjunctuur zorgt in 2009 en 2010 voor een afvlakking van de groei.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	11.904	38.391	51.401	22.058	10.053	8.271
Baten	7.900	16.620	37.411	10.535	2.450	1.148
Subtototaal	4.004	21.771	13.990	11.523	7.603	7.123
Dotaties	3.012	7.000	200	200	200	0
Onttrekkingen	1.995	13.742	6.667	4.600	680	0
Saldo	5.021	15.029	7.523	7.123	7.123	7.123
Saldi reserves	17.827	10.746	6.279	3.879	3.879	3.879
Saldi voorzieningen	136	136	136	136	136	136
Investerings	0	0	0	0	0	0

2.13 Programma Sport

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Het programma Sport is gericht op het creëren van een optimaal sportklimaat. Dit met het doel dat zoveel mogelijk Hagenaars regelmatig en intensief sporten - op een prettige verantwoorde manier en bij voorkeur in georganiseerd verband. Sport brengt immers mensen bij elkaar en activeert. Sportaccommodaties en sportverenigingen zijn ontmoetingsplaatsen bij uitstek en bieden een sociale structuur van en voor burgers. Bovendien leveren sportverenigingen een belangrijke bijdrage aan het bevorderen van het besef van normen en waarden in de samenleving. Sport levert ook een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de gezondheid van de burgers en het versterken van de sociale binding binnen de Haagse samenleving. Daarnaast versterken topsportprestaties en evenementen het imago van de stad.

We monitoren jaarlijks de sportdeelname en de “tevredenheid van de burgers”. We passen indien nodig het sportbeleid aan om onze ambitie waar te kunnen maken.

De sportdeelnamecijfers uit de stadsenquête tonen een grillig beeld over de laatste twee jaar. De metingen van 2007 (in mindere mate) en vooral van 2008 vertonen grote fluctuaties die niet gebruikelijk zijn in dit type grootschalig onderzoek. Om deze fluctuaties te kunnen verklaren zijn andere gegevensbronnen bekeken op dalingen in sportdeelname. Hieruit blijkt dat de dalingen niet worden onderschreven door zowel andere Haagse als landelijke cijfers. In 2010 verzorgen we daarom een uitgebreid onderzoek naar de daadwerkelijke sportdeelname. Hierbij onderzoeken we of de geprognosticeerde sportdeelname op schema zit of dat we extra aandacht moeten besteden om de sportdeelname te verhogen.

Effect-kengetallen	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
% sportdeelname burger (> 12 keer per jaar)						
totaal Den Haag	58%	52%	63%	64%	64%	64%
allochtonen (1 ^e generatie)	49%	38%	52%	52%	54%	54%
allochtonen (2 ^e generatie)	65%	62%	64%	64%	65%	65%
Autochtonen	62%	56%	66%	66%	66%	66%
ouder dan 55	49%	44%	55%	56%	58%	58%
Gehandicapten	47%	39%	57%	57%	57%	57%
frequentie van sportdeelname (regelmatig/intensief d.w.z.> 60 keer per jaar)	33%	37%	37%	37%	37%	37%
sportdeelname openbare ruimte		23%	33%	33%	33%	33%
<i>Bron: Stadsenquête (RSO)</i>						
oordeel burger over het aanbod van en de variëteit aan Haagse sportvoorzieningen						
<i>Sporthallen</i>						
Bereikbaarheid	7,1	7,7	7,4	7,4	7,5	7,5
Netheid	6,9	7,4	7,5	7,5	7,5	7,5
Veiligheid	7,1	7,2	7,4	7,4	7,4	7,4
<i>Zwembaden</i>						
Bereikbaarheid	7,7	7,8	7,7	7,7	7,8	7,8
Netheid	7,2	7,2	7,5	7,5	7,5	7,5
Veiligheid	7,3	7,3	7,5	7,5	7,5	7,5
<i>Bron: Stadsenquête (RSO)</i>						
% leden sportverenigingen						
% Hagenaars >16 jaar die in verenigingsverband sport beoefenen	-	57%	56%	56%	56%	56%
<i>Bron: Stadsenquête (RSO)</i>						

NB. De kengetallen in de bovenstaande tabel zijn verkregen via de Stadsenquêtes (via de methodiek Richtlijnen Sportonderzoek RSO) en kennen een betrouwbaarheidsmarge van 3 tot 6%.

In de optimalisering van het sportklimaat, organiseert de gemeente haar aanpak langs drie pijlers:

- Sportorganisatie;
- Binnensport;
- Buitensport.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Sportorganisatie

Ook in 2010 besteden we veel aandacht aan het bevorderen van sportdeelname in het algemeen en enkele groepen Hagenaars in het bijzonder aan Haags herkenbare topsport en topsportevenementen en aan vitale en maatschappelijk sterke sportverenigingen.

Door de jeugd van jongs af aan te laten kennismaken met sport leren zij vanaf de basis een duurzame sportieve leefstijl aan. De gemeente investeert in kennismaking met sport dicht bij huis voor jongeren. De sport wordt verzorgd door vakleerkrachten en sportverenigingen. Den Haag is in 2008 met het Rijk overeengekomen om combinatiefuncties tussen sport, onderwijs en cultuur te realiseren. In 2010 zullen naar verwachting op 60 scholen in het primair onderwijs, 12 scholen in het voortgezet onderwijs en 42 sportverenigingen combinatiefunctionarissen zijn aangesteld. De combinatiefuncties regelen sportactiviteiten na schooltijd, die worden verzorgd door jeugd sportcoördinatoren bij sportverenigingen en schoolsportcoördinatoren bij het onderwijs. Vanaf 2012 breiden we het aantal functies uit naar 100 scholen in het primair onderwijs, 16 scholen in het voortgezet onderwijs en 72 sportverenigingen.

In 2010 zetten we de diverse sportstimuleringsprojecten voort. Het gaat hierbij om schoolsportclubs in het speciaal onderwijs, Haagse sporttuin, SCOOL, Sportteam Bouwlust, Buurtonderwijs Sport (BOS) en de

schoolsporttoernooien. De uitvoering van deze projecten berust bij individuele scholen, sportverenigingen, Richard Krajicek Foundation en schoolsamenwerkingsverbanden binnen een wijk. De gemeente coördineert.

2010 is het laatste jaar van het convenant 'Meedoen allochtone jeugd door sport', dat Den Haag samen met de andere grote gemeenten en negen sportbonden met het Rijk heeft gesloten. Het doel is om de sportdeelname van allochtone jongeren in georganiseerd verband tot en met 2010 te stimuleren. Hierbij is er bijzondere aandacht voor islamitische en Hindoestaanse meisjes.

De doelstelling is om in 2010 8 overeenkomsten met sportbonden te realiseren, 5 stimuleringsplannen VMBO en 6 plannen van lokale organisaties, waarvan 3 specifiek voor meisjes. Deze doelstellingen zijn reeds in 2009 ruimschoots gerealiseerd.

We zetten de uitvoering van het beleid voort voor Hagenaars met een beperking, Hagenaars met een andere culturele achtergrond en ouderen (55-plussers) via diverse sportstimuleringsprojecten.

In 2010 evalueren we het plan van aanpak Topsport 2008-2010. Ook onderzoeken we hoe de topsport na 2010 blijvend gestimuleerd kan worden. Er is in 2010 nog één maal € 1,2 miljoen extra beschikbaar voor investeringen in de vier topsport pijlers: begeleiding en ondersteuning talenten en topsporters, topsportverenigingen, acquisitie en organisatie van topsportevenementen en initiëring van de realisatie van (top)sportaccommodaties.

Op het gebied van individuele ondersteuning van topsporters en talenten ondersteunen we in 2010 375 sporters. Afhankelijk van hun vraag en status krijgen zij toegang tot ondersteuning bij opleiding, huisvesting, medische begeleiding en dergelijke. Naast het al aanwezige nationaal trainingscentrum (NTC) Beachvolleybal streven we naar een officieel erkend NTC zeilcentrum. In het najaar 2009 wordt bepaald voor welke andere takken van sport een Nationaal trainingscentrum in Den Haag gevestigd gaat worden. In 2010 proberen we de organisatie van het WK Hockey 2014 (mannen en vrouwen), het WK zeilen 2015 en een stop-over in de Volvo Ocean 2012 naar Den Haag te halen. Ten behoeve van wedstrijd- en trainingsfaciliteiten voor topsport streven we in 2010 naar het in gebruik nemen van een tijdelijke turnhal, het slaan van de eerste paal van het 50-meter zwembad, een definitief go voor het Topsport- Onderwijscluster in het Zuiderpark en de aanpassing van Lindoduin voor training beachsoccer. Den Haag organiseert in 2010 de World Tour beachvolleybal en het WK 470 zeilklasse. Deze topevenementen bieden sporters en jeugdig talent podia om hun prestaties verder te ontwikkelen en dragen bij aan de versterking van het imago van sportieve wereldstad aan zee.

De gemeente ondersteunt met verenigingsondersteuners sportverenigingen. Sterke sportverenigingen ondersteunen we vraaggericht. Deze clubs moedigen we aan een maatschappelijke rol te vervullen bij het activeren van jeugd en jongeren, 55 plussers en minder validen. Verenigingen met een zwakke organisatie worden proactief en soms zeer intensief ondersteund. Versterking van de organisatiestructuur, de inzet en betrokkenheid van vrijwilligers en de kwaliteit van het sportaanbod zijn speerpunten, ook in 2010. De inzet van 42 (vanaf 2010) tot 72 (vanaf 2012) combinatiefunctionarissen maakt dit mogelijk. Meer sportverenigingen zullen door deze uitbreiding in staat zijn in te spelen op wensen van de jeugd, de scholen en andere afnemers. Sportclubs kunnen daardoor beter een sportaanbod op maat ontwikkelen, ook voor Haagse wijken met een achterstand op sportgebied.

Binnensport

Voor bestaande binnensportaccommodaties gaan we de werkzaamheden in het kader van de Meerjarenonderhoudsplanung (MOP) in 2010 continueren. Het betreft noodzakelijk structureel onderhoud en het verbeteren van de kwaliteit, zoals de (sociale) veiligheid, de toegankelijkheid en de bruikbaarheid (voor mensen met een functiebeperking).

Output-kengetallen binnensport	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal gemeentelijke sportvoorzieningen:						
Sporthallen	16	17	17	17	18	18
zwembaden	6	6	6	6	7	7

Bron: interne registratie OCW/Sport

Begin 2010 zal gestart worden met de bouw van het nieuwe 50-meter zwembad in Ypenburg. Rekening houdend met een totale bouwtijd van ongeveer 2 jaar kan het 50-meter zwembad, inclusief een recreatie- en instructiebad, in 2012 in gebruik worden genomen.

In aansluiting op de ontwikkeling van Scheveningen Haven en de vestiging van het nationale trainingscentrum zeezeilen in 2009, stellen we in 2010 een programma van eisen op, gericht op het faciliteren van zeilactiviteiten in Scheveningen Haven. Hiermee kunnen watersporten worden beoefenend en evenementen voor bewoners, bezoekers en recreanten worden georganiseerd.

Met een eigen beachstadion op het sportstrand van Scheveningen faciliteert de gemeente Den Haag nationale en internationale beach (top)sport evenementen in de zomerperiode. Samen met de bonden (KNVB, KNHB en NEVOBO) en private partijen werkt de gemeente in 2010 aan het verder professionaliseren van het beachstadion. We proberen de private planvorming van een semi-permanent beachstadion aan te laten sluiten op de ontwikkelingen in het kader van de aanpak kustzeewering en herinrichting boulevard na 2012.

Op basis van een 5-jarig convenant met de Nederlandse Volleybal Bond (NEVOBO) en de KNVB Beachsoccer is Den Haag gaststad van de top- en talententeams. In 2010 werken alle partijen samen aan het bevorderen van deelname aan en belangstelling voor beachsporten in Den Haag (zowel breedte- als topsport). Hierbij wordt extra ingezet op het uitbreiden van beachsporten in wijken en op scholen in de stad.

De gemeente Den Haag, de Haagse Hogeschool en woningcorporatie Vestia hebben het afgelopen jaar gezamenlijk gewerkt aan de planvorming van een Topsport- Onderwijscluster in het Zuiderpark. Deze ontwikkeling moet leiden tot een toonaangevend centrum voor bewegen en sport in Nederland met een internationale uitstraling. Begin 2010 stellen we op basis van deze planontwikkeling het Stedenbouwkundig Plan vast en begint de architectonische uitwerking. Woningbouwcorporatie Vestia zal het Topsport- Onderwijscluster ontwikkelen in het kader van de krachtwijkenimpuls.

Buitensport

De gemeente streeft verbetering van de kwaliteit van de sportvoorzieningen na door onder andere planmatig onderhoud, realiseren van nieuwbouw en subsidies aan verenigingen voor verbetering van verenigingsaccommodaties. We gaan verder met het wegwerken van het achterstallig onderhoud van de buitensportcomplexen. Het is inmiddels standaard om op kunstgras te spelen voor de sporten hockey en korfbal. Deze tendens zet zich ook door bij voetbal. De gemeente wil structureel 3 kunstgrasvoetbalvelden per jaar aanleggen. Daarnaast zal door de (her)ontwikkeling van nieuwe en/of bestaande sportcomplexen het aantal kunstgrasvelden stijgen. De hockey – en korfbalverenigingen hebben tot op heden de realisatie, het beheer en onderhoud van hun kunstgrasvelden in eigen beheer uitgevoerd. Dit in tegenstelling tot voetbalverenigingen. Om deze ongelijke situatie te eindigen neemt de gemeente na instemming van de vereniging vanaf 2010 het beheer en onderhoud van de hockey- en korfbalvelden over.

Output-kengetallen	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal kunstgras- en wetravelden	60	75	85	89	93	93
<i>Bron: interne registratie OCW/Sport</i>						

We zullen door verschillende ontwikkelingen enkele sportparken aanpassen. Voor de fusievereniging SVC'08 (JAC/SV'35) zal in 2010 het geheel gerenoveerde sportpark met een nieuwe club- en kleedaccommodatie worden opgeleverd.

In vervolg op de vaststelling van het Masterplan Erasmusveld-Leywegzone ontwikkelen we in overleg met alle sportverenigingen vervangende sportaccommodaties. Voor de verenigingen GSC ESDO zoeken we naar een vervangende accommodatie elders. Voor H.S.V. Celeritas en HCWv wordt gewerkt aan een alternatief binnen het gebied, maar in een andere configuratie van het sportpark.

De Haagse Scheidsrechtersvereniging heeft de op eigen initiatief gevonden vervangende locatie onverwacht niet aanvaard. Er wordt met de gemeente naar andere mogelijkheden gezocht.

In Duindorp realiseren we in 2010 een tweede sporttuin (na voorbeeld van de 'De Haagse Sporttuin' in de Schilderswijk) en nieuwbouw voor de basisschool met een vergrote gymzaal. De sporttuin, in combinatie met de

school, biedt een veilige en laagdrempelige mogelijkheid voor jeugd en jongeren in Duindorp om te sporten. Tevens wordt in 2010 het sportpark Escamp II en het sportpark Aagje Dekenlaan gerenoveerd.

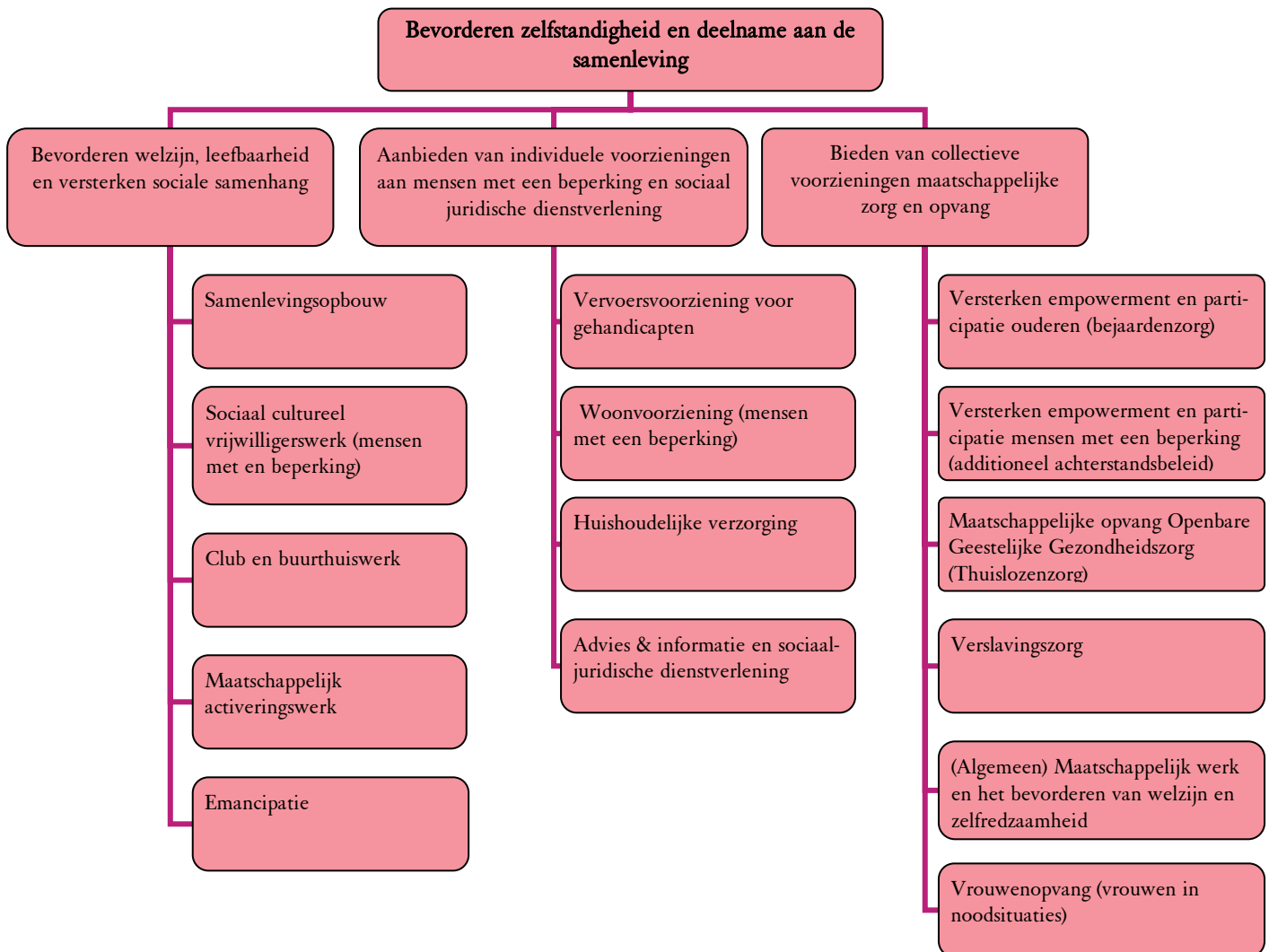
Een belangrijk doel is het realiseren van aantrekkelijke, sportief ingerichte en veilige sport- en speelplekken in de openbare ruimte, zoals Richard Krajicek Playgrounds, Cruyffcourts en Sporttuinen. Deze voorzieningen worden, mede in het kader van de krachtwijkenaanpak, een passend stedelijk alternatief voor het gebrek aan voldoende volwaardige buitensportvoorzieningen. Ook in 2010 organiseren samenwerkende scholen, sportverenigingen, buurtorganisaties en de Richard Krajicek Foundation op deze sport- en speelplekken sportactiviteiten.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	48.654	51.920	49.802	48.711	48.294	49.262
Baten	9.709	15.703	8.035	7.854	7.773	7.773
Subtotaal	38.945	36.217	41.767	40.857	40.521	41.489
Dotaties	3.306	9.356	1.600	0	0	0
Onttrekkingen	27.165	7.126	4.019	1.863	1.846	2.670
Saldo	15.086	38.447	39.348	38.994	38.675	38.819
Saldi reserves	73.556	76.771	74.352	72.489	70.643	67.973
Saldi voorzieningen	6.810	6.822	5.577	6.191	4.104	2.356
Investerings	7.573	18.803	10.645	13.285	13.125	0

2.14 Programma Maatschappelijke Ondersteuning

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.G. van Alphen

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Het programma Maatschappelijke Ondersteuning is erop gericht om iedereen zoveel mogelijk een zelfstandig bestaan te laten leiden en optimaal te laten participeren in de samenleving. Onze ambities richten zich daarbij op:

- het toerusten van de burgers om zelfredzaam te zijn en te participeren in de samenleving;
- de sociale infrastructuur en de maatschappelijke ondersteuning van de burgers van Den Haag;
- het ondersteunen van de burgers die (nog) niet zelfredzaamheid zijn of onvoldoende participeren.

Alle activiteiten die onder de Wmo vallen, brengen we de komende jaren meer in samenhang. Zowel binnen het gemeentelijk beleid als binnen gesubsidieerde instellingen. De speerpunten voor de uitvoering van de drie ambities zijn:

- burgers krijgen ruimte om mee te beslissen over het inrichten van hun eigen leven;
- mantelzorgers krijgen ondersteuning, vooral om overbelasting te voorkomen;
- maatschappelijke partners stemmen uitvoering op elkaar af en cliënten ervaren samenhang tussen zorg en ondersteuning;
- we zetten generatiebestendige wijken op met voorzieningen die toegankelijk zijn voor iedereen;
- buurtbewoners hebben aandacht voor elkaar en helpen elkaar. Meer vrijwilligers zetten zich in voor hun buurt;

- iedereen heeft snelle en efficiënte toegang tot maatschappelijke ondersteuning;
- we bieden voorzieningen aan mensen aan die het nodig hebben.

Top indicator 23	Nulmeting 2007	Uitkomst 2008	2010	2011	2012	2013
% cliënten dat tevreden is* over de aanvraagprocedure Huishoudelijke verzorging en overige individuele MO-voorzieningen <i>Bron: SGBO-onderzoek "Tevredenheid cliënten WMO"</i>	82,6%	83,1%	83%	83%	83%	83%

* We hebben gevraagd of cliënten tevreden zijn over de indicatiestelling, wachttijden van toekenning tot levering, informatie over de afhandeling van aanvragen, beschikbare tijd voor de aanvraag, deskundigheid van medewerkers en de manier waarop hun aanvraag is behandeld. Het % tevreden cliënten berekenen we als gemiddelde van de tevredenheid over elk van deze onderdelen.

Top indicator 24	Nulmeting 2007	Uitkomst 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal mensen met een beperking dat zelfstandig woont afgezet tegen het aantal mensen dat intramuraal woont* <i>Bron: Administratie SZW en RIVM</i>	27.797/ 6.056	29.858/ 6.056	30.000/ 6.056	30.000/ 6.056	30.000/ 6.056	30.000/ 6.056

* Het aantal mensen dat intramuraal woont, is gebaseerd op het aantal plaatsen in de Haagse verpleeg- en verzorgingstehuizen (6.056 in 2007). Er is nog geen cijfer voor 2008 bekend. Vandaar dat in deze tabel de realisatie gelijk is gehouden.

Topindicator 25	Nulmeting 2006	Realisatie 2008	2010 *	2011 *	2012 *	2013 *
Aantal dak- en thuislozen met trajectplannen afgezet tegen het totale aantal (ook afspraken bij plan van aanpak MO/OGGZ) <i>Bron: Centraal Coördinatie Punt Maatschappelijke Opvang</i>	300/2000	1094/2000	2000/ 2000	2000/ 2000	2000/ 2000	2000/ 2000

* De prestatieafspraken met het Rijk vanaf 2010 zijn nog niet bekend.

Herziening zorgstelsel: wijzigingen in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ)

Alle niet-medische voorzieningen gaan uiteindelijk uit de AWBZ en in de gemeentelijke prestatievelden van de Wmo. Sommige, op behandeling gerichte functies gaan over naar het basispakket van de Zorgverzekeringswet.

Per 1 januari 2009 is een deel van de Ondersteunende Begeleiding al vanuit de AWBZ naar de Wmo overgebracht. Alle cliënten met Activerende en Ondersteunende Begeleiding (AB en OB) krijgen in de loop van 2009 een nieuwe indicatie. Het ministerie van VWS schat in dat in Den Haag ongeveer 1985 van de 7350 cliënten hun AWBZ-indicatie kwijtraken.

Het Rijk en de VNG hebben afgesproken dat de gemeenten géén compensatie krijgen voor de toestroom van cliënten in de WMO (ouderenzorg, gezinsverzorging, ondersteuning van huishoudens mensen met onvoldoende eigen regie) die komt door bezuinigingen in de AWBZ. In ruil daarvoor worden de gemeenten niet gekort op hun WMO-budget. Die korting zou anders voor Den Haag ongeveer € 4 miljoen zijn.

De schattingen over de instroom in de WMO door de AWBZ-bezuinigingen variëren. Vooral op basis van de inschatting van de VNG wordt verondersteld dat de extra kosten voor Den Haag de helft zijn van dreigende korting, dus € 2,0 miljoen structureel vanaf 2010. Hier is in de begroting rekening mee gehouden.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Welzijn, leefbaarheid en sociale samenhang

De gemeente wil dat Hagenaars elkaar op buurtniveau ontmoeten en vrijwilligerswerk verrichten.

Samenlevingsopbouw (Bewonersparticipatie)

Bewonersparticipatie is van vitaal belang voor de woon- en leefomgeving. Bewoners moeten zich mede verantwoordelijk voelen voor hun directe woon- en leefomgeving. Hiervoor:

- subsidiëren we de vijftig algemene erkende bewonersorganisaties. Hiermee stimuleren we bewoners om zich in te zetten voor de leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie van hun straat of buurt;
- subsidiëren we een stedelijk platform van bewonersorganisaties (Haagse Koepel);
- stimuleren en ondersteunen we gezamenlijke activiteiten als daar reden voor is: bijvoorbeeld verkeersproblematiek, indeling en beheer van de openbare ruimte en herstructureringsplannen;
- houden we zicht op de bestaande netwerken in de verschillende stadsdelen;
- vergroten we de tevredenheid van cliënten(-organisaties) over inspraakmogelijkheden.

Sociaal cultureel vrijwilligerswerk

Het welzijnswerk bevordert de deelname aan vrijwilligerswerk door alle bevolkingsgroepen. Daarom versterken we de ondersteuning van vrijwilligers door:

- de ondersteuning van vrijwilligers te subsidiëren;
- ruimtes in welzijnsaccommodaties aan vrijwilligerswerkorganisaties beschikbaar te stellen;
- sociaal cultureel vrijwilligerswerk te ondersteunen, te subsidiëren en de onkosten ervan te vergoeden;
- vrijwilligers via de vrijwilligersvacaturebanken te bemiddelen;
- vrijwilligerswerk en vrijwilligers te matchen via de energiebank.

Het percentage van de Hagenaars (16+) dat vrijwilligerswerk verricht was in 2008 19%. We willen dat percentage verhogen naar 21% in 2010 en 2011.

In 2010 blijven we 130 waarderingssubsidies aan sociaal cultureel vrijwilligerswerk verstrekken.

Club- en buurthuizen (Welzijnsaccommodaties)

Welzijnsaccommodaties zijn belangrijke plekken waar buurtbewoners elkaar ontmoeten. De activiteiten in onze buurthuizen zijn goed voor de sociale samenhang in de buurt.

- om de sociale samenhang in de buurt te vergroten zet de gemeente in op:
- het optimaal benutten van ruimtes in welzijnsaccommodaties;
- het verhogen van het bezoek aan ontmoetingscentra;
- het vergroten van het aantal sociale contacten in de buurt;
- het realiseren van minimaal tien buurtkamers in 2011. Buurtkamers zijn kleinschalige welzijnsvoorzieningen voor en door buurtbewoners;
- het begeleiden van vrijwilligers in de buurtkamers;
- het sturen van het welzijnswerk in de verschillende wijken, door wijkanalyses, wijkperspectieven en wijkprogramma's.

Maatschappelijk activeringswerk

Het maatschappelijk activeringswerk moet mensen activeren om vrijwilligerswerk te doen voor de sociaal en maatschappelijk kwetsbaren in onze stad.

Om dit te bereiken zet de gemeente in op:

- het vergroten van het aantal vrijwilligers dat zich inzet voor de kwetsbare groepen via kleinschalige, innoverende projecten;
- het subsidiëren van instellingen die maatschappelijk activeringswerk leveren.

Emancipatie

Het tienpuntenplan vrouwenemancipatie 'Gelijk Doen' bevat de ambities voor het emancipatiebeleid voor de periode 2008-2010. Speerpunten hierin zijn: maatschappelijke participatie en werk, de voorbeeldfunctie van de gemeente en voorlichting en communicatie.

In 2010 zet de gemeente in op:

- microfinanciering;
- het opzetten van buurtkamers voor vrouwen;
- het verder uitrollen van 'gender mainstreaming' in de gemeentelijke organisatie.

Het homo-emancipatiebeleid staat beschreven in de nota 'Gewoon Anders'. Doel van het beleid is dat homo- en biseksuelen zelfbewust en zichtbaar zichzelf kunnen zijn in Den Haag. Om de Haagse boodschap van tolerantie en respect breed uit te kunnen dragen zetten wij de komende jaren extra in op de thema's:

- migrantenjongeren;
- beeldvorming;
- veiligheid;
- gezondheid.

Voorzieningen voor mensen met beperkingen en sociaaljuridische dienstverlening

Vervoers- en woonvoorzieningen voor mensen met een beperking

De gemeente helpt mensen met een beperking met woningaanpassingen en lokaal vervoer. Dit doen we met:

- individuele woonvoorzieningen, zoals woningaanpassingen, trapliften en losse hulpmiddelen;
- rolstoelvoorzieningen en scootmobielen;
- overige vervoersvoorzieningen, zoals de taxibus.

Zo willen we burgers met een beperking in staat stellen om deel te nemen aan de maatschappij.

Vanaf 2010 gelden nieuwe overeenkomsten met aanbieders van hulpmiddelen, trapliften en de taxibus. Voor eind 2009 besteden we deze producten opnieuw aan. Daarnaast hebben we aandacht zijn voor de digitale dienstverlening, via bijvoorbeeld www.denhaagopmaat.nl. Zo kunnen we ook via die weg de toegankelijkheid van voorzieningen verder optimaliseren. Verder promoten we de nieuwe mogelijkheden om sporthulpmiddelen aan te vragen, zoals een zelschietende hockeystick of een sportrolstoel.

Huishoudelijke verzorging

De huishoudelijke verzorging heeft als doel om mensen met een beperking zo lang en goed mogelijk zelfstandig te laten functioneren en optimaal te laten participeren in de samenleving. Klanten kunnen hierbij kiezen uit Zorg in Natura (ZIN) of een persoonsgebonden budget. Met veertien zorgaanbieders sloten we nieuwe, tweejarige contracten voor hulp bij het huishouden. Hierbij hielden we rekening gehouden met het voornemen van de staatssecretaris van VWS om ZIN niet meer door alfahulpen te laten uitvoeren. Alfahulpen kunnen dan dus niet meer worden ingezet door de zorgaanbieders. Wanneer zorgbehoevenden toch gebruik willen blijven maken van een alfahulp, dan moeten ze kiezen voor een persoonsgebonden budget. Ze kunnen de alfahulp hieruit dan zelf financieren.

Advies & informatie en sociaaljuridische dienstverlening

Met Advies & informatie en sociaaljuridische dienstverlening helpen we Hagenaren met wet- en regelgeving op het terrein van wonen, werken en inkomen. Deze dienstverlening is vooral gericht op mensen die niet in staat zijn om er zelf uit te komen. We helpen hen met informatie en advies, bemiddeling, correspondentie, bezwaarschriften en begeleiding bij meervoudige problemen. Door de economische crisis, schatten we dat we in 2010 meer dan 25.000 hulpvragen krijgen. Het aantal hulpvragen aan de balie en via de telefoon schatten we op 45.000 en 65.000. Daarnaast zetten we extra in op preventieve activiteiten, zoals het geven van voorlichting aan instanties als de Voedselbank.

Integrale aanpak Den Haag OpMaat

Op 31 maart 2009 ging Den Haag OpMaat van start. Dit is het loket voor inburgering, schuldhulpverlening, sociaaljuridisch advies, voorzieningen gehandicapten, huishoudelijke verzorging en armoedeverzoeken. Binnen Den Haag OpMaat werken we de komende jaren verder aan de ontwikkeling van excellente dienstverlening en een integrale aanpak van problemen. Zo is de Multidisciplinaire Aanpak ontwikkeld. Bij deze aanpak brengen we alle hulpverleners die betrokken zijn bij een multiprobleemgezin of kwetsbare burger bij elkaar, om tot een optimale samenwerking te komen. Den Haag OpMaat werkt voortaan ook met een zogenaamde Meldcode. Als intermediairs ernstige probleemsituaties tegenkomen die buiten hun eigen vakgebied liggen, kunnen ze die bij een centraal punt aanmelden. Den Haag OpMaat zorgt er vervolgens voor dat deze burgers worden geholpen en hierdoor niet tussen wal en schip vallen.

Het bieden van collectieve voorzieningen maatschappelijke zorg en opvang

Ouderen en mantelzorgers

Het ouderenbeleid in Den Haag is gericht op het ondersteunen van ouderen bij hun wens zich te ontwikkelen. 'Maatschappelijk betrokken, zelfstandig, zelfredzaam, meedoen en bijdragen' zijn daarbij sleutelbegrippen. Hiertoe verstrekken we verschillende subsidies. De nota seniorenbeleid 2008-2010, "Oud en wijs genoeg" koppelt de doelen uit 'Aandacht voor elkaar' 2007-2010 aan actiepunten:

- meer senioren kunnen zich gaan inzetten als vrijwilliger;
- we stimuleren het bouwen van bruggen tussen ouderen en jongeren;
- we stimuleren de betrokkenheid van senioren bij het beleid van instellingen;
- we stimuleren de instellingen om hun aanbod toe te snijden op de wensen en behoeften van mensen met een niet-westerse achtergrond;
- senioren die dement zijn of worden krijgen extra aandacht op de gebieden zorg, dienstverlening, wonen, mobiliteit, welzijn en zingeving;
- we moderniseren de samenspraak met ouderen.

De nota "Zuinig op mantelzorg" werkt het doel uit mantelzorgers te ondersteunen en overbelasting te voorkomen door:

- het versterken en verbeteren van de positie van de mantelzorgers;
- het vergroten van het bereik van mantelzorgers;
- het vergroten van het aanbod van de respijtzorg.

Tien partijen hebben het Haags Mantelzorgakkoord 2009-2010 ondertekend. Zij werken nauw samen met de mantelzorgers om zo goed mogelijk op hun behoeften en wensen aan te sluiten.

Mensen met een beperking

Mensen met beperkingen moeten zo lang mogelijk kunnen meedoen, zelfstandig en geïntegreerd kunnen wonen en functioneren in de samenleving. De gemeente subsidieert daarom sportclubs en sociaal cultureel werk voor gehandicapten. De nota gehandicaptenbeleid "Hoezo gehandicapt"?, 2009-2011 werkt de doelen uit 'Aandacht voor elkaar' 2007-2010 uit. In de nota staan vier pijlers centraal:

- gelijkwaardig met elkaar omgaan;
- volwaardig meedoen;
- volwaardige toegang;
- bijzondere doelgroepen.

Aan deze pijlers zijn actiepunten gekoppeld. De belangrijkste zijn:

- vanaf 2010 zijn er minstens tien activiteiten voor gehandicapten in ieder stadsdeel;
- in 2010 toetsen we tweehonderd gemeentelijke gebouwen op toegankelijkheid;
- we passen honderd bushaltes aan;
- jongeren met een licht verstandelijke handicap krijgen les in het versterken van hun persoonlijke competenties;
- jongeren met een beperking kunnen deelnemen aan maatschappelijke stages;
- in 2010 inventariseren we ons huidige welzijnsaanbod, in het bijzonder voor gehandicapten van niet-westerse afkomst.

Maatschappelijke opvang (MO)/ Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ)

De gemeente subsidieert de voorzieningen voor de laagdrempelige opvang van dak- en thuislozen, de doorstroming en de activering van deze groepen. In 2006 is door Rijk en G4 een landelijke Plan van Aanpak MO opgesteld. De belangrijkste concrete doelstellingen van het Plan voor de vier grote steden zijn:

- in 2010 zijn 2.000 dak- en thuislozen voorzien van trajectplannen;
- in 2010 is voor minimaal 60% van deze groep sprake van passende huisvesting;
- in 2010 is het aantal huisuitzettingen 30% lager dan in 2005;
- dakloosheid als gevolg van detentie komt niet meer voor;
- dakloosheid als gevolg van uitval uit zorginstellingen komt niet meer voor;
- overlast als gevolg van dak- en thuisloosheid is met 75% verminderd.

Output-kengetallen	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Dak- en thuislozen die uit de schulden wordt geholpen - aantal cliënten in traject schuldhulpverleningstraject bij GKB <i>Bron: Monitor GKB</i>	238	345	350	350	350	350

Verslavingszorg

De nota 'Verslaving, een zorg voor alle Hagenaars' 2008-2010 is door het college aan de raad gestuurd. Deze nota werkt de doelen van de nota "Aandacht voor elkaar" 2007-2010 uit. De actiepunten in de nota zijn gericht op:

- preventie van probleemgebruik voor alle middelen;
- tijdige aanpak en signalering;
- gevarieerd hoogstaand opvang/zorgaanbod;
- ondersteuning van mantelzorgers van verslaafden;
- maatschappelijke participatie van verslaafden;

Ouput-indicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
aantal (ex)verslaafden dat na ontvangen zorg huisvesting heeft gevonden	26	19*	80	80	80	80
Aantal cliënten per jaar behandeld	3.576	**	3.900	3.900	3.900	3.900
Behandelingen dat per jaar regulier wordt afgesloten	3.147	**	3.450	3.450	3.450	3.450

* In december 2008 is op de locatie Om en Bij 1 gestart met een woonvoorziening voor (ex)verslaafden. Het aantal (ex) verslaafden dat stabiele huisvesting heeft gevonden komt hiermee vrijwel zeker flink hoger uit dan 19.

** Gegevens over 2008 zijn nog niet bekend

(Algemeen) Maatschappelijk werk

De gemeente subsidieert bij de decentrale welzijnsorganisaties het maatschappelijk werk. Maatschappelijk werk is bedoeld voor alle Haagse inwoners met materiële en immateriële problemen. Het is gericht op het bevorderen van welzijn en zelfredzaamheid van deze cliënten.

Vrouwenopvang

In 2010 willen we goed in beeld brengen wat de beste verhouding is tussen noodzakelijke opvang en ambulante zorg. We willen namelijk zoveel mogelijk vrouwen opvangen in hun eigen regio, zodat ze hun eigen netwerk kunnen gebruiken. We hebben extra crisis- en time-outplaatsen gerealiseerd met hulp van het Rijk. Dit leidt hopelijk tot een verbetering van de doorstroom. We zijn meer nieuwe huisvesting aan het voorbereiden. Hierbij hebben we specifiek aandacht voor de kinderen in de opvang. We werken daarbij samen met Bureau Jeugdzorg (BJZ). Het ministerie van Justitie ontwikkelde samen met de G4 bouwstenen voor een modelaanpak huiselijk geweld met kwaliteitsnormen. De vrouwenopvang is daarin een schakel in de ketenaanpak huiselijk geweld. We hebben 10 plaatsen mannenopvang gerealiseerd; eind 2009 beslisten we of en hoe we hiermee doorgaan. Dit doen we in samenwerking met de andere drie grote gemeenten.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

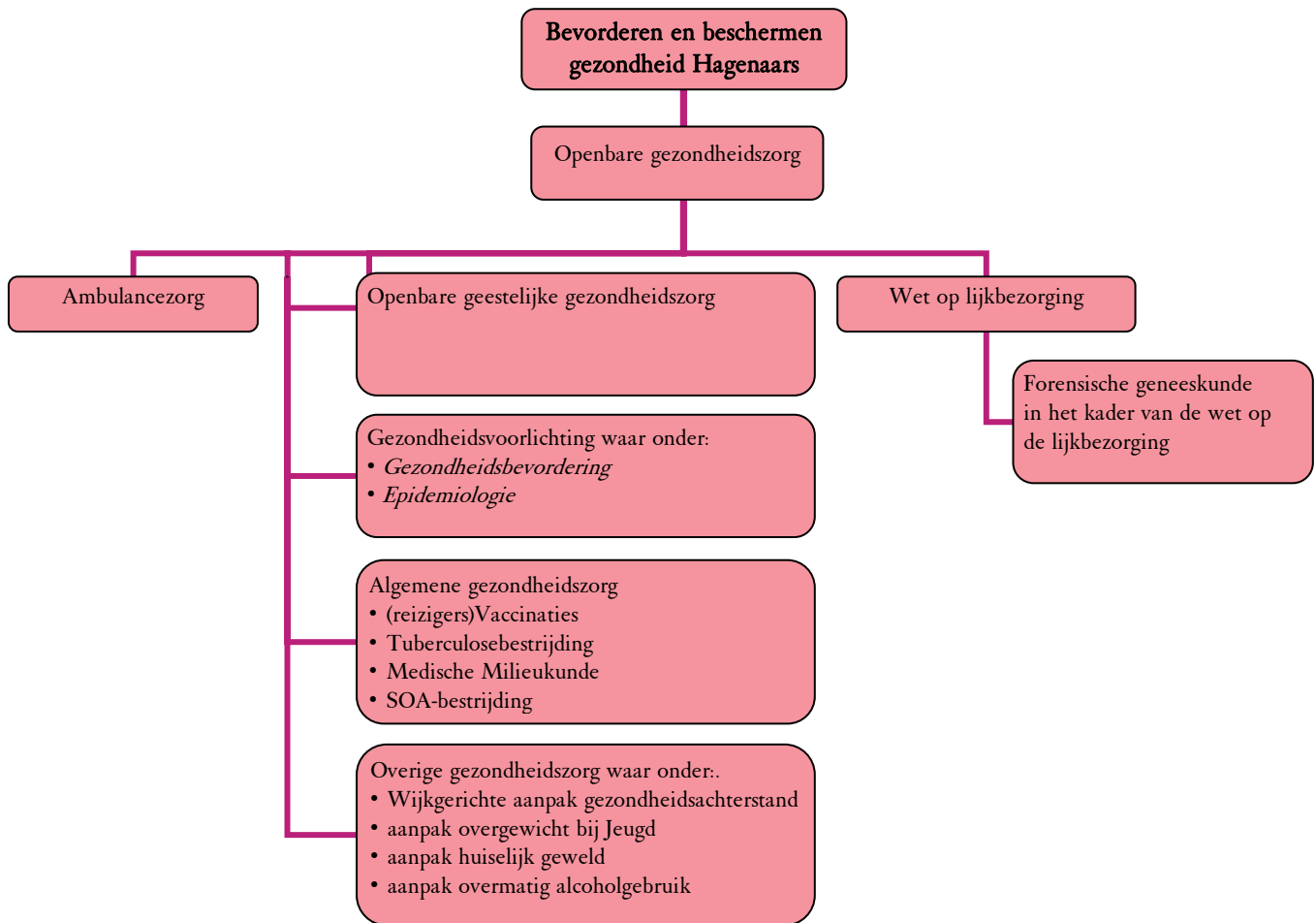
	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	178.094	230.349	215.931	212.892	212.577	212.419
Baten	26.424	55.226	30.037	30.037	30.037	30.037
Subtotaal	151.670	175.123	185.895	182.856	182.541	182.383
Dotaties	7.258	500	0	0	0	0
Onttrekkingen	5.863	18.177	3.776	1.237	1.092	934
Saldo	153.065	157.446	182.119	181.619	181.449	181.449
Saldi reserves	33.981	18.397	14.621	13.384	12.292	11.358
Saldi voorzieningen	64	0	0	0	0	0
Investerings	0	7.935	19.710	14.456	6.060	5.800

2.15 Programma Welzijn (vervallen)

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.G. van Alphen

2.16 Programma Volksgezondheid en Zorg

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.G. van Alphen

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De doelstellingen van het programma Volksgezondheid en Zorg zijn:

- het verbeteren van de gezondheid van alle Hagenaars. Vooral van risicogroepen onder jongeren, ouderen en sociaal kwetsbaren en zwakkeren;
- het tegengaan van een onrechtvaardige gezondheidsachterstand van burgers.

Effect-kengetallen	Nulmeting 2001	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Gezondheidsbeleving bij burgers (rapportcijfer)* (Bron: Stadsenquête)	7,4	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5

* Het rapportcijfer van burgers fluctueert rond 7,5. Bij de nulmeting bleek dat mensen in een lagere sociaaleconomische situatie (met name opleiding en inkomen) een minder goede gezondheid ervaren dan mensen in een hoge sociaaleconomische situatie. De verwachting is dat de gezondheid onder Haagse burgers de komende jaren niet sterk verandert.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

De Haagse gezondheidskaders liggen vast in drie gemeentelijke meerjarenplannen:

- *Natuurlijk: gezond! Haagse nota volksgezondheid 2007-2011;*
- *Natuurlijk matig met alcohol ! 2008-2011;*
- *Gezondheid en Milieu 2006-2010.*

Openbare Gezondheidszorg

De reguliere uitvoering van de openbare gezondheidszorg vindt in 2010 plaats door:

- de ambulancezorg (Wet op Ambulancezorg);
- collectieve preventieve taken via de GGD en gesubsidieerde instellingen (Wet Publieke Gezondheid)
 - o tuberculose- en seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA) bestrijding,
 - o medische milieukunde en technische hygiënezorg,
 - o jeugdgezondheidszorg (zie programma 10),
 - o epidemiologie,
 - o gezondheidsbevordering,
 - o wijkgerichte aanpak van gezondheidsachterstanden, overgewicht, huiselijk geweld, overmatig alcoholgebruik, gezondheid en milieu;
- sociaal-medische advisering en openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ, zie ook programma 14);
- lijkbezorging en forensische geneeskunde.

Ambulancezorg

Den Haag beschikt over een publieke Ambulancedienst van de GGD. Deze dienst levert een hoogwaardige ambulancezorg. Eind 2007 kreeg de dienst het HKZ-certificaat (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector). De gemeente kiest voor goede kwaliteit, spreiding en paraatheid van ambulancezorg. In de regio Haaglanden is het aantal parate ambulances zo ingericht dat er een gemiddelde aanrijtijd voor spoedvervoer van 8 minuten haalbaar is. Bij calamiteiten en grote evenementen schalen we tussen de 150 en 170 keer per jaar op, wat betekent dat we om extra inzet van ambulances vragen.

Op 1 januari 2011 verandert het vergunningstelsel voor de ambulancezorg. Vanaf die datum geeft het ministerie van VWS nog slechts één vergunning per regio af. De Ambulancedienst Den Haag bereidt zich in 2010 voor op het verkrijgen van deze vergunning.

Infectieziektebestrijding (Tuberculose- SOA-bestrijding, vaccinaties)

De infectieziektebestrijding bij de GGD is gericht op:

- het bestrijden van SOA's (waaronder AIDS) en tuberculose;
- bron- en contactopsporing bij vermoeden van epidemieën van infectieziekten;
- het geven van voorlichting en begeleiding en het beantwoorden van vragen uit de bevolking;
- het adviseren en vaccineren van mensen die op reis gaan.

De GGD Den Haag heeft met ingang van 2008 de regie in de uitvoering van TBC-bestrijding in de regio Haaglanden. Ook bedient ze gevangenis en TBS-klinieken in de regio Noordelijk Zuid-Holland. Hiervoor is een mobiele röntgen unit (MRU) aangeschaft. De GGD coördineert in de regio de uitvoering van de aanvullende curatieve SOA-zorg, de Aanvullende Seksuologische Hulpverlening (ASH) en de Hepatitis B-vaccinaties aan risicogroepen.

Medische Milieukunde (Gezondheid en milieu)

De Medische Milieukundefunctie (MMK) bij de GGD draagt met advies en onderzoek bij aan het tegengaan van negatieve gezondheidseffecten door bijvoorbeeld bouwplannen, luchtvervuiling, binnenmilieu, verstoring van de leefkwaliteit - lichthinder of geluidsoverlast en Legionella. De directe relatie tussen milieu en gezondheid is beschreven in het 'Actieplan Gezondheid en Milieu'. Door te adviseren over gezondheidseffecten van beleid kunnen we gezondheids- en milieuproblemen proactief en vroegtijdig aanpakken. Problemen zoals de afwijzing van bouwbesluiten door de Hoge Raad door nadelige gezondheidseffecten kunnen we deels voorkómen door MMK-advisering. De GGD richt zich verder op het verbeteren van een gezond binnenmilieu van kinderopvangcentra, scholen en woningen.

Openbare geestelijke gezondheidszorg

De openbare geestelijke gezondheidszorg is vooral bedoeld voor de sociaal kwetsbare Hagenaars. Het gaat meestal om cliënten die dringend zorg nodig hebben. De GGD is met haar Centraal Coördinatie Punt (CCP) de centrale toegang voor de dak- en thuislozen in Den Haag en de regio. Ze is ook verantwoordelijk voor de intake, indicatiestelling, zorgtoewijzing en registratie van dak- en thuislozen. Dit doet zij samen met verschillende partijen.

Het verbeteren van de instroom, doorstroom en uitstroom binnen de instellingen voor zorg en opvang is ook een taak van het CCP (zie ook programma 14).

Epidemiologie

De GGD voert (epidemiologisch) onderzoek uit en gebruikt monitorsystemen om inzicht te krijgen in de gezondheidssituatie van Hagenaars. Deze inzichten gebruiken we als input voor het volksgezondheidsbeleid. De onderzoeksactiviteiten richten zich op de volgende thema's: etnisch gerelateerde gezondheidsproblemen, leefstijl en gezondheid, geestelijke gezondheid, kwetsbaren en volksgezondheid.

In 2010 verschijnt de vierde gezondheidsmonitor.

Gezondheidsbevordering

De nota Natuurlijk Gezond! is vaak de basis voor de preventieve programma's die de GGD met vele Haagse organisaties en instellingen voor Hagenaars ontwikkelt en uitvoert.

In 2010 zetten we de preventieve programma's voort op het terrein van:

- het voorkómen van hart- en vaatziekten;
- seksueel overdraagbare aandoeningen;
- misbruik van genotmiddelen;
- het vergroten van de zelfredzaamheid van ouderen;
- opvoedingsondersteuning aan ouders;
- voorkomen en bestrijden van depressie;
- huiselijk geweld;
- het voorkómen van zelfdoding (casemanagement van Suïcide Nazorg).

In de begroting 2010 is € 0,2 miljoen incidenteel beschikbaar gesteld voor het organiseren van diverse activiteiten in het kader van de Haagse Aidsweek, die wordt georganiseerd rondom de Wereld Aidsdag op 1 december. Het doel is hierbij meer aandacht te vragen voor de boodschap 'blijf veilig vrijen'.

Wijkgerichte aanpak van gezondheidsachterstanden

De kansen op een goede gezondheid zijn niet gelijk over de stad verdeeld. De verschillen in gezondheid tussen bewoners van rijke en arme wijken in Den Haag nemen niet toe, maar zijn nog steeds groot. De Gezondheidsmonitor (februari 2006) laat zien dat achterstanden sociaaleconomische en sociaal-culturele oorzaken hebben. Gezondheidsproblemen zoals diabetes, vitamine D-tekort en psychosociale problematiek komen veel voor bij specifieke groepen niet-westerse Hagenaars. Ongezondheid belemmert arbeidsparticipatie, integratie, onderwijsdeelname en het sociale leven. De gemeente gaat door met de aanpak in de zes wijken Transvaal, Schilderswijk, Moerwijk/Morgenstond, Bouwlust/Vrederust, Regentesse/Valkenboskwartier en Laak-Noord om de achterstanden terug te dringen.

Concreet gaat het om:

- een wijkactiebudget waarmee bewoners en werkers uit de wijk zelf 'gezonde' initiatieven kunnen opzetten en uitvoeren. We stimuleren dit vanuit een actiegroep WelZoGezond. Daarin werken de GGD, STIOM, stichting BOOG, Welzijn en HOF samen;
- werken met de 'gezondheidsmakelaar' in de stadsdeelteams. Dit is een driejarig project gefinancierd door het ministerie van VWS;
- breder inzetten van nieuwe media mogelijkheden (Educatieve TV en internet, een koppeling met het portaal www.welzozgezond.nl);
- bundelen van kennis en expertise over de effectiviteit van de wijkaanpak en de interventies.

Aanpak van overgewicht jongeren

De gemeente heeft tot en met 2009 in het kader van GSB III geld van het Rijk ontvangen om overgewicht bij 0-19-jarigen te verminderen. Met het actieprogramma 'Gezond Gewicht' biedt de gemeente circa 1.500 van de gesignaleerde kinderen met overgewicht een gerichte interventie aan om op gezond gewicht te komen. Vanaf 2010 ontvangt de gemeente de rijksmiddelen via het gemeentefonds. De aanpak van overgewicht onder jongeren zetten we in 2010 dus onverminderd voort.

Ouput-indicator	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
aantal 0-19 jarigen waarbij overgewicht is geconstateerd	1216	2591	*	*	*	*
aantal 0-19 jarigen waarvoor gerichte gezondheidsinterventies worden ingezet (in traject gezet) (Bron: jaarverslag instellingen)		1.405	*	*	*	*

* prestatieafpraak met het Rijk t/m 2009. Voor 2010 en verder hebben we nog geen afspraken gemaakt.

Aanpak huiselijk geweld

Om huiselijk geweld aan te pakken ontvangt de gemeente extra middelen van het Rijk. Samen met politie, hulpverleningsinstellingen en gemeenten in de regio hebben we afspraken gemaakt over de aanpak van huiselijk geweld. In april 2009 tekenden we een nieuw convenant met deze strafrecht- en hulpverleningsketenpartners. Daar hoorde ook een privacyprotocol bij. Het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) fungeert hierin als meld-, coördinatie- en registratiepunt van de systeemgerichte aanpak. Het ASHG is ook versterkt in zijn coördinerende rol voor tijdelijke huisverboden. De komende vier jaar willen we:

- de bekendheid van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld vergroten. Hierbij haken we aan bij de instelling voor de vrouwenopvang;
- de signalering van huiselijk geweld door intermediaire/hulpverleners verbeteren. Dit moet leiden tot een toename van het aantal meldingen. Door meer geslaagde interventies daalt ook de duur van de geweldsituaties;
- de methodiek voor het tijdelijk huisverbod verbeteren. Dit doen we samen met de ketenpartners, op basis van de Wet tijdelijk huisverbod.

Output-indicatoren	Nulmeting	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Meldingen huiselijk geweld	364	888	*	*	*	*
Herhaalde meldingen huiselijk geweld ASHG	18	25	*	*	*	*
Totaal aantal binnenkomende telefoontjes ASHG	766	1473	*	*	*	*

* prestatieafpraak met het Rijk t/m 2009. Voor 2010 en verder hebben we nog geen afspraken gemaakt.

Preventieprogramma overmatig alcoholgebruik

Het overmatig gebruiken van alcohol leidt tot veel verborgen individuele en maatschappelijke schade in onze samenleving. In Den Haag heeft 15% van de mannen en 4% van de vrouwen een alcoholprobleem. De gemeente neemt maatregelen hiervoor. Een stedelijk intersectoraal alcoholpreventie-uitvoeringsprogramma Natuurlijk : matig met Alcohol ! 2009-2011 is hiervoor vastgesteld. Om alcoholgebruik en alcoholverslaving terug te dringen, richten we ons op een mix van maatregelen:

- voorlichting;
- interventies;
- preventiemethoden om houding en gedrag te beïnvloeden;
- regelgeving rond beschikbaarheid van alcohol;
- handhaving;
- alcoholontmoedigingsbeleid.

In de begroting 2010 is € 0,4 miljoen incidenteel beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het uitvoeringsprogramma "Natuurlijk: matig met alcohol !".

Lijkbezorging en forensische geneeskunde

De GGD voert forensisch geneeskundige taken uit (Wet op de Lijkbezorging). Hieronder vallen:

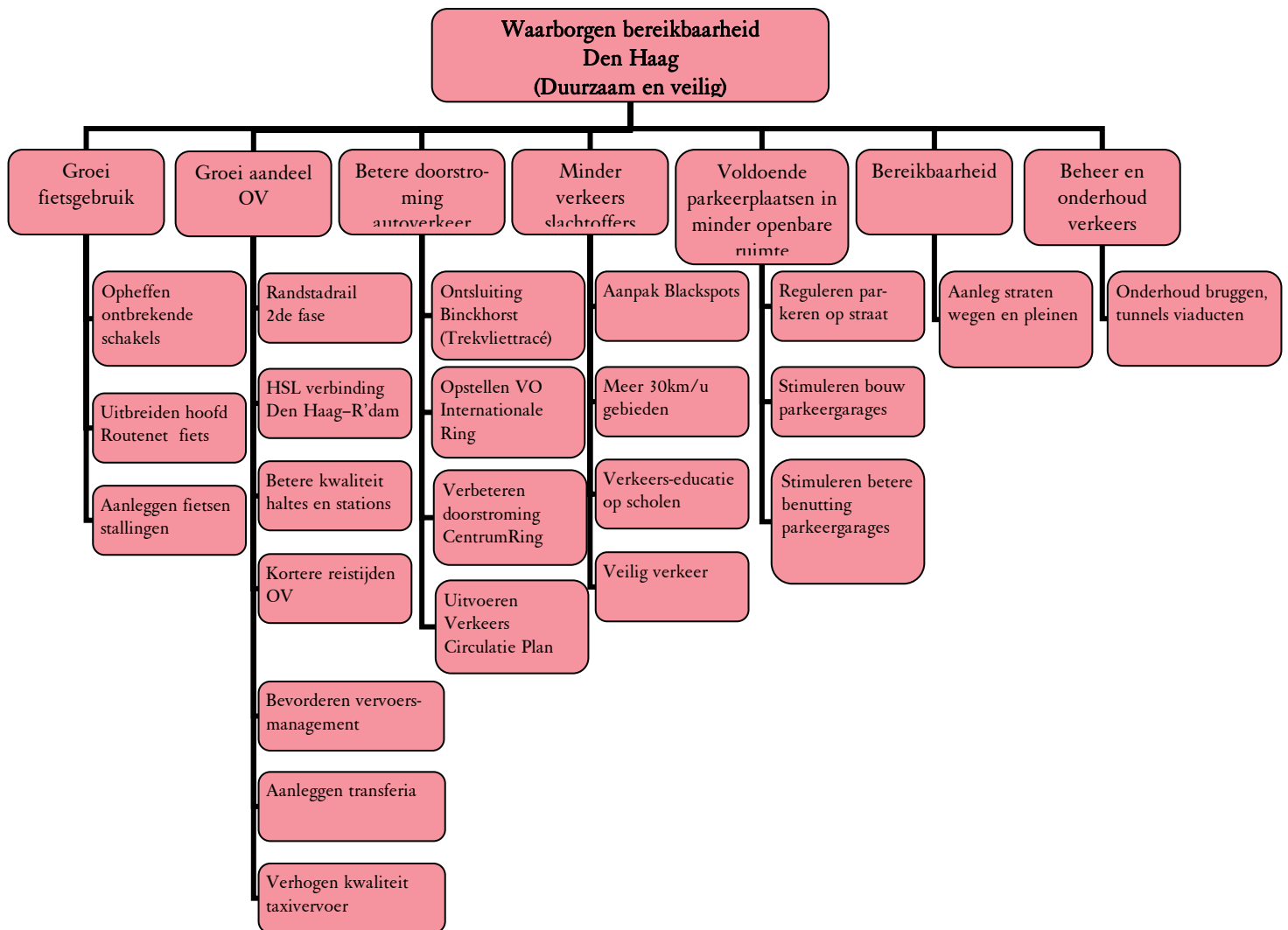
- het verrichten van lijkschouwingen;
- het toetsen van de procedure voor meldingen van artsen van euthanasie;
- het afnemen van wangslimvlies (DNA) voor het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), politie en vreemdelingendienst.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	37.516	40.026	38.057	36.547	36.144	36.689
Baten	21.036	18.529	16.249	16.124	16.238	16.785
Subtotaal	16.480	21.497	21.808	20.423	19.906	19.904
Dotaties	-1.418	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	782	1.133	200	100	50	50
Saldo	14.280	20.364	21.608	20.323	19.856	19.854
Saldi reserves	-3.185	-4.318	-4.518	-4.618	-4.668	-4.718
Saldi voorzieningen	7.735	7.735	7.735	7.735	7.735	7.735
Investerings	727	1.884	542	671	0	0

2.17 Programma Verkeer

Coördinerend portefeuillehouder: P. Smit

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Doelstelling van het programma Verkeer is het waarborgen van de bereikbaarheid voor alle wijzen van vervoer.

Daarbij zijn de beleidsspeerpunten:

1. Groei van het fietsgebruik;
2. Groei van het aandeel openbaar vervoer in het totaal aantal verplaatsingen;
3. Betere doorstroming van het autoverkeer op hoofdroutes;
4. Minder verkeersslachtoffers;
5. Voldoende parkeerplaatsen met minder beslag op de openbare ruimte;
6. Verdergaande kwaliteitsverbetering van het vervoer per taxi. Dit past in het programma 'Den Haag, gastvrije stad'.

Topindicatoren	Nulmeting 2006	2010	2011	2012	2013
Ritvervoerwijze verplaatsingen binnen Den Haag, Den Haag uit en Den Haag in:					
- Auto	56 %	55 %	54%	54%	53%
- Openbaar Vervoer	27 %	28 %	28%	29%	29%
- (brom) Fiets	17 %	17 %	17%	18%	18%
<i>Bron: Mobiliteits Onderzoek Nederland</i>					
Aantal verkeersdoden en gewonden:					
- Ziekenhuisgewonden	160	141	140	137	135
- Verkeersdoden	7	7	6	6	6
<i>Bron: Dienst Verkeer en Scheepvaart van Rijkswaterstaat (aantal ongevallen totaal weggennet Haags grondgebied, incl. rijks- en prov. wegen)</i>					

Topindicator: reistijdenmatrix van verkeersstromen	Nulmeting 2010	2010	2011	2012	2013
Gemiddelde trajectsnelheid auto:					
- Internationale Ring en stedelijke invalsroutes (km/u)	-	25-40	25-40	25-40	25-40
- Stedelijke hoofdweg (km/u)	-	20-25	20-25	20-25	20-25
- Reistijd stadsrand tot toplocatie (minuten)	-	20	20	20	20
- Gemiddelde trajectsnelheid openbaar vervoer (km/u)	-	20-25	20-25	20-25	20-25
- Reistijd hoofdstation tot toplocatie (minuten)	-	20	20	20	20
<i>Bron: Haagse monitor mobiliteit</i>					

Toelichting

De doelstellingen zijn vastgelegd in de Haagse Nota Mobiliteit . In 2010 wordt De Haagse Nota Mobiliteit verder omgezet in beleidsvorming welke dan aan de raad wordt aangeboden. De doelstellingen hebben een doorlooptijd tot 2020. In 2010 vindt de nulmeting plaats. Op basis van de nulmeting en nadere bestuurlijk besluitvorming in 2010 over de te treffen maatregelen vindt een nadere fasering van de doelstellingen over de jaren plaats. Doelstelling is de hier vermelde streefwaarden in 2020 te bereiken. Met ingang van 2010 wordt elke twee jaar een Haagse monitor mobiliteit gemaakt.

Voor alle toplocaties geldt dat de maximaal aanvaardbare reistijd vanaf de rand van de stad (auto) of Centraal Station/Hollands Spoor (openbaar vervoer) in de spits 20 minuten bedraagt. Haagse toplocaties op de schaal van de Randstand en Zuidvleugel zijn onder meer: centrum, Internationale Zone, Scheveningen-Bad, Scheveningen-Haven, Binckhorst, Beatrixkwartier, Ypenburg/Forepark. Haagse toplocaties op regionale schaal zijn onder meer: Kijkduin, Leyenburg en de Haagse Markt.

Effect-kengetal	Nulmeting 2006	Realisatie 2007	2010	2011	2012	2013
Oordeel van de burger over de bereikbaarheid van het Centrum met de:						
- Fiets	7,4	7,6	8	8,1	8,1	8,2
- Auto	5,3	5,6	5,8	6	6,1	6,1
- Openbaar vervoer	7,7	7,7	8	8,1	8,1	8,2
<i>Bron: Stadsenquête</i>						

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

In 2009 wordt de Haagse Nota Mobiliteit aan de raad voorgelegd. In deze nota staat het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid voor de periode 2010-2020 met een doorkijk naar 2030. Kern is het streven naar een duurzaam bereikbare stad. De gemeente geeft prioriteit aan de bereikbaarheid van de toplocaties voor werkgelegenheid en voorzieningen die vanaf de rand van de stad binnen 20 minuten met openbaar en eigen vervoer bereikbaar moeten zijn. De doelstelling is dat de gemiddelde trajectsnelheid op de stedelijke en regionale hoofdweg in 2020 25-40 km per uur is. Ook het openbaar vervoer moet dan voldoende snel en frequent zijn om te voldoen aan de reistijds naar de toplocaties. Door de algemene groei van de mobiliteit én door de verwachte groei van het aantal

inwoners, arbeidsplaatsen en bezoekers neemt de mobiliteit met 20-30% toe. De doelstelling is deze groei zoveel mogelijk te geleiden naar het openbaar vervoer (40% extra instappers in 2020) en de fiets (groei van 30% tot 2020). Hierdoor blijft de toename van het autoverkeer beperkt tot 10 procent. De gemeente wil de verschuiving in de vervoerwijzekeuzen bereiken door een samenhangend pakket van maatregelen: verbetering van de voorzieningen voor openbaar vervoer en fiets in combinatie met benuttingsmaatregelen, betere informatie, en het stimuleren en bevorderen van een bewuste vervoerwijzekeuze. Het autoverkeer wordt gebundeld op een beperkt aantal goed doorstromende hoofdroutes. Verder wordt ingezet op het voldoen aan de wettelijke normen voor lucht en geluid in 2020 en reductie van de uitstoot CO₂ in verband met het streven naar een klimaatneutrale stad in 2050. Voor parkeren is het beheersen van de parkeerdruk in de openbare ruimte (maximaal 90% bezetting) een belangrijk doel in de HNM. De verschillende beleidsdoelen uit de HNM worden in 2010 opgenomen in een nieuw op te zetten monitoringprogramma.

Groei fietsgebruik

Opheffen ontbrekende schakels hoofdrouthenet

In 2007 stemde de gemeenteraad in met het Meerjarenprogramma Fiets 2007-2010. Daarin is aangegeven hoe het hoofdrouthenet van de fiets verder vervolmaakt kan worden door op nog ontbrekende schakels fietspaden of fietsstroken aan te leggen. In de tweede helft van 2010 beginnen we met de aanleg van het Trekfietsstracé. Het Trekfietsstracé zorgt voor een verbinding tussen Ypenburg en het centrum en sluit aan op de nieuwe fietsbrug over de A4. Half 2011 is de verbinding klaar. In de toekomst ontwikkelen we ook een nieuwe fietsverbinding door de Binckhorst. Dit fietspad loopt parallel aan het Trekfietsstracé en neemt een deel van zijn functie over. De ontwikkeling van de Binckhorst en realisatie van het fietspad duurt naar verwachting nog tien jaar. Tot die tijd is het Trekfietsstracé de invulling van de ontbrekende schakel. Als de Binckhorstroute wordt aangelegd, wordt dit de hoofdroute en het Trekfietsstracé een nevenroute. Verder worden in 2010 ten minste de Valkenboslaan en de rotonde Plesmanweg aangelegd. Drie andere vrijliggende fietspaden zijn nog in voorbereiding:

- langs het Finneburg in de richting van het centrum;
- Goudenregenstraat;
- Stadhouderslaan.

Een andere maatregel uit het Meerjarenprogramma is het inzetten op een goede verharding voor de fietspaden, het liefst met rood asfalt. Bij groot onderhoud vervangen we op de belangrijkste doorgaande fietsroutes de tegelverharding door rood asfalt. Het omzettingsprogramma gaat door in 2010.

Aanleggen fietsenstallingen

Fietsers hebben niet alleen behoefte aan goede fietsroutes, maar ook aan faciliteiten om hun fiets veilig te stallen. Zowel bij hun woning als op de plaats van bestemming. Den Haag beschikt over een uitgebreid bewaakt stallingennetwerk, vooral in de binnenstad. Er zijn bewaakte stallingen op het Spuiplein, Buitenhof, Dagelijkse Groenmarkt, Grote Markt en Voldersgracht. Omdat er meerdere stallingen verdeeld over de binnenstad zijn, hoeven mensen nooit ver te lopen om op hun bestemming te komen. Ruim 350.000 stallers maken ieder jaar van de stallingen gebruik.

Effect-kengetal	Nulmeting 2003	Realisatie 2007	2010	2011	2012	2013
Index fietsgebruik obv aantal fietsers op 10 vaste telpunten <i>Bron: Interne registratie</i>	100	113	121	124	127	128

Groei aandeel openbaar vervoer

Randstadrail 2^e fase (Openbaar vervoer naar een hoger plan)

De Nota Openbaarvervoer naar een Hoger Plan is gebruikt als uitgangspunt bij het opstellen van een Visie Netwerk Randstadrail. Hierin werkten we samen met het Stadsgewest Haaglanden. De nota geeft richting aan de ontwikkeling van het OV in de komende 10-12 jaar. Direct gekoppeld zijn de besluiten voor “de vervanging van het trammaterieel” en “lijnnennetnota”. Hiermee zetten we twee belangrijke stappen naar een structurele verbetering van het OV. Een aantal projecten dat we op basis van de visie Netwerk Randstadrail verder uitwerken, is in voorbereiding. Het gaat hier bijvoorbeeld om:

- het geschikt maken van lijn 2 voor nieuw materieel, waardoor materieel vrij komt dat op andere plekken hard nodig is;
- de voorbereidingen voor de tramtunnel Koninginnegracht;
- de planontwikkeling van de herinrichting van het Stationsplein.

In 2010 moeten we ook starten met de voorbereidingen voor de instroom van nieuwe tramvoertuigen vanaf 2012. Hiermee vervangen we het huidige Gtl-8-materieel op de lijnen 11 en de regiodelen van lijn 16 en 17. Het maatregelenpakket moet uiteindelijk leiden tot een groei van het openbaar vervoergebruik met 40% in 2020 (t.o.v. 2005). Met het Stadsgewest Haaglanden wordt hieraan in een recent opgerichte “programmagroep” samengewerkt.

Tot slot vormt de visie netwerk Randstadrail een belangrijk uitgangspunt bij de MIRT verkenning Haaglanden. Deze voeren we samen met het Rijk, Provincie en Stadsgewest uit. De MIRT verkenning leidt in 2010 tot een keuze voor de financiering van een aantal belangrijke projecten. Daarbij sluiten we aan op de ruimtelijk economische ontwikkelingen uit de Haagse Structuurvisie en het Regionale Structuurplan.

Beter kwaliteit haltes en stations

Den Haag beschikt al over een fijnmazig openbaarvervoernet van tram- en buslijnen. In het kader van de “versnellingsmaatregelen naar aanleiding van de kredietcrisis” is al in 2009 gestart met de verbetering van de toegankelijkheid van OV-haltes (onder andere door het verhogen van de haltes). In 2010 en 2011 zal hier verder aan worden gewerkt

Effect-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2007	2010	2011	2012	2013
Index aantal reizigers in het openbaar vervoer in Den Haag	100	108	116	118	120	122
<i>Bron: Stadsgewest Haaglanden</i>						

Verhogen kwaliteit taxivervoer:

De gemeente stelt in 2010 speciale taxistandplaatsen ter beschikking aan taxi's met een aanvullend kwaliteitskeurmerk.

Betere doorstroming autoverkeer op hoofdroutes

Ontsluiting Binckhorst

Om Den Haag en de te herontwikkelen Binckhorst goed bereikbaar te houden is ingezet op een tweede verbindingsweg tussen de CentrumRing en het rijkswegennet (knooppunt Ypenburg): het Trekvliettracé. Door de aanleg van het Trekvliettracé ontstaat een meervoudig systeem van aantakkingen op het rijkswegennet en ontlasten we parallelle routes zoals de Utrechtsebaan en de Rijswijkseweg/Haagweg. Op de A4 ontlast de aanleg van het Trekvliettracé de breiwerken tussen de knooppunten Prins Clausplein en Ypenburg. Dat bevordert de doorstroming op dit deel van het rijkswegennet. Het Rijk heeft hiervoor € 225 miljoen ter beschikking gesteld. Het plan is opgenomen in de planstudietabel van het MIRT. In 2009 starten we met het opstellen van het verkeerskundige ontwerp en het bestemmingsplan. Deze fase duurt tot half 2011. Het Stadsgewest Haaglanden vraagt uiteindelijk de realisatiebeschikking aan bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Voor die tijd moet ook besluitvorming plaatsvinden over maatregelen om de doorstroming op Neherkade op het gewenste kwaliteitsniveau te brengen.

Opstellen voorlopige ontwerpen voor delen van de internationale ring (verkenningfase)

We zetten in op verbetering van de situatie in en rond de internationale zone nabij de Johan de Wittlaan, als onderdeel van de Internationale Ring-west. Ook de Lozerlaan maakt daar deel van uit. Een verbetering van de doorstroming van het autoverkeer op deze hoofdroutes leidt tot een vermindering van de uitstoot van schadelijke stoffen zoals NO₂ en fijnstof. Daarmee verbeteren we de leefbaarheid. Op 25 juli 2008 stelde het college de preverkenning Internationale Ring vast. Hiermee is ook de intentie uitgesproken om verkenningen te starten naar de verbetering van de doorstroming en het gebruik van de Internationale Ring.

Verbeteren doorstroming CentrumRing

Doorgaand autoverkeer wordt door de uitvoering van het Verkeers Circulatieplan (VCP) naar de CentrumRing geleid. In 2008 en 2009 deden we onderzoek naar de mogelijkheden om de negatieve effecten van het VCP op de doorstroming te neutraliseren. Een aantal van deze maatregelen gaan al in 2009 en 2010 in. Op langere termijn

nemen we meer ingrijpende maatregelen om de doorstroming op de centrumring te verbeteren. Door de aanleg van ongelijkvloerse kruisingen op de Neherkade verbetert de doorstroming van het verkeer op dit deel van de CentrumRing. Ook de aanleg van de tramtunnel op de Koninginnegracht is goed voor de doorstroming, omdat het verkeer dan geen last meer heeft van trams.

Minder verkeersslachtoffers

Aanpak blackspots

In 2008 is het Meerjarenplan Verkeersveiligheid 2008-2011 vastgesteld. De beleidsvisie van dit Meerjarenplan is gericht op het verminderen van het aantal verkeersslachtoffers en op het verbeteren van de verkeersveiligheidsbeleving. Het beleid heeft drie pijlers:

- preventief beleid: gericht op het voorkomen van verkeersongevallen;
- subjectief beleid: gericht op de verbetering van de verkeersveiligheidsbeleving;
- curatief beleid: gericht op de aanpak van locaties waar veel ongevallen gebeuren.

Doelstelling van de aanpak blackspots is het aanbrengen van verbeteringen op ten minste zes onveilige trajecten en kruispunten, vooral in winkelstraten en ontsluitingswegen. De uitvoering start in 2010-2011. Daarbij liften we mee op verkeersveiligheidsmaatregelen bij de bouw van de fietsschakels (Meerjarenprogramma Fiets).

Meer 30 km/uur gebieden

Doelstelling: het aanbrengen van 30 km/uur-maatregelen in woonwijken waar onderhoudswerkzaamheden, rioleringswerkzaamheden of herinrichtingswerkzaamheden in de openbare ruimte plaatsvinden. We gaan de komende jaren door met de inrichting van 30 km/uur-gebieden.

Verkeerseducatie op scholen

Het verbeteren van de verkeersveiligheid op schoolroutes en in de schoolomgeving is een van de speerpunten van het Meerjarenplan Verkeersveiligheid 2008-2011. De doelstellingen zijn:

- uitbreiden van de praktische verkeerseducatie op de scholen;
- deelname van alle Haagse basisscholen aan het verkeersexamen;
- meer (allochtone) kinderen en vrouwen op de fiets.
- meer (allochtone) leerlingen in het Voortgezet Onderwijs op de fiets naar school en de sportvereniging.

Ook voeren we de (infrastructurele en niet infrastructurele) maatregelen uit het adviesrapport van de Schoolmonitor bij 19 scholen uit. De KANS-coach speelt hierbij een begeleidende rol. De uitvoering van de infrastructurale projecten is begonnen in 2009 en is in 2011 afgerond.

Voldoende parkeerplaatsen in minder openbare ruimte

Het huidige Haagse parkeerbeleid is begin jaren negentig vastgesteld en is aan een herijking toe. In 2009 evalueren we het parkeerbeleid en de parkeernormering voor woningen, bedrijfs- en kantoorpanden, en voorzieningen. Aan de hand van een Nota Parkeerkader Den Haag leggen we de raad in 2010 een actualisering van het parkeerbeleid voor.

Reguleren parkeren op straat

Veel woonwijken hebben te maken met een hoge parkeerdruk op straat. Een groeiende vraag naar parkeerruimte en een te kleine parkeer capaciteit doen afbreuk aan de woonkwaliteit van Haagse woonwijken. De gemeente hanteert daarom specifiek parkeerbeleid om de parkeerproblematiek in woonwijken aan te pakken. De doelstelling van dat beleid is om te komen tot een eerlijke verdeling van de schaarse ruimte op de openbare weg, door het gebruik van alternatieven als openbaar vervoer, fiets en deelauto te stimuleren en door het toevoegen van parkeervoorzieningen en het invoeren van betaald parkeren.

In 2010 wordt vergunninghoudersparkeren ingevoerd in de Schilderswijk. In 2009 zijn we naar aanleiding van de raadsnotie Tenierplantsoen uit 2008 begonnen met het invoeren van betaald parkeren in de avonduren in een deel van deze wijk. Ons motto bij het invoeren van betaald parkeren is: betaald parkeren = ruimte creëren.

Bereikbaarheid

Aanleg wegen, straten en pleinen

Bij station Den Haag Centraal komt een speciale standplaats voor taxi's met een "aanvullend" kwaliteitskeurmerk. Wij zijn van plan ook op andere voor taxi's interessante plaatsen in de stad dergelijke standplaatsen aan te leggen.

Deze bijzondere standplaatsen zijn niet toegankelijk voor taxi's zonder een aanvullend kwaliteitskeurmerk. De gemeente is nog in overleg met de Haagse taxibranche over de invulling van een aanvullend kwaliteitskeurmerk en de daaraan voor de chauffeurs verbonden privileges.

Beheer en onderhoud Verkeersinfrastructuur

Onderhoud Bruggen, Viaducten, Tunnels

Naast het reguliere onderhoud van de bruggen, viaducten en tunnels speelt een aantal ontwikkelingen op het gebied van beheer en onderhoud waarvan de gevolgen nadrukkelijk naar voren komen bij de grote kunstwerken. Sommige kunstwerken zijn aan het einde van de levensduur, van andere kunstwerken wordt intensiever gebruik gemaakt dan bij aanleg voorzien, tunnels moeten aangepast worden aan wet- en regelgeving en ontwikkelingen op het gebied van informatica in relatie tot het bewaken van tunnels, het bedienen van kunstwerken op afstand (bruggen, pollers) en het managen van verkeersstromen vragen om een standpunt inzake een nieuwe 24-uurs verkeerscentrale. Deze ontwikkelingen geven aanleiding tot het opstellen van een meerjarenprogramma grote kunstwerken waarin de noodzakelijke groot-onderhoudsingrepen en vervangingsprojecten worden opgenomen.

In 2010 wordt het asfalt van de Utrechtse Baan vervangen en wordt een aantal voegen gerepareerd; renovatie vindt in 2017 plaats. De voorbereiding van de renovatie van de Koningstunnel, inclusief aanpassing van het techniekgebouw, is gestart; deze zal in 2014 aan de nieuwe regelgeving dienen te voldoen. Nader onderzoek zal worden verricht naar een aantal andere bruggen en viaducten waarvan het Schenkviaduct en het Hubertusviaduct het meest prominent zijn. Het beheer en onderhoud wordt nadrukkelijk bij het ontwerp- en realisatieproces van het toekomstige Trekvliettracé betrokken.

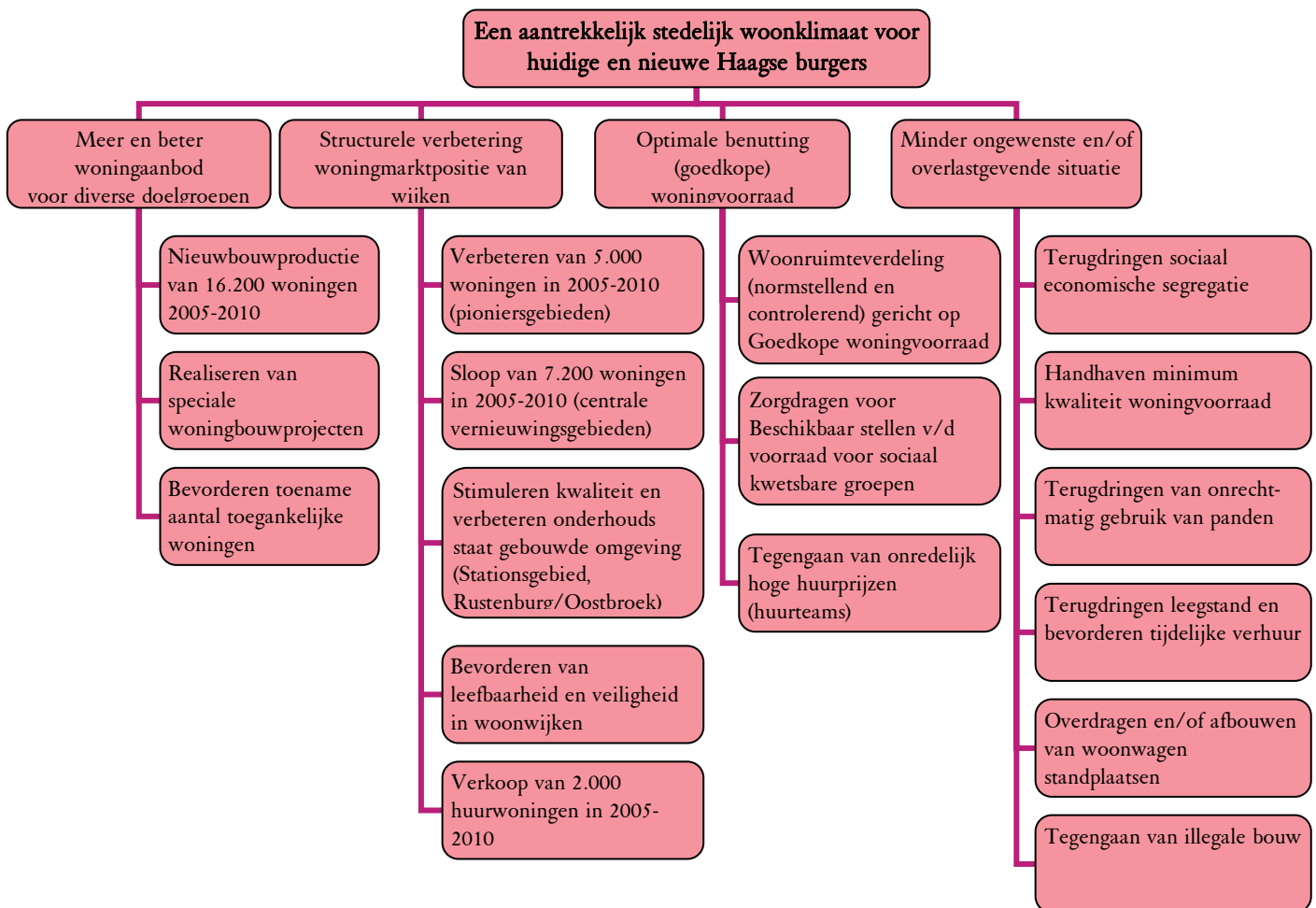
Wij onderzoeken de mogelijkheid van een vaarroute van de Haagse binnenstad naar Scheveningen. De eventueel noodzakelijke aanpassingen aan bruggen en het vinden van een oplossing voor het passeren van een dam maken hier deel van uit.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	144.542	117.204	103.870	91.162	91.099	86.305
Baten	76.019	42.608	33.294	33.294	33.294	33.294
Subtotaal	68.523	74.596	70.576	57.868	57.805	53.011
Dotaties	2.903	3.813	2.250	2.250	2.250	2.250
Onttrekkingen	37.085	11.794	10.869	3.847	2.546	1.050
Saldo	34.341	66.615	61.957	56.271	57.509	54.211
Saldi reserves	23.503	15.935	7.316	5.719	5.423	6.623
Saldi voorzieningen	635	635	635	635	635	635
Investeringen	81.002	113.293	54.619	49.924	0	21.550

2.18 Programma Wonen

Coördinerend portefeuillehouder: J.M. Norder

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De doelstelling van het programma Wonen is het realiseren van een aantrekkelijk stedelijk woonklimaat voor de huidige en nieuwe bewoners van onze stad. Kernpunten daarbij zijn:

- meer woningen voor alle bewonersgroepen, kwantitatief en kwalitatief door nieuwbouw en woningverbetering;
- wijkverbetering in de ruime zin van het woord (woningdifferentiatie, leefbaarheid, duurzaamheid en veiligheid);
- zorgen voor een rechtvaardige verdeling van de beschikbare woningvoorraad;
- goede handhaving om ongewenste situaties te voorkomen.

Naar aanleiding van de raadsdiscussie bij de behandeling van het programma Wonen in 2008 zijn de topindicatoren in deze begroting aangepast. Per brief van 7 juli 2009 is deze aanpassing aan de commissie SRO voorgelegd. Vooruitlopend op de besluitvorming over de aanpassing van de topindicatoren zijn deze alvast in deze programmabegroting opgenomen.

Topindicator: wijziging woningvoorraad	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Opgeleverde nieuwbouw	2.451	2.250	2.250	2.250	2.250
Totaal toevoeging aan woningvoorraad	2.695				
Totaal onttrekkingen aan woningvoorraad	722				
Saldo wijziging woningvoorraad	1.973				
<i>Bron: CBS woningvoorraad, bewerking DSO/onderzoek</i>					

Door de kredietcrisis is het moeilijk een goede inschatting te maken van het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen.

Topindicator: aantal belangstellende per verhuurde woning in de sociale sector	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
aantal verhuurde woningen in de sociale huursector	6.151	6.200	6.200	6.200	6.200
aantal belangstellenden voor woningen in de sociale huursector	51.642	55.000	50.000	50.000	50.000
gemiddeld aantal belangstellenden per verhuurde socialehuurwoningen	8,4	8,9	8,0	8,0	8,0
<i>Bron: WMS, bewerking DSO/Onderzoek</i>					

Toelichting: het aantal opnieuw verhuurde woningen betreft de in een jaar te huur aangeboden sociale huurwoningen (bestaande bouw én nieuwbouw) die door een nieuwe huurder zijn betrokken; in 2008 waren dat er 6151. De belangstellenden zijn de woningzoekenden die hebben aangegeven voor de te huur aangeboden woningen in aanmerking te willen komen; in 2008 51.642. Het gemiddeld aantal belangstellenden per opnieuw verhuurde sociale huurwoning is een indicatie van de lengte van de wachtlijst: voor elke te huur aangeboden sociale huurwoning die in 2008 opnieuw verhuurd is waren 8,4 belangstellenden.

De streefwaarden van de topindicatoren volgen uit de prestatieafspraken met de corporaties. De nieuwe prestatieafspraken worden uiterlijk begin 2010 gemaakt. De voortgang daarop is mede afhankelijk van de ontwikkelingen bij de regionale prestatieafspraken met de corporaties.

Effect-kengetallen	Nulmeting 2007	2010	2011	2012	2013
Oordeel burger over eigen woning en woonomgeving in wijkplangebieden/Den Haag					
- evaluatie huidige woningen	7,4/7,6	7,4/7,6	7,4/7,6	7,4/7,6	7,4/7,6
- algemene evaluatie buurt	6,6/7,1	6,6/7,1	6,6/7,1	6,6/7,1	6,6/7,1
- perceptie verloederding (0 = gunstig, 10 = ongunstig)	5,3/4,6	5,3/4,6	5,3/4,6	5,3/4,6	5,3/4,6
<i>Bron: Veiligheidsmonitor</i>					

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Meer en beter woningaanbod

Nieuwbouw: 20.000 woningen tot 2019

In de Structuurvisie en de (nieuwe) Haagse Woonvisie zijn de ambities op het gebied van woningbouw verwoord. Het doel is om in de periode 2010 tot en met 2019 zo'n 20.000 tot 25.000 woningen te realiseren, waarvan 30 procent in het goedkope segment.

Door de teruggang in de verkoop treedt er vertraging op en starten projecten niet. Voor de jaren 2010 en 2011 houden we daarom rekening met een terugval in de bouwproductie en met een stagnatie in de ontwikkeling van gebieden. Om de productie niet al te ver in te laten zakken benoemen we lopende projecten die kansrijk zijn om in 2009, 2010 en 2011 te starten met de bouw. Met maatwerkmaatregelen willen wij stimuleren dat deze kansrijke projecten ook daadwerkelijk starten.

Jongeren

De vraag naar jongeren- en studentenhuisvesting neemt toe, door de stijging van het aantal jongeren, de onderwijsontwikkeling en ambities uit de woonvisie. Het woningbouwprogramma voor 2010 t/m 2019 voor

jongeren bestaat uit 3.000 zelfstandige en onzelfstandige eenheden. Het gaat om grootschalige torens maar ook kleinschalige nieuwbouw.

Tijdelijke huisvesting arbeidsmigranten

In Den Haag wonen en werken veel tijdelijke arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Voor deze groep is gepaste huisvesting nodig, zodat de druk op de reguliere huisvesting vermindert en misstanden worden tegengegaan. Maatregelen die we nemen zijn het beschikbaar stellen van bouwrijpe locaties voor ontwikkelaars en het herinrichten van leegstaande kantoor- en schoolgebouwen. Betrokken partijen zijn uitzendbureaus, ontwikkelaars en corporaties. Ook de infrastructuur voor energie, riolering, waterleiding en communicatiemiddelen maakt onderdeel uit van de maatregelen. Daarnaast biedt de Nota Kamerbewoning ruimere mogelijkheden om legale en vergunde kamerverhuur te realiseren, waaronder ook kamerverhuur aan arbeidsmigranten.

Structurele verbetering van de woningmarktpositie van wijken

Nieuwbouw draagt veel bij aan de versterking van de woningmarktpositie van bestaande wijken. Woningdifferentiatie in eenzijdig opgebouwde wijken is een belangrijk doel van de herstructurering in deze wijken. Daarnaast dragen woningverbetering en woninginnovatie (samenvoeging, dakopbouw) bij aan de versterking van de bestaande wijken. In de Woonvisie Den Haag 2010-2020 wordt dit verder uitgewerkt.

Verbeteren van particuliere woningen

De nadruk in de herstructurering van de sociale voorraad ligt tot 2015 op vervanging. Daarnaast spelen ook duurzame renovatie en aanpassing van de woningvoorraad een steeds grotere rol. Dit wordt uitgewerkt in de notitie "De Eeuwige Jeugd +" . Deze nota richt zich op wijken met een kwetsbare woningmarktpositie en op het verduurzamen van het particuliere woningbezit.

De aanpak van de kwetsbare wijken richt zich op consoliderende en innovatieve maatregelen om de particuliere woningvoorraad en de woonomgeving aantrekkelijk te maken en om deze aan te passen aan veranderende woonwensen. Voorbeelden hierbij zijn woningvergroting met behoud van bouwtechnische kwaliteit, samenvoeging, uit- en opbouwen. De VvE-balie is een succes en zetten we dus voort. Door deze maatregelen wil de gemeente 10.000 woningen aantrekkelijker maken en 400 woningen verbeteren of vernieuwen door strategische ingrepen. Voor de bestaande voorraad als geheel stellen we in het gemeentebrede Programma Duurzaamheid een overkoepelend programma op. In ieder geval is er bij alle maatregelen die we treffen extra aandacht voor duurzaamheid.

Leefbaarheid en veiligheid in woonwijken (voortzetting Pandbrigade)

In het project Inhaalslag Handhaving hebben we sinds oktober 2005 een doeltreffende werkwijze ontwikkeld om overbewoning en overlastgevende (horeca/bedrijfs)panden aan te pakken. Bewoners en politie geven aan dat door het project de veiligheid en de leefbaarheid van de wijk verbetert. Het project kenmerkt zich door een integrale gemeentebrede aanpak: behalve de woonsituatie worden ook de inschrijving in het GBA en de uitkeringssituatie gecontroleerd. Achterstanden op al deze gebieden van handhaving lopen we in bepaalde wijken in. De handhaving hebben we en houden we op een adequaat niveau.

Vanwege het grote succes van de Haagse Pandbrigade (voorheen Inhaalslag Handhaving) zetten we dit beleid in 2010 voort. Hiervoor is in de begroting 2010 € 1,8 miljoen extra beschikbaar gesteld. De Pandbrigade is actief in drie Haagse krachtwijken: Transvaal, Schilderswijk, Stationsbuurt/Rivierenbuurt. Er worden ongeveer 25.000 adressen digitaal gecontroleerd, en ongeveer 13.000 adressen fysiek bezocht door integrale gemeentelijke teams. In 2010 voeren de teams het laatste deel van deze controles uit in alle drie de wijken, ongeveer 4.000 adressen. Waar nodig leggen ze juridische maatregelen op. In 2010 verplaatsen de teams zich naar de wijken Regentes/Valkenbos, Rustenburg Oostbroek en Laak.

Meld- en Steunpunt Woonoverlast

Burgers kunnen bij het Meld- en Steunpunt Woonoverlast overlast melden of vragen wat ze kunnen doen bij overlast. De meldingen komen centraal binnen zodat een beeld ontstaat van de woonoverlast in Den Haag. Vervolgens worden de meldingen uitgezet bij de meest geschikte partner om de overlast op te lossen. Dit kan bijvoorbeeld zijn de politie, gezondheidszorg (GGD/Parnassia), de woningbouwcorporaties of bij persoonlijke

conflicten het Bureau Bemiddeling & Mediation. Overlast veroorzaakt door onrechtmatig wonen wordt aangepakt door Team Onrechtmatig Wonen, Haagse Pand Brigade van de gemeente.

Optimale benutting van de (goedkope) woningvoorraad

Woonruimteverdeling

Een voorrangsverklaring geeft een woningzoekende voorrang op de woningmarkt voor socialehuurwoningen. Iemand met grote medische of sociale problemen, die samenhangen met zijn woonsituatie, kan een voorrangsverklaring aanvragen. Dit kan alleen als het de woningzoekende zelf niet lukt om een woning te vinden. Een voorrangsverklaring op sociale gronden kan ook worden aangevraagd door:

- bewoners van de gemeentelijke noodopvang;
- bewoners van de vrouwenopvang stichting Wende;
- statushouders die de gemeente verplicht aan een woning moet helpen.

Ook geven we voorrangsverklaringen af aan mensen van wie de woning wordt gesloopt. De huisvestingvergunning (sociaal/particulier) is een manier om verdeling van schaarse woonruimten op een eerlijke wijze te regelen en om onrechtmatige woonsituaties te bestrijden. Voor de uitvoering van het beleid maakt de gemeente onder meer gebruik van De Stichting Inter Kerkelijk Woningbureau (IKW) die hiervoor subsidie ontvangt. We onderzoeken de mogelijkheid om de huisvestingsvergunning alleen nog voor sociale en particuliere huurwoningen en voor woonwagens te gebruiken.

Minder ongewenste en/of overlastgevende situaties

Tegengaan sociaaleconomische segregatie

De gemeente Den Haag streeft ernaar om concentratie van kansarme groepen tegen te gaan. Den Haag bouwt in elk stadsdeel daarom zowel sociale-, als markt woningen. Minimaal 30 procent van alle nieuwbouw is sociale woningbouw. Met dit beleid sluiten we aan op regionale afspraken voor nieuwbouw in de sociale sector en de verdeling van bestaande woningen.

Handhaven minimum kwaliteit woningvoorraad (Intensief Beheer)

Intensief beheer Wonen (IBW) zorgt dat de kwaliteit van de woningen op peil blijft. We gaan hierbij uit van Bouwbesluiten en Woningwet. Projectmedewerkers handhaving beoordelen particuliere woningen op bouwkundige/constructieve gebreken. Is het niet in orde, dan volgt een aanschrijving. In deze wijken pakken we momenteel het particuliere bezit aan: Duindorp, Heesterbuurt, Rustenburg Oostbroek, Regentes-Valkenbos, Laak midden en Bezuidenhout. Hier zijn we tot in 2011 mee bezig.

Terugdringen van onrechtmatig gebruik van panden

Met het project Onrechtmatig Wonen verbeteren we de veiligheid en leefbaarheid van buurten. Dit doen we door alle bewoning die niet volgens de bouw- en woonregels is, aan te pakken. Daarbij leggen we de nadruk op:

- het (door)ontwikkelen en oppakken van de bijzondere handhaving (strafrechtelijke en bestuursrechtelijke aanpak van huisjesmelkers);
- het opzetten van een aanpak om malafide vastgoedpraktijken aan te pakken.

De belangrijkste activiteiten van het project zijn:

- het onderzoeken van meldingen en signalen van onrechtmatige woonsituaties die gedaan zijn bij het Meld- en Steunpunt Woonoverlast;
- de aanpak van meldingen over illegale kamer-/beddenverhuur, waarbij sprake is van ernstige overlast en/of (brand)gevaar. Naast het bestuursrechtelijke traject wordt in ernstige gevallen ook een strafrechtelijk traject gevolgd;
- de administratie en controle van verblijfadressen van arbeidsmigranten (via burgerservicenummer en CWI-gegevens);
- deelname aan samenwerkingsverbanden zoals het pandenproject, het convenant met de corporaties en deelname aan het project Malafide Infrastructuur rond Illegalen (AMFI);
- samenwerking met het project Inhaalslag Handhaving.

Output-kengetallen	Nulmeeting 2005	Uitkomst 2008	2010	2011	2012	2013
Onrechtmatig Wonen: woningen in goed beheer gebracht <i>Bron: Productiecijfers OW</i>	350	487	325	325	325	325

Tegengaan van illegale bouw

Vergunningverlening en bouwtoezicht dragen bij aan een veilig en leefbaar Den Haag. Het uitvoeren van het wettelijk verplichte bouw- woningtoezicht is het zwaartepunt van de werkzaamheden. Per 1 januari 2010 treedt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking. De Wabo regelt de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. De omgevingsvergunning verbetert de dienstverlening aan de burger en bedrijven door digitalisering van de processen.

Ongediertebestrijding

Op basis van meldingen en klachten richt de gemeente in 2010 zich op de coördinatie, inventarisatie en bestrijding van overlast door ongedierte. De gemeente onderscheidt twee hinderlijke situaties met last van ongedierte:

- ongedierte in de openbare ruimte, zoals ratten en wespen;
- ongedierte in en rondom de woning, zoals kakkerlakken, faraomieren of ovenvisjes.

Overdragen woonwagencentra

Den Haag heeft twaalf woonwagencentra, waarvan vijf in beheer bij de gemeente en zeven in beheer bij de woningcorporaties. De gemeente wil in 2010 nog drie woonwagencentra overdragen aan de corporaties. Daarmee is de overdracht van woonwagencentra aan woningcorporaties gerealiseerd. Het aantal standplaatsen op de woonwagencentra, het centrum op de Escamplaan, wordt geleidelijk verminderd. Deze locatie heeft de status gekregen van herstructureringsgebied: daar worden reguliere woningen gebouwd. De gemeente bouwt haar rol als verhuurder van woonwagens af door deze te verkopen aan de bewoners.

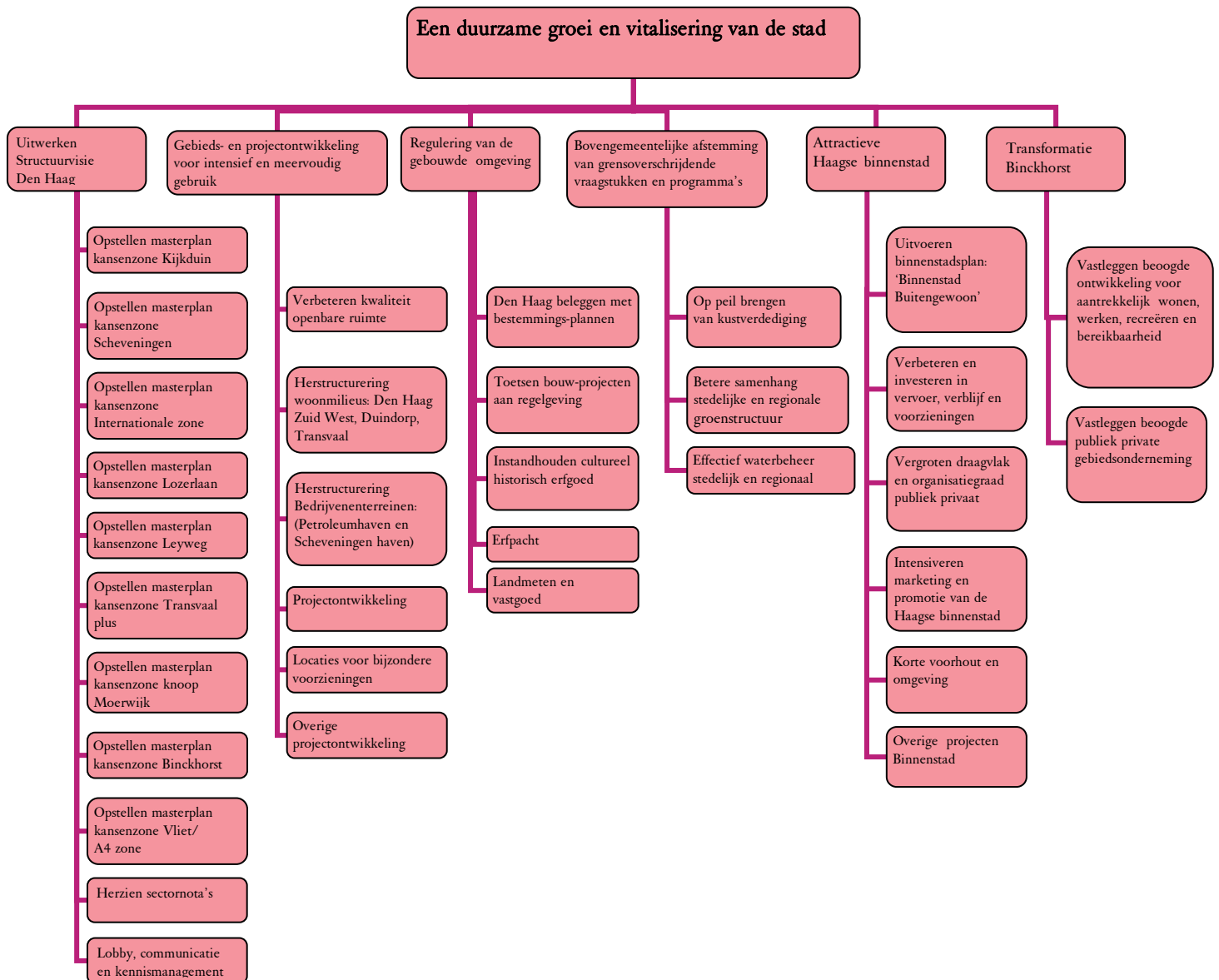
Het woonwagenbeleid is gericht op het normaliseren van de situatie op de woonwagencentra. In 2010 zetten we de integrale handhaving op de woonwagencentra voort. De specifieke invulling en prioriteiten van de handhavingaanpak na 2010 hangt af van de tot dan toe behaalde resultaten.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	30.470	56.195	44.954	32.622	32.135	29.817
Baten	8.922	14.582	20.093	11.442	11.228	11.228
Subtotaal	21.548	41.613	24.861	21.180	20.907	18.589
Dotaties	1.471	625	625	0	0	0
Onttrekkingen	8.155	17.617	6.071	4.341	4.068	1.750
Saldo	14.864	24.621	19.415	16.839	16.839	16.839
Saldi reserves	27.722	15.963	10.517	6.176	2.108	358
Saldi voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Investeringen	0	0	0	0	0	0

2.19 Programma Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst

Coördinerende portefeuillehouders: J.M. Norder / P. Smit

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De uitgangspunten van het programma Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst zijn een duurzame groei en een vitalisering van de stad Den Haag. Dit programma is voornamelijk gericht op integrale gebiedsontwikkeling in en aan de stad. Ook is het gericht op de totstandkoming van de juiste ruimtelijke context in de regio op het niveau van Haaglanden, de Zuidvleugel en de Randstad. De Structuurvisie Den Haag 2020 staat bij al deze ontwikkelingen centraal.

Output-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Inwoners aantal (stand per 1/1/) <i>Bron: Den Haag in Cijfers Bevolkingsprognose 2008 - 2025</i>	472.087	475.904	478.000	484.000	489.100	495.000	499.000

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Uitwerking Structuurvisie Den Haag

De verkenningen van de gebiedsuitwerking uit de Structuurvisie laten zien dat de gemeente de planvorming voor alle ontwikkelingsgebieden vrijwel gelijktijdig moet starten. De uitvoering vindt uiteraard wel gefaseerd plaats. Per ontwikkelingsgebied maken we een masterplan, in samenspraak met de stad. Twee masterplannen zijn in 2008 vastgesteld door de raad. Vier anderen bieden we in 2009 voor vaststelling aan de raad aan. Hierbij verwachten we dat in 2010 alle negen ontwikkelingsgebieden over een vastgesteld masterplan beschikken. Voor alle ontwikkelingsgebieden is inmiddels met de planvorming gestart, met uitzondering van Lozerlaan-Uithof waarvan de planvorming in 2010 start. Hieronder lichten we de ontwikkelingsgebieden toe.

Masterplan Kijkduin

Een landschappelijk raamwerk vormt de basis voor de ontwikkelingen. We verbeteren het landschap en de samenhang ervan (duinen, watergangen, duinbos, landgoederen) door een verbeterd stelsel van recreatieve verbindingen. Verschillende recreatieve voorzieningen (sport, cultuur, wellness, landschap) vormen samen een landschapspark van de 21^e eeuw.

Daarnaast bouwen we 900 tot 1000 woningen in een landschappelijke omgeving. De ontwikkellocaties zijn zo gekozen dat er een groene grens ontstaat tussen de bestaande stad en het landschap. Het gaat om bijzondere woonmilieus in grote relatie met het landschappelijk raamwerk. Kijkduin wordt een compacte badplaats in het duinlandschap. Winkels aan straten en stegen, met daarboven appartementen, zorgen voor levendigheid.

Masterplan Scheveningen-Kuststrook

Hier is een centrale rol weggelegd voor het zeefront. Dit is namelijk de kracht van Scheveningen. We onderzoeken of het mogelijk is de primaire zeevering te verleggen naar de kustlijn, zodat Scheveningen als pilotproject kan dienen om het gebied "Commissie Veerman-proof" te maken. Hierdoor ontstaan nieuwe kansen, voor zowel het verbeteren van het zeefront als de ontwikkeling van het achterland. De ontwikkelingsplannen voor Scheveningen-Haven maken ook onderdeel uit van het masterplan. Het masterplan hangt nauw samen met de verbetering van de zeevering/Boulevard.

Masterplan Internationale zone

De Internationale Zone moet het vestigingsklimaat van Den Haag versterken en de internationale aantrekkingskracht vergroten. Het masterplan is de fysieke pijler van het programma Den Haag Internationale Stad. In 2010 werken we het plan verder uit, nadat de Nota van Uitgangspunten is vastgesteld. Het gaat om een gebied in de bestaande stad, globaal afgebakend door deelgebiedclusters rond Alexanderkazerne, The Hague World Forum (THWF), Rode Kruisziekenhuis en Vredespaleis. Bij de uitwerking van het masterplan richten we ons vooral op:

- verbeteren van de bereikbaarheid en de veiligheid (o.a. planconcept ondertunneling tracé Johan de Wittlaan);
- een kwaliteitsimpuls voor openbare ruimte en groen (o.a. planontwerp THWF, omgeving Internationaal Strahof, planconcept herinrichting Carnegieplein);
- het activeren van ontwikkelingslocaties. Zowel voor internationale vestigingsvraag (bijvoorbeeld Europol en Eurojust) als voor regionale behoefte (met name het woningprogramma).

Masterplan Lozerlaan

De Lozerlaanzone is de schakel tussen het landschappelijke en recreatieve netwerk tussen Midden-Delfland en de kust én tussen Den Haag en het Westland. De centrale opgave is om de ruimtelijke structuur en betekenis ervan te verbeteren. Uitgangspunt bij de gebiedsontwikkeling Lozerlaan-Uithof is een integrale aanpak van de landschappelijke onderlegger, de bereikbaarheid per auto en OV en de ontwikkeling van nieuwe woonmilieus en nieuwe voorzieningen.

Masterplan Erasmusveld-Leywegzone

De centrale opgave van dit ontwikkelingsgebied is: koppeling van Wateringse Veld en Den Haag Zuidwest, zowel ruimtelijk en sociaal als economisch. Met als doel: een sterk en dynamisch stadsdeelcentrum met een kwalitatief hoogwaardig voorzieningenniveau. Tevens liggen er voor het Erasmusveld aanzienlijke milieuableidende ambities waardoor dit plan een hoge ecologische waarde heeft.

Masterplan Lijn 11, Transvaal en Regentesse-Zuid

Transvaal en Regentesse-Zuid worden hét multiculturele hart van de Haagse regio:

- we knappen de Haagse Markt op.
- we zetten de Paul Krugerlaan in de markt als global district Little India.
- we ontwikkelen een multicultureel vrijetijdscentrum aan de voet van de Paul Krugerlaan met een hotel en een wereldcinema met Bollywoodproducties.
- we versterken de industriële cultuur rond de energiecentrale en het wijk- en sportpark 'De Verademing'.

De ambitie voor het gebied is enerzijds vormgeven aan de multiculturele stad, anderzijds in het behouden en benutten van het industriële verleden van Regentesse-Zuid. Hergebruik van de aanwezige gebouwen voor woondoeleinden speelt hierin een belangrijke rol. Ook lijn 11 speelt een belangrijke rol. Niet als scheidend stedelijk element, maar juist als een verbindingzone.

Masterplan Knoop Moerwijk

Knoop Moerwijk wordt een gebied dat de overgang van de woongebieden van Den Haag Zuidwest en Laak naar het centrum markeert. In dit gebied bouwen we voort op de ingezette ontwikkelingen in Laakhavens. Vooral Laakhaven West en Petroleumhaven, waar optimaal gebruik gemaakt wordt van de goede bereikbaarheid zowel per auto als OV. Deze kwaliteit gebruiken we voor programmatische mogelijkheden (nieuwe woningen, bijzondere voorzieningen) en de verblijfskwaliteit op stedelijk en regionaal niveau.

Masterplan Binckhorst

Het programma voor Binckhorst is opgenomen in het vastgestelde Masterplan Binckhorst. De feitelijke transformatie van de Binckhorst wordt aangestuurd door de op te richten Gebiedsorganisatie in 2009/2010.

Masterplan A4/Vlietzone

Dit masterplangebied krijgt in de stad en regio de rol van randstedelijk georiënteerde economische pool, als aanvulling op de andere Haagse economische concentratiegebieden. De opgave is het inpassen van grootschalige en/of intensieve woon- en werkprogramma's in samenhang met groen, cultuur-historie (buitenplaatsen), water en bestaande en nieuwe infrastructuur. Hieronder valt de ontvlechting van doorgaand en lokaal verkeer op de snelwegen. We transformeren de A4/Vlietzone naar een schakel in het regionale groen- en recreatienetwerk langs de Vliet tussen Zwethzone en Vlietlanden. Dit combineren we met een (groen)stedelijk woon- en werkgebied als ruimtelijke schakel tussen Rijswijk, Leidschendam-Voorburg, onze stad en de woonwijken Ypenburg en Leidschenveen. In 2010 leveren we de Nota van Uitgangspunten op en in 2011 het masterplan.

Agenda voor de Haagse Verdichting

De in 2008 door het college vastgestelde Agenda voor de Haagse verdichting doet uitspraken over:

- de noodzaak en wenselijkheid van verdichting als strategie voor het versterken van stedelijke kwaliteit;
- de relatie tussen verdichting en groen;
- verdichting en woonkwaliteit en woonvormen.

De nota moet nog worden vastgesteld door de raad. Het is een leidraad voor binnenstedelijke verdichting in Den Haag. De Agenda wordt voor het belangrijkste deel operationeel gemaakt in vijftien masterplannen, herstructureringsgebieden en grote gebiedsgerichte plannen. Daarnaast is het ook een leidraad voor kleinere verdichtingsplannen. Aandacht blijft nodig voor kennisontwikkeling over binnenstedelijke verdichting, zoals kennis over dichtheden en kwaliteit van de leef- en woonomgeving.

Scheveningen Haven

De plannen om Scheveningen Haven te transformeren van een bedrijfsterrein naar een authentiek stedelijk centrum, met een mix van visserij, horeca, leisure en wonen, worden steeds concreter. In de loop van 2009 worden de keuzemogelijkheden aan de raad voorgelegd. Na besluitvorming in de raad worden de plannen in 2010 verder uitgewerkt.

Laakhaven West

In 2010-2013 wordt het eerste woningbouwproject in Laakhaven West aan de Calandstraat (128 woningen en 4.000 m² commerciële ruimte) opgeleverd en zijn vier deelplannen langs de Waldorpstraat en de Calandkade in aanbouw of in voorbereiding. Om de locaties langs de Waldorpstraat bouwrijp te maken, wordt in 2010 de Waldorpstraat verlegd in de richting van het spoor.

Na oplevering van het eerste woningbouwplan richten wij de openbare ruimte en het plein voor de RAC-hallen opnieuw in. De inrichting van het plein wordt afgestemd op de functie van de RAC-hallen zodat het plein ook voor culturele evenementen gebruikt kan worden. De voorbereiding voor de overige nieuwbouw zoals verwerven, slopen, bodemsanering, bouwrijp maken, gaan in 2010 door.

Den Haag Nieuw Centraal

Het sleutelproject Den Haag Nieuw Centraal omvat, naast de vastgoedontwikkelingen van het Koningin Julianaplein en Nieuw Babylon, een nieuwe openbaarvervoersterminal (OVT) en een nieuw aanlandingsstation voor de Erasmuslijn uit Rotterdam (HSE). De bouw van de OVT en de HSE start in 2010.

In 2010 worden de eerste kantoren aan de Bezuidenhoutseweg van New Babylon opgeleverd. Tot 2012 zullen de overige deelopleveringen plaatsvinden. De ontwikkeling van het Koningin Julianaplein start het eerste kwartaal 2010 met de bouw van de ondergrondse parkeergarage en de fietsenstalling. Medio 2010 begint de bouw van de kantoren en de woningen.

Sleutelproject Grote Driehoek

Het rijk heeft een structuurvisie Randstad 2040 opgesteld. Het plan voorziet in de mogelijkheid tot sleutelprojecten. Het ministerie van VROM heeft steden en regionale overheden uitgenodigd voorstellen in te dienen voor een mogelijke nieuwe ronde sleutelprojecten. In dat kader ontwikkelen we een voorstel voor een sleutelproject waarmee we:

- de betekenis van Den Haag als internationale stad versterken;
- een kader bieden voor de voorgenomen gebiedsontwikkeling;
- zorgdragen voor een goede ruimtelijke aanhaking op de Randstad.

Gebieds- en projectontwikkeling voor intensief en meervoudig ruimtegebruik

Verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte

In totaal krijgt 208.365 m² van de openbare ruimte een kwaliteitsimpuls. De projecten komen voort uit de (Daad-)kracht van Den Haag en de wijkplannen. We streven om een middellangetermijnprogramma te ontwikkelen en per jaar voor ruim €10 miljoen aan openbareruimteplannen uit te voeren. Deze plannen komen voort uit de Quick-scan openbareruimtekwiteit Haagse buurten. En ze hebben een nauwe relatie met de masterplannen van de Structuurvisie, Taskforce 16.200 en overige grote ingrepen in de openbare ruimte.

Output-kengetallen (GSB)	Realisatie 2005	Realisatie 2008	2009	2010
Kwaliteitsimpuls openbare ruimte in m ² <i>Bron: DSO/ROMZ</i>	24.050	60.403	203.765	75.000

Herstructurering Woonmilieus

Den Haag Zuidwest

Samen met de Haagse Hogeschool en Vestia ontwikkelt de gemeente Den Haag een topsporthal in het Zuiderpark. Rondom het Haga Ziekenhuis locatie Leyenburg ontwikkelen we een hoogwaardig woon- en zorgconcept dat leidt tot ruim 900 woningen, 3.000 parkeerplaatsen en een uitbreiding van het ziekenhuis.

Meeuwenhof

De Meeuwenhof wordt eind 2010 opgeleverd.

Pluvierhof

De plannen voor het Pluvierhof wijken af van het bestemmingsplan. Er is een bouwaanvraag ingediend met het verzoek voor een vrijstelling op het bestemmingsplan. De bouw start half 2010 en is half 2011 voltooid.

Transvaal

We investeren extra in Transvaal, omdat er zo veel sociale, fysieke en economische problemen zijn. We kiezen voor een gecombineerde Krachtwijk-aanpak. Daarbij zetten we in op vijf speerpunten: Wonen, Werken, Leren,

Integreren en Veiligheid. Met dit offensief willen we het tij keren, zodat het in acht tot tien jaar weer een wijk is waar mensen kansen hebben en waar iedereen prettig kan wonen, werken en leven.

Mariahoeve

Samen met HaagWonen, Vestia en Staedion knapt de gemeente in de periode 2009-2015 Mariahoeve op. De aanpak betreft een integrale meerjarige aanpak van fysieke, sociale en economische maatregelen. In deze aanpak hebben we vernieuwing van de woningvoorraad, openbare ruimte en groen- en wijkvoorzieningen opgenomen.

Herstructurering bedrijventerreinen

Rivierenbuurt

De locatie SDU-3e fase wordt verder gebouwd en eind 2009/begin 2010 opgeleverd. In overleg met de bewoners rond de Maasstraat stellen we het stedenbouwkundigplan voor dit gebied in 2009 vast en ronden we de planologische procedures af. Ook treffen we de voorbereidingen voor de herstructurering in 2010 (sloop, sanering en bouwrijp maken). Het stedenbouwkundig plan voor Rivierenbuurt-Zuid werken we nog verder uit. Hierbij krijgen ook de samenwerkingsverbanden met private partijen vorm.

Wijnhavenkwartier en Internationaal Cultuurforum Spui

De bouw van de torens in de eerste fase van het Wijnhavenkwartier vordert volgens planning. De oplevering van toren Kroon is eind 2010 en de ministeries verhuizen eind 2012 naar de nieuwbouw in de eerste fase. De uitwerking van het programma en de plannen voor de locatie van de huidige ministeries, de tweede fase Wijnhavenkwartier, vorderden. Deze uitwerking stemmen we af op de ontwikkeling van het nieuwe dans- en muziekcentrum op de locatie van de huidige theaters aan het Spuiplein. De start van de bouw van deze beide projecten is in 2014.

Het nieuwe dans- en muziekcentrum maakt deel uit van het Internationaal Cultuurforum Spui (Spuiplein tot en met Rabbijn Maarsenplein). Naar verwachting wordt in 2010 het concept-stedenbouwkundigplan vrijgegeven voor inspraak.

Locaties voor bijzondere voorzieningen

Gebiedsontwikkeling The Hague World Forum

De Staat der Nederlanden, The Hague World Forum BV en de gemeente hebben een overeenkomst gesloten voor nieuwbouw voor Europol en een parkeergarage met circa 590 parkeerplaatsen. Ook spraken we af dat de openbare ruimte van 3,2 hectare in het The Hague World Forum wordt vernieuwd. We troffen hiervoor een gezamenlijke financiële regeling. Inmiddels is de parkeergarage opgeleverd en is de bouw van Europol gestart. Eind 2010 is het gebouw af. Dan wordt ook de openbare ruimte aangelegd.

University College/Raamweg (huidige Europol)

De plannen voor het nieuwe University College op de locatie Raamweg en de realisatie van een studentencampus werken we verder uit. Zo kunnen we 2009 al starten met de benodigde procedures. Het plan hangt wel af van een besluit van de Universiteit Leiden. Met deze planontwikkeling anticiperen we op een start bouw direct na de verhuizing van Europol naar nieuwbouw in 2011. Intussen starten we alvast in tijdelijke voorzieningen elders in de stad met de onderwijsinstelling University College.

Eurojust en World Forum Park

Voor het onderzoek naar vestiging van Eurojust in dit gebied is een manifest getekend door het ministerie van Justitie, de Rijksgebouwendienst en de gemeente. Eurojust krijgt een locatie aangeboden die geschikt is voor ontwikkeling tot definitieve huisvesting, met als doel deze uiterlijk in 2014 te betrekken.

Verhulstplein

De huidige leegstaande kantoren worden gesloopt. Daarvoor in de plaats komen 300-400 woningen met bijbehorende voorzieningen in een vernieuwde stedenbouwkundige opzet. De herontwikkeling van het Verhulstplein markeert straks de belangrijke kruising van de Internationale Zone en de Lijn 11-zone. Door deze opzet maken we het mogelijk het tankstation te verwijderen en de ecologische groenzone (verlengde Stadhoudersplantsoen) te herstellen.

Ypenburg en Wateringseveld.

Ypenburg nadert zijn voltooiing. Eind 2009 wordt de ontwikkelingscombinatie opgeheven. In 2010 worden de afrondende werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van de gemeente uitgevoerd. Ook Wateringseveld nadert zijn voltooiing. In 2010 starten de laatste bouwprojecten.

Gebiedsvisie Hollands Spoor

Een groot aantal deelprojecten uit de gebiedsvisie Hollands Spoor wordt nu uitgevoerd. Het zijn plannen en projecten aan weerszijden van station Hollands Spoor.

Stedenbouwkundige visie Bloemkoolwijken

Bloemkoolwijken zijn de typische jaren-70-uitbreidingswijken met hun kenmerkende grillige structuur. In 2009/2010 wordt hierover een stedenbouwkundige visie opgesteld, met als centrale vraag: de noodzaak en wenselijkheid van stedenbouwkundige ingrepen als strategie voor het versterken van de woonkwaliteit in dit soort wijken. De ruimtelijke oplossingen van toen in combinatie met woongedrag van nu leidt tot aantasting van de beeldkwaliteit en afname van zaken als veiligheid en beheer. Uiteindelijk leidt dat weer tot een minder goede woningmarktpositie. De visie vormt een toetsingskader voor initiatieven en een handvat voor investeringen.

Regulering van de bebouwde omgeving

Bestemmingsplannen

De nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) is sinds 1 juli 2008 van kracht. De wet verplicht gemeenten om voor het hele gebied bestemmingsplannen vast te stellen. Bestemmingsplannen mogen volgens de nieuwe Wro niet ouder zijn dan tien jaar. Gemeenten krijgen enkele jaren de tijd om alle oude bestemmingsplannen te actualiseren. In Den Haag is daartoe de 'Nota bestemmingsplannen, in relatie tot het actualiseringprogramma en tot de structuurvisie Den Haag 2020' opgesteld. Daarnaast stellen we bestemmingsplannen op om nieuwe ontwikkelingen in de stad mogelijk te maken. Een deel daarvan is weer gebaseerd op een uitwerking van de masterplannen. In 2010 worden tien bestemmingsplannen vastgesteld.

Toetsen bouwprojecten aan regelgeving

Het zwaartepunt van de werkzaamheden ligt op de uitvoering van de wettelijke taken en het naleefgedrag op wet- en regelgeving. Met vergunningverlening dragen we bij aan het bevorderen van de totstandkoming van goede en grote (nieuw)bouwprojecten. Zo bevorderen we de duurzame groei van de stad Den Haag. Verder werken we aan de voorbereidingen van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De invoering van de Wabo treedt op 1 januari 2010 in werking. Zo'n 25 vergunningen voor wonen, bouwen, ruimte en milieu komen dan samen in een omgevingsvergunning. De bedoeling is dat in de toekomst één vergunning volstaat: de omgevingsvergunning. Deze kan de klant bij één loket aanvragen. Dit is gemakkelijk voor burgers en bedrijven.

In stand houden cultuurhistorisch erfgoed

De cultuurhistorische factor moet in het ruimtelijke ordeningsproces in stand worden gehouden. Daartoe:

1. ontwikkelen we sectoraal beleid en regelgeving, gericht op een adequaat instrumentarium;
2. voeren we cultuurwaardenonderzoek en documenteren dit. Daarmee vergroten we en leggen we onze kennis over cultuurhistorische waarden vast;
3. geven we beschermingsvoorstellen en -adviezen. Daarmee zorgen we voor juridische bescherming van individuele objecten en stadsgezichten. Dit doen we binnen de Monumentenverordening Den Haag en de Monumentenwet 1988;
4. voeren we structuurbeheer uit. Daarmee richten we ons op de inbreng van de cultuurhistorische factor op het schaalniveau boven het individuele object;
5. voeren we objectbeheer uit. Dit is gericht op de instandhouding en verantwoorde transformatie van cultuurhistorisch waardevolle objecten;
6. voeren we activiteiten op het terrein van educatie en communicatie uit. Deze zijn gericht op de verbreding van het draagvlak voor de monumentenzorg.

Bovengemeentelijke afstemming van gemeentegrensoverschrijdende vraagstukken en programma's

Den Haag op de kaart

In het kader van de metropoolregio Den Haag-Rotterdam is er een agenda/positionpaper opgesteld, die in 2009 verder wordt uitgewerkt in plannen van aanpak voor verschillende thema's. De uitwerking van de Randstadvisie via de drie sporen "Sleutelprojecten", Uitvoeringsallianties en uitvoeringsagenda vordert gestaag. Naast

bestuurlijke betrokkenheid levert Den Haag input via het sleutelproject De Grote Driehoek (Vlietzone, Binckhorst en Centrum), de alliantie Den Haag Internationale Stad van Recht en Vrede en bij de uitvoeringsagenda.

Versterking zeewering Scheveningen en Delflandse kust

Om de zeewering in Scheveningen te versterken, moeten we van de Scheveningse Slag tot de keerlus van lijn 11 een zeedijk aanleggen. Daaroverheen en doorlopend tot aan de haven, vindt een ingrijpende kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte plaats. Voor deze kwaliteitsverbetering is vanuit het beleidsakkoord eenmalig €8 miljoen beschikbaar gesteld, naast de €4,3 miljoen die al beschikbaar was. Het Rijk betaalt de versterking en een deel van de kwaliteitsverbetering. De uitvoering begon in 2009 en duurt ongeveer drie jaar.

De versterking van de zeewering voor de hele Delflandse kust (van Hoek van Holland tot Kijkduin) is bij Ter Heide in volle gang. Kijkduin is daarna (2009-2010) aan de beurt. Hier gaat het om een aandikking van de duinen met 30 meter en een ophoging van het strand. Het Rijk betaalt.

Betere samenhang stedelijke en regionale groenstructuur

In 2010 werken we verder aan de uitvoering van de versterking Groenstructuur. We passen hierbij de richtlijnen voor groenstructuren toe in de masterplannen. En we gaan hiervoor door met de inrichting van een aantal regionale groenprojecten: Zwethzone, Nieuwe Driemanspolder en Vlietzone. Ook werken we aan de verbetering en bereikbaarheid met de fiets van de grote groengebieden buiten Den Haag (Midden-Delfland en Groene Hart). Dit doen we in G-4-verband.

Een attractieve binnenstad voor Den Haag, de regio en daarbuiten

Binnenstad buitengewoon

In het “*Binnenstadsplan 2000-2010: Binnenstad Buitengewoon!*” stelden we de kaders en het ambitieniveau voor de integrale (beleids-)ontwikkeling en aanpak van de Haagse binnenstad tot en met 2010. De doelstelling is gehaald: het aantal bezoekers aan de binnenstad nam toe met twintig procent in 2008. Dit is ruim meer dan de beoogde vijftien procent. Door de recessie is het een uitdaging om dit resultaat in 2010 vast te houden.

Naar een Binnenstadsplan 2010-2020

In 2010 loopt het huidige binnenstadsplan af. In het *Plan van Aanpak 'Naar een totale binnenstad' – Binnenstadsplan Den Haag 2010-2020, Beleids- en ontwikkelingskader en uitvoeringsprogramma* zetten we de lijnen uit voor het opstellen van een binnenstadsplan 2010-2020. Een nieuw binnenstadsplan is nodig om:

- ons succesvolle beleid voort te zetten;
- om goed in te kunnen spelen op de veranderende maatschappij;
- om de binnenstad zo te ontwikkelen dat deze bijdraagt aan de ambities van Den Haag als Internationale Stad van Vrede en Recht en Culturele Hoofdstad in 2018.

Den Haag wil daarbij nog meer dan nu het geval is een *complete binnenstad* bieden.

Marketing, promotie en communicatie

De Haagse binnenstad heeft zeer veel te bieden. We werken hard aan bekendheid bij consumenten, ondernemers en investeerders. Zo trekken we vanuit het project Internationale Winkelstad niet alleen winkels aan, maar ook onderscheidende horeca.

Samen met het bedrijfsleven zetten we in ieder geval tot en met 2010 in op promotie en consumentenmarketing. We profileren ons daarbij als winkel-, uitgaan- en cultuurstad en organiseren evenementen voor diverse doelgroepen. De komende jaren moet deze investering ertoe leiden dat de Haagse binnenstad meer lokale en regionale bezoekers trekt.

Door publicaties, artikelen, congressen en bijeenkomsten verbeteren we het imago en de bovenlokale bekendheid van de binnenstad. Belangrijke marketinginstrumenten en imago dragers voor de binnenstad zijn:

- Shopping Night;
- KoninginneNach en –dag;
- Beatstad;
- Beeldtentoonstelling Lange Voorhout;
- The Hague Festivals;
- TwodaysArt;
- Dag van de Vrede.

We optimaliseren de informatie naar alle partijen in de binnenstad, via www.binnenstad-den Haag.nl, digitale Nieuwsbrief Binnenstad en de pers. Zo dragen we bij aan de verbreding en vergroting van het draagvlak bij alle betrokken partijen. Op de website is ook een discussieforum aanwezig.

Fysieke vernieuwingen

De ontwikkeling van de binnenstad is een continu proces met voortdurende vernieuwingen in de fysieke omgeving. Belangrijke projecten zijn:

- Grote Marktstraat: de ontwikkeling tot internationale winkelboulevard inclusief de herinrichting van de openbare ruimte;
- Spuikwartier: herontwikkeling van de voormalige Marks&Spencer en de locatie achter de Bijenkorf;
- het Huis van de Democratie wordt in de binnenstad ontwikkeld;
- Korte Voorhout: onderzoek naar bebouwingmogelijkheden van Korte Voorhout 5, mogelijke nieuwbouw van de Hoge Raad en herontwikkeling van de Amerikaanse ambassade.

Beheer en onderhoud

In 2010 en verder worden de effecten van de uitrol van het programma Den Haag Schoon in de binnenstad merkbaar en zichtbaar. De aanpak graffiti bestrijding draagt hieraan bij. De uitkomsten van de evaluatie van 20 jaar *De Kern Gezond* zijn van belang voor het nieuwe openbareruimteprogramma van de binnenstad. De evaluatie is nog in voorbereiding; de uitkomsten nemen we mee in het nieuwe binnenstadsplan.

Fokkerterminal en Rac-Hallen

In 2010 wordt de Fokkerterminal in gebruik genomen voor horeca, en voor evenementen voor de zakelijke markt. Deze ontwikkeling dient als vliegwiel voor de Binckhorst en vergroot de naamsbekendheid en imago van dit gebied.

De RAC-hallen worden in 2010 gebruikt voor culturele en economische activiteiten. Daardoor verbetert de naamsbekendheid en het imago van Laakhaven-West.

Strategisch locatiebeleid

We willen in de binnenstad op kansrijke locaties interessante vernieuwende concepten toevoegen in de combinatie van winkels, horeca, cultuur en vermaak. Doelstelling is om binnenstedelijke vernieuwing te realiseren door concept- en vastgoedontwikkeling. Dit doen we binnen het strategisch locatiebeleid en vanuit het project Internationale Winkelstad. Door ons proactief op te stellen zorgen we voor een herontwikkeling en invulling van strategische locaties.

Effect-kengetal	Nulmeting	2010	2011	2012	2013
Bestedingen van bezoekers in de binnenstad (x €1 mln.)	1.050	1.386	1.386	1.386	1.386
Waardering van bezoekers van de binnenstad	7,2	7,5	7,5	7,5	7,5
<i>Bron: Bezoekersonderzoek Binnenstad</i>					

Transformatie van Binckhorst

De Binckhorst wordt getransformeerd naar een hoogstedelijk milieu waar het aantrekkelijk wonen en werken is. Het wordt een bruisende stadswijk, waar mensen volop wonen, werken en recreëren. We zetten in 2009 een Gebiedsorganisatie Binckhorst op, die het programma uitvoert. Vanaf 2010 realiseren we 8.500 woningen en 885.000 m² aan overige functies. Het Bestemmingsplan Nieuw Binckhorst Zuid omvat:

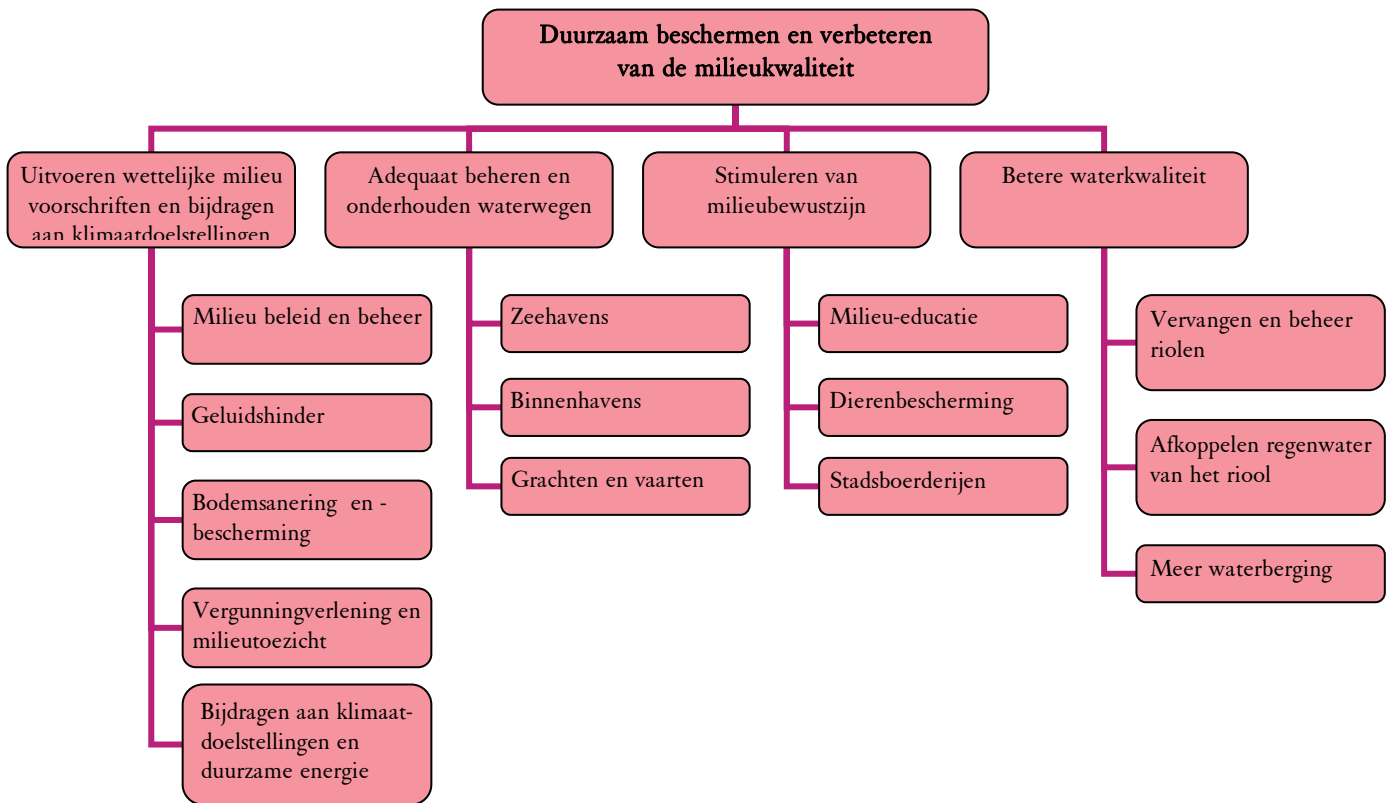
- 4.300 woningen, waarvan 30% sociaal;
- 130.000 m² kantoren, waarvan 72.000 nieuwe kantoren;
- 117.500m² bedrijfsruimte, waarvan 66.000m² nieuwe bedrijfsruimte;
- 98.750m² stedelijke en wijkvoorzieningen, commercieel en niet commercieel, detailhandel 10.000m², Perifere detailhandel 12.250m²;
- 11,06 ha park waarvan 10 ha groen (6 ha groen wordt in de volgende fase in Binckhorst Noord gerealiseerd); Het programma duurt ruim 10 jaar. Het wordt opgesplitst in fasen en deelgebieden.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	227.234	367.793	308.531	293.869	284.796	283.669
Baten	202.279	249.656	258.971	257.403	247.463	238.985
Subtotaal	24.955	118.137	49.560	36.466	37.333	44.684
Dotaties	62.210	16.600	10.000	5.000	5.000	0
Onttrekkingen	72.057	103.597	38.079	31.863	29.821	32.172
Saldo	15.108	31.140	21.481	9.603	12.512	12.512
Saldi reserves	329.758	286.607	263.533	231.672	201.899	171.727
Saldi voorzieningen	24.848	17.066	17.510	15.908	17.277	18.646
Investerings	0	0	0	0	0	0

2.20 Programma Milieu

Coördinerend portefeuillehouder: P.Smit

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

De doelstelling van het programma Milieu is het duurzaam beschermen en verbeteren van de kwaliteit van het milieu om hiermee een bijdrage te leveren aan een duurzame stad. Dit strategische doel streven we na door:

- de wettelijke milieuvoorschriften uit te voeren;
- de waterwegen adequaat te onderhouden en beheren;
- het milieubewustzijn te stimuleren;
- de waterkwaliteit te verbeteren.

De nota *Tien voor milieu, contourennota voor milieubeleid 2006-2010* bevat de gemeentelijke ambities voor onder andere lucht, klimaat, geluid, vergunningverlening, externe veiligheid, binnenmilieu en bodem. Voor het waterbeheer werkt de gemeente samen met het Hoogheemraadschap van Delfland. In het Waterplan staan ambities tot en met het jaar 2012. Voor de periode tot 2015 is een nieuw Waterplan in de maak.

Geluid

Topindicator	Nulmeting	2010	2011	2012	2013
Aantal ernstig gehinderden als gevolg van geluid verkeer <i>Bron: Verkeersmodel</i>	24.000	24.000	24.000	24.000	24.000

Omdat het verkeer in de stad groeit, hebben steeds meer mensen hier last van, tenzij we het beleid erop aanpassen. Het Actieplan Omgevingslawaaai 2008-2013 bevat maatregelen om de geluidsbelasting van verkeer in het algemeen terug te dringen. In september 2009 leggen we het uitvoeringsprogramma omgevingslawaaai aan de raad voor om de ernstigste knelpunten op te lossen, door bijvoorbeeld geluidsarm asfalt te gebruiken. Woongebieden staan in de maatregelen centraal. De maatregelen uit het actieplan kunnen de autonome toename

(ongewijzigd beleid) van de geluidsbelasting compenseren. Bovendien stelt het actieplan dat de ernstigste gevallen als eerste worden aangepakt. Het actieplan stelt zich tot doel dat het aantal mensen dat ernstige hinder ondervindt, tot 2013 ten hoogste gelijk blijft.

Klimaat

Topindicator	Nulmeting 2007	2010	2011	2012	2013
Percentage CO ₂ neutraliteit		3	4	5	6
Uitstoot CO ₂ (kton)	2.203	2.137	2.115	2.093	2.071
<i>Bron: CarBase /CarMon</i>					

De ambitie is om in 2050 een CO₂-neutrale stad te hebben. Er wordt dan gemiddeld in een jaar per saldo geen CO₂ in de atmosfeer gebracht. Dit bereiken we door te besparen op het energieverbruik, door duurzame energie te gebruiken en door de overige CO₂-emissie te compenseren. Het gebruik van duurzame warmtelevering, zoals geothermie en warmte uit zeewater (zeewatercentrale) is hierbij nodig. Bij het CO₂-neutraal maken van de stad spelen veel factoren een rol: het aantal inwoners, energiezuinige nieuwbouw, mobiliteit, opwekken van duurzame energie, aantal en type bedrijven, etc.

Hierdoor kunnen we niet precies te voorspellen hoe we de CO₂-reductie tot 2050 over de jaren heen verdelen. Het einddoel, in 2050 CO₂-neutraal, staat echter wel vast. De eerstvolgende jaren vermindert de CO₂-emissie in Den Haag weinig en wordt deze vooral bepaald door autonome ontwikkelingen. Op den duur moet het huidige beleid tot een snellere vermindering leiden. Uitgangspunt voor het terugdringen van de CO₂-emissie is het jaar 2007 waarin de uitstoot 2.203 kton bedroeg.

Luchtkwaliteit

Topindicator	Nulmeting	2010	2011	2012	2013
Aantal bewoners dat woont langs wegvlakken waarin normen PM10 en NO ₂ voor de luchtverontreiniging overtreden worden	9.330	5.830	4.670	3.500	2.300
<i>Bron: opgave VROM</i>					

Om aan de normen van de luchtkwaliteit te voldoen is in Nederland het nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) vastgesteld. Den Haag heeft zich in het NSL voorgenomen in 2015 geen enkele overschrijding van de norm voor luchtkwaliteit meer te hebben. In het NSL is aangegeven hoe de luchtkwaliteit zich ontwikkelt en welke maatregelen nodig zijn om aan de normen te voldoen. Europa heeft Nederland op basis van het NSL 'derogatie' verleend: uitstel van het halen van de normen tot 2011 voor fijn stof, en 2015 voor NO₂. Door deel te nemen aan het NSL heeft ook Den Haag zich verplicht de normen voor beide stoffen op tijd te halen. Dit is vertaald naar de streefwaarden voor de topindicator, die teruglopen tot nul in 2015.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering wettelijke milieuvorschriften en bijdragen aan klimaatdoelstellingen

De gemeente heeft een belangrijke rol in bodemsanering, bewaken van de luchtkwaliteit en het milieutoezicht bij bedrijven. Deze taken zijn voorgeschreven in de wet. Zorgen dat mensen de milieuvorschriften goed naleven, is een eerste vereiste.

Milieubeleid en beheer

De Structuurvisie Den Haag 2020 beschrijft de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de komende 10 jaar. De kwaliteitsprong uit de Structuurvisie geldt niet alleen voor de woningbouw, maar ook voor het milieu. De ambities voor de kwaliteitsprong hebben we beschreven in het Gebiedsgericht Milieubeleid.

Het beleidsterrein externe veiligheid richt zich op het verminderen van de risico's in de omgeving door opslag, gebruik of transport van gevaarlijke stoffen. Het landelijke beleid richt zich op de risico's en op de zelfredzaamheid en bestrijdbaarheid van een incident. Belangrijke factoren voor Den Haag als dienstestad zijn:

- het transport van gevaarlijke stoffen over de weg;

- het gastransport onder hoge druk via buisleidingen.

De gemeente presenteert in 2010 een samenhangende visie op externe veiligheid. Deze gaat in op de manier waarop Den Haag op een verantwoorde manier met risico's wil omgaan.

De Haagse bijdrage aan het NSL staat beschreven in het "Actieplan luchtkwaliteit Den Haag 2007-2015". In het actieplan staan tientallen maatregelen die de luchtkwaliteit overall onder de Europese grenswaarden moeten brengen. Autonome ontwikkelingen, zoals steeds schonere auto's, en veel kleine maatregelen zorgen ervoor dat de overlast steeds minder wordt. Drie grote maatregelen zorgen op termijn voor grotere sprongen in de daling:

- de milieuzone in het centrum;
- Dynamisch Verkeers Management;
- bussen op aardgas.

Ook voeren we de financieringsregeling aardgasvulpunten uit en wordt het Verkeerscirculatieplan Centrumgebied van kracht.

Geluidshinder

In 2010 wordt verder uitvoering gegeven aan het Actieplan Omgevingslawaaier 2008-2013. De maatregelen richten zich op twee sporen:

- het aanpakken van het geluid bij de bron, door:
 - o Het stimuleren van stille voertuigen en stille banden (lobby bij Rijk en in Europa);
 - o Zoveel mogelijk geluidsreducerende wegdekken te gebruiken bij aanleg en onderhoud van wegen.
- het aanpakken van de belangrijkste knelpunten door gerichte maatregelen. Soms binnen andere projecten, zoals het verkeerscirculatieplan binnenstad en masterplannen. Soms bij specifieke projecten vanaf 2010. Deze projecten zijn afhankelijk van financieringsmogelijkheden en de mogelijkheid om aan te sluiten bij geplande werkzaamheden.

Bodemsanering en -bescherming

Alle spoedeisende bodemverontreinigingen moeten voor 2015 zijn gesaneerd of onder controle zijn. We willen hiervoor de afspraken tussen VROM, IPO, Unie van Waterschappen en VNG in een convenant vastleggen. Het gemeentelijke GSB-programma bodemsanering 2010-2015 geeft voorrang aan potentieel spoedeisende locaties. De resultaten van het afgelopen bodemsaneringsprogramma 2005-2009 zijn daarbij meegenomen.

Vergunningverlening en milieutoezicht

In 2010 wordt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) ingevoerd. Zo'n 25 vergunningen voor wonen, ruimte en milieu komen dan samen in één omgevingsvergunning. Ook het gemeentelijk toezicht wordt meer gecoördineerd. Voor de klant betekent dit een betere dienstverlening (één loket en aanspreekpunt), snellere afhandeling van de vergunningaanvraag en minder toezichtmomenten. Gemeenten moeten voor milieu voldoen aan landelijke professionaliseringseisen. Hier hebben we nieuwe beleidskaders voor nodig.

Bijdragen aan klimaatdoelstellingen en duurzame energie

In de structuurvisie Den Haag 2020 is de verbinding van bouwen en milieu één van de invullingen van het begrip duurzaamheid. In 2010 staan het klimaatprogramma en de energievisie centraal. Bij de duurzame ontwikkeling van Den Haag Zuidwest staat vooral het energieaspect van duurzaamheid vol in de belangstelling. Dit is meestal gekoppeld aan nieuwbouw. Om aan de CO₂-doelstelling van Den Haag te kunnen voldoen, is ook een aanpak in de bestaande bouw / renovatie nodig. Bijvoorbeeld door duurzame energie via zonneboilers en -panelen te laten toenemen, En door aan te sluiten op een andere energiebron en door het isoleren van gebouwen. Om in de bestaande bouw een aanpak op gang te krijgen, ontwikkelen we een plan van aanpak CO₂-reductie bestaande bouw. Ook voeren we proefprojecten uit en stimuleren we derden om hun woningen duurzamer te maken. Dit programma haakt daarmee aan bij de uitvoering van de nota "de eeuwige jeugd van de particuliere voorraad".

Vanaf 2009 besteden we vier jaar een uitkering aan van € 2,2 miljoen voor stimulering van lokaal klimaatbeleid (SLOK). De financiering is afkomstig van de SLOK-uitkering van het Rijk en van het cofinancieringsfonds van de gemeente. Deze middelen financieren deels 30 gemeentelijke en andere klimaatprojecten. Bij amendement is in dit kader € 0,2 mln beschikbaar gesteld voor diverse milieuprojecten en nog eens € 0,5 mln voor ideeën op dit vlak die uit de stad komen.

Verder realiseert de gemeente in samenwerking met andere partijen een geothermische bron en een

Warmtedistributienetwerk. Woningen in Den Haag Zuidwest kunnen hiervan in 2010 al gebruik van maken. Tevens zal de gemeente Den Haag voor wat betreft de eigen organisatie eind 2010 klimaatneutraal zijn.

Adequaat beheren en onderhouden waterwegen

Zeehavens

Het beheer en onderhoud van de zeehavens richt zich op het exploiteren, bevorderen, ontwikkelen en in stand houden van de havens. Daaronder valt ook bewaken en handhaven van regelgeving. De activiteiten bestaan uit:

- het beheren van het natte en droge havengebied;
- het begeleiden van de scheepvaart van en naar de haven en langs de Nederlandse kust;
- het regelen en indelen van ligplaatsen;
- beheren en ontwikkelen van de natte en droge infrastructuur.

De vraag en het aanbod van ligplaatsen is de afgelopen jaren sterk veranderd. In het bijzonder de strandvisserij, de jachtclub en de zeezeilschool hebben behoefte aan meer ligplaatsen. De sportvisserij neemt in omvang af. Dit leidt tot een andere verdeling van ligplaatsen.

Het gebied rondom de 2^e haven in Scheveningen wordt dichter bebouwd. De 2^e haven ontwikkelt zich tot een divers en interessant economisch en toeristisch verblijfsgebied. Onderdeel van de planontwikkeling is het zogenaamde “rondje haven”. Daarbij is het mogelijk om rondom de haven te wandelen. Verder werkt het Havenbedrijf mee aan het project Fishing for Litter. Dit doen ze door faciliteiten te bieden aan de beroepsvisserij om opgevisst afval af te voeren en te verwerken.

Binnenhavens

De gemeente beheert de binnenhavens en wateren en reguleert het gebruik hiervan. Om een vlotte en veilige scheepvaart mogelijk te maken beheert de gemeente het schepenbestand en het droge en natte gedeelte van de havengebieden. Ook draagt de gemeente zorg voor de handhaving van de openbare orde. In 2020 stelt de raad de masterplannen en bestemmingsplannen in de herontwikkelingsgebieden vast. Hieronder vallen Laakhavenwest-Petroleumhaven, Knoop Moerwijk en Nieuw Binckhorst.

Het college heeft besloten €0,7 miljoen beschikbaar te stellen voor het realiseren van een historische haven aan het Zieken. Hiervoor is een variantenstudie uitgevoerd. Tevens is overleg gevoerd met het Hoogheemraadschap van Delfland. Na keuze van de variant zal met de aanleg worden begonnen.

Grachten en vaarten

De gemeente zorgt voor het inrichten, gebruik en beheer van de watergangen, walkanten, oevers en duikers. Ook zorgt de gemeente voor aan- en afvoer van water, het baggeren van watergangen en de verwijdering van grof en drijvend vuil. Toekomstige beleidsontwikkelingen zijn opgenomen in het Waterplan 2010 – 2015.

Onderzoek uit 2008 heeft uitgewezen dat van de in totaal 40 kilometer lange gemetselde kademuren binnen 15 jaar 6,5 kilometer vervangen moet worden wegens verzakingsgevaar. In 2010 regelen we de planning en financiering in het meerjaren investeringsprogramma.

Stimuleren milieubewustzijn

Milieueducatie

Om het milieubewustzijn te stimuleren biedt de gemeente voorlichting en uitgebreide educatie aan. Ook geven we zelf het goede voorbeeld door energiezuiniger te werken, een milieuvriendelijke rijstijl en een steeds milieuvriendelijker wagenpark. Ook draagt de gemeente kennis over aan Hagenaars van jong tot oud en stelt Hagenaars daarmee in staat verantwoorde keuzes te maken. Zo kunnen kinderen en volwassenen in 2010 een energiepad doorlopen, waarbij ze informatie krijgen over zonne- en windenergie. Ook kunnen inwoners subsidie krijgen om schoner te rijden en duurzamer te wonen.

Dierenbescherming

De zorg voor zwerfdieren besteden we in 2008-2010 uit. Het gaat hier om de opvang van 400 honden, 2.000 katten en rond de 1.600 ritten. Jaarlijks vervoeren en vernietigen we ongeveer 700 gevonden kadavers.

Stadsboerderijen

De bezoekers van de stadsboerderijen leren over het milieu en dieren. Ook leren ze hoe ze er verantwoord mee om kunnen gaan.

Betere waterkwaliteit

Vervangen en beheer riolen

Het Gemeentelijk Rioleringsplan beschrijft nieuwe activiteiten en maatregelen voor de zorg voor riolering en de afvoer van regen- en grondwater. Met dit plan vervullen we onze zorgplicht voor afvalwater, grondwater en regenwater. De ambitie is door te gaan met het plan 2006 - 2010. Tevens wordt een nieuw plan opgesteld voor 2011-2015. De werkvoorraad van de riolering mag niet oplopen gezien vanaf het niveau op 1-1-2005.

We voldoen inmiddels aan de 'basisinspanning' en werken aan het waterkwaliteitsspoor en het grondwater. Alle maatregelen voor de verwerking van afvalwater, regenwater en overtollig grondwater worden bekostigd uit de verbrede rioolheffing (Wet Gemeentelijke Watertaken). De verordening rioolrechten is hiervoor aangepast.

Afkoppelen regenwater van het riool

Met het afkoppelen van het regenwater van het gemengde rioolstelsel verminderen we:

- de vuiluitworp van het rioolstelsel (overstorten);
- en onveilige situaties door rioolwater op straat

Aanleg en beheer van regenwaterriolering en drainage kunnen we bekostigen uit de verbrede rioolheffing. In het gemeentelijke Rioleringsplan Den Haag 2011 - 2015 maken we duidelijk hoeveel het gaat kosten. Voor de lange termijn ontwikkelen we met het Hoogheemraadschap van Delfland een visie op de omgang met regenwater en de meest gewenste riolerings situatie. Verder doen we er concrete voorstellen in voor verbetering van de ecologische inrichting van watergangen. Ook dit is een onderdeel van het nieuwe Waterplan.

Output-kengetallen	2009	2010	2011	2012
Aantal km te vervangen riolering <i>Bron: rioolbeheersysteem DSB</i>	14	16	16*	16*
Hectare nog af te koppelen schoon regenwater <i>Bron: GRP</i>	16	18	8*	6*

* Afhankelijk van nieuw op te stellen GRP.

Meer waterberging

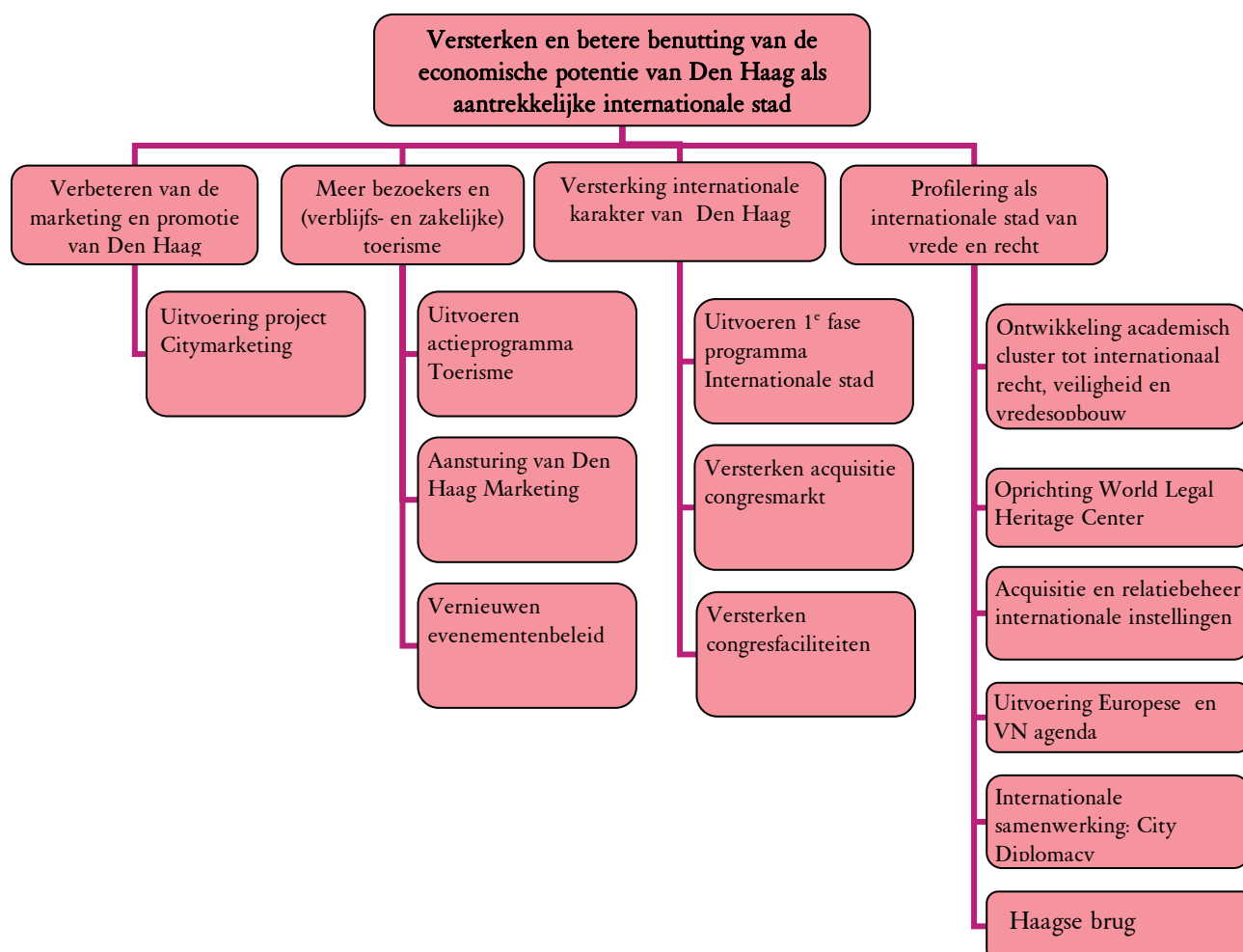
In het kader van Waterbeheer 21^e eeuw (WB21) is het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) gesloten. Het NBW richt zich vooral op de wateroverlastrisico's. De consequenties van het NBW voor de gemeente Den Haag staan in de Waterbergingsvisie. De visie beschrijft concrete noodzakelijke ruimtelijke ingrepen.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	66.820	72.792	66.186	66.589	65.244	65.135
Baten	34.613	37.247	34.117	34.117	34.117	34.117
Subtotaal	32.207	35.545	32.069	32.472	31.127	31.018
Dotaties	168	1.100	0	0	0	0
Onttrekkingen	5.142	6.354	3.685	1.788	0	0
Saldo	27.233	30.291	28.384	30.684	31.127	31.018
Saldi reserves	9.927	5.038	1.788	0	0	0
Saldi voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Investerings	3.785	-85	10.000	11.563	0	0

2.21 Programma Citymarketing en Internationale Stad

Coördinerend portefeuillehouder: G. Ph. Huffnagel

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Dit programma heeft als doel de economische potentie van Den Haag als aantrekkelijke internationale stad te vergroten. Het gaat om een versterking en betere benutting voor toeristische en zakelijke bezoekers, maar ook om congressen, evenementen en in de stad gevestigde instellingen en organisaties.

Topindicatoren	Nulmeting 2007	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal instellingen in het cluster recht-vrede-veiligheid (rvv) <i>Bron: Jaarplan BIZ/ International Desk 2007</i>	71	77	83	87	91	95
Aantal internationale congressen	169	120*	150	160	160	160
- waarvan World Forum Convention Center	25	18*	20	25	25	25
- aantal congresdeelnemersdagen	130.896	120.000*	110.000	120.000	120.000	120.000
- waarvan World Forum Convention Center	65.904	50.000*	50.000	55.000	55.000	55.000
<i>Bron: NBTC en DHM</i>						
Aantal toeristen (buitenlandse gasten in hotels):	315.000	257.800	275.000	280.000	300.000	300.000
- hotelgasten uit het buitenland	633.600	519.000	580.000	600.000	620.000	640.000
<i>Bron: CBS</i>						

* Voorlopige cijfers 2008.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Verbetering van de marketing en promotie van Den Haag

Uitvoeren project Citymarketing

In 2010 werkt de gemeente verder aan citymarketing: Den Haag Internationale Stad van Vrede en Recht en Den Haag Attractieve Stad. Naast inhoudelijke ontwikkelingen is de zichtbaarheid van acties en activiteiten van groot belang. Dit bereiken we door gerichte campagnes en inspanningen op het terrein van public relations. Het inmiddels vertrouwde beeldmerk voor de gemeente van Anton Corbijn speelt hierbij een belangrijke rol. De versterking van de samenwerking tussen gemeente, bedrijfsleven en overige instellingen blijft een belangrijk speerpunt. Binnen de pijler Attractieve Stad is het project Den Haag Gastvrije Stad een mooi voorbeeld van samenwerking tussen publieke en private partijen: vervoerders, midden- en kleinbedrijf en de horeca- en hotelbranche. Het motto van het project is "Be My Guest". De gemeente richt haar aandacht ook op langetermijn ambities, zoals de verkiezing tot Europese Culturele Hoofdstad 2018.

Den Haag als internationale stad wil dat vertrekkende bezoekers als ambassadeur voor Den Haag fungeren. Het project ("een welkom voor een buitenstaander, een vaarwel voor een vriend" zetten we in 2010 voort.

De derde editie van The Hague Festivals in 2009 was weer groter en grootser dan de jaren ervoor. Het vormde een belangrijke bijdrage aan de attractiviteit van de stad voor bezoekers. De volgende editie van het festival wordt nog groter.

Meer bezoekers en (verblijfs- en zakelijke) toeristen

Uitvoeren Actieprogramma Toerisme

In 2010 voert de gemeente het Actieprogramma Toerisme verder uit. Scheveningen, Kijkduin en de binnenstad promoten we meer en meer als een geheel. Hierbij staat het aantrekken van internationale zakelijke toeristen en stedentrippers centraal. Vanwege de recessie richten we onze pijlen vooral op bezoekers uit de regio en dichtbij landen.

Met het Actieprogramma Toerisme willen we ook:

- de arrangementmogelijkheden uitbreiden;
- nieuwe toeristische wandel-, vaar- en fietsroutes aanbieden (samen met de regio);
- bijzondere gebouwen betere toeristisch toegankelijk maken;
- de stad internationaal aankleden;
- aantrekkelijke verblijfspleinen en -parken creëren, door straatmeubilair en eyecatchers;
- nieuwe attracties voor Scheveningen aantrekken;
- bijzondere hotels binnenhalen;
- het restaurantaanbod aan de Avenue Culinaire ontwikkelen;
- nieuwe activiteiten zoeken voor het gebied City Mondial.

Output-kengetal (GSB)	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010
Groei internationaal toerisme <i>Bron: CBS</i>	0	n.n.b	11%

Vernieuwen evenementenbeleid

In 2010 versterkt de gemeente het vernieuwende karakter en de PR van bestaande evenementen. Ook willen we nieuwe, aansprekende evenementen aantrekken. Daarnaast richten we onze aandacht op het creëren van extra mogelijkheden voor indoorevenementen, bijvoorbeeld rond de RAC-panden in Laakhaven en de Anthony Fokkerschool op de Binckhorst. In 2010 voeren we de Horecavisie uit, waarbij we:

- Den Haag als culinaire stad marketen;
- vernieuwende horecaconcepten aantrekken;
- nieuwe horecalocaties aanwijzen.

In 2010 willen we nog meer halen uit hoogwaardige, meerdaagse evenementen. Hiervoor intensiveren we de citydressing (banieren, lichtkranten, welkomstborden, multimediazuilen), ook bij alle toegangswegen en stations.

Effect-kengetal	Nulmeting 2005	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Aantal toeristen: aantal overnachtingen in Haagse hotels <i>Bron: CBS</i>	1.061.000	1.152.500	1.100.000	1.110.000	1.115.000	1.120.000

Versterking internationale karakter van Den Haag

Uitvoeren eerste fase programma Internationale stad

Initiatieven van (internationale) kennisinstellingen en bedrijven leiden vaak ook tot waardevolle projecten. Zij investeren daarbij zelf ook actief in innovatie en kennisontwikkeling. Hiermee hebben we als doelen:

- meer samenwerking tussen (internationale) kennisinstellingen en bedrijven;
- groei van het aantal hoogwaardige arbeidsplaatsen;
- bevordering van de concurrentiepositie.

Het investeringsprogramma Internationale Stad is onderverdeeld in gastvrijheidsinvesteringen, kennisinvesteringen en fysieke investeringen.

- *Gastvrijheidsinvesteringen*: we voeren het Tienpuntenplan verder uit, waaronder Expat-tv en de vlaggenparade. Volgend jaar ligt de nadruk op de pijler 'Haagse Bruggen', de Expatdesk en activiteiten met onder andere de Haagse Academische Coalitie.
- *Kennisinvesteringen*: we begeleiden kennisinstellingen en bedrijven bij het opstellen en indienen van hoogwaardige projectaanvragen. Deze projecten moeten zijn gericht op innovatie en kennisontwikkeling op het terrein van vrede, recht en veiligheid.
- *Fysieke investeringen*: bijvoorbeeld de voorbereiding (haalbaarheidsstudies etc.) voor het European Metropolitan Institute. Ook het vormgeven van de samenwerking met INTA, IFHP en Isocarp valt hieronder.

Versterken acquisitie congresmarkt

Den Haag zet in op een vergroting van de marketing- en acquisitie-inspanning. We overleggen intensief met het World Forum Convention Center over de toekomstvastheid van het gebouw op deze plek. Internationale concurrentie dwingt ons tot het doen van nieuwe investeringen.

In 2008 is de taskforce MICE opgezet (Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions). De deelnemers hieraan zijn onder andere de gemeente, het conventionbureau en exploitanten/organisatoren/ acquisiteurs uit de MICE-markt. Met het MICE willen we:

- het stimuleringsfonds verder uitbouwen;
- goed gastheerschap van de stad garanderen, door onder andere welkomstrecepties en citydressing;
- extra acquireren in het buitenland (onder andere Noord-Amerika);
- meer inzetten op PR;
- een internationaal ambassadeursnetwerk opbouwen, zodat onze acquisitiekracht een stevige impuls krijgt.

Aantrekken buitenlandse bedrijven

Hoewel de economische crisis vertraging veroorzaakt in de investeringsbeslissingen van buitenlandse bedrijven, verwacht de WFIA in 2010 betrokken te zijn bij de vestiging of uitbreiding van circa 12 buitenlandse bedrijven in Den Haag. Deze bedrijven komen vooral uit China, Verenigde Staten, India en Groot-Brittannië. Dit levert ongeveer 150 arbeidsplaatsen op, met verwachte doorgroei naar ongeveer 300. De WFIA blijft zich inzetten voor het aantrekken en organiseren van speciale evenementen die betrekking hebben op zaken doen met China en India. De sectoren waarop wordt geconcentreerd zijn: telecom, olie&gas, water, security, dienstverlenende bedrijven.

Effect-kengetal	Realisatie 2008	2010	2011	2012	2013
Geprognosticeerde arbeidsplaatsen <i>Bron: WFIA</i>	750	150	300	300	300

Stad van Vrede en Recht

Ontwikkeling academisch cluster tot internationaal recht, veiligheid en vredesopbouw

Inmiddels startten we zes innovatieprojecten die de economische betekenis van het cluster versterken. In het komende jaar begeleiden we waarschijnlijk weer drie tot vijf nieuwe projectaanvragen, steeds met een multiplier van drie. Van andere nieuwe initiatieven onderzoeken we de haalbaarheid:

- Institute for Global Justice;
- de co-locatie van de Universiteit Leiden.

Voor het Institute for Global Justice begeleiden we bovendien kwartiermakersactiviteiten, werven we externe middelen en voeren we relatiebeheer met kennisinstellingen. Deze initiatieven betekenen een grote impuls voor de versterking van de academische activiteiten op het gebied van vrede, recht en veiligheid in Den Haag.

Oprichting World Legal Heritage Center

Met de VN onderhouden we contacten over de opzet van een Legal Heritage Centre in Den Haag. Dit centrum is bedoeld voor het onderbrengen van de archieven en de 'residual functions' van de ad-hoc tribunalen (ICTY, ICTR, Sierra Leone). Deze archieven bieden we dan ook digitaal aan.

Acquisitie en relatiebeheer internationale instellingen

In het afgelopen decennium vestigden zich grote internationale instellingen in Den Haag als het OPCW, Internationale Strafhof (ICC), Europol en Eurojust. Om deze instellingen heen vestigden zich veel niet-gouvernementele organisaties. Om de dienstverlening aan hen te vergroten en een extra middel bij werving te hebben, komen er de komende jaren meer kantoorverzamelgebouwen. Ook komt er een VN-vredesmuseum.

Haagse Brug

De internationale stad moet beter landen onder de Haagse bevolking. Internationale organisaties en bedrijven, expats en burgers moeten met elkaar verstrengeld raken. Het Europese en VN-karakter van onze stad moet intensiever beleefd worden door burgers en expats. Beide bevolkingsgroepen moeten op structurele wijze met elkaar in contact komen, zo leggen we een verband met bestaande burgerschapsinitiatieven. De gemeente heeft hierin een samenbindende, informatieve en enthousiasmerende rol. Om de inwoners van de stad meer te betrekken bij de internationale organisaties zetten we het project de Haagse Brug voort. Hierbij stellen we de komende drie jaar per stadsdeel een programma worden op, waarbij de bevolking in aanraking komt met de internationale instellingen en hun werknemers (expats).

Uitvoeren Europese en VN agenda

Den Haag vervult twee nieuwe bestuursfuncties: het voorzitterschap van Eurocities (tot eind 2010) en het voorzitterschap van het Economisch Forum van Eurocities. Hiermee versterken we ons imago als internationale stad. Dit leidt in 2010 ook tot extra aandacht voor Europa binnen de gemeente. We werken aan de ontwikkeling van een European Metropolitan Institute in Den Haag. Dit instituut buigt zich in Europees verband over grootstedelijke vraagstukken.

Om Den Haag nog meer op de kaart te zetten als VN-stad zullen we een aantal activiteiten rond de VN-instellingen uitvoeren. Met de VN-stad Wenen onderzoeken wij op welke terreinen we kunnen samenwerken en van elkaar kunnen leren. De UN Day of Peace op 21 september zal uitgroeien tot een belangrijke Haagse feestdag. Met de VN-instellingen in de stad kijken we naar meer mogelijkheden voor het tonen van de zichtbaarheid van de instellingen. Een van de middelen hiervoor is het faciliteren de *open day* voor het Haagse publiek.

Internationale samenwerking: City Diplomacy

Met Internationale Samenwerking tonen we onze betrokkenheid bij ontwikkelingen in de wereld. De gemeente Den Haag heeft als voorzitter van de werkgroep City Diplomacy van de UCLG een voortrekkersrol. Samen met VNG international onderzoeken we een vernieuwend concept om steden andere steden te laten helpen bij:

- het instellen of herstellen van democratische bestuurlijke structuren, en
- een veiligheid biedende, rechtvaardige lokale samenleving.

Hiervoor ontwikkelden we de beleidsnota 'Verleiden en verbinden. Toekomst van de internationale stad Den Haag'. In deze nota zetten wij de lijn uit voor de toekomst. Hierdoor zullen in 2010 de stedenbanden worden

stopgezet. De aandacht verschuift hierdoor naar City Diplomacy. In eerste instantie passen we dit thema toe op de randen van Europa.

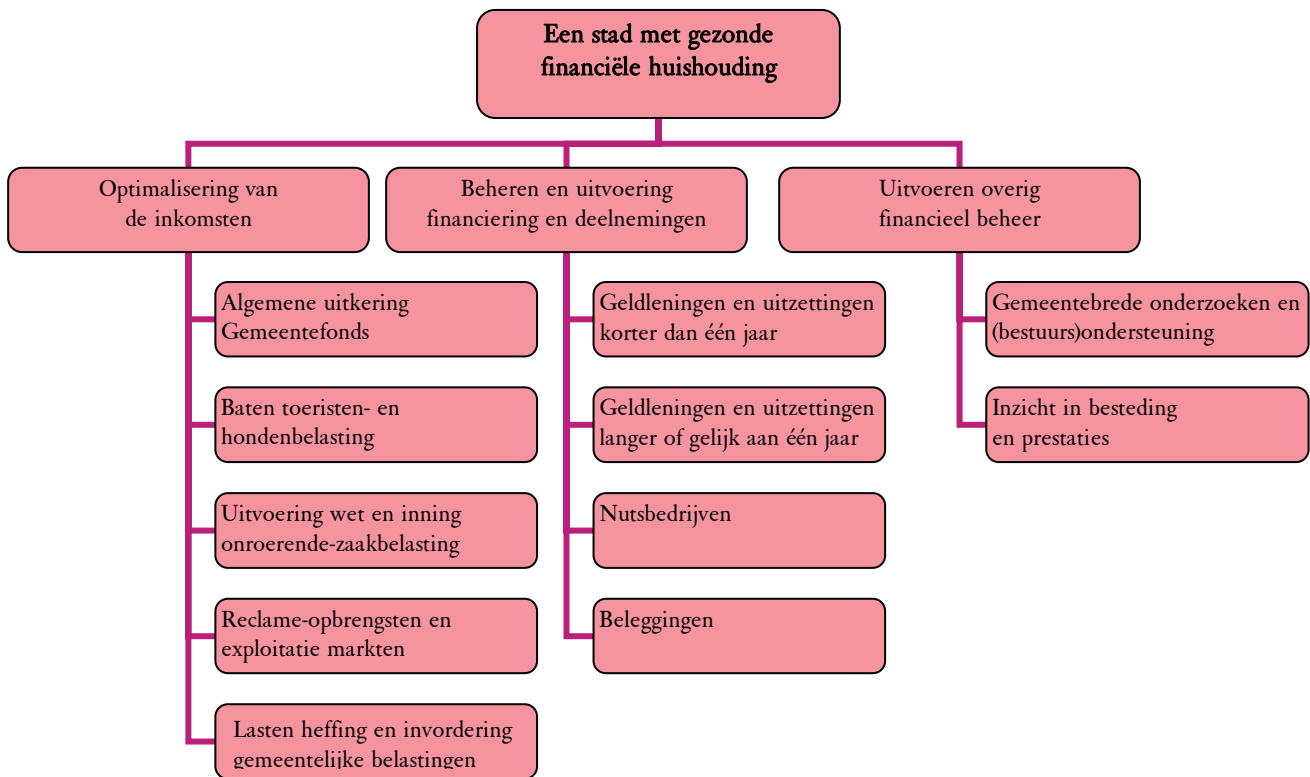
Verder werken we via het VNG-LOGO-programma's samen op internationaal vlak. Op dit moment zijn er projecten met de Balkan en de Palestijnse gebieden. Ook voeren we onze samenwerkingsovereenkomst met Suriname uit.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	23.220	34.529	13.195	13.173	11.712	11.712
Baten	4.065	5.489	273	273	273	273
Subtotaal	19.155	29.040	12.922	12.900	11.439	11.439
Dotaties	4.378	3.740	2.590	590	590	590
Onttrekkingen	17.723	5.056	2.103	2.081	620	590
Saldo	5.810	27.724	13.409	11.409	11.409	11.439
Saldi reserves	18.253	16.937	17.424	15.933	15.903	15.903
Saldi voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Investerings	639	110	0	0	0	0

2.22 Programma Financiën

Coördinerend portefeuillehouder: Mw M. Bolle

Beoogd maatschappelijk effect: wat willen we bereiken?

Den Haag kent al langere tijd een gezonde financiële huishouding. Een sterke financiële positie is nodig om de ambities uit het beleidsakkoord MeeDoen uit te voeren. In dit programma staat het grootste deel van de dekkingsmiddelen van de gemeente. De gemeente bouwt steeds aan een betere weerstandscapaciteit om ambities te realiseren en de tegenvallers op te vangen. De algemene reserve is op peil om de normale financiële risico's op te kunnen vangen.

De gemeente streeft naar een stad met een volwaardig voorzieningenniveau, een solide financiering en gematigde lokale lasten, waarin het prettig wonen en werken is. Het OZB-tarief voor woningen (eigenaren) wordt daarom in 2010 met 6 procent verlaagd. Ook de precario op woonboten daalt met hetzelfde percentage. De herwaardering van onroerend zalem verwerken we budgettair neutraal in de OZB-tarieven. Voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing voeren we geen trendmatige verhoging door. Bij het kwijtscheldingsbeleid gaan we uit van een kwijtscheldingsnorm van 100%.

Gemeentelijke bijdrage: wat gaan we daarvoor doen?

Optimaliseren van de inkomsten

Algemene uitkering Gemeentefonds

Het rijk verschaft de gemeente inkomsten uit het gemeentefonds. Deze inkomsten mag de gemeente vrij en naar eigen inzicht besteden. De gemeente verdeelt deze inkomsten over activiteiten en prestaties. De activiteiten en prestaties die we betalen uit de algemene middelen staan opgenomen op de begrotingsfuncties waar de uitgaven zijn verantwoord. In 2010 verwacht de gemeente €848 miljoen uit het gemeentefonds te ontvangen. De opbouw van het gemeentefonds in de begroting 2010 is als volgt:

De stand 2010 in de ontwerpbegroting 2009 was €767 miljoen. Het accres voor 2010 is 0,5%, zoals afgesproken in het aanvullend bestuursakkoord. Deze 0,5% is geheel nodig voor (landelijke) toename van de bevolking e.d. Voor Den Haag is daarom geen accres opgenomen. Zie ook paragraaf 5.1.

Op basis van eerdere circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken is voor 2010 circa €12 miljoen toegevoegd voor taakmutaties. Het gaat om extra geld voor wijkactieplannen, bewonersinitiatieven, de langdurigheidstoelage, en ruim een dozijn andere taakmutaties.

Voor nieuwe taken wordt nu €69 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds in 2010. Daarvan komt €66 miljoen door overheveling van GSB3-budgetten, €2,1 miljoen voor handhavers en €0,6 miljoen voor de Antillianenregeling.

Uitvoering wet en inning onroerende-zaakbelasting

De gemeente heft deze belasting aan de hand van de WOZ waarde. Verder adviseert en informeert de gemeente, legt zij aanslagen op, verzorgt de regelgeving en behandelt de gemeente de bezwaren en verzoeken.

Reclame-opbrengsten en exploitatie markten

De gemeente exploiteert reclameobjecten die zijn bevestigd aan gemeentelijke eigendommen. Verder wil de gemeente de markten in Den Haag kostendekkend exploiteren. Marktlieden en consumenten moeten hierbij tevreden zijn. Om dit te bereiken ontwikkelt de gemeente beleid voor warenmarkten. We geven uitvoering aan de verordening warenmarkt, de marktgeldverordening en het reglement warenmarkten.

Beheren en uitvoeren financiering en deelnemingen

Geldleningen en uitzettingen

De gemeentelijke treasury verzorgt:

- concern-liquiditeitsbeheer;
- veilig stellen van financieringsmiddelen tegen minimale kosten en risico's;
- verstrekken van financieringsmiddelen aan diensten en derden, in de vorm van rekening-courant krediet of langlopende leningen;
- aantrekken en uitzetten van kort- en langlopende middelen;
- het beheer en onderhoud van alle gemeentelijke externe bankrekeningen, interne rekeningen-courant en de leningenportefeuille.

Nutsbedrijven en beleggingen

De gemeente administreert en beheert de gemeentelijke deelnemingenportefeuille nutsbedrijven en overige beleggingen. Ook beoordeelt de gemeente het ondernemingsbeleid van deze deelnemingen. We bewaken en administreren de dividendopbrengsten over de deelnemingen en de rentekosten over de investering in deze deelnemingen. Ook vertegenwoordigt de treasury het college als aandeelhouder namens de gemeente.

Uitvoeren overig financieel beheer

Gemeentelijke onderzoeken en (bestuurs)ondersteuning

Deze kosten maken we voor:

- de uitvoering van concernopdrachten;
- bestuurshulp;
- inspectie productsubsidieëring;
- het secretariaat van de rekeningencommissie.

Programmabudget: wat gaat het kosten?

	Rekening 2008	Begroting				
		2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	259.360	219.134	223.781	216.906	215.319	210.624
Baten	1.193.256	1.199.957	1.205.610	1.170.657	1.170.687	1.165.945
Subtotaal	-933.896	-980.823	-981.829	-953.751	-955.368	-955.321
Dotaties	29.630	6.070	6.431	3.837	3.803	3.768
Onttrekkingen	60.263	27.841	8.711	6.504	4.527	4.001
Saldo	-964.529	-1.002.594	-984.109	-956.418	-956.092	-955.554
Saldi reserves	134.559	115.284	112.958	110.245	109.475	109.197
Saldi voorzieningen	21.867	20.958	20.338	19.665	19.278	18.917
Investerings	5.663	199	1.000	1.500	1.000	800

3 Stadsdelen

3.1 Inleiding

Hagenaars moeten meer betrokken en verbonden raken bij en met de buurt. De gemeente Den Haag doet dit op een aantal manieren; zo worden delen van het beleid op stadsdeelniveau uitgevoerd en zijn ook door burgers te beïnvloeden. De stadsdeelplannen zijn hiervan een goed voorbeeld. Die zijn voor de periode 2008-2011 in samenspraak met burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen tot stand gekomen.

	Budget
Stadsdelen algemeen	5.576.000
Loosduinen	6.693.898
Escamp	14.350.452
Segbroek	6.851.126
Scheveningen	6.963.787
Centrum	17.816.871
Laak	7.243.035
Haagse Hout	7.647.042
Leidschenveen-Ypenburg	7.353.628
Totaal	80.495.839

In 2010 wordt weer een activiteitenprogramma opgesteld samen met bewoners uit de stadsdelen. Op basis hiervan wordt het flexibel budget besteed. In 2010 gaat extra aandacht uit naar het initiëren van eigen initiatieven bij bewoners. In alle stadsdelen worden wijkshouwen uitgevoerd om de uitvoering zo veel mogelijk te richten op door burgers ervaren problemen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Interculturalisatie & diversiteit	46.000
	Apparaatskosten projectdirectie	1.068.000
	Burgerjaarsverslag	45.000
	Communicatie Deco	103.000
Veiligheid	Nachtpreventie / buurtinterventieteams	260.000
	Buurtbemiddeling	104.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	303.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	3.095.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	15.000
	Beheer groengebieden	415.000
	Gebruik openbare ruimte (ACON)	122.000
Totaal		5.576.000

3.2 Stadsdeel Loosduinen

Coördinerend portefeuillehouder: G. Ph. Huffnagel

Leefbaarheid

Het stimuleren van buurtbewoners om zelf ook een bijdrage te leveren aan het beheer en onderhoud van hun woonomgeving wordt voortgezet met de projecten 'Miljoen voor Groen', 'Gulden Klinker' en wijkleefbaarheidsprojecten. Hierop aansluitend wordt de handhaving op het gebied van kleine milieuovertredingen gecontinueerd. Aandachtspunten daarbij zijn handhaving van het hondenbeleid, tegengaan fietsen op de stoep en in de winkelcentra en het verkeerd dan wel op verkeerde tijden aanbieden van afvalzakken. Op basis van de 1^e tranche van de Nota Spelen in de stad wordt er in de Bosjes van Pex een bouwspeelplaats gerealiseerd.

Met een financiële bijdrage van de Provincie Zuid-Holland is in de loop van 2009 voor het bedrijventerrein ZKD (Zichtenburg, Kerketuinen, Dekkershoek) een kwaliteitsimpuls ontwikkeld, waarbij enkele knelpuntlocaties in de openbare ruimte worden opgeknapt. In de loop van 2010 worden de eerste verbeterde locaties opgeleverd. In het najaar 2009 is in het kader van het project 'Zwakke Schakels' door Rijkswaterstaat begonnen met het uitvoeren van de zandsuppletie voor Kijkduin. Na gereedkomen hiervan wordt bezien of het strand voor het Deltaplein kan worden ingericht als zomerboulevard.

Welzijn

In het kader van Welzijn in de Wijk zijn door het stadsdeel voor de vijf gemeentelijke wijken in Loosduinen wijkperspectieven met wijkambities opgesteld op basis waarvan wijkprogramma's voor de periode 2010 – 2013 worden opgesteld.

Jeugd

Tussen de gemeente en de gezamenlijke welzijnsorganisaties is overeenstemming bereikt over een door de gezamenlijke welzijnsorganisaties uit te voeren plan van aanpak "Zichtbaar Jongerenwerk 2009/2010". De acties uit dit plan worden in 2010 uitgevoerd en geïmplementeerd.

Voor het tegengaan van overlast door jongeren in de openbare ruimte wordt de samenwerking tussen Stichting Boog, politie en jongerenwerk van Stichting VÓÓR ook in 2010 voortgezet en worden individuele jongeren intensief persoonlijk begeleid. Voorts worden jongeren actief benaderd en toegeleid naar welzijnsactiviteiten van de Decentrale Welzijns Organisatie (DWO).

Burgerschap

In Loosduinen gaat extra aandacht uit naar het overbruggen van de kloof tussen jong en oud en het stimuleren van burgers om verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen leefomgeving. Bij de ondersteuning van, met name grootschalige, burgerinitiatieven spelen welzijnsinstellingen een rol. Het Fonds Burgerschap zal hierbij onder de aandacht gebracht worden.

Cultuur

In het kader van wijkcultuur wordt, in samenwerking met de bibliotheek Loosduinen, het cultureel potentieel in Loosduinen ook in 2010 gestimuleerd tot het nemen van initiatieven.

Bewoners worden ondersteund bij het ontwikkelen van kleinschalige culturele activiteiten en het indienen van aanvragen voor een subsidie voor Wijkcultuur. Daarnaast worden waar mogelijk verbindingen tot stand gebracht met reguliere culturele voorzieningen.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveauverdeling beeldbestek vegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	154.000
	Initiatievenbudget	29.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	37.000
	Apparaatskosten	21.000
	Commissie Loosduinen	71.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	73.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	90.000
	Uitvoerend jongerenwerk	531.554
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	5.457
	Apparaatskosten	73.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	171.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	36.000
	Beheer groengebieden	1.494.000
	Straatreiniging	101.000
	Gebruik openbare ruimte	-72.000
	Recreatieve voorzieningen	32.000
	Ongediertebestrijding	35.000
	Wijkleefbaarheid	85.000
	Apparaatskosten	826.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	296.709
	Wijkbussen	32.736
	Algemeen maatschappelijk werk	439.251
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	58.837
	Club & buurthuiswerk	1.735.573
	Incidentele welzijnsactiviteiten	11.119
	Subsidiëring bewonersorganisaties	140.848
	Ondersteuning bewonersorganisaties	97.814
	Apparaatskosten	73.000
Totaal		6.693.898

3.3 Stadsdeel Escamp

Coördinerend portefeuillehouder: R. T. S. Baldewsingh

Leefbaarheid

In 2010 wordt het plaatsen van ORAC's (ondergrondse restafvalcontainers) voortgezet. Met een uitgebreid communicatieplan worden de bewoners over de plannen geïnformeerd en wordt voorlichting gegeven hoe de bewoners zo effectief mogelijk met deze voorzieningen om kunnen gaan. Daarnaast komt het nieuwe stadskantoor aan de Leyweg in de afrondingsfase, zodat het gebouw in het eerste kwartaal van 2011 in gebruik kan worden genomen. In de tweede helft van 2010 wordt ook begonnen met de herinrichting van de openbare ruimte rond het stadskantoor.

Voor het Zuiderpark wordt een visie opgesteld voor de lange termijn. Het park wordt door alle bevolkingsgroepen uit Den Haag en omstreken intensief gebruikt. Dit is op zich goed maar het vraagt ook om specifieke voorzieningen, zoals toiletten. Nu nog worden er in het zomerseizoen tijdelijke toiletten geplaatst. Helaas zijn deze toiletten vaak het doelwit van vandalisme.

Welzijn

In 2010 gaat het welzijnswerk zich onder meer richten op het verkleinen van de kloof tussen jong en oud. Hiertoe wordt door de welzijnsorganisatie in samenwerking met andere partners het project Dialoog Jong en Oud ingezet. Getracht wordt om de moeilijk bereikbare groepen ouderen en jongeren te bereiken en de partijen met elkaar te verbinden teneinde het wederzijdse begrip te vergroten. Tevens gaat de aandacht van het welzijnswerk uit naar achterblijvende, geïsoleerde groepen. Het gaat hier niet alleen om eenzame geïsoleerde ouderen maar ook om groepen vrouwen en meisjes die onvoldoende zelfredzaam zijn. Voor die laatste groep wordt in 2010 gewerkt aan het ontwikkelen van een vrouwen netwerk.

In Escamp blijft de aandacht uitgaan naar het bestrijden van jongerenoverlast. Inmiddels is er sprake van een structurele aanpak waarbij de projectleider jongerenoverlast de samenwerkende partners (politie, Jongerenwerk, MJT, JIT, woningcorporaties en stichting Boog) verbindt. Daarnaast wordt het Mobiel Jongeren Team verder uitgebreid en zal in alle wijken van Escamp een Jongeren Preventie Team zijn opgericht. Doel is dat de JPT's in samenwerking met het jongerenwerk meer activiteiten (voor en door jongeren) bedenken en organiseren.

Burgerschap

Het vergroten van de betrokkenheid van bewoners bij hun wijk of buurt en buurtbewoners staat centraal. Bewoners met een bijzondere passie, hobby of talent wordt gevraagd dit te delen met andere bewoners door openstelling van hun huis. Ook is er aandacht voor de verhoudingen tussen allochtone en autochtone bewoners van Escamp. Er is een groep oudere bewoners die moeite heeft met de veranderingen die zij in hun wijk ervaren. Het project Veranderend Escamp wil deze groep ouderen prikkelen om in een veilige omgeving openlijk te praten over hun gedachten, angsten, ervaringen en (voor)oordelen met betrekking tot hun wijk.

Cultuur

Door heel Escamp rijdt deze zomer de cultuurtrein. Er wordt een reeks van culturele bijeenkomsten georganiseerd waarbij bewoners met verschillende achtergronden en interesses elkaar gaan ontmoeten rondom het thema cultuur.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving;
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveaupercentage beeldbestek wegen en
24. Aantal mensen met een beperking dat zelfstandig woont afgezet tegen aantal mensen met een beperking dat intramuraal woont.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	361.000
	Initiatievenbudget	66.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	38.000
	Apparaatskosten	18.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	178.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	196.000
	Uitvoerend jongerenwerk	1.819.064
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	22.293
	Apparaatskosten	159.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	307.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	48.000
	Beheer groengebieden	2.126.000
	Straatreiniging	57.000
	Gebruik openbare ruimte	-181.000
	Recreatieve voorzieningen	29.000
	Ongediertebestrijding	49.000
	Wijkleefbaarheid	110.000
	Apparaatskosten	1.238.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	837.824
	Wijkbussen	65.473
	Algemeen maatschappelijk werk	1.427.894
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	125.070
	Club & buurthuiswerk	3.781.326
	Incidentele welzijnsactiviteiten	33.357
	Subsidiëring bewonersorganisaties	700.689
	Ondersteuning bewonersorganisaties	528.462
	Apparaatskosten	195.000
Totaal		14.350.452

3.4 Stadsdeel Segbroek

Coördinerend portefeuillehouder: Mw M. Bolle

Welzijn

In 2010 is het armoedeproject “Segbroek maakt werk van armoede” structureel in de wijken ingebed. De aanpak wordt gerealiseerd door de inzet van intermediairs, die door het contact met inwoners van Segbroek armoede en sociaal isolement bespreekbaar maken. Ook komt er een aanpak van overlastgevende jeugd. Het doel is om de hangjeugd vroegtijdig naar zinvolle vrijetijdsbesteding, school of werk toe te leiden. Hiertoe worden samen met jongeren activiteiten in club- en buurthuizen en op sport- en spellocaties georganiseerd.

Voor multiprobleemgezinnen in de Heesterbuurt is er een buurtaanpak (achter de voordeur-methodiek). Deze werkwijze wordt verder uitgerold naar het Valkenboskwartier.

Een groeiend aantal ouders ondervindt moeilijkheden in de opvoeding van hun kinderen. Basisscholen constateren een vermindering van basale sociale vaardigheden of zien dat meer ouders moeite hebben met het stellen van grenzen. In 2010 wordt stevig ingezet op preventieve opvoedingsondersteuning (aanreiken van opvoedingsvaardigheden voor de ouders).

Burgerschap

Het aankomende jaar willen we Midden- en Oost-Europeanen meer betrekken bij hun woonomgeving en toeleiden naar inburgering. Vooral de Poolse gemeenschap is in Segbroek goed vertegenwoordigd. Een aantal van hen vestigt zich permanent. Zowel ouders als leerplichtige kinderen lopen het risico de aansluiting met de Nederlandse samenleving te missen.

Cultuur

Ook in 2010 richt cultuur zich vooral op buurtgerichte, kleinschalige en voor alle bewoners toegankelijke initiatieven. In 2010 vinden er verschillende toneelvoorstellingen plaats. De Bloemenbuurt organiseert een gedichtenfestival en in mei zal de Weimarkt, met culturele activiteiten voor jong en oud, opnieuw plaatsvinden.

Leefbaarheid

Op het gebied van de handhaving is er extra aandacht zijn voor de aanpak van hondenpoepoverlast en fietswrakken. Ook worden de glas- en papierbakken intensiever gecontroleerd.

Vergroening van het stadsdeel heeft de aandacht. Gekeken wordt waar bomen in boomloze straten geplaatst kunnen worden. In 2010 wordt bovendien een start gemaakt met de vergroening van de Verademing in het kader van het Masterplan lijn 11. De speelplek op het Koningsplein wordt uitgebreid en de speelplek en het groen op de Copernicuslaan worden heringericht.

In 2010 vinden een groot aantal herinrichtingen plaats, te weten de rioolvervanging en herinrichting van de Jasmijnwijk, de Vogelwijk fase 2 en de herinrichting van de Valkenboslaan. Aansluitend op de herinrichting van de Vogelwijk vindt groot onderhoud van verkeersborden plaats.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraag van de stad: niveauperdeling beeldbestek wegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	258.000
	Initiatievenbudget	52.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	38.000
	Apparaatskosten	20.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	110.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	76.000
	Uitvoerend jongerenwerk	692.421
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	7.001
	Apparaatskosten	110.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	116.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	36.000
	Beheer groengebieden	854.000
	Straatreiniging	45.000
	Gebruik openbare ruimte	-84.000
	Ongediertebestrijding	11.000
	Wijkleefbaarheid	105.000
	Apparaatskosten	662.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	322.697
	Wijkbussen	16.368
	Algemeen maatschappelijk werk	551.484
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	85.022
	Club- & buurthuiswerk	1.995.337
	Incidentele welzijnsactiviteiten	11.119
	Subsidiering bewonersorganisaties	332.697
	Ondersteuning bewonersorganisaties	301.980
	Apparaatskosten	111.000
Totaal		6.851.126

3.5 Stadsdeel Scheveningen

Coördinerend portefeuillehouder: H. Kool

Leefbaarheid

Het stadsdeel heeft actieve groenwerkgroepen op wijk en op buurtniveau. Dat leidt tot vele projectvoorstellen voor het Miljoen voor Groenproject. Ook individuele bewoners maken goed gebruik van de regeling. Bewoners worden ook gestimuleerd om zelf bijdragen te leveren met de Gulden Klinker.

In 2010 werkt het stadsdeel mee aan het opstellen en in uitvoering brengen van een beheerplan voor het kuststrookgebied na voltooiing van de zandsuppletie en het realiseren van de (deel)plannen Moralis. In de zomermaanden worden bij warm weer op verzoek van bewoners verkeersregelaars ingezet bij parkeerlocaties ter bevordering van de doorstroom van het verkeer bij de Nieuwe Parklaan en de Zwolsestraat.

Handhaving

Belangrijke speerpunten in 2010 voor de handhaving zijn: handhaving van het hondenbeleid, het op verkeerde tijdstippen aanbieden van afval en het illegaal plaatsen van afval naast papierbakken en ondergrondse bakken. Dit zijn nog steeds grote ergernissen van bewoners en ondernemers.

Welzijn

In het kader van Welzijn in de wijk zijn door het stadsdeel samen met bewoners en organisaties acht wijkperspectieven opgesteld. Op basis daarvan stellen de welzijnsorganisaties wijkprogramma's op. Het project Werken Aan de Stad (WADS) in Duindorp wordt in 2010 voortgezet ter bevordering van de sociale cohesie. Versterking van het jongerenwerk blijft daarbij een belangrijk aandachtspunt, als ook het betrekken van bewoners bij het (sociale) leefklimaat door straatcampagnes en controle op het naleven van regels. Projecten ten behoeve van de sociale kwaliteit in de Kompasbuurt worden in 2010 voortgezet en uitgebreid. Veel nadruk zal liggen op problemen achter de voordeur.

Jeugd

Het casuïstiek netwerk dat in 2009 is gestart in samenwerking met de politie en partners gericht op zorg en begeleiding van jongeren, is een succes. Doel is jongeren te begeleiden naar een traject gericht op werk, scholing en zorg en te voorkomen dat zij afglijden naar de criminaliteit. Dit netwerk wordt in 2010 in samenwerking met het Veiligheidshuis voortgezet.

In het voorjaar en zomer wordt bij warm weer het Mobiel Jongerenteam ingezet op de boulevard ter voorkoming van overlast van groepen jongeren.

Ouderen

In Noordelijk Scheveningen, Duttendel en Wittebrug is een enquête gehouden onder ouderen met vragen over hun participatie en zorgbehoeften. In samenwerking met de bewonersorganisaties en welzijns- en zorgpartners wordt in 2010 verder uitwerking gegeven aan acties als gevolg van de uitkomsten van de enquête die onder ouderen is gehouden rond de participatie- en zorgbehoeften.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveaupercentage van de stad: niveaupercentage beeldbestek vegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	258.000
	Initiatievenbudget	33.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	37.000
	Apparaatskosten	24.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	81.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	79.000
	Uitvoerend jongerenwerk	893.571
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	10.630
	Apparaatskosten	82.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	179.000
	Centraal budget plaskruizen	93.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	47.000
	Beheer groengebieden	963.000
	Straatreiniging	75.000
	Gebruik openbare ruimte	-269.000
	Recreatieve voorzieningen	32.000
	Ongediertebestrijding	8.000
	Wijkleefbaarheid	87.000
	Apparaatskosten	916.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	358.909
	Wijkbussen	49.104
	Algemeen maatschappelijk werk	419.857
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	28.546
	Club- & buurthuiswerk	2.060.214
	Incidentele welzijnsactiviteiten	11.119
	Subsidiering bewonersorganisaties	212.023
	Ondersteuning bewonersorganisaties	97.814
Apparaatskosten	82.000	
Totaal		6.963.787

3.6 Stadsdeel Centrum

Coördinerend portefeuillehouder: B. van Alphen

Leefbaarheid

De pleinenaanpak in het stadsdeel gaat onverminderd voort. Naarmate de uitrol van “Den Haag Schoon” vordert, neemt de kwaliteit van de openbare ruimte weliswaar toe, maar is het gewenste niveau nog niet overal bereikt. Veel aandacht wordt besteed aan vergroening van het stadsdeel. Dat is niet eenvoudig, want voornamelijk in de binnenstad is er sprake van een ondergrondse wirwar van kabels en leidingen, waarvan de ligging zelden volledig gedocumenteerd is. Dat maakt het moeilijk gebruik te maken van bomen, want wortels verdragen zich niet met kabels en leidingen. Vandaar dat er op meerdere plaatsen bloembakken worden toegepast – ook mooi, maar dan slechts voor een deel van het jaar.

Welzijn

In het centrum wordt op diverse plekken intensief aandacht besteed aan overlastgevende jongerengroepen. Deze overlast wordt op projectmatige wijze, in samenwerking met alle betrokken partners, aangepakt. Toch mag de aanpak zich niet beperken tot de aanpak van de problemen *met* jongeren – ook moet er aandacht zijn voor de problemen *van* jongeren. Dat vergt een intensieve aanpak, en het welzijnsaanbod kan amper aan de vraag tegemoet komen. Streven is om in het kader van Welzijn in de Wijk het beschikbare aanbod zo op elkaar af te stemmen dat er zo min mogelijk gaten vallen, en dat de schaars beschikbare deskundigheid zo goed mogelijk wordt ingezet.

Bijzondere aandacht zal worden besteed aan het benutten van welzijnsaccommodaties. De indruk is dat het gebruik niet optimaal is, terwijl er wel veel vraag naar ruimte bestaat, vooral vanuit zelforganisaties. Deze doen een beroep op accommodatie, zonder een beroep op agogische begeleiding te willen doen. De welzijnsorganisaties zijn daar nog niet altijd op toegerust. Vraag en aanbod moeten hier beter bij elkaar worden gebracht.

Burgerschap

Het lukt slechts in wisselende mate nieuwe burgers te betrekken bij hun leefomgeving, maar waar dat lukt, zijn de inspanningen zeer de moeite waard. Op diverse plekken in Centrum hebben groepen jongeren te kennen gegeven zich in te willen zetten voor hun buurt. Het gaat daarbij in eerste aanleg vaak om kleine en kwetsbare initiatieven, maar met goede begeleiding vanuit het stadsdeel, welzijn en politie zijn daar levensvatbare projecten van te maken.

Aandacht is verder nodig voor enkele bewonersorganisaties waar versterking van de bestuurskracht gewenst is. Vooral de financiële functies (boekhouding, penningmeesterschap) zijn vaak uitermate kwetsbaar. Vanuit het stadsdeel worden daar ideeën voor ontwikkeld.

Cultuur

Het budget dat het stadsdeel ter beschikking staat voor wijkcultuur kan moeiteloos in veelvoud worden besteed. Daarbij geldt dat het niet altijd makkelijk af te wegen is welke cultuuruitingen binnen het Centrum een stedelijke ambitie hebben, en welke vooral wijkgericht zijn. Zo is een kleinschalig initiatief in de Schilderswijk, het Mama Verhalen Koor, inmiddels behoorlijk aan het groeien, en ontstijgt het daarmee de wijk.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveauperdeling beeldbestek wegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	361.000
	Initiatievenbudget	91.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	37.000
	Apparaatskosten	20.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	195.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	168.000
	Uitvoerend jongerenwerk	1.440.225
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	165.519
	Apparaatskosten	195.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	672.000
	Regeringsstad Den Haag	313.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	46.000
	Beheer groengebieden	1.524.000
	Wijkleefbaarheid	102.000
	Straatreiniging	118.000
	Gebruik openbare ruimte	-395.000
	Ongediertebestrijding	15.000
	Apparaatskosten	1.349.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	489.138
	Wijkbussen	65.473
	Algemeen maatschappelijk werk	1.963.956
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	347.629
	Club- & buurthuiswerk	6.967.796
	Incidentele welzijnsactiviteiten	33.357
	Subsidiering bewonersorganisaties	840.601
	Ondersteuning bewonersorganisaties	582.177
	Apparaatskosten	195.000
Financiën	Reclameopbrengsten	-100.000
Totaal		17.816.871

3.7 Stadsdeel Laak

Coördinerend portefeuillehouder: P. Smit

Leefbaarheid

In delen van Laak staat de leefbaarheid onder druk. Samen met bewoners(organisaties), verenigingen en partners (Vestia, Staedion, politie) wordt dit integraal en projectmatig aangepakt, onder andere door middel van leefbaarheidsconvenanten. De aanpak van overlast van zwerfvuil, hondenpoep en fout geparkeerde auto's krijgt in 2010 bijzondere aandacht. Handhaving in de avonduren en het weekend is daarbij van belang. Samen met de ondernemers in Binckhorst en Laakhavens wordt de leefbaarheid in deze gebieden aangepakt. De maatregelen in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) worden geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Welzijn

In nauwe samenwerking met bewoners en verscheidene instanties in Laak zijn vijf wijkperspectieven opgesteld voor respectievelijk Spoorwijk, Laak Centraal, Laak Noord, Laakhavens en Schipperskwartier. Door Mooi Laak (HWO) en stichting Boog wordt op basis daarvan een aanbod opgesteld dat aansluit bij de behoeften in de wijken. De aanpak van eenzaamheid onder ouderen is een speerpunt voor 2010.

Jongerenoverlast in Spoorwijk, Laak Noord en Schipperskwartier vormt een belangrijk aandachtspunt voor 2010. Jongeren worden gestimuleerd een positieve bijdrage te leveren aan zichzelf (werken en/of opleiding) en de wijk waarin zij wonen. Tegen onaangepast gedrag wordt strikt opgetreden. Politie, stadsdeelkantoor en welzijnswerk werken daarbij nauw met elkaar samen.

Bewonersbetrokkenheid wordt langs verschillende wegen bevorderd. Voor de bewonersorganisaties en sociaal culturele verenigingen is het betrekken van de vele culturen die Laak rijk is bij hun activiteiten een prioriteit.

Burgerschap

Bij burgerschap gaat het om de actieve betrokkenheid van bewoners bij hun buurt en straat in termen van ontmoeting, verbinding, dialoog en samenwerking. Jongeren en bewoners uit Midden- en Oost Europa krijgen daarbij extra aandacht. De pilot betreffende het burgerschapspanel in Spoorwijk wordt geëvalueerd en desgewenst breder ingezet in Laak.

Cultuur

Bewoners worden gestimuleerd en ondersteund bij het organiseren van kleinschalige culturele activiteiten in de buurt of straat. In 2010 wordt daarbij de verbinding gezocht met bestaande culturele voorzieningen (theater Pierrot, bibliotheek).

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveauverdeling beeldbestek wegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	258.000
	Initiatievenbudget	48.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	37.000
	Apparaatskosten	21.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	114.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	47.000
	Uitvoerend jongerenwerk	629.305
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	86.041
	Apparaatskosten	114.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	97.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	28.000
	Beheer groengebieden	651.000
	Straatreiniging	46.000
	Gebruik openbare ruimte	-94.000
	Ongediertebestrijding	9.000
	Wijkleefbaarheid	61.000
	Apparaatskosten	674.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	277.808
	Wijkbussen	16.368
	Algemeen maatschappelijk werk	583.477
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	60.327
	Club- & buurthuiswerk	2.808.645
	Incidentele welzijnsactiviteiten	22.238
	Subsidiering bewonersorganisaties	288.825
	Ondersteuning bewonersorganisaties	229.001
	Apparaatskosten	115.000
Totaal		7.243.035

3.8 Stadsdeel Haagse Hout

Stadsdeelwethouder: M. Norder

Leefbaarheid

Het succesvolle project 'Straat voor de mens' wordt gecontinueerd. Tijdens interactieve bewonersavonden worden twee buurten uitgenodigd medeverantwoordelijk te zijn voor de woonomgeving om zo de leefbaarheid te vergroten. Extra aandacht blijft nodig voor de handhaving van chaotisch gestalde (wees)fietsen in de stationsgebieden.

De groenvoorzieningen worden aantrekkelijker gemaakt onder andere in wijkpark De Horst en de Gerstkamp. De hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte van het Beatrixkwartier is bijna geheel afgerond. In het gebied rond Den Haag Nieuw Centraal zijn nog steeds volop bouwactiviteiten. De accenten liggen op het begeleiden van de bouwactiviteiten om de overlast te beperken en de bereikbaarheid te garanderen.

De in 2008 gestarte werkzaamheden ter vervanging van de rioleringen in Bezuidenhout-Midden worden in 2010 afgerond. In 2010 starten soortgelijke werkzaamheden in Bezuidenhout-Oost.

Plannen worden opgesteld voor rioolwerkzaamheden in de omgeving van de Carel van Bylandtlaan.

Bovenstaande plannen bieden de mogelijkheid de openbare ruimte op residentiekwaliteit in te richten.

Welzijn

Jongeren worden in samenwerking met politie, jongerenwerk en andere ketenpartners actief benaderd en toegeleid naar activiteiten, werk en scholing. Talentontwikkeling speelt hierbij een belangrijke rol. Aandacht voor de verbetering van de communicatie tussen ouderen en jongeren en het voorkomen en bestrijden van eenzaamheid onder ouderen. Maatschappelijke stages van scholieren worden hierbij nadrukkelijk betrokken.

Burgerschap

Vooraf Mariahoeve is aan het veranderen in een multiculturele wijk. Hier krijgt participatie van nieuwkomers in de wijk wederom extra aandacht.

Cultuur

Bewoners worden ondersteund bij het ontwikkelen van kleinschalige culturele activiteiten en het indienen van aanvragen voor een subsidie Wijkcultuur. Daarnaast worden waar mogelijk verbindingen tot stand gebracht met reguliere culturele voorzieningen.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveauperdeling beeldbestek vegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	154.000
	Initiatievenbudget	33.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	38.000
	Apparaatskosten	22.000
Veiligheid	Graffiti bestrijding (RIS 147706) en zwerfvuil	619.000
	Apparaatskosten	30.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	85.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	278.000
	Uitvoerend jongerenwerk	566.489
	Overig sociaal cultureel werk/ vakantieactiviteiten	9.584
	Apparaatskosten	86.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	413.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	36.000
	Beheer groengebieden	1.537.000
	Budget Iepziekte tbv alle stadsdelen	276.000
	Straatreiniging	365.000
	Gebruik openbare ruimte	-135.000
	Recreatieve voorzieningen	-223.000
	Ongediertebestrijding	42.000
	Wijkleefbaarheid	120.000
	Apparaatskosten	788.000
Maatschappelijke ondersteuning	Ouderenwerk	274.578
	Wijkbussen	32.736
	Algemeen maatschappelijk werk	223.877
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	23.128
	Club- & buurthuiswerk	1.486.169
	Incidentele welzijnsactiviteiten	11.119
	Subsidiering bewonersorganisaties	202.753
	Ondersteuning bewonersorganisaties	151.609
Apparaatskosten	86.000	
Totaal		7.647.042

3.9 Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Leefbaarheid

Het winkelcentrum Ypenburg heeft te maken met een aantal verschillende problemen die hun invloed hebben op de sfeer en het winkelklimaat. Er is sprake van meer dan gemiddelde leegstand en hinderlijk gedrag van jongeren. Bezoekers ervaren windhinder en vinden de uitstraling van het winkelcentrum te sober. Fysieke maatregelen worden getroffen om de windhinder en de sfeer aan te pakken.

Het stadsdeel heeft in verhouding tot andere stadsdelen veel hondenbezitters. Klachten over honden en hondenpoep blijven een punt van aandacht. Naast reiniging en handhaving op de plaatsen met de meeste klachten wordt in het kader van Den Haag Schoon ook ingezet op gedragsbeïnvloeding. Ook de vervuiling rondom ondergrondse containers blijft een punt van aandacht.

Welzijn

In Leidschenveen wordt begin 2010 het Centrum voor Gezondheid en Maatschappelijke Dienstverlening (CGM) geopend alwaar het welzijnswerk haar intrek zal nemen. Alle tijdelijke voorzieningen worden daarmee opgeheven. Met ingang van het jaar 2010 wordt 'Welzijn in de Wijk' in praktijk gebracht en zullen de welzijnsinstellingen stichting VOÛR en stichting BOOG vanuit de stadsdelen worden aangestuurd op de concreet te bereiken resultaten.

De integrale aanpak jongerenoverlast wordt voortgezet waaraan deze disciplines een belangrijke bijdrage leveren. De afgelopen jaren heeft deze integrale aanpak zich bewezen en wordt voortgezet in beide wijken. Extra aandacht wordt besteed aan de jongerenoverlast in de winkelcentra van het stadsdeel.

Burgerschap

Nog steeds vraagt de sociale samenhang in het stadsdeel de nodige aandacht. De inspanningen op het gebied van burgerschap zijn voornamelijk gericht op ontmoeting op straat- en buurtniveau. De buurtkamer in Leidschenveen is sinds 2009 een feit en wordt voortgezet zolang de bewoners de behoefte eraan hebben. In het kader van het fonds Burgerschap, straatfeestensubsidie en in het kader van de voucherregeling worden de mensen gestimuleerd om zelf activiteiten te organiseren om ofwel de sociale samenhang ofwel de leefomgeving te verbeteren.

Cultuur

De bewoners wordt de gelegenheid geboden om een subsidieaanvraag in te dienen voor het organiseren van een culturele activiteit voor de wijk. Zo wordt getracht de cultuurbeleving in het stadsdeel onder de bewoners te bevorderen.

Draagt bij aan topindicatoren:

1. Beoordeling gevoel van veiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel;
7. Percentage inwoners naar stadsdeel dat in de afgelopen maanden minimaal 1 culturele voorziening heeft bezocht;
9. Participatiegraad; percentage Hagenaars dat vrijwilligerswerk doet;
19. Oordeel inwoners over woonomgeving en
20. Schoonheidsgraad van de stad: niveauperdeling beeldbestek vegen.

Programma	Omschrijving	Budget
Bestuur/College	Flexibel budget	154.000
	Initiatievenbudget	30.000
	Vouchers bewonersinitiatieven	38.000
	Apparaatskosten	23.000
Cultuur	Cultuurprojecten voor de wijk	15.000
Burgerschap	Apparaatskosten	116.000
Jeugd	Speelvoorzieningen	158.000
	Uitvoerend jongerenwerk	178.433
	Apparaatskosten	117.000
Leefbaarheid	Onderhoud straten, wegen, pleinen	348.000
	Aanleg straten, wegen, pleinen	28.000
	Beheer groengebieden	2.188.000
	Straatreiniging	50.000
	Gebruik openbare ruimte	5.000
	Ongedierbestrijding	6.000
	Wijkleefbaarheid	82.000
	Apparaatskosten	800.000
Maatschappelijke ondersteuning	Algemeen maatschappelijk werk	321.123
	Sociaal cultureel vrijwilligerswerk	5.000
	Club- & buurthuiswerk	2.346.192
	Incidentele welzijnsactiviteiten	22.238
	Subsidiering bewonersorganisaties	107.828
	Ondersteuning bewonersorganisaties	97.814
	Apparaatskosten	117.000
Totaal		7.353.628

4 Bedrijfsvoering

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

Dit hoofdstuk behandelt de bedrijfsvoering van de gemeentelijke organisatie. In de programma's staat 'excellente dienstverlening' aan de Hagenaars centraal. De kwaliteit van de dienstverlening wordt vooral bepaald door de bedrijfsvoering. Die moet transparant, rechtmatig, doelmatig, doeltreffend en klantgericht zijn. Deze paragraaf behandelt: personeelsbeleid, organisatiebeleid, informatiebeleid, juridische zaken, onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid en de huisvesting van de gemeentelijke diensten.

4.1 Personeelsbeleid

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

Het vaste personeel kost in 2010 circa €435 miljoen (bruto salarissen en sociale lasten); dat is ruim €29 miljoen meer dan in 2009. Deze stijging hangt samen met een evenredige toename van de formatieve bezetting. Deze kosten worden verantwoord in de diverse beleidsprogramma's.

Gegevens personeel *	Realisatie 2008	Begroting 2009	Begroting 2010
Personeelskosten	387.295	405.883	435.288
Formatieve bezetting (fte)	7024	7012	7283

* Een gespecificeerd overzicht per dienst staat in bijlage 2. De personeelsgegevens zijn exclusief de Brandweer i.v.m. de Regionalisering Brandweer Haaglanden per 1 januari 2010.

De basis voor het personeelsbeleid in de jaren 2006-2010 is de strategienota 'Ambitie voor Den Haag'. Die kent vier deelprogramma's. Het doel is dat de gemeente beschikt over goed personeel. Daarvoor moet de gemeente een goede werkgever zijn die beschikt over goed management. Een andere basisvoorwaarde is een efficiënte bedrijfsvoering in de personeel- en organisatiefunctie.

Goed personeel: klantgericht en langdurig inzetbaar

Klantgerichtheid

In 2009 is het programma Meedoen met Excellente Dienstverlening begonnen en per 1 januari 2010 wordt de Dienst Publieksservice opgericht. In het najaar start de nieuwe website voor de dienstverlening aan de burger. Hiermee voert de gemeente de klantgerichtheidsdoelstelling in het coalitieakkoord MeeDoen uit. Die verplicht de gemeente als een geheel te opereren en bewoners, bedrijven en bezoekers zoveel mogelijk direct 'aan de voorkant' te helpen.

Medewerkerbetrokkenheid

Het gemeentebrede betrokkenheidsonderzoek in 2008 leverde een gemiddeld rapportcijfer 6,5 op. De gemeente kan deze score verhogen door meer aandacht voor leiderschap, open en direct communiceren en het verbeteren van de loopbaanmogelijkheden. Dit worden net als in 2009 in 2010 de aandachtspunten. Verbeteringen hierin verstevigen ook de positie van de gemeente op de arbeidsmarkt.

Verzuimaanpak

In 2008 is het ziekteverzuim licht gestegen tot 4,84% (verzuim tot een jaar, 4,78% in 2007). Het streefcijfer 2010 (Verbaannorm) is 4,54%. In 2007 is reeds gestart met een nieuwe aanpak voor het omgaan met verzuim. Deze aanpak gaat in 2010 door.

Duurzaam inzetbaar personeel

De gemeente Den Haag wil haar personeel zo goed mogelijk inzetten, onder meer door te stimuleren dat medewerkers regelmatig veranderen van functie of werkomgeving. Om het personeel duurzaam inzetbaar te houden wordt ingezet op loopbaanbeleid, mobiliteitsbeleid, levensfasemanagement en gezondheidsbeleid.

Gecoördineerd stagebeleid

De gemeente heeft de doelstelling om 300 stageplaatsen op (V)MBO-niveau te creëren in 2008 al bereikt en wil die ook in 2010 handhaven. Daarnaast creëert de gemeente veel stagemogelijkheden voor HBO- en WO-studenten en werkstages.

Goed werkgeverschap: "alleen zo trek je goed personeel aan"

Arbeidsvoorwaarden

De gemeente streeft ernaar dat de arbeidsvoorwaarden goed bekend zijn bij (potentiële) ambtenaren en dat zij die aantrekkelijk vinden. Tot en met 31 december 2010 vinden er geen gedwongen ontslagen plaats. Den Haag volgt in 2010 zoveel mogelijk de afspraken die landelijk voor gemeenten worden gemaakt.

Diversiteit

De gemeente wil dat het eigen personeelsbestand een afspiegeling is van de beroepsbevolking van de stad Den Haag. Hiervoor hanteert de gemeente twee uitgangspunten: op niveau blijven waar het al gelukt is op een beroepsniveau een afspiegeling te bereiken en realistische streefcijfers in relatie tot het aantal jaarlijkse vacatures. In het beleidsakkoord is afgesproken het aandeel migranten en vrouwen in de hogere functies aan het eind van de collegeperiode te laten stijgen tot respectievelijk 21 en 43 procent. In topfuncties moet het aandeel vrouwen 25% en migranten dan 5% zijn. Elke dienst heeft in 2009 een actieplan diversiteit opgesteld. Op centraal niveau is een speciale aanpak voor de topfuncties.

Overigens is sinds 2005 de registratie van afkomst vrijwillig. Dit heeft tot gevolg dat cijfers nog slechts een beperkte waarde hebben. Diversiteit wordt daarmee lastiger meetbaar.

Outputkengetallen	Nulmeting 2005	2008	2010
Aandeel allochtonen in %	17,9	18.1	21
Aandeel vrouwen in %	42	42	43

Het College heeft ter uitvoering van de nota Diversiteit (rm 178, 2005) in 2008 streefcijfers bepaald voor 2010. Voor de bepaling van de afspiegeling wordt gebruik gemaakt van de cijfers van het CBS.

Goed management: 'inspirerend en motiverend leiding geven'

Leiderschap

Eind 2005 is het beleidsprogramma 'Ontwikkeling van loopbaanbeleid en leiderschap bij de gemeente Den Haag' vastgesteld. Dit programma loopt vier jaar en wil het aanwezige managementpotentieel beter benutten. In 2009/2010 wordt een nieuw programma opgesteld met een looptijd tot 2014.

4.2 Organisatiebeleid

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

Het organisatiebeleid van de gemeente wil de gemeentelijke organisatie zodanig inrichten dat deze haar maatschappelijke taken op een efficiënte, rechtmatige, doelmatige en klantgerichte manier kan verrichten. Dat is geen statisch proces. Ontwikkelingen in onder meer de maatschappelijke omgeving plaatsen de gemeente voortdurend voor nieuwe uitdagingen. De organisatie moet zich dus regelmatig aanpassen en nieuwe antwoorden vinden voor de veranderende eisen die aan haar worden gesteld.

Na jaren van relatieve rust staat de gemeente voor een aantal grote organisatorische uitdagingen. Sinds de invoering van het huidige sturingsmodel in 1990 is de maatschappelijke omgeving voor de gemeente steeds complexer geworden en zijn de taken uitgebreid. Daarbij wordt de gemeente met nadruk als eenheid aangesproken, niet alleen op het terrein van beleid, maar ook op het terrein van participatie en dienstverlening. Naast deze behoefte uit de omgeving opereert de gemeente zelf ook steeds vaker dienstoverstijgend. Beleidsvorming vraagt nu bijna altijd om gelijktijdige oriëntatie op samenhang met aangrenzende werkvelden, thematische programma's, bijzondere projecten, geografische aspecten en effecten op specifieke klantgroepen zoals bijvoorbeeld in de aanpak van de Krachtwijken en Internationale Stad. In antwoord hierop verandert de organisatie door bijvoorbeeld vorming van een Strategische eenheid op concerniveau en een Dienst Publieksservices als voorbereiding op een dienst Publiekzaken.

Ontwikkelingen voor 2010:

- Krachtiger afstemming in de (strategische) beleidsvoorbereiding, uitvoering en handhaving;
- Oprichting van een Dienst Publieksservices per 1 januari 2010;
- Ontwikkelen van organisatorische instrumenten om de eenheid naar buiten te bevorderen en excellente dienstverlening te kunnen realiseren;
- Standaardisatie in het personeelsbeheer;
- Verdere vormgeving van het Intern Diensten Centrum.

4.3 Informatiebeleid

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en E-overheid (NUP)

De gemeente heeft haar medewerking toegezegd aan het NUP. Volgens dit programma wordt er een aantal basisvoorzieningen in de ICT gerealiseerd. Bijvoorbeeld het gebruik van DigiD voor e-authenticatie en het inrichten van een stelsel van kernregistraties. Het plan van aanpak voor het opzetten van kernregistraties wordt geactualiseerd en komt in 2010 tot uitvoering. Dit project raakt de gegevenshuishouding van de hele gemeente.

Naast de basisvoorzieningen bevat het NUP een aantal voorbeeldprojecten waar gemeenten aan meedoen. Zo werkt de dienst SZW aan de invoering van het Digitaal klant dossier werk en inkomen (fase2). Op het terrein van de digitalisering van de WMO heeft de gemeente aangeboden om zijn ervaringen landelijk te delen. De projecten ter uitvoering van het NUP worden centraal binnen de gemeente gemonitord. Eind 2009 wordt de ICT-meerjarennota 2009-2012 vastgesteld. Deze nota is de leidraad voor de komende jaren voor het ICT-beleid van de gemeente.

Excellente Dienstverlening

Het programma Excellente Dienstverlening wordt ondersteund door de inzet van ICT-middelen. Dit is het uitgangspunt voor het werkprogramma ICT voor 2010 en verder. Door middel van gemeentebrede workshops wordt het draagvlak voor dit programma opgebouwd. Voorbeelden van acties in de komende periode:

- Mijn Haagse Zaken wordt verder geïmplementeerd. In de 3^e fase komt er een groot aantal producten bij. De status hiervan is in te zien via Mijn Den Haag. Daarnaast wordt ook gewerkt aan verdere koppeling aan het concernbrede document managementsysteem.
- Samen met het ICTU-programma 'Persoonlijke Internetpagina' wordt de koppeling van Mijn Haagse zaken aan Mijn Overheid gerealiseerd, zodat ook via Mijn Overheid de status is in te zien van Haagse producten.
- Een vooronderzoek is gestart naar het gebruik van de landelijke voorziening GBA-Verstrekkings (in beheer bij ministerie van BZK) om ook niet -aagse ingezetenen te laten profiteren van de Haagse elektronische dienstverlening.

De werkzaamheden voor het NUP en ter ondersteuning van excellente dienstverlening vormen in feite een samenhangend programma met als doel om de gemeente in 2015 te kunnen positioneren als hét loket van de overheid voor bewoners, bedrijven en instellingen.

ICT in de stad

De algehele vernieuwing van het webportal Denhaag.nl zal ook in 2010 nog aandacht vragen. Nadat de eerste oplevering heeft plaatsgevonden zal in fasen worden gewerkt aan de verdere verbetering en uitbreiding van de informatievoorziening. Een deel van Residentienet.nl gaat over naar het nieuwe Stadsportal. De overige deelnemers aan Residentienet.nl die geen plaats krijgen in het Stadsportal komen in een afbouwtraject. Hierdoor houdt Residentie.net op te bestaan. Denhaag.nl is dan dé toegangspoort voor informatie van en over de stad. Daarnaast levert de gemeente een financiële bijdrage aan ICT-evenementen en stimuleert zij het maatschappelijk gebruik van ICT. Ook wordt de uitrol van breedband (FTTH) onderzocht.

ICT governance

Door de ambitieuze aanpak van ICT in de afgelopen jaren loopt er een grote hoeveelheid projecten en programma's op ICT-gebied. De onderlinge afhankelijkheid noodzaakt tot coördinatie van deze inspanningen. Daarnaast is er een groeiende behoefte om "in control" te zijn en te blijven. De sturingsvragen zijn onderzocht en de aanbevelingen worden in 2010 omgezet in praktijk. In navolging van andere gemeenten wordt de rol van Chief Information Officer ingesteld. De investeringen in ICT en de exploitatiekosten die hieruit voortvloeien zullen in

samenhang met elkaar worden gepland en verdeeld. Er komt een IT-Board die op hoog ambtelijk niveau beslissingen kan nemen die meerdere diensten raken. Deze IT-Board overziet ook de planning en de realisatie van projecten en programma's.

Het Shared Servicecentrum Automatisering (SSA) zal zich in 2010 verder ontwikkelen. Het niveau van de dienstverlening wordt in overeenstemming gebracht met de eisen die de interne klanten stellen. Daarnaast voert het SSA een breed moderniseringsprogramma uit. Dit betreft niet alleen de computers en netwerken, maar voorziet ook in versterking van de kennis en verbetering van procedures. Doel is een robuuste en veilige infrastructuur waar de gebruikers op kunnen rekenen.

4.4 Juridische Zaken

Coördinerend portefeuillehouder: J.J. van Aartsen / R.S. Baldewsingh

De gemeente blijft zich inspannen om de juridische kwaliteit van het gemeentelijk handelen te waarborgen. Ook allerlei externe ontwikkelingen hebben daar invloed op. De volgende onderwerpen krijgen in 2010 extra aandacht:

Europees recht (Dienstenrichtlijn en Dienstenwet)

In 2010 zal de Dienstenwet (de nationale uitwerking van de Europese Dienstenrichtlijn) in werking zijn getreden en zal de gemeente met de gevolgen ervan geconfronteerd worden. De Dienstenrichtlijn verplicht tot kennisgeving aan de Europese Commissie van nieuwe of gewijzigde gemeentelijke regelgeving. In 2009 heeft deze notificatie plaatsgevonden voor bestaande regelgeving en heeft de gemeente zich voorbereid op de notificatie van nieuwe regelgeving vanaf 2010. De Dienstenwet regelt onder meer dat vergunningen van rechtswege worden verleend, als niet tijdig op een aanvraag wordt besloten (de *lex silencio positivo*). Voor huidige vergunningstelsels moet de gemeente vóór 28 december 2009 aangegeven hebben of zij onder de *lex silencio positivo* vallen. Voor de stelsels die er wél onder vallen zal de gemeente in 2010 extra aandacht geven aan tijdige afdoening van aanvragen en rekening houden met van rechtswege verleende vergunningen. Vanaf 2010 wordt de toepasselijkheid van de *lex silencio positivo* bij elke nieuwe regelgeving beoordeeld.

Aanbestedingswet

Ook de nationale aanbestedingswetgeving is een uitvloeisel van Europees recht. Nadat een eerder wetsvoorstel door de Eerste Kamer is verworpen is de verwachting dat voor het eind van de kabinetsperiode (eind 2010) de nieuwe Aanbestedingswet in werking treedt. De gemeente heeft in G4-verband haar inbreng gegeven bij de consultatie betreffende het concept wetsvoorstel. De gemeente onderzoekt de consequenties van het wetsvoorstel voor de gemeentelijke aanbestedingsrichtlijn en de aanbestedingspraktijk.

Gemeentelijke regelgeving

Deregulering is een belangrijk onderdeel van excellente dienstverlening aan burgers en bedrijven. De verschillende al lopende acties om gemeentelijke regels beter en soberder te maken, gaan in 2010 door. Het gaat er mede om de administratieve lasten voor bedrijfsleven en burgers te verminderen. Na de eerste fase van het daartoe gestarte project Red Tape en de besluitvorming daarover in 2008-2009 zal in 2010 de uitwerking van de tweede fase plaatsvinden. De voorstellen zijn divers. Sommige gemeentelijke voorschriften kunnen geheel afgeschaft worden, andere vereenvoudigd door een vergunning om te zetten in een meldingsstelsel, door de procedures te vereenvoudigen of door digitale afhandeling mogelijk te maken. Vanuit juridisch perspectief wordt met name de kwaliteit van de regelgeving in het oog gehouden, bijvoorbeeld of de regels niet te zwaar zijn in verhouding tot het doel ervan en of ze goed te handhaven zijn.

Bezwarenbehandeling

Het proces van bezwarenbehandeling wordt verder verbeterd. Ook dit is onderdeel van het gemeentelijk streven naar excellente dienstverlening. In Den Haag kunnen bezwaarschriften inmiddels elektronisch worden ingediend en kan, voor zover in behandeling bij de Adviescommissie bezwaarschriften, de voortgang ervan elektronisch worden gevolgd. In 2010 wil de gemeente 90% van de bezwaren binnen de wettelijke termijn afhandelen. Nadere procedureafspraken en verdere digitalisering kunnen de doorlooptijd van de bezwarenbehandeling verder verkorten. De gemeente onderzoekt bovendien mogelijkheden tot alternatieve geschillenbeslechting. In 2010 zullen de resultaten van een experiment op het gebied van premediation worden omgezet in een verdere uitbouw van die werkwijze, waarbij mensen die bezwaar maken tegen een besluit telefonisch worden benaderd om te bezien of het probleem kan worden opgelost zonder formele bezwarenbehandeling.

Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen

De Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen treedt uiterlijk op 1 oktober 2009 in werking, zonder dat er sprake zal zijn van een overgangstermijn. De wet regelt een dwangsom en rechtstreeks beroep op de rechter indien een bestuursorgaan niet binnen de wettelijk voorgeschreven termijn beslist. De wet heeft uiteraard slechts betekenis voor de besluiten die niet onder de eerder genoemde *lex silencio positivo* vallen. De gemeente heeft haar doorlooptijden geïnventariseerd en er worden, ook nog in 2010, maatregelen getroffen om het risico op termijnoverschrijdingen te verkleinen. Desondanks zal de gemeente rekening moeten houden met het betalen van dwangsommen en een toename van het aantal gerechtelijke procedures.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De inwerkingtreding van deze wet is voorzien op 1 januari 2010 en heeft vanaf dat moment grote gevolgen voor de gemeente. Het doel van de Wabo is het verminderen van administratieve lasten en het verbeteren van de dienstverlening door de overheid aan burgers en ondernemers door de invoering van één integrale (omgevings)vergunning die van toepassing is op de sloop, bouw, aanleg, oprichting en het gebruik van een fysiek object, gekenmerkt door hun plaatsgebonden karakter en hun invloed op de fysieke leefomgeving. De invoering van de wet is binnen de gemeente intensief voorbereid, zodat de gemeente klaar is voor de gevolgen in 2010 voor de wijze van vergunningverlening en voor de handhaving.

Vierde tranche Algemene wet bestuursrecht (Awb)

De beoogde inwerkingtreding van deze aanvulling op de Awb is per 1 juli 2009. De belangrijkste onderwerpen van de vierde tranche Awb betreffen algemene regels voor betaling en inning van bestuursrechtelijke geldschulden en bestuurlijke handhaving (in het bijzonder de bestuurlijke boete). De vierde tranche Awb leidt tot aanpassing van verschillende bijzondere wetten en vereist ook aanpassing van allerlei gemeentelijke regelgeving en werkwijzen. Zo zal de nieuwe regelgeving leiden tot meer besluiten waartegen bezwaar en beroep mogelijk is. Verder zal de invoering van de bestuurlijke boete gevolgen hebben voor toezicht en handhaving; daartoe worden waar nodig procedures en werkwijzen aangepast.

4.5 Doelmatigheid en doeltreffendheid

Coördinerend portefeuillehouder: Mw. M. Bolle

Op grond van artikel 213a van de Gemeentewet doet het college periodiek onderzoek naar de doelmatigheid (efficiëntie) en doeltreffendheid (effectiviteit) van het eigen bestuur op het gebied van beleid en bedrijfsvoering. Beleidsonderzoek wordt gedaan in de vorm van een beleidsdoorlichting, zijnde een evaluatieonderzoek op het niveau van een algemene of operationele doelstelling van een beleidsprogramma. Daarbij wordt onder meer onderzocht wat de aanleiding was voor het beleid, wat de rol en motivering van de gemeente zijn, welke gemeentelijke doelstellingen er zijn, de ingezette instrumenten en de middelen die zijn ingezet. Beleidsdoorlichtingen zijn in 2008 ingesteld mede naar aanleiding van het advies van de raads werkgroep Kwaliteit Programmabegroting (mei 2008). De bedrijfsvoeringsonderzoeken worden al langere tijd in opdracht van het college uitgevoerd. Het onderzoeksprogramma 2010-2011 zal de raad in het najaar van 2009 worden aangeboden.

4.6 Huisvesting

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

De gemeente streeft naar een doelmatige huisvesting van de gemeentelijke diensten in de kantoorverzamelgebouwen. Deze taak is opgedragen aan het in 2008 opgerichte Intern Dienstencentrum.

Het IDC levert en beheert goede basisvoorzieningen waarbij het resultaat voor de gemeente als geheel telt. Het IDC wil een betrouwbare en deskundige dienstverlener zijn die meedenkt en continu verbetert en vernieuwt. In 2009 is de nieuwe organisatie ingericht en omvat naast stafafdelingen de clusters Huisvesting, Serviceplein, Diensten en Middelen, Automatisering en Personeel. In 2010 wordt het Kenniscentrum EOS aan het cluster Automatisering toegevoegd.

Meerjaren onderhoudsprogramma

Het Intern Dienstencentrum heeft voor alle in beheer zijnde panden meerjarenonderhoudsprogramma (MOP) opgesteld. Dit programma loopt tot en met 2012. Voor 2010 en volgende jaren zijn voor de realisering van het programma aanvullende middelen beschikbaar gesteld. In het kader van de "CO₂ neutrale gemeentelijke organisatie" worden gelijktijdig met de uitvoering van het MOP energiebesparende investeringen uitgevoerd.

Vereenvoudiging van de interne tariefstructuur

Met ingang van 2009 is de tariefstructuur voor het doorberekenen van huisvestings- en ICT-kosten aan de diensten vereenvoudigd. Kosten die eerder afzonderlijk gefactureerd werden, vormen nu een onderdeel van het basiswerkplektarief. Dit werkplektarief geldt voor alle kantoorverzamelgebouwen van de gemeente. De dienstverlening wordt vastgelegd in met alle diensten af te sluiten dienstverleningsovereenkomsten. Voor 2010 wordt ook voor alle overige panden een vereenvoudigde tariefstructuur doorgevoerd.

Stadskantoor Leyweg

In 2006 heeft de gemeenteraad besloten een nieuw stadskantoor aan de Leyweg te bouwen. Het stadskantoor zal behalve het stadsdeelkantoor een bibliotheekfiliaal en een kantoorverzamelgebouw omvatten ter vervanging van onder meer de bestaande gemeentelijke kantoorgebouwen aan de Loosduinseweg, de Thorbeckelaan en de Laan van NOI. De oplevering vindt naar verwachting begin 2011 plaats.

Shared Services Beheer

In het kader van Shared Services Beheer zijn de gebouwgebonden taken zoals het administratie-/contractbeheer van alle ambtelijke (kantoor) huisvesting en het eigendomsbeheer van deze panden overgedragen aan het IDC. Van deze panden is de technische staat met een 0-meting in kaart gebracht. De panden zijn opgenomen in het meerjarenonderhouds- en -investeringsplan van het IDC.

Ondergrondse energie opslag

Het Stadhuiscomplex maakt gebruik van een groot (ondergronds) energieopslagsysteem. Hiervoor wordt koude lucht in de winter opgeslagen voor koeling in de zomer (het omgekeerde gebeurt met warme lucht). De laatste jaren is echter het aantal langdurig warme zomers en relatief zachte winters toegenomen. Dit heeft zijn directe weerslag gehad op het functioneren van de bronnen. In 2008 is de koelinstallatie ter optimalisatie opnieuw ingeregeld. In 2009-2010 wordt het totale energieopslagsysteem aangepast aan hedendaagse eisen volgens een energiezuinig concept. Deze investeringen zijn onderdeel van het gemeentelijke CO2 reductieprogramma.

Shared Services Automatisering (SSA)

Het SSA moet groeien naar een organisatie waarin de dienstverlening wordt vormgegeven op basis van de behoeften van de diensten. De organisatie moet gestuurd kunnen worden op het aanbod en de kwaliteit. Op veranderingen in de vraag moet het SSA mee kunnen bewegen en de kosten en prestaties moeten meetbaar en transparant zijn. Om dit ambitieniveau te bereiken is een roadmap ontwikkeld waarin concrete invulling gegeven wordt aan de stappen die hiervoor gezet moeten worden. Extra tijd en middelen zullen besteed worden aan het stabiliseren van de infrastructuur van enkele gemeentelijke diensten.

4.7 Efficiency en bezuiniging

Coördinerend portefeuillehouders: G.Ph. Huffnagel/ Mw. M. Bolle

Bedrijfsvoering (bezuiniging)

Het beleidsakkoord Meedoen van dit college bevat een bezuiniging op de bedrijfsvoering. De taakstelling voor 2010 bedraagt € 18,4 miljoen. De afgelopen drie jaar is deze bezuiniging bereikt met (inhoudelijke) maatregelen in de bedrijfsvoering, met name: inkoop, minder bureaucratie, beperken ziekteverzuim en shared services. Deze bezuinigingen zijn doorgevoerd in de diverse beleidsprogramma's.

Externe inhuur (bezuiniging)

De raad heeft op 26 maart 2009 de motie rv35.2009/6 aangenomen waarin het college wordt verzocht om kostenbesparende maatregelen van € 4,5 miljoen door te voeren, om zo de gemeentebegroting gezond te houden. Deze efficiëncykorting zal worden gericht op externe inhuur van diensten.

'Oud voor nieuw' (efficiency)

Op 1 juli 2008 heeft het college van B&W besloten tot een "oud voor nieuw"-operatie. De mogelijkheden worden verkend van een door het volgend college te introduceren nieuw beleid en – gegeven de randvoorwaarde van budgettaire neutraliteit – het aangeven van beleid dat men bereid is daarvoor te offeren. Het gaat bij posterioriteiten om beleidsvoorstellen en géén voorstellen die betrekking hebben op apparaatlasten of voorstellen die een lastenverzwaring voor de burger inhouden.

4.8 Financieel beheer van gemeentebrede en dienstspecifieke processen

In haar rapport bij de jaarrekening 2008 heeft de rekeningencommissie aanbevolen de paragraaf bedrijfsvoering uit te breiden met een afzonderlijke passage met aandachtspunten inzake de belangrijkste gemeentebrede en dienstspecifieke processen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. Hieronder is een aanzet voor zo'n passage opgenomen. In latere jaren wordt deze paragraaf verder uitgewerkt en uitgediept.

Concernbrede processen	Dienstspecifieke processen
<ul style="list-style-type: none">• salarisproces• inkoopproces• betalingsproces• opbrengstenproces• subsidieproces	<ul style="list-style-type: none">• uitkeringenproces (SZW)• grondexploitatieproces (DSO)• infrastructurele werken en onderhoud (DSB)• aantrekken en uitzetten geldleningen (CTR)• gemeentefonds (Financiën)

Voor zover relevant worden de processen hieronder toegelicht.

Beheer en onderhoud concernbrede ICT

Voor de concernbrede ICT-systemen zijn de structurele beheer- en onderhoudskosten in beeld gebracht. Het betreft systemen voor een betere bedrijfsvoering (HRM, financiën, gebouwenbeheer, et cetera), maar ook ICT-systemen voor gemeentebrede primaire taken (kernregistraties, ICT-infrastructuur). De invoering van deze systemen is destijds voor het grootste deel bekostigd uit incidentele budgetten en reserves. De toenemende 'ICT-dichtheid' en afhankelijkheid heeft geleid tot een stijging van (structurele) lasten van beheer, onderhoud en reservering voor vervanging. Met ingang van de begroting 2010 is voor het beheer en onderhoud van deze systemen structureel €4,4 miljoen beschikbaar gesteld. Bij nieuwe ICT-projecten wordt sinds medio 2008 strak de hand gehouden aan het meeramen van dergelijke kosten in het projectvoorstel. De (administratieve) procedures terzake worden aangepast en de gemeentebrede ICT wordt een specifiek onderdeel binnen de planning&controlcyclus.

Subsidies

In 2009/2010 wordt de Haagse Kaderverordening Subsidies herzien. Doelstelling is om bij subsidieverlening rekening te kunnen houden met de Balkenende norm voor de beloning van de bestuurders van de gesubsidieerde instellingen.

Uitkeringsproces

Het uitkeringsproces is tot in detail beschreven in de administratieve organisatie en vertaald naar werkinstructies. Het uitkeringsproces is voorts verregaand geautomatiseerd. Ter waarborging van de rechtmatige uitvoering van het proces vinden er door de afdeling interne controle van de dienst SZW verbijzonderde interne controles naar de uitvoering van het uitkeringsproces plaats. Hierin worden onder meer hoogte, recht en duur van de verstrekte uitkeringen meegenomen. De verwachte toename van het aantal aanvragen in 2009/2010 en de daardoor toenemende druk op het proces is de komende periode een belangrijk aandachtspunt.

Grondexploitaties

Voor de grondexploitaties zijn het op orde krijgen van de projectdossiers – als onderdeel van het verbeterprogramma DOEN - een belangrijk aandachtspunt. Voor de grondexploitatie Binckhorst is een afzonderlijke projectcontroller aangesteld. Naar aanleiding van de doorlichting van het grondbedrijf in 2008 en de daaruit voortvloeiende adviezen van Atos Origen en de GAD is DSO nog bezig met de werving en organisatorische positionering van projectcontrollers voor andere (clusters van) projecten. In dit verband zullen ook nog aanpassingen volgen in het financieel beheer van projecten.

Salarisproces

Per 1 januari 2008 is het gemeentelijke shared service centrum op het gebied van de salaris- en personeelsadministratie actief. HR-Services doet voor de hele gemeente de personeels- en salarisadministratie. Er zijn aanloopproblemen geweest, en deze zijn grotendeels opgelost. De organisatie moet verder ingroeien in 2010.

Betalingsproces

In het kader van de kredietcrisis en klantgerichtheid streeft de gemeente Den Haag ernaar de betaaltermijn van facturen terug te brengen tot maximaal 30 dagen. Hiertoe wordt de betaaltermijnen in 2009 en 2010 specifiek gemonitord.

Aantrekken en uitzetten van geldleningen

De in 2010 uit te zetten middelen zullen voldoen aan de wettelijke richtlijnen, zoals die tot uitdrukking komen in de Wet fido 2009 en op basis daarvan in de Ministeriele 'Rgeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden', die begin 2009 door het Rijk, als gevolg van de bankencrisis in 2008, is aangescherpt. Gemeentelijke regelgeving is mede daardoor aangepast. Het Treasurystatuut 2009 en het Uitvoeringsbesluit Treasurybeheer 2009 worden in 2009 bestuurlijk behandeld en vastgesteld.

Inkoopproces

In 2009 is het Haagse aanbestedingspaspoort vastgesteld, waardoor bedrijven slechts één keer hun gegevens aan de gemeente hoeven te verstrekken in plaats van per aanbesteding. In 2010 wordt met dit instrument ervaring opgedaan.

Gemeentefonds

Een beperkt aantal medewerkers heeft voldoende kennis van het gemeentefonds om goede inschattingen over de ontwikkeling van het fonds te kunnen maken. Met de gemeente Groningen zijn wederzijdse afspraken gemaakt om in geval van nood een beroep te kunnen doen op elkaars deskundigen.

Programma DOEN

Het programma DOEN voor de verbetering van het financieel beheer van de dienst DSO is vergevorderd. Om de ingezette verbeteringen vast te houden en waar nodig verder uit te bouwen is het noodzakelijk tijdelijk extra administratieve medewerkers bij DSO aan te houden. Voor de jaren 2010 en 2011 is per jaar €0,65 mln beschikbaar gesteld.

Overige ontwikkelingen

Bijzondere aandachtspunten voor de kwaliteit van het financieelbeheer en de belangrijkste gemeentebrede processen zijn de oprichting van de Publieksdienst, verdere vorming van het IDC, de invoering van de WABO en de Wet dwangsommen. Door een goede projectorganisatie voor deze onderdelen beperken wij de aan veranderingen inherente risico's.

5 Paragrafen

5.1 Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten. Deze paragraaf geeft informatie over het beleid en de ontwikkeling van de tarieven van de lokale heffingen en bevat informatie over het kwijtscheldingsbeleid.

5.1.1 Beleid en ontwikkelingen lokale heffingen

Voor de leges, heffingen en tarieven voor 2010 heeft de raad op 26 maart 2009 de motie rv 35.2009/1 aangenomen om in verband met de huidige recessie geen trendmatige verhoging door te voeren. In de begroting 2010 zijn alle gemeentelijke tarieven, heffingen en leges daarom op het niveau 2009 gehouden. Uitzonderingen worden gemaakt voor de ozb en de rioolheffing .

In de begroting 2010-2013 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- Voor de OZB wordt éénmalig € 2,0 miljoen ingezet voor de verlaging van de OZB- tarieven woningen met 6 procent in 2010 (nadat het tarief budgettair neutraal is omgerekend in verband met de herwaardering). Voor het jaar 2010 gelden voor de aanslagen OZB de nieuwe, naar prijspeil 1 januari 2009, vastgestelde waarden van het onroerend zaken.
- De precario op woonboten wordt met hetzelfde percentage verlaagd als de OZB.
- Voor de niet-woningen wordt uitgegaan van een budgettair neutrale herwaardering.
- In het Gemeentelijk rioleringsplan (december 2005) is het uitgangspunt vastgesteld dat de werkvoorraad van het riool ten opzichte van 1 januari 2005 in de periode tot en met 2010 niet mag toenemen. Dit betekent dat in de planperiode (tot en met 2010) de baten verhoogd worden ten behoeve van de totale investering van € 28 miljoen. Voor het jaar 2010 komt dit neer op een tariefsverhoging van € 8,33 voor de eigenaar, conform hetgeen eerder is afgesproken.
- De tarieven hondenbelasting, binnenhavenbelasting en toeristenbelasting blijven als gevolg van de motie rv 35.2009/1 voor 2010 ongewijzigd.
- De tarieven begraafrechten, precariobelasting en gebruiksretributies, leges en de marktgelden blijven door de aangenomen motie rv 35.2009/1 voor 2010 ongewijzigd. De regering heeft het voornemen om met ingang van 1 januari 2010 de precariobelasting op leidingen af te schaffen. Dit betekent, dat met ingang van die datum er in Den Haag geen precariobelasting op leidingen meer geheven kan worden.
- De tarieven voor de bouwleges blijven in 2010 ongewijzigd. In 2010 zal een evenwicht gevonden moeten worden tussen apparaatskosten en inkomsten uit bouwleges. Vanaf 2011 zal rekening gehouden moeten worden met stijgende tarieven bouwleges.

5.1.2 Kwijtscheldingsbeleid

In het Beleidsakkoord 2006-2010 is bepaald dat het huidige kwijtscheldingsbeleid ongewijzigd blijft. Dit betekent dat de kwijtscheldingsnorm voor de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor eigenaren 100% van de voor de aanvrager geldende bijstandsnorm blijft. Ook voor de hondenbelasting wordt de betaalcapaciteit getoetst aan de hand van 100% van de bijstandsnorm. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor het bedrag van de eerste hond.

Personen die uitsluitend een WWB- of een AOW-uitkering ontvangen, geen bezittingen en/of vermogen hebben en in een vorig jaar kwijtschelding hebben gekregen, hoeven voor het aanslag-/beschikkingsbiljet gemeentelijke belastingen geen afzonderlijke aanvraag voor kwijtschelding in te dienen. Zij krijgen bij het opleggen van het aanslagbiljet direct kwijtschelding van de aanslag afvalstoffenheffing. Jaarlijks worden de gegevens van deze personen getoetst aan andere bestanden van de gemeente en het Rijk.

Personen die in een eerder jaar kwijtschelding hebben gekregen en bij wie er sindsdien in de persoonlijke en financiële situatie niets is veranderd, krijgen, na het insturen van de laatste inkomensspecificatie, een versnelde behandeling.

5.1.3 Ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen zijn voor 2010 van belang.

Herwaardering onroerend zaken (WOZ)/OZB

De Haags onroerend zaken worden jaarlijks gewaardeerd. De waardepeildatum ligt één jaar voor het kalenderjaar waarop de waarde betrekking heeft. Dit betekent dat voor de herwaardering 2010 wordt uitgegaan van het waardeniveau van de onroerende zaken op de peildatum 1 januari 2009.

Op het moment van het opstellen van deze paragraaf lokale heffingen is de eerste prognose (op basis van een eerste analyse van de marktgegevens), dat de waardeontwikkeling van de woningen tussen het prijspeil 1 januari 2008 en 1 januari 2009 gemiddeld 0% bedraagt. Gemiddeld genomen geldt, dat de waarde van zowel de woningen als de niet-woningen niet is veranderd. Een verdere analyse zal hierin meer inzicht geven. Vooralnog wordt bij het opstellen van deze paragraaf (en voor het berekenen van de ozb-tarieven) van een 0%-waardeontwikkeling voor de woningen en de niet-woningen uitgegaan.

De definitieve tarieven OZB 2010 worden in het najaar vastgesteld gelijktijdig met de verordening. Op dat moment is de marktanalyse afgerond en bestaat goed inzicht in de verwachte waardevermeerdering of – vermindering. De OZB-tarieven worden berekend als een percentage van de WOZ-waarde.

Verruiming openbaarheid WOZ-gegevens

Om de vastgoedcriminaliteit te bestrijden wil de staatsecretaris van Financiën met ingang van 2010 een beperkte openbaarheid van de WOZ-gegevens voor financiële instellingen invoeren. Banken, verzekeraars en hypotheekverstrekkers krijgen vanaf 2010 de mogelijkheid om de WOZ-waarde van woningen op te vragen. Hierdoor zijn zij in staat om de taxatiewaarde van een pand die wordt vermeld bij het aanvragen van een hypotheek, te vergelijken met de WOZ-waarde van dat pand. Op die manier kan worden beoordeeld of er sprake is van malafide praktijken. De regeling blijft beperkt tot woningen. De WOZ-waarde van bedrijfspanden valt niet onder de regeling.

Afvalstoffenheffing

De Europese aanbesteding voor het contract voor het overslaan, transporten en verwijderen van het huishoudelijk afval pakt mogelijk gunstig uit. Aan de gemeenteraad wordt een afzonderlijk voorstel gedaan over de bestemming van dit voordeel.

Leges

Op 1 januari 2010 treedt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking. De legesverordening wordt hierop aangepast. Ook het gemeentelijke project Red Tape heeft gevolgen voor de legesverordening. Dit project heeft tot doel de administratieve lasten voor ondernemers en burgers te verminderen door bijvoorbeeld vergunningen samen te voegen of af te schaffen. Dit betekent voor 2010 dat bepaalde legestarieven mogelijk komen te vervallen of dat nieuwe tarieven moeten worden berekend.

Precariobelasting

Op 3 april 2009 heeft de ministerraad ingestemd met het voorstel van de staatssecretaris van BZK voor de invoering van een vrijstelling van precariobelasting voor kabels en leidingen van nutsbedrijven. Het voornemen van de regering is om de vrijstelling met ingang van 1 januari 2010 in werking te laten treden. Gemeenten worden voor de inkomstenderving niet gecompenseerd. Voor Den Haag gaat het om een inkomstenderving van € 15 miljoen op jaarbasis.

De VNG wil naar aanleiding van het vervallen van de mogelijkheid tot het heffen van precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven het mogelijk maken dat er een gedoogplicht wordt ingevoerd. Een gedoogplicht houdt in dat tegenover de plicht van de grondeigenaar om leidingen in zijn grond te gedogen, er een plicht voor de leidinglegger wordt ingevoerd om (op verzoek van de grondeigenaar) op eigen kosten kabels en leidingen in openbare grond te verleggen. Dit principe wordt aangeduid met 'liggen om niet is verleggen om niet'. Invoering van dit principe bespaart de gemeente aanzienlijke verleggingskosten.

Rioolheffing

In 2010 zal een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) worden vastgesteld. Het GRP zal dan worden verbreed tot een beleidsplan dat zowel vuil water, afvloeiend hemelwater als maatregelen voor de grondwaterstand omvat. In dat 'Verbrede GRP' zal ook aandacht worden besteed aan de financiering van de uitvoering van de gemeentelijke zorgplichten. Voor de tarieven rioolheffing vanaf 2011 wordt aansluiting gezocht bij het verbrede GRP.

BIZ-bijdrage

Op 1 mei 2009 is de Experimentenwet Bedrijven Investerings Zones (BIZ) in werking getreden. Een BI-zone is een afgebakend gebied waarbinnen ondernemers gezamenlijk investeren in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving. De gemeente stelt – bij voldoende draagvlak onder de ondernemers – een bestemmingsheffing in, de BIZ-bijdrage. De opbrengst van deze heffing wordt als subsidie uitgekeerd aan de vereniging of stichting die de met de gemeente afgesproken activiteiten namens de ondernemers uitvoert. De verwachting is dat er binnen Den Haag voldoende draagvlak bij de ondernemers bestaat voor het instellen van meerdere BI-zones. Mogelijk dat in Den Haag de eerste BI-zones al in 2010 van start gaan.

Kwijtschelding

De Staatssecretaris van BZK bereidt een wetsvoorstel voor om de beleidsvrijheid van gemeenten op het gebied van kwijtschelding van belastingen te verruimen door gemeenten de mogelijkheid te bieden ook aan zelfstandigen, die niet beschikken over betalingscapaciteit en vermogen, kwijtschelding te verlenen van de gemeentelijke (privé) heffingen. Ook wil de staatssecretaris de vermogenstoets binnen het gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid verruimen. Het uitgangspunt is om het wetsvoorstel op 1 januari 2010 in werking te laten treden.

Wetsvoorstel Dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen

Met het wetsvoorstel Dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen kan de overheid bij overschrijding van de beslistermijnen een dwangsom verbeuren, zonder dat de rechter er aan te pas hoeft te komen. Daarnaast wordt de gang naar de rechter vergemakkelijkt met een rechtstreeks beroep op de rechter.

In het wetsvoorstel is bepaald dat de dwangsomregeling van toepassing wordt op alle beschikkingen op aanvraag en op alle beslissingen in bezwaar en administratief beroep. De dwangsomregeling treedt met ingang van 1 oktober 2009 in werking.

5.1.4 Ontwikkeling lokale lastendruk

Tariefsontwikkeling 2010

In de onderstaande tabellen zijn de tarieven van de belangrijkste gemeentelijke heffingen (de OZB, de afvalstoffenheffing, rioolheffing, de hondenbelasting en de toeristenbelasting) voor de periode 2007-2010 weergegeven. Voor het jaar 2010 gelden voor de aanslagen OZB, dat deze gebaseerd zijn op de nieuwe, naar prijspeil 1 januari 2009, vastgestelde waarden van het onroerend goed.

Er wordt éénmalig € 2,0 miljoen ingezet voor de verlaging van de OZB-tarieven woningen in 2010 (nadat het tarief budgettair neutraal is omgerekend in verband met de herwaardering). Dit leidt tot een tariefsdaling van 6%. De OZB-tarieven voor niet-woningen zijn zodanig vastgesteld, dat de herwaardering budgettair neutraal plaatsvindt.

OZB*	2007	2008	2009	2010**
eigenaren woningen	€ 1,86	€ 1,73	0,0659%	0,0619%
Tariefwijziging	-10%	0%	0%	-6%
eigenaren niet-woningen	€ 4,91	€ 4,91	0,1810%	0,1810%
gebruikers niet-woningen	€ 3,92	€ 3,92	0,1445%	0,1445%
Tariefwijziging	0%	0%	0%	0%

* Tarieven 2007 en 2008 per eenheid van € 2.500, tarieven 2009 en 2010 als percentage van de WOZ-waarde.

** De tarieven 2010 zijn gebaseerd op de eerste prognose naar aanleiding van de uitgevoerde marktanalyse. De definitieve tarieven worden vastgesteld bij raadsbesluit inzake de aanpassing van de verordening onroerende-zaakbelasting 2008

Afvalstoffenheffing	2007	2008	2009	2010
Eénpersoonshuishoudens	€ 259,92	€ 263,52	€ 275,04	€ 275,04
Tweepersoonshuishoudens	€ 282,36	€ 286,20	€ 298,68	€ 298,68
Drie- en meerpersoonshuishoudens	€ 304,80	€ 309,00	€ 322,56	€ 322,56
Tariefwijziging	9,85%	1,39%	4,4%	pm

Rioolheffing	2007	2008	2009	2010
eigenarendeel per zaak	€ 101,48	€ 109,81	€ 118,14	€ 126,47
gebruikersdeel per 500 m ³ afvalwater*	€ 160,61	€ 164,95	€ 173,00	€ 173,00
Tariefwijziging**				

* de eerste 500 m³ is vrij.

** 2007: eigenarentarief is verhoogd met € 16,66; gebruikerstarief is verhoogd met 1,6%

2008: eigenarentarief is verhoogd met € 8,33; gebruikerstarief is verhoogd met 2,7%

2009: eigenarentarief is verhoogd met € 8,33; gebruikerstarief is verhoogd met 4,88%

2010: eigenarentarief is verhoogd met € 8,33; gebruikerstarief is verhoogd met 0,00%

Hondenbelasting	2007	2008	2009	2010
tarief eerste hond	€ 106,80	€ 106,80	€ 111,96	€ 111,96
tarief tweede hond	€ 167,28	€ 167,28	€ 175,44	€ 175,44
tarief derde en volgende hond	€ 212,16	€ 212,16	€ 222,48	€ 222,48
Tariefwijziging	ca. 35%	0%	4,88%	0%

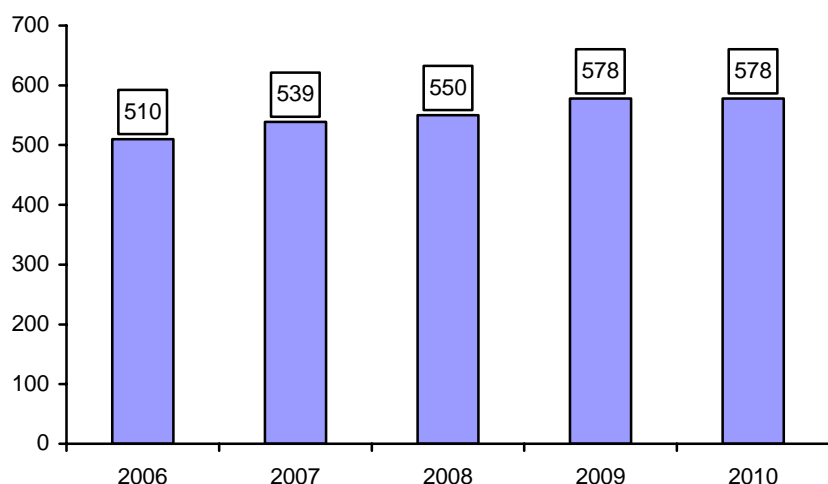
Toeristenbelasting*	2007	2008	2009	2010
Camping/haven	€ 1,27	€ 1,27	€ 1,27	€ 1,27
hotel 3 sterren (< 31 kamers)	€ 2,24	€ 2,24	€ 2,24	€ 2,24
hotel 3-sterren (> 30 kamers)	€ 2,54	€ 2,54	€ 2,54	€ 2,54
Jongerentarium	€ 0,49	€ 0,49	€ 0,49	€ 0,49
Tariefwijziging	Ca. 5,1%	0%	0%	0%

* voor een volledig overzicht zie de belastingverordeningen

Ontwikkeling Woonlasten

Jaarlijks verricht het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten. De resultaten worden onder andere gepubliceerd in de Atlas van de Lokale Lasten en het Belastingoverzicht grote gemeenten. Uit het Belastingoverzicht grote gemeenten voor 2009 blijkt dat de woonlasten in Den Haag wederom tot één van de laagste behoren in deze categorie gemeenten. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de ontwikkeling van de gemiddelde woonlasten per huishouden in Den Haag over de periode 2006-2010. De mogelijk gunstige aanpassing van de afvalstoffenheffing is hierin nog niet verwerkt.

Gemiddelde woonlasten per huishouden.

5.1.5 Inkomsten lokale heffingen

De opbrengsten van de belangrijkste lokale heffingen voor de jaren 2008 (realisatie) en 2009 en 2010 (raming) na aftrek van kwijtscheldingsbedragen zijn:

(bedragen x € 1.000)

Dienst	Belastingsoort	Uitkomst 2008	Begroting 2009	Begroting 2010
GBD	OZB	80.571	79.885	78.685
DSB	Afvalstoffenheffing	55.074	58.331	59.035
DSB	Rioolheffing eigenaren	28.361	29.815	32.315
GBD	Hondenbelasting	1.340	1.715	1.715
GBD	Toeristenbelasting	4.295	3.916	3.916
GBD	Precariobelasting	15.413	15.339	235
	Totaal	185.054	189.001	175.901

5.1.6 Samenhang met programma's en paragrafen

De lokale heffingen worden begroot in de programma's Leefbaarheid (baten afvalstoffenheffing), Milieu (baten rioolheffing), Financiën (baten onroerende-zaakbelasting gebruikers en eigenaren, baten toeristenbelasting, baten hondenbelasting en baten precariobelasting). In het programma Armoedebestrijding worden de kwijtscheldingen geraamd; immers, dit programma heeft als doel het voorkomen en bestrijden van armoede en financiële problemen onder de Haagse bevolking. Het kwijtscheldingsbeleid vormt een onderdeel hiervan. Tot slot geeft de paragraaf Gemeentelijke inkomsten een totaal overzicht van de gemeentelijke baten, inclusief de baten uit de gemeentelijke heffingen.

5.2 Gemeentelijke inkomsten

De gemeente Den Haag heeft over 2010 circa € 2.333 miljoen aan baten begroot. De verdeling van deze gemeentelijke baten in 2010 is op hoofdlijnen als volgt:

bedragen in € miljoen)

Baten	Begroting 2010
1. Algemene dekkingsmiddelen	1.112
2. Specifieke uitkeringen	540
3. Inkomsten uit dienstverlening	
- Tarieven, leges en heffingen	172,6
- Bouwgrondexploitatie	74,9
- Onttrekkingen aan reserves	186,6
- Overige inkomsten	247,0
Totaal	2.333

Een toelichting op de gemeentelijke inkomsten wordt hieronder per onderdeel gegeven.

5.2.1 Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen van de gemeente bestaan uit:

(Bedragen x € 1000)

Algemene dekkingsmiddelen	Baten begroting 2010
Algemene uitkering Gemeentefonds	847.991
Onroerend Zaakbelasting	78.685
Uitvoering Wet WOZ	125
Hondenbelasting	1.715
Toeristenbelasting	4.295
Precariobelasting	15.413
Parkeerbelasting	15.170
Overige belastingen	581
Dividend (beleggingen)	24.570
Rente	106.022
Erfpachtinkomsten	14.962
Overige dekkingsmiddelen	2.107
Totaal	1.111.636

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Ruim 36% van de begrote gemeentelijke inkomsten komt uit het gemeentefonds (€ 848 miljoen). Deze middelen zijn in beginsel vrij besteedbaar, al moet de gemeente natuurlijk rekening houden met doorlopende verplichtingen en met voorgeschreven wettelijke taken. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verstuurt elk jaar drie circulaire's over het gemeentefonds (in maart, mei en september). Die circulaire's zijn openbaar op www.minbzk.nl. De gemeente maakt op basis van die circulaire's eigen inschattingen over de verwachte uitkering. Het gemeentefonds groeit mee met de rijksuitgaven. Als het Rijk meer uitgeeft, dan gaat er ook extra geld naar het gemeentefonds. In 2010 verwacht de gemeente € 848 miljoen uit het gemeentefonds te ontvangen.

Gemeentelijke belastingen

De begrote inkomsten uit gemeentelijke belastingen (de OZB, toeristen-, precario- en hondenbelasting) bedragen € 103 miljoen, dat is circa 9,3 % van de algemene middelen, oftewel 4,4 % van het totaal aan inkomsten van de gemeente. In paragraaf 5.1 lokale heffingen treft u een nadere toelichting aan.

Inkomsten van rente en dividend

Ook heeft de gemeente rente-inkomsten op leningen. Voor 2010 verwachten wij € 106 mln aan rente-inkomsten op verstrekte leningen. Tegelijk heeft de gemeente ook rentelasten van circa € 57 miljoen.

De gemeente ontvangt dividend uit deelnemingen. Het belegde vermogen van de gemeente Den Haag bedraagt nominaal € 82,3 miljoen. Hieruit vloeit een dividendopbrengst voort van circa € 24,6 miljoen. In de paragraaf Verbonden partijen treft u een overzicht aan van de deelnemingen van de gemeente.

Erfpacht

Wij verwachten in 2010 ruim € 15 mln aan erfpachtbaten te ontvangen. In de paragraaf Grondbeleid vindt u een nadere toelichting op de ontwikkeling van de erfpacht.

5.2.2 Specifieke uitkeringen (inkomsten van derden)

De gemeente verwacht € 540 miljoen te ontvangen van derden, voornamelijk ministeries, met een bestedingsverplichting. In de begroting zijn de volgende bijdragen van andere overheden opgenomen:

(Bedragen x € 1 mln.)

Programma	2010
4 Openbare orde en veiligheid	0
5 Cultuur	0
6 Onderwijs	2
7 Burgerschap	0
8 Werk en inkomen, onderdeel Werk	196
8 Werk en inkomen, onderdeel Inkomen	249
10 Jeugd	12
12 Economie	0
13 Sport	0
14 Maatschappelijke ondersteuning	24
15 Volksgezondheid en Zorg	3
16 Verkeer	0
18 Sted. ontwikk. Binnenstad Binckhorst	52
Totaal	540

De afname in Programma 18 Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst hangt vooral samen met de eenmalige Europese bijdrage van € 36 miljoen in 2009 voor 'Kansen voor West'. Verder wordt een daling van inkomsten uit het Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing verwacht. Verondersteld is dat de gemeente van 2010 tot en met 2013 € 70 miljoen ontvangt, waarvan € 25 miljoen in 2010, € 25 miljoen in 2011, € 10 miljoen in 2012 en € 10 miljoen in 2013, maar de onzekerheid hierover is groot. In 2009 verwacht de gemeente nog € 33 miljoen uit het Investeringsfonds te krijgen. Ten derde wordt de afname verklaard doordat in de begroting van 2009 nog € 12 miljoen staan voor locatiegebonden subsidies; die worden alleen daadwerkelijk binnengehaald als de gemeente de afgesproken prestaties zou leveren. Ten slotte staat in de begroting van zowel 2009 als 2010 € 8 miljoen inkomsten uit de afkoop van de woninggebonden subsidies.

Bij programma 17 Verkeer staan geen inkomsten vermeld, omdat er nog geen concrete toezeggingen zijn.

Verder is uit het overzicht op te maken dat diverse rijksbijdragen slechts tijdelijk zijn toegezegd, zoals in de programma's 6 Onderwijs en 10 Jeugd. Het volgende kabinet moet beslissen over het vervolg van deze bijdragen.

Inkomsten uit het btw-compensatiefonds staan níét in dit overzicht vermeld, omdat de gemeentelijke begroting in zijn geheel 'netto', dat wil zeggen exclusief btw, is opgesteld.

5.2.3 Inkomsten uit (specifieke) dienstverlening

De gemeente brengt tarieven in rekening voor het gebruik van de gemeentelijke infrastructuur of voor het verlenen van diensten aan de burgers. Het gaat om circa 7,4 % van de totale inkomsten. De inkomsten uit tarieven betreffen een grote variëteit aan activiteiten, zoals de afgifte van vergunningen, verstrekken van paspoorten en rijbewijzen en het ophalen van huisvuil. In de onderstaande tabel zijn de opbrengsten van de, qua omvang, belangrijkste tarieven weergegeven (zie de bijlage Tarieven voor een specificatie).

(Bedragen x € 1000)

Tarieven, leges en heffingen	Begroot 2010
Parkeren op straat	16.935
Afvalstoffenheffing	67.035
Rioolrechten	32.315
Bouwleges	13.362
Burgerzaken	7.349
Sport/zwembaden	7.183
Ambulancehulpverlening	11.498
Bibliotheek inkomsten	1.982
Tarieven gezondheidszorg	1.635
Onderwijsbegeleiding/adviezen	5.568
Overige tarieven	7.731
Totaal	172.593

De tarieven voor rioolrecht worden conform eerdere afspraken verhoogd zodat deze kostendekkend zijn.

Bouwleges

De gemeente Den Haag laat in 2010 de tarieven voor de bouwleges ongewijzigd. In de afgelopen jaren heeft de gemeente Den Haag de tarieven voor bouwleges verlaagd. Conform de doelstelling is hierdoor de voorziening bouwleges sterk afgenomen tot een bedrag €8,7 mln bij de jaarrekening 2008. Door de kredietcrisis nemen de inkomsten uit bouwleges sterk af bij op korte termijn gelijkblijvende kosten, waardoor de voorziening bouwleges nog sneller terugloopt. Hierdoor bestaat de kans dat de voorziening bouwleges negatief komt te staan. Een tijdelijke negatiefstand van een egalisatievoorziening als de voorziening bouwleges is op grond van het BBV toegestaan. Als de voorziening bouwleges negatief wordt, worden bij de begroting 2011 voorstellen gedaan om de voorziening bouwleges op termijn weer op peil te brengen.

Bouwgrondexploitatie

De gemeente treedt ook op als ondernemer, bijvoorbeeld in het geval van bouwgrondexploitaties. De begrote inkomsten voor de bouwgrondexploitatie vanwege gronduitgifte zijn €74,9 miljoen. Hiertegenover staan ook de lasten voor het aankopen en bouwrijp maken van gronden van €78,8 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

Bestemmingsreserves zijn ingesteld om middelen met een specifiek doel over de jaargrens heen te kunnen vasthouden. In totaal wordt in 2010 voor onttrekking van circa €186,6 miljoen aan bestemmingsreserves voorzien.

Overige inkomsten

De gemeente heeft ook inkomsten uit huren, producten van de Haeghe groep, terugvordering van verstrekte bijstand e.d.

Consolidatie-eliminatie

De onderlinge leveringen van goederen en diensten tussen diensten voor de facilitaire dienstverlening, onderzoeksopdrachten, interne (rente)verrekeningen bedragen ongeveer €293 miljoen voor zowel baten als lasten. Deze zijn niet meegeteld in de inkomsten.

5.3 Weerstandsvermogen

De weerstandscapaciteit (ook wel genoemd weerstandsvermogen) van de gemeente is bedoeld om incidentele tegenvallers te kunnen betalen zonder dat de begroting en het beleid (direct) aangepast hoeven te worden. Om vast te kunnen stellen of de weerstandscapaciteit voldoende is, moeten gemeentelijke risico's duidelijk zijn. De belangrijkste post om risico's op te vangen is de algemene reserve die per 1 januari 2009 €81,4 miljoen bedraagt.

5.3.1 Hoogte weerstandscapaciteit Den Haag

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij de weerstandscapaciteit wordt een onderscheid gemaakt in de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit van Den Haag bestaat uit de begrotingspost onvoorzien. Deze bedraagt €5,3 miljoen. Gemeenten zijn verplicht (artikel 189 gemeentewet) om in de begroting een post onvoorziene uitgaven op te nemen voor eventuele calamiteiten. Tegenover deze post mogen geen verplichtingen worden gezet.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit van Den Haag bestaat uit:

- de algemene reserve;
- de dienstcompensatiereserves (ten behoeve van het opvangen van incidentele rekeningnadelen);
- de reserve grondbedrijf (ten behoeve van de risico's op operationele grondexploitaties).

De stand van deze reserves is als volgt:

Incidentele weerstandscapaciteit	Stand per 1-1-2009
algemene reserve	€ 81,4 miljoen
dienstcompensatie reserves	€ 24,2 miljoen
reserve grondbedrijf	€ 61,9 miljoen
Totaal	€ 167,5 miljoen

5.3.2 Risicomanagement Den Haag

De gemeente streeft ernaar het beleid niet te hoeven aanpassen bij onverwachte incidentele financiële tegenvallers. Periodiek inventariseert de gemeente de risico's en geeft aan hoe die opgevangen kunnen worden. Voor bestaande risico's zijn er diverse maatregelen getroffen en reserveringen gedaan. Hieronder volgt een korte toelichting daarop.

1. Reguliere risico's gewoon in de begroting

Veel gebeurtenissen zijn weliswaar onverwacht, maar doen zich zo regelmatig voor dat over meerdere jaren bekeken vrij goed is aan te geven wat de financiële gevolgen daarvan zijn. Dit zijn 'reguliere' risico's. Hiervoor neemt de gemeente bedragen op in de begroting zoals in voorzieningen en bestemmingsreserves. Deze gereserveerde bedragen zijn voor onvermijdbare uitgaven in de toekomst. Voorbeelden hiervan zijn de reserves wao en wia de voorzieningen wachtgeld en fpu.

2. Specifieke aanpak bij bouw- en infrastructuurprojecten

De gemeente voert actief risicomanagement bij grote bouwprojecten en investeringen. Bij projecten en plannen krijgen de risico's steeds volwaardig aandacht. Er wordt van tevoren nagedacht over de mogelijke risico's die de gemeente loopt en de mogelijkheden om die te beperken. Risicobeheer is een vast onderdeel van projectmanagement. In Den Haag vindt het meeste risicomanagement plaats bij de afzonderlijke projecten. De maatregelen bestaan o.a. uit het afsluiten van verzekeringen en de opname van de post onvoorzien in projectbudgetten.

3. Grondbedrijf

De fluctuaties in de financiële resultaten van het grondbedrijf kunnen groot zijn. Daarom heeft het grondbedrijf een buffer nodig om te verhinderen dat een tegenvaller de totale gemeentelijke financiële huishouding verstoort. Deze buffer is de Reserve grondbedrijf. De gerealiseerde opbrengsten uit grondexploitaties worden hieraan toegevoegd, verliezen uit grondexploitaties worden hiermee verrekend. De reserve omvat begin 2009 €61,9 miljoen.

Op basis van de actuele risicoanalyse heeft het Haagse grondbedrijf een reserve nodig met een bandbreedte van minimaal €71,7 miljoen tot maximaal €88,7 miljoen. De paragraaf Grondbeleid gaat hier uitgebreid op in.

4. Treasury risico's

Den Haag heeft voor circa €654 miljoen voor langere tijd (langer dan een jaar) uitgeleend en uitgezet. Op basis van normen van het Bazel II akkoord is een voorziening nodig van €6,9 miljoen voor het risico van oninbaarheid. Daarnaast staat de gemeente garant voor leningen aan derden voor €192 miljoen. De normen van het Bazel II akkoord vereisen een voorziening hiervoor van €5,9 miljoen. Deze beide voorzieningen zijn getroffen, en daarmee zijn deze risico's adequaat afgedekt. Ook heeft de gemeente een reserve Financiering, momenteel €6,9 miljoen, voor het afdekken van renterisico's in de toekomst en voor het opvangen van boetes bij vervroegde aflossingen.

5. Bedrijfsvoeringsrisico's (dienstcompensatiereserves)

Voorts hebben de gemeentelijke diensten eigen dienstcompensatiereserves voor het opvangen van bedrijfsvoeringsrisico's. De dienstcompensatiereserves zijn gevormd door positieve rekeningresultaten. Tegenvallers in de begrotingsuitvoering die leiden tot een negatief dienstresultaat in de jaarrekening, worden verrekend met de dienstcompensatiereserve. Aldus zijn (in omvang) kleinere risico's in de begrotingsuitvoering eveneens adequaat afgedekt.

6. Algemene reserve

Geld uit de algemene reserve is incidenteel geld. Het kan maar één keer worden gebruikt. De algemene reserve is primair bedoeld voor tekorten in de jaarrekening. Hiermee wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller die uitgaat boven de risico's waarvoor al anderszins een maatregel is getroffen dwingt tot onmiddellijk bezuinigen. De huidige stand van de algemene reserve is €81,4 miljoen. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met het percentage voor prijsinflatie.

5.3.3 Gemeentelijke risico's

Het gemeentebestuur heeft afgesproken jaarlijks de risico's te inventariseren en waar mogelijk te kwantificeren. Deze herberekeningen worden in de hoogte van de algemene reserve meegewogen bij de budgettaire afwegingsmomenten (rekening, begroting) van het gemeentebestuur.

De ontwikkeling op risico's die de gemeente loopt voor de begroting 2010, worden hieronder beschreven. Deze zijn in de volgende categorieën verdeeld:

- Beleidsrisico's;
- Bedrijfsrisico's;
- Eigendomsrisico's.

Naast de omschrijving van het risico is, voor zover mogelijk, het (maximale) financiële gevolg van het risico aangegeven. Ook zijn de maatregelen ter voorkoming of beperking van de mogelijke gevolgen aangegeven.

Beleidsrisico's

Invloed kredietcrisis

Het college heeft de gevolgen voor de kredietcrisis voor Den Haag in kaart gebracht en maatregelen genomen om de gevolgen van de kredietcrisis te beperken. Hiervoor is een monitor opgesteld om de voor de stad belangrijkste economische ontwikkelingen en de stand van zaken omtrent de maatregelen actief te volgen.

Als gevolg van de kredietcrisis stond de financiële sector eind 2008 zwaar onder druk. De overheden in diverse landen hebben een groot aantal financiële instellingen van de ondergang gered. De aandelenmarkten stortten wereldwijd ineen. Aan het einde van 2008 is een mondiale recessie ingetreden. Ook Den Haag lijdt onder de kredietcrisis. De in 2008 uitgezette €10 miljoen bij Landsbanki in IJsland is niet tijdig in 2008 terugbetaald door de liquiditeitsproblemen bij Landsbanki. De gemeente heeft risico opgevangen door een voorziening te treffen ten laste van de reserve Financiering.

Financiële impact: €10,0 miljoen te ontvangen van Landsbanki
Maatregelen: Samen met het ministerie van Financiën optrekken om zoveel mogelijk het budget terug te krijgen.

De kredietcrisis heeft impact op de financiering en realisatie van ontwikkelingsplannen van het grondbedrijf. Vooral nog is niet in te schatten welke financiële consequenties er zijn. Duidelijk is dat de onroerend goedmarkt zwaar onder druk staat en dat dit logischerwijs consequenties voor de projecten zal hebben.

Geschatte financiële impact: Nog niet te benoemen.
Kans: Hoog
Maatregelen: Bij sommige projecten zal een verhoogd risico optreden op onvoorzien nadelig projectresultaat. In voorkomende gevallen zal de exploitatieprognose van het project moeten worden bijgesteld. De reserve grondbedrijf is de buffer om deze risico's op te vangen.

De gemeente Den Haag heeft investeringen aanbesteed aan de aannemerij. Faillissementen bij aannemers komen helaas voor. Welke impact de kredietcrisis heeft is nog niet te bepalen. Indien een aannemer in problemen geraakt, komt het bouwwerk stil te liggen en moet een andere aannemer gezocht worden. Allerlei niet voorziene kosten kunnen het gevolg hiervan zijn.

Geschatte financiële impact: Niet te ramen.
Kans: Midden
Maatregelen: De gemeente betaalt gefaseerd naar gelang er bouwonderdelen opgeleverd worden, zodat er geen grote voorschotten open staan.

Als gevolg van de economische crisis stijgt de werkloosheid en het beroep op bijstand. Een deel van deze stijging wordt niet door het Rijk vergoed, maar komt ten laste van de gemeente. Hierdoor wordt mogelijk ingeteerd op de reserve WWB-I. Als minimale ondergrens van de reserve WWB-I is 3 mln. vastgesteld. Het risico bestaat dat deze grens wordt overschreden.

Geschatte financiële impact: €2 miljoen
Kans: Hoog
Maatregelen: Via gerichte inzet (poortwachters) zal de gemeente Den Haag er alles aan doen de stijging van het aantal bijstandsgerechtigden zo beperkt mogelijk te houden. Het is de ambitie van de gemeente op een lagere volumestijging uit te komen dan het landelijk gemiddelde.

Stichtingen en verenigingen in de sectoren sport, cultuur, burgerschap, evenementen en welzijn die activiteiten ontwikkelen die afhankelijk zijn van sponsorbijdragen van bedrijven krijgen te maken met teruglopende inkomsten of vallen geheel weg. Voor het lopende jaar is een aantal aanvullende subsidies verleend aan evenementenorganisatoren die al vanuit de gemeente uit bestaande budgetten een subsidie hebben ontvangen. Een aantal organisatoren heeft inmiddels een aanvraag voor financiële ondersteuning uit het calamiteitenfonds bij de gemeente ingediend.

Geschatte financiële impact: Nog niet te benoemen.
Kans: Hoog, meer dan 40%

Maatregelen: Voor bedreigde evenementen, instellingen of verenigingen is een evenementen/calamiteitenfonds gecreëerd (omvang van €5 miljoen) met bijbehorende criteria als buffer voor aantoonbare, tegenvallende sponsorinkomsten;

GSB-III

Met ingang van 2010 worden de middelen BDU SIV landelijk met zes decentralisatie-uitkeringen (Maatschappelijke opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg, Gezond in de stad, Vrouwenopvang en huiselijk geweld, Voortijdig schoolverlaten, Onderwijsachterstandenbeleid en Leefbaarheid en veiligheid) overgeheveld naar het Gemeentefonds. De omvang van de middelen blijft ongewijzigd, met uitzondering die voor Leefbaarheid en Veiligheid. Hierover komt er nog nadere bericht van het Rijk in de septembercirculaire dit jaar.

Geschatte financiële impact: €2-3 miljoen vanaf 2011.

Kans: Hoog

Maatregelen: Bestaande geldstromen bezien, opnieuw keuzes maken of herprioriteren.

Wet WIJ

De Wet Investeren in Jongeren (WIJ) gaat uit van een klein percentage jongeren tot 27 jaar dat door persoonlijke omstandigheden niet in staat zal zijn aan scholing of arbeidsproces deel te nemen. Aan deze kleine groep wordt een vervangende uitkering vergoed. Den Haag heeft echter al jarenlange ervaring met het terug naar school sturen/aan het werk helpen van jongeren. Deze ervaring leert dat er sprake is van een grotere groep jongeren aan wie een vervangende uitkering moet worden verstrekt. De gemeente loopt voor dit verschil een financieel risico.

Geschatte financiële impact: €5-8 miljoen

Kans: Hoog

Maatregelen: - maximale benutting van de studiefinancieringsmogelijkheden bij scholing;
- inzet van werkervaringsplaatsen.

Inburgering

Door de tegenvallende aantallen inburgeraars worden de afgesproken inburgeringstrajecten eind 2009 niet gehaald. Bij de eindafrekening in 2009 van het Grotestedenbeleid loopt de gemeente het risico om de toegekende rijksvoorschotten terug te betalen.

Geschatte financiële impact: €3,7 miljoen

Kans: Hoog

Maatregelen: - Intensivering werving en begeleiding deelnemers via Den Haag Op Maat
- Financiële medeverantwoordelijkheid uitval/niet deelnemen examen contractueel bij taalaanbieders ondergebracht;
- Lobby om afrekening tot en met 2011 mogelijk te maken heeft reeds succes gehad;
- Dekking uit verwachte overschot WIN-afrekening.

De WIN-afrekening Rijk: het Rijk heeft met een memo aangegeven dat een gedeelte van de gerealiseerde trajecten van 2005-2008 niet voor vergoeding in aanmerking komt. Deze afrekening is voor de dienst SZW van belang, omdat een waarschijnlijk tekort bij de wet Inburgering hieruit moet worden gedekt.

Geschatte financiële impact: €9,5 miljoen

Kans: Laag/midden

Maatregelen: - De kleine gemeente zijn een lobby gestart richting ministerie. Ook de G4 hebben hun krachten gebundeld en zullen in september met het ministerie van WWI in conclaaf gaan.
- Mogelijke dekking kan voor een klein deel wellicht worden gevonden uit een vrijval van de voorziening WI. Dit is echter nog onzeker.

De kwaliteitsslag van de inburgeringstrajecten (classy inburgeringstrajecten) kreeg een extra impuls van €3,3 mln. in 2009. Binnen de huidige door het Rijk vastgestelde trajectprijs zijn er geen middelen om deze noodzakelijke extra impuls te financieren en loopt de gemeente hierdoor een financieel risico bij de afrekening in 2010 en verder. Steden voeren gezamenlijke lobby voor het loslaten van deze vaste trajectprijs.

Geschatte financiële impact: €3,3 mln.

Kans: Hoog

Maatregelen: Lobby voor het loslaten van de vaste trajectprijs wordt voortgezet.

Schadeclaim Mondriaan

De taalaanbieders hebben een schadeclaim neergelegd op basis van de realisatie in 2007. Het ministerie van WWI wilde dat een derde deel van deze schadeclaim door de gemeente wordt betaald. Voor Den Haag bedraagt dit €1,4 miljoen. Het college van Burgemeester en Wethouders heeft vooralsnog besloten hier geen eigen middelen voor te willen inzetten, omdat er geen juridische grondslag is en er aan Mondriaan al compensatie is geboden door middel van contractverlening. De gemeente heeft dan ook richting het ministerie aangegeven geen één derde deel te betalen, tenzij het voorschot op de inburgeringmiddelen van 2007 hiervoor kan worden ingezet, en bij afrekening van de voorschotten in 2010 deze betaling meegenomen wordt als geaccepteerde kosten. Het Rijk heeft erop gereageerd dat de gemeente niet zal worden verplicht een derde deel van de kosten te betalen.

Geschatte financiële impact: €1,4 miljoen

Kans: Laag

Maatregelen: Geen. In afwachting van eventuele juridische stappen van Mondriaan richting gemeente.

Bouwleges

Voor de bouwleges is het beleid om de forse omvang van de voorziening af te bouwen succesvol geweest. Door een aantal jaren bewust een lager dan kostendekkend tarief te hanteren is de omvang van deze voorziening afgenomen.

Daarnaast zal nu rekening moeten worden gehouden met een daling van de inkomsten door de gevolgen van de internationale banken- en kredietcrisis. Investerings in onroerend goed zullen worden uitgesteld. Dit leidt tot minder aanvragen voor bouwvergunningen en dus minder legesinkomsten. Zelfs voor reeds verleende vergunningen en daarbij geïnde leges kan dit gevolgen hebben. Als de vergunning door genoemde omstandigheden niet gebruikt wordt ontstaat recht op gedeeltelijke restitutie. De organisatie kan hierop inspelen door personeel op tijdelijk contract af te stoten en zo de organisatie aan te passen aan de krimp in de markt.

Verder zijn de leges nu niet kostendekkend (circa 30% onderdekking). Dit zal moeten worden ingelopen door enerzijds permanent aandacht voor de efficiëntie en effectiviteit van de organisatie, anderzijds door een (stapsgewijze) verhoging van de leges op termijn. Over een meerjarige periode zullen de opbrengsten immers kostendekkend moeten zijn.

Een tijdelijk negatieve egalisatievoorziening is acceptabel als de bouwleges kostendekkendheid worden op termijn. Incidentele effecten moeten/kunnen worden opgevangen.

Geschatte financiële impact: De voorziening bouwleges kan in 2010 negatief komen te staan.

Kans: Hoog

Maatregelen: Indien het aantal aanvragen als gevolg van de bouw en kredietcrisis achter gaat lopen wordt overgegaan tot het niet verlengen van tijdelijke contracten en zo de organisatie aan te passen aan de ontwikkelingen.

Bedrijfsrisico's

Verzakkingsschade

Twee woningcorporaties hebben de gemeente aansprakelijk gesteld voor schade aan woonwagens, die zou zijn ontstaan door gebreken (verzakking) aan standplaatsen die de gemeente aan hen in erfpacht heeft overgedragen. De corporaties hebben de standplaatsen laten verstevigen, de schade aan de woonwagens vergoed en willen de kosten op de gemeente verhalen. Het gaat om circa €7,8 miljoen. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid hiervoor in eerste instantie afgewezen. Er is een overlegtraject gestart over deze kwestie met betreffende corporaties. Inmiddels hebben externe deskundigen onderzoek gedaan naar de oorzaken van de schade, de juridische verantwoordelijkheid hiervoor en de redelijkheid en aanvaardbaarheid van de werkzaamheden die in opdracht van de corporaties zijn verricht. De uitkomsten van het overleg zijn nog onduidelijk.

Geschatte financiële impact: €3,9 miljoen
Kans: Hoog
Maatregelen: In stellen extern onderzoek naar de kosten.

Werkgelegenheidsprojecten

De financiering van werkgelegenheidsprojecten komt onder druk te staan door een minder inkomsten via het WWB-werkendeel van het participatiebudget en het ESF.

Geschatte financiële impact: €10 miljoen
Kans: Hoog
Maatregelen:

- Analyse van huidige besteding middelen en prognose van verwachte ontwikkelingen;
- Nemen van gerichte bezuinigingsmaatregelen binnen de dienst SZW

Apparaat SZW

In de huidige systematiek is er een direct verband tussen de apparaatskosten en het verstrekken van de bijstand, de uitvoering van de armoedebeleid en de schuldhulpverlening. Deze kosten komen onder druk te staan door toenemende aantallen bijstandsuitkeringen en meer beroep op armoede-maatregelen.

Geschatte financiële impact: nog niet te bepalen.
Kans: Hoog
Maatregelen: monitoring en beleidsaanpassingen. In 2009 vindt aanpassing van het normeringsmodel plaats.

RandstadRail

De twee ontsparingen in 2006 op het traject van RandstadRail (op de Zoetermeerlijn en op het gedeelte van de Erasmuslijn vanaf halte Pijnacker Nootdorp naar Den Haag CS) hebben geleid tot veel schade. De schade is in 2008 bepaald op maximaal €27 miljoen. Met het stadsgewest Haaglanden wordt gesproken over de uiteindelijke verdeling van dit bedrag. De onderhandelingen hierover zijn nog niet afgerond. In 2008 heeft de gemeente een deel van de schade voor eigen rekening genomen, door voor €11,5 miljoen aan vorderingen van het HTM op het stadsgewest over te nemen. Hiervoor zijn tegelijk twee voorzieningen voor oninbaarheid getroffen. Het resterende financiële risico bedraagt €15,5 miljoen. Het stadsgewest Haaglanden heeft de betaling aan de RET voorgefinancierd.

Geschatte financiële impact: Maximaal €15,5 miljoen
Kans: Laag
Maatregelen: Het onderzoek van de procedure t.a.v. de productaansprakelijkheid wordt in 2009 voortgezet.

Ten behoeve van het project Randstadrail is railinfrastructuur aangelegd, zowel binnen als buiten de stadsgrenzen. In overleg met de fiscus is begin 2007 een scheiding aangebracht in de afrekening van de BTW over de projectkosten. De BTW over de aanleg binnen de gemeente Den Haag is verrekend met het BTW-compensatiefonds. De resterende BTW is volledig verrekend via aangifte, vanwege het feit dat dit deel van het project buiten de gemeentegrenzen ligt en de gemeente Den Haag formeel (vooralsnog) geen eigenaar voor dit deel van de infrastructuur is. Een eventuele wijziging in de fiscale status van dit deel van het project kan ertoe leiden dat de BTW alsnog via het BCF verrekend zou moeten worden. Het terug te ontvangen BTW-bedrag zal dan lager zijn.

Geschatte financiële impact: €2,25 miljoen, indien alle activiteiten worden beschouwd als overheidsactiviteit.
Risico wordt gelopen over €225 miljoen aan facturen. Over de 19% BTW 5% korting BCF.

Kans: Laag

BTW Souterrain (Tramtunnel)

Het Souterrain is een groot infrastructuur project dat in 2004 is afgerond. In 2007 is het risico met betrekking tot de schadegevallen afgewikkeld. Thans rest nog een risico inzake de afwikkeling van de BTW. De subsidie is in 2005 opnieuw vastgesteld exclusief BTW. Gesteld is dat BTW die niet kan worden teruggevorderd of verrekend alsnog voor vergoeding in aanmerking komt.

De gemeente Den Haag heeft jurisprudentie voor een vergelijkbaar project (Noord-zuidlijn Amsterdam) afgewacht, alvorens tot afrekening van de BTW over te gaan. Het desbetreffende arrest van de Hoge Raad (september 2008) werpt volgens het onlangs verkregen standpunt van de Belastingdienst geen nieuw licht op het Haagse Project, omdat Den Haag niet over een eigen openbaar vervoerbedrijf beschikt, maar dit heeft opgedragen aan de HTM. De BTW over de aanleg tot 2003 kan volgens dit standpunt niet met de fiscus worden verrekend. De gemeente beraadt zich over de te nemen vervolgstappen, die kunnen bestaan uit het alsnog declareren van de BTW bij het Rijk als onderdeel van de subsidie, dan wel het aanspannen van een procedure tegen de fiscus.

Geschatte financiële impact: €37 miljoen
Kans: Midden
Maatregelen: Bij een voor de gemeente negatieve uitspraak zal voor de niet door de fiscus terugbetaalde BTW een subsidieaanvraag worden ingediend bij het Rijk/Verkeer & Waterstaat.

Eigendomsrisico's

De gemeente loopt geen noemenswaardige eigendomsrisico's. De gebouwen in eigendom van de gemeente zijn verzekerd. Het eigen risico voor alle eigendomspanden van de gemeente bedraagt circa €1,0 miljoen en is afgedekt door de bestemmingsreserve Assurantiën.

5.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Een substantieel deel van de begroting gaat over het onderhoud van kapitaalgoederen. Deze paragraaf geeft daar inzicht in. De kapitaalgoederen van de gemeente zijn verdeeld naar de categorieën gebouwen, wegen, water, riolering, groen en bruggen. De gemeente heeft voor vrijwel alle categorieën kapitaalgoederen een meerjarig onderhoudsplan (MOP) gemaakt. Een MOP dient als beleidskader en bevat zowel projecten als kosten. Deze paragraaf geeft per categorie kort het beleidskader weer, de plannen voor de komende periode en de financiële consequenties.

5.4.1 Gebouwen

Intern Dienstencentrum

Het MOP gebouwen heeft betrekking op alle panden waar het Intern Diensten Centrum (IDC) eigenaar van is en die het IDC in beheer heeft. De nieuwe stadsdeelkantoren Segbroek, Haagse Hout en Ypenburg en de panden die van andere diensten zijn overkomen in het kader van Shared Services Beheer (in totaal 36 panden) maken onderdeel uit van het MOP. De (collectieve) kantoorverzamelgebouwen zijn gebouwen waar meer dan één dienst in gehuisvest is. Ook voert de gemeente het beheer over een gevarieerd scala aan panden. Het betreft monumenten, panden in parken, overige bedrijfsruimten en woningen alsmede een aantal panden voor de huisvesting van specifieke dienstonderdelen.

Het onderhoudsprogramma geeft een beeld van de noodzakelijke onderhoudsactiviteiten en de daarmee gepaard gaande kosten voor de komende tien jaar. Het programma is onderverdeeld in jaarplannen waarmee de uit te voeren onderhoudsactiviteiten goed ingepland kunnen worden. Het onderhoudsprogramma bevat werkzaamheden van bouwkundige -, werktuigkundige - en elektrotechnische aard. In kaart is gebracht welke werkzaamheden aan liften/roltrappen, aan beveiligings- en toegangscontrolesystemen en aan terreinvoorzieningen noodzakelijk zijn. Ook het onderhoud aan de inventaris en aan de inrichting van het gebouw is geschouwd en zonodig verwerkt.

DE gemeente houdt rekening met het vervangen van grote componenten als gevolg van het verstrijken van de technische - en economische levensduur; de kosten zijn meestal omvangrijk. Voorbeelden zijn het vervangen van de zonwering, van leidingen van luchtbehandelingskasten en van dakbedekkingen. Ook het vervangen van delen van de inventaris, dan wel het vervangen van de liftinstallaties en roltrappen kan aan de orde zijn.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Gebouwen	10.428	19.059	7.586	7.586
<i>Dekking programma 2 Bestuur / College</i>				
Structureel onderhoudsbudget	9.686	7.586	7.586	7.586
Beschikbaar in investeringsprogramma	742	11473	0	0
Verschil	0	0	0	0

Cultuurpanden

Het MOP voor gemeentelijke cultuuraccommodaties waarborgt een goede staat van onderhoud inclusief het wegwerken van achterstallig onderhoud. Hiermee wordt de continuïteit en de functionaliteit van de cultuuraccommodaties gewaarborgd. In 2008 is een groot aantal cultuurpanden (vooral ateliers) aan het bestand toegevoegd als gevolg van het opheffen van de OCW panden BV (voorheen NV Woningbeheer en NV Stedelijk Belang). Na het wegwerken van achterstallig onderhoud zal voor al deze panden zal een MOP worden toegevoegd.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Cultuurpanden	1.675	1.257	1.920	1.635
<i>Dekking programma 5 Cultuur en Media</i>				
Structureel onderhoudsbudget	1.603	1.603	1.603	1.603
+ Overschot / - Tekort	-72	346	-317	-32

De overschotten zullen worden toegevoegd aan de voorziening onderhoud cultuuraccommodaties teneinde de tekorten als gevolg van pieken in het onderhoud in de latere jaren te kunnen opvangen.

Sportaccommodaties

In 2001 is besloten tot de vaststelling van het MOP voor de gemeentelijke sportaccommodaties als instrument voor het op peil houden van het kwaliteitsniveau van deze accommodaties. Aan de hand van onderhoudsplannen, welke jaarlijks zullen worden geactualiseerd, zal uitvoering worden gegeven voor de in deze plannen opgenomen onderhoudswerkzaamheden en vervangingen (Rv 359 van 2001).

Op basis van de onderhoudsplannen zullen de onderstaande onderhoudswerkzaamheden en/of vervangingen op de diverse buitensportaccommodaties worden uitgevoerd:

- beplanting; verhardingen; beregeningsinstallaties; rioleringen; hekwerken; speeltoestellen en terreinmeubilair zoals afrasteringen
- aanleg rubber ingestrooide kunstgrasvelden en renovatie sportvelden

Ook voor de binnensportaccommodaties zullen de geplande onderhouds- en vervangingswerkzaamheden worden uitgevoerd.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Sportaccommodaties	5.108	4.801	5.290	5.016
<i>Dekking programma 13 Sport</i>				
Structureel onderhoudsbudget	5.041	5.041	5.041	5.041
+ Overschot / - Tekort	-67	240	-249	25

De overschotten worden toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen om de tekorten als gevolg van pieken in het onderhoud in de latere jaren te kunnen opvangen.

Lesgebouwen voor het onderwijs

Bij raadsbesluit 321/2001 is besloten tot het opstellen van een MOP voor onderwijshuisvesting. Deze is afgerond. Bij raadsbesluit 125/2004 heeft de raad besloten tot een regeling voorzieningen herstel achterstallig onderhoud in lesgebouwen voor basis- en speciaal onderwijs. Deze wordt in 2009 geheel afgerond. Bij het programma onderwijshuisvesting 2010 zullen onderhoudsmiddelen aan de schoolbesturen worden toegekend op basis van het MOP en de aanvragen van de schoolbesturen.

In de nota 'Visie op onderwijshuisvesting Den Haag 2000-2010' wordt prioriteit geven aan vervangende nieuwbouw van schoolgebouwen die niet meer voldoen aan de huidige eisen. Voor het jaar 2010 is ongeveer € 4,5 miljoen bestemd voor onderhoud aan schoolgebouwen. Zie ook programma 6 Onderwijs programmabegroting.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Lesgebouwen	4.529	4.529	4.529	4.529
<i>Dekking programma 6 Onderwijs</i>				
Structureel onderhoudsbudget (programma 6 Onderwijs)	4.529	4.529	4.529	4.529
Verschil	0	0	0	0

Welzijnsaccommodaties

De welzijnsaccommodaties (multifunctionele centra, jongerenaccommodaties, kinderdagverblijven etc.) worden door de gemeente kostendekkend verhuurd aan de welzijnsinstellingen. Dit houdt in dat het (eigenaren) onderhoud uit de huuropbrengsten wordt bekostigd. Voor dit onderhoud is een MOP opgesteld. Met ingang van 1 januari 2008 zijn conform raadsbesluit 185, 2007 diverse panden van de OCWpanden BV in eigendom overgenomen en in beheer ondergebracht bij OCW/Vastgoed.

Voortzetting van de geplande reguliere onderhoudswerkzaamheden aan de panden in 2009 en latere jaren. De (nieuwe) aan het totale gebouwenbestand toegevoegde panden zullen worden voorzien van een MOP. Dit geldt tevens voor de overgenomen panden van de OCWpanden BV. Hiervoor zal tevens de komende jaren het achterstallig onderhoud worden weggewerkt.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Welzijnsaccommodaties	4.862	3.608	3.828	4.107
<i>Dekking programma 21 Financiën</i>				
Structureel onderhoudsbudget	4.806	4.806	4.806	4.806
+ Overschot / - Tekort	-56	1.198	978	699

De overschotten worden toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen om de tekorten als gevolg van pieken in het onderhoud in de latere jaren te kunnen opvangen.

Strategische panden Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO)

DSO heeft vastgoed in bezit met het doel stedelijke vernieuwing mogelijk te maken. Objecten worden verworven als onderdeel van een planontwikkeling of als gevolg van een actieve grondpolitiek in bepaalde gebieden. De meeste objecten van DSO zijn bestemd voor herontwikkeling. De laatste jaren is de doelstelling van het vastgoed van DSO verruimd naar andere werkvelden binnen de stedelijke vernieuwing. Naast herontwikkeling investeert de gemeente in vastgoed om bepaalde beleidsdoelstellingen te verwezenlijken zoals het huisvesten van doelgroepen en het verbeteren van de vitaliteit van bepaalde gebieden. De beleidsnota Vastgoedmanagement wordt ter besluitvorming aangeboden aan het College en ter kennisname aan de Raad.

Om te voorkomen dat het voorzieningenniveau op termijn wordt aangetast, wordt er voor objecten met een verwachte beheertermijn van meer dan vijf jaar vanaf 2009 een MOP opgesteld. Voor objecten die een kortere beheertermijn kennen zullen de noodzakelijke onderhoud- en herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd, waarbij de onderhoudskosten zullen worden afgewogen tegen de huurinkomsten en exploitatieduur.

Ten behoeve van het strategisch vastgoed wordt het noodzakelijk groot onderhoud uitgevoerd, met als uitgangspunt 5 jaar exploitatie voorafgaand aan sloop. Daadwerkelijke onderhoudsuitgaven worden afgewogen tegen de huurinkomsten en de exploitatieduur op basis van een advies van de extern beheerder. In 2008 is een jaarplan voor 2009 opgesteld. Aan de hand van dit onderhoudsplan heeft de operationeel beheerder een jaarplanning per pand gemaakt, met als uitgangspunt het behoud van de panden. Aan de panden vallend in de portefeuille af te stoten bezit wordt slechts noodzakelijk groot onderhoud uitgevoerd om de (minimaal) redelijke staat van de panden te behouden. De kosten voor het onderhoud worden gedekt uit de reserve Strategische aankopen.

5.4.2 Straten, wegen en pleinen

Onderhoud van de wegen is noodzakelijk om de functionaliteit en de veiligheid van de wegen te garanderen. Op grond van het bestaande (verkeer- en vervoer)beleid worden nadere prioriteiten voor het wegonderhoud gesteld. Elementen in dit beleid zijn onder andere het bevorderen van het fietsverkeer, het concentreren van doorgaand verkeer op hoofdroutes en het creëren van verblijfsgebieden. Hiermee worden, nog meer dan voorheen, de prioriteiten in het wegonderhoud gelegd op de belangrijkste delen van de weginfrastructuur. Als vervolg op het raadsvoorstel inzake het MOP Wegen uit 2003 (Rv 234/2003) heeft het college in 2006 een beleidslijn voor het wegonderhoud voor 2007 en volgende jaren vastgesteld (26 september 2006; RIS140609). In deze beleidslijn zijn de voor het wegonderhoud te

hanteren prioriteiten gegeven, in relatie tot de onderhoudstaak en het voor wegonderhoud beschikbare budget. De beleidslijn vormt het kader waarbinnen de meerjarenprogramma's voor het wegonderhoud worden opgesteld.

Een hoge prioriteit wordt gegeven aan het onderhoud van de fietspaden, het gemeentelijke hoofdwegenstelsel en het onderliggende wegennet. Gemiddelde prioriteit wordt toegekend aan de verblijfswegen met een asfaltverharding en de voetpaden in het groen. Het resterende budget zal worden ingezet op het onderhoud van de verblijfswegen met elementenverharding, zoals woonstraten en winkelgebieden, en van de overige weginfrastructuur. De gemeente zet het beschikbare budget voor wegonderhoud zo effectief en efficiënt mogelijk in om de kwaliteit van de wegverhardingen zo goed mogelijk te behouden.

De Stadsenquête 2008 laat zien dat burgers het onderhoud van de straten en wegen opnieuw beter waarderen rapportcijfer 6,9 tegen 6,8 in 2007. Met de beleidslijn voor het wegonderhoud streeft het college de volgende berekende kwaliteitsontwikkeling voor periode 2009 tot en met 2010 na, in % van het totale te beheren areaal. (zie ook brief aan commissie VML d.d. 26 september 2006; RIS140609)

Kwaliteitsniveau	2009	2010*
Voldoende	75%	77%
Matig	6%	6%
Onvoldoende	20%	17%

* De berekende kwaliteitsontwikkeling voor periode 2010 geeft de kwaliteit weer in % van het totale te beheren wegareaal. Deze berekening is gebaseerd op basis het wegbeheersysteem en de wegeninspectie van medio 2008. Deze "berekende" kwaliteitsontwikkeling zal waarschijnlijk afwijken van de feitelijke kwaliteit, die gebaseerd wordt op de uitkomsten van de volgende wegeninspectie, medio 2010. Op basis van de uitkomsten van de nieuwe wegeninspectie medio 2010 kunnen de kwaliteitsniveaus voor 2011 en volgende jaren berekend worden.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Straten, Wegen en Pleinen	15.354	16.554	16.554	16.554
<i>Dekking programma 11 Leefbaarheid</i>				
Structureel onderhoudsbudget	15.354	16.554	16.554	16.554
Verschil	0	0	0	0

5.4.3 Groen

Het beleid voor het Haagse groen tot 2015 is vastgelegd in de nota "Groen kleurt de Stad" recente deelnota's zijn bijvoorbeeld de in 2008 vastgestelde nota's 'Haagse Bomen: kiezen voor kwaliteit en diversiteit en de nota 'Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008-2018'. Het MOP Groen (raadsvoorstel 404) is in 2001 vastgesteld met een planhorizon van 10 jaar. In 2011 zal daarom gestart worden met de voorbereiding van een nieuw onderhoudsplan Het doel van het MOP Groen is het vormen van een afwegings- en programmeringskader voor het beheer en onderhoud van het stedelijk groen. Beheer en onderhoud omvat regulier jaarlijks onderhoud, groot onderhoud en herinrichting. Het beschikbare budget voor groenonderhoud wordt zo effectief en efficiënt mogelijk ingezet om de kwaliteit van het groen zo goed mogelijk te behouden.

Het Haagse groen kent vier hoofd categorieën: Wijk en buurtgroen, Straatbomen, Ecologische verbindingzones en Grote groengebieden. Het dagelijks onderhoud wordt geprogrammeerd volgens het groenbeheersysteem. Dit bestaat o.a. uit het maaien, schoffelen, snoeien en begeleiden van de straatbomen. Het groot onderhoud bestaat uit de vervanging en herinrichting van het groen (ook in de grote groengebieden). Door het hoge ambitieniveau van Den Haag moeten voor het uitvoeren van het noodzakelijke beheer en onderhoud keuzes worden gemaakt.

In de nieuwe bomennota blijkt de noodzaak tot jaarlijkse vervanging van ca 2.000 bomen. In de afgelopen jaren is een achterstand ontstaan van 4.632 open standplaatsen. Met het vaststellen van de bomennota heeft de Haagse gemeenteraad incidenteel middelen ter beschikking gesteld om de achterstallige vervanging in te lopen. In 2009 is gestart met de herplan van 4.400 bomen onder de noemer van het Aanvalsplan Bomen. In het voorjaar van 2010 zal werk zijn uitgevoerd.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Groen	21.102	21.254	21.229	21.191
<i>Dekking programma 11 Leefbaarheid</i>				
Structureel onderhoudsbudget	21.102	21.254	21.229	21.191
Verschil	0	0	0	0

5.4.4 Bruggen, viaducten en tunnels

Als waterrijke stad met een dichte infrastructuur is een doelmatig beheer en instandhouding van de viaducten, tunnels en bruggen een uitgebreide taak voor de stad Den Haag. Met onderhoudsbudgetten wordt gezorgd voor het continu op peil houden van dit bezit. Het aantal te beheren objecten neemt voortdurend toe. De afgelopen jaren hebben we te maken gehad met ontwikkelingen als RandstadRail en nieuwbouw in Ypenburg en Wateringseveld en de aanleg van tunnels voor een verbeterde toegankelijkheid van de stad. Vanaf 2009 zorgt het beheer van de Hubertustunnel alleen al voor een forse toename van de beheerinspanningen.

Uit nader onderzoek is naar voren gekomen dat de renovatie van de Utrechtsebaan in 2017 kan plaatsvinden. Eind 2009/begin 2010 zal wel een aantal reparaties uitgevoerd worden en zal de Utrechtsebaan van een nieuwe asfaltlaag worden voorzien (raming € 2,5 miljoen). De voorbereiding van de renovatie van de Koningstunnel is gestart; deze zal bewaakt gaan worden vanuit de Verkeerscentrale. Drie bruggen worden in 2009 gereed gemaakt om op afstand te kunnen worden bediend. Het meerjaren onderhouds- en investeringsprogramma kunstwerken zal worden geoptimaliseerd.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten MOP Bruggen, Viaducten en Tunnels	4.306	4.916	4.894	4.894
<i>Dekking programma 17 Verkeer</i>				
Structureel onderhoudsbudget	4.306	4.916	4.894	4.894
Verschil	0	0	0	0

5.4.5 Water

Het Waterplan Den Haag 2010-2015 is een gezamenlijk plan van de gemeente Den Haag en het hoogheemraadschap van Delfland dat beschrijft hoe wij de komende jaren willen omgaan met water in de stad. Belangrijk nieuw element in dit Waterplan is dat het zich behalve op de waterkwaliteit ook op de veiligheid, recreatie en ruimtelijke ontwikkelingen richt. Dit Waterplan is de opvolger van het Waterplan Den Haag 1998-2012 (RIS 22861), het eerste Waterplan van Nederland. Op 10 april 2007 heeft het college besloten het plan te vernieuwen zodat dit aansluit bij de aangepaste regelgeving en nieuwe beleidsontwikkelingen voor het "water" op nationaal en Europees niveau. Voorbeelden hiervan zijn de Wet gemeentelijke watertaken, het Nationaal Bestuursakkoord Water en de Europese Kaderrichtlijn Water.

De gemeente streeft naar het realiseren van een duurzaam vitale en aantrekkelijke leefomgeving. Duurzaam waterbeheer kan daaraan bijdragen. De gemeente en het hoogheemraadschap hebben daarom de volgende langetermijn doelstelling voor dit waterplan opgesteld:

Het realiseren van een duurzaam schoon en gezond watersysteem, dat bijdraagt aan een aantrekkelijke en veilige (leef)omgeving, waar bewoners en bezoekers van Den Haag op een bewuste manier mee omgaan.

De gemeente en het hoogheemraadschap streven deze langetermijn doelstelling water uiterlijk in 2027 te bereiken in overstemming met de termijnen van het huidige waterkwaliteitsbeleid in Nederland. Om deze doelstelling water ook daadwerkelijk in 2027 te kunnen bereiken, wordt dit waterplan een integraal beleidskader water beschreven van beleidsdoelen, ambities en maatstaven voor het integreren van het waterbeheer in andere opgaven van de stad. Op basis van dit beleidskader worden concrete projecten en maatregelen voor de periode tot 2015 benoemd. In het beleidskader geven wij tevens de fasering en dekking van de voorstellen aan.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking (regulier)	2010	2011	2012	2013
Lasten Water	8.950	9.049	9.208	9.344
<i>Dekking programma 20 Milieu</i>				
Structureel onderhoudsbudget	8.950	9.049	9.208	9.344
Verschil	0	0	0	0

5.4.6 Riolering

De gemeente heeft de plicht om te beschikken over een actueel Gemeentelijke Rioleringsplan 2006-2010 (GRP). In dit wettelijk verplichte plan (Wet milieubeheer) zijn de maatregelen opgenomen om de riolering op orde te brengen, te beheren en te onderhouden en aan de bestaande milieuwet- en regelgeving te laten voldoen. Achterstallig onderhoud aan de riolering is een risico voor de gemeentelijke begroting en de provincie kan een aanwijzing geven als dit niet op orde is.

In 2009 start de gemeente met het opstellen van een verbreed GRP voor de periode 2011-2015. Dit plan is vanuit de Wet Gemeentelijke Watertaken verplicht en moet alle maatregelen en activiteiten omvatten, die nodig zijn om de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, grondwater en regenwater te voldoen. Het nieuwe verbrede GRP wordt o.a. gebaseerd op de door de Gemeenteraad vastgestelde Grondwaternota. Als het GRP 2006 – 2010 zal zijn afgerond zullen de hierin uitgesproken ambities vrijwel volledig zijn gerealiseerd.

De ambitie is voortgaan met de uitvoering van het gemeentelijke Rioleringsplan 2006 - 2010 om invulling te kunnen blijven geven aan een efficiënte rioleringszorg. Dit wordt bereikt door maatregelen aan het rioolsysteem ter vermindering van de vuiluitwerp op het oppervlakte water. In het beleidsakkoord is vastgesteld dat het rioolrecht kostendekkend moet zijn en dat de werkvoorraad van de riolering niet mag oplopen gezien vanaf het niveau 1-1-2005. Gemeenten kunnen maatregelen voor de verwerking van regenwater en overtollig grondwater bekostigen uit een verbrede rioolheffing. De gemeentelijke verordening rioolrechten zal hiertoe worden aangepast.

(Bedragen x €1.000)

Lasten en dekking	2010	2011	2012	2013
Lasten Gemeentelijk Rioleringsplan*	33.375	33.375	33.375	33.375
<i>Dekking programma 20 milieu</i>				
Rioolrecht	33.375	33.375	33.375	33.375
Verschil	0	0	0	0

* Lasten inclusief storting in egalisatievoorziening riolering.

De egalisatievoorziening riolering is ingesteld om ongewenste schommelingen in de tarieven van de rioolrechten die aan derden in rekening worden gebracht op te vangen. Over- en onderschrijdingen op het product 722.0.01 Riolering en Waterbeheersing en 726.0.01 Baten rioolrecht worden verrekend met de egalisatievoorziening riolering.

5.5 Financiering

5.5.1 Interne Ontwikkelingen

Tot de financieringsfunctie behoren de taakgebieden rentemanagement, portefeuillebeheer, saldo- en geldstroombeheer, financieringsbehoefte en betalingsverkeer van de diensten, werkkapitaalbeheer, optreden als aandeelhouder en het onderhouden van bankrelaties.

Interne Financiering (kort en lang)

De geldstromen van de gemeentelijke diensten lopen via de centrale kas van de Centrale Treasury (CTR) en de CTR beheert alle bankrekeningen. Voor de meeste activa van de diensten verstrekt de CTR een lening tegen de omslagrente. Voor 2010 is de omslagrente vastgesteld op 4 %. Naast omslagrenteleningen bestaan er ook maatleningen aan diensten.

Het voordeel op de rente, de bespaarde rente, ontstaat als gevolg van de inzet van gemeentelijke reserves en voorzieningen als intern financieringsmiddel. De bespaarde rente voor 2010 is vastgesteld op circa €16 miljoen en komt tot uitdrukking in programma 22 Financiën.

5.5.2 Externe ontwikkelingen

Economische ontwikkelingen

De Europese economie zal door de economische recessie in 2009 blijven krimpen. Terugvallende belastinginkomsten, oplopende werkloosheidsuitkeringen en een flink aantal omvangrijke economische steunpakketten hebben/zullen het begrotingstekort in de rijksbegrotingen flink doen oplopen. Gemiddeld zal in het Eurogebied het begrotingstekort circa 6% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bedragen. Daarnaast stelde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in april 2009 in haar Global Financial Stability Report (GFSR) dat de banken wereldwijd pas een derde van de totaal verwachte kredietverliezen hebben genomen en dat een verdere verslechtering van de verliezen vooral voor Europese banken tot de mogelijkheden behoort. Dit betekent dat banken hun kapitaal verder moeten versterken en dat de groei van de kredietverlening aan de private sector onder druk zal blijven staan. Het is onzeker of de economie in 2010 een kleine groei zal vertonen.

Renteontwikkelingen geldmarkt

De effecten van de renteverlagingen door de Europese Centrale Bank (ECB) op de Europese economie worden naar verwachting pas goed zichtbaar tegen het einde van 2009. In een relatief kort tijdsbestek van ongeveer acht maanden heeft de ECB de rente verlaagd van 3,25% naar 1%. Deze renteverlagingen werden mogelijk gemaakt doordat de inflatie aanzienlijk is afgenomen als gevolg van de economische recessie. Voor 2010 is de verwachting dat de inflatie op een laag niveau zal blijven of iets zal toenemen. Het is realistisch om op begrotingsbasis uit te gaan van een 3-maands euribor van gemiddeld 1,5 %.

Renteontwikkelingen kapitaalmarkt

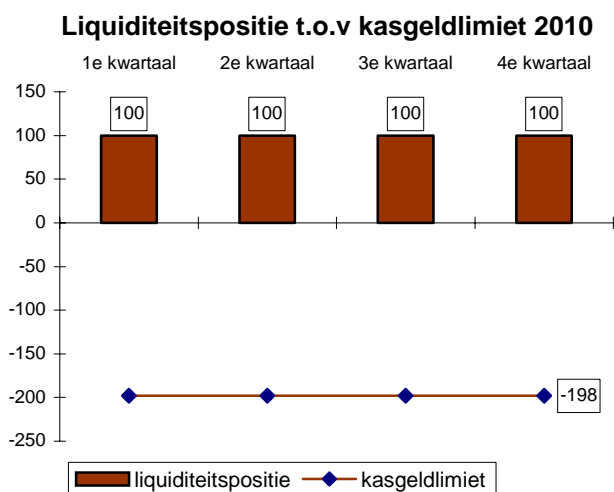
In het eerste halfjaar van 2009 is in een aantal landen de lange kapitaalmarktrentes opgelopen als gevolg van de lange termijn inflatoire druk die uit zou kunnen gaan van de door overheden en centrale banken ingezette maatregelen (stimuleringspakketten) om de recessie te beperken. Als gevolg van bovengenoemde ontwikkeling verwacht de markt dat het dieptepunt in de kapitaalmarktrentes achter ons ligt. De gemiddelde voorspelling van de banken op termijn van een jaar is 4,05 %. De verschillen tussen de banken blijven echter fors met een range van 3,5 – 4%, die de onzekerheid in de markt weerspiegelt over de toekomstige inflatieontwikkeling. In de begroting is rekening gehouden met een kapitaalmarktrente van 3,5% (exclusief marktopslagen).

5.5.3 Risicobeheer

Renterisico financiering kort

Het risico op kortlopende financiering wordt beperkt door de kasgeldlimiet op basis van de wet Financiering decentrale overheden (Fido). Voor de gemeente geldt dat de totale omvang van de vlottende schuld op enig moment gebonden is aan een maximum van 8,5% van de totale lasten van de gemeentebegroting. Het begrotingstotaal voor 2010, gecorrigeerd voor interne leveringen tussen diensten, komt uit op een bedrag van €2.333 miljoen. De kasgeldlimiet voor 2010 komt daardoor uit op €198 miljoen.

De verwachting is dat de gemeente in jaar 2010 een overschot aan liquide middelen per kwartaal zal hebben van circa €100 miljoen. Dit levert een verwacht rentevoordeel op van €1,5 miljoen. Het verwachte overschot zal op evenwichtige en prudente wijze worden uitgezet binnen de kaders van de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO) die per 1 januari 2009 is gewijzigd.

Gezien het verwachte voordeel aan liquide middelen van €100 miljoen is duidelijk dat Den Haag in 2010 ruim onder de kasgeldlimiet blijft en daarmee voldoet aan de wettelijke eisen.

Renterisico financiering lang

Vanaf januari 2009 is het begrotingstotaal bepalend voor de renterisiconorm. Dit betekent dat de renterisiconorm is bepaald op basis van 20% van het begrotingstotaal.

(bedragen x € 1 mln.)

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld	2010	2011	2012	2013
1 Rentehervellingen	0	0	0	0
2 Aflossingen	125	13	35	38
3 Renterisico (1 + 2)	125	13	35	38
4 Renterisiconorm	467	467	467	467
5a Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	342	454	432	429
5b Overschrijding renterisiconorm (3>4)				
Berekening renterisiconorm				
4a Begrotingstotaal	2.333	2.333	2.333	2.333
4b Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm (4a * 4b/100)	467	467	467	467

Voor 2010 en volgende jaren voldoet Den Haag ruimschoots aan de wettelijke renterisiconorm van 20%.

Kredietrisico's derden

De gemeente heeft €654 miljoen aan middelen uitgezet. Deze middelen zijn ingedeeld naar vier risicogroepen. Voor een bedrag van €198 miljoen zijn leningen uitgezet zonder zekerheid. In dit bedrag is tevens begrepen de deposito aan de Royal Bank of Scotland (voormalig ABN AMRO Bank) voor een bedrag van €60 miljoen en de verstrekte leningen aan HTM voor de Randstadrail van €121 miljoen.

(bedragen x € 1 mln.)

Uitgezette middelen per risicogroep (x €1 miljoen)	Restant per eind 2010
Fonds Uiver 2006	301
Maatschappelijk verantwoord beleggen	150
Met hypothecaire zekerheid	5
Zonder hypothecaire zekerheid	198
Totaal	654

Voorziening langlopende leningen u/g

Jaarlijks wordt op basis van risico-inschatting van ieder individuele lening de voorziening voor langlopende leningen bepaald volgens het Bazel II-akkoord. Het basisidee bij Bazel II is de gedachte dat het minimum aan vermogen dat een bank moet aanhouden evenredig moet zijn aan het (krediet)risico dat gelopen wordt. Dit betekent dat aan elke klant of partij een risico moet worden toegekend. Deze risico's kunnen enerzijds worden bepaald met behulp van interne modellen en anderzijds door externe ratings.

De voorziening langlopende leningen u/g bedraagt in 2010 €6,9 miljoen.

Voorziening belegging Fonds Uiver 2006 en Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het fonds Uiver 2006 bestaat uit gekochte obligaties van financials (banken) met een minimale rating van single A. Een rating geeft de kans aan op een faillissement. Hoe hoger de rating hoe geringer het risico. De portefeuille bestaat uit 49% aan instellingen met een triple A, 31% met een dubbel A en 20% met een single A. Het risico bij een triple A rating is 0,06%, bij een dubbel A 0,22% en bij een single A 0,46%. Mocht een financial in de problemen komen dan worden deze obligaties verkocht en vervangen door obligaties van een andere financial. Het risico van het fonds is hierdoor nagenoeg nihil en is er op grond daarvan geen voorziening getroffen. Er is wel een klein risico op koersverlies bij (onverhoopte) tussentijdse verkoop van de obligatie. Voor dit risico is geen voorziening opgenomen.

Voor de maatschappelijk verantwoorde beleggingen is de hoofdsom gegarandeerd en hierdoor het risico op 0% gesteld.

Gegarandeerde geldleningen

De afgelopen decennia heeft de gemeente aan diverse maatschappelijke sectoren borgstellingen verleend voor investeringen in hun materiële activa. In de besluitvorming zijn deze investeringen aangeduid als maatschappelijk relevant en vertegenwoordigen daarom naar de opvatting van het bestuur een openbaar belang.

Beleidskader

In het Treasurystatuut van de gemeente Den Haag staat dat alleen aan derden leningen of garanties kunnen worden verstrekt indien het college daartoe heeft besloten en de raad daarover met een conceptbesluit is geïnformeerd. De raad kan op het door het college te nemen besluit reageren. Hiermee sluit de procedure aan bij artikel 160 lid 2 van de Gemeentewet.

Het Uitvoeringsbesluit Treasurybeheer 2003 bevat bepalingen waaraan garantstellingen verder dienen te voldoen. Naast de hierboven aangegeven formele afwikkeling, staat vervolgens in het statuut dat het college (grote) terughoudendheid betracht bij het garanderen dan wel verstrekken van leningen. De risico's dienen zo veel als mogelijk beperkt te worden door het verlangen van zakelijke zekerheden. Bij een besluit om een garantie te verstrekken dient de gemeente aan te geven op welke wijze de financiële gevolgen bij opeisbaarheid worden afgedekt.

In 2007 is een interne richtlijn inzake leningen en garanties ter beschikking gesteld aan alle gemeentelijke organisaties (intranet).

Risico gegarandeerde geldleningen

De gemeente Den Haag loopt risico wegens het afgeven van garanties voor leningen die banken aan derden hebben verstrekt. Onderstaande tabel geeft een overzicht aan van de afgegeven gegarandeerde geldleningen.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Restant per 1/1/2008	Restant per 1/1/2009	Restant per 1/1/2010
Openbaar vervoer HTM	175.128	179.116	177.104
Accommodaties sportverenigingen	358	335	311
Appeltheater/Jeugetheater (Stella)	37	0	0
Nationaal Restauratiefonds	6.197	5.900	pm
Garantiestelling stichting Monumentenfonds Den Haag	61	51	pm
Sociaal pedagogische zorg	240	224	208
Kessler Stichting Thuislozenzorg	706	673	638
Inburgering (asielzoekers)	76	69	62
Kinderopvang	397	341	284
Zieken- en verpleeghuizen	4.923	3.735	3.024
Geestelijke gezondheidszorg/bejaardenoorden	21.565	13.624	10.205
Stadsvernieuwingsfonds	28	21	14
Minder Validen (MIVA)	55	40	20
AT Events Beatstad 2007	150	0	0
Achtervang overeenkomst Waarborgfonds Sociale Woningbouw*	pm	pm	pm
(Aanvullende) Achtervangovereenkomst met de Stichting Waarborgfonds Eigen woningen**	pm	pm	pm
Totaal	209.921	204.129	191.870

* Er is een doorlopende achtervang overeenkomst met de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw voor alle in de gemeente werkzame of in de toekomst werkzame toegelaten instellingen tot het moment van wederopzegging. Het Waarborgfonds stelt zich onder voorwaarde (kredietwaardigheid instellingen) borg voor de nakomingsverplichtingen van leningen van de toegelaten instellingen (woningcorporaties). Hierdoor kunnen de instellingen "goedkoper" lenen. Indien het risicovermogen van het Waarborgfonds een niveau bereikt dat lager is dan het garantieniveau zoals omschreven in de gesloten overeenkomst met het Waarborgfonds, dient de gemeente renteloze leningen aan het Waarborgfonds te verstrekken, teneinde liquiditeitstekorten bij het Waarborgfonds te voorkomen.

** Het gaat hierbij om garantstellingen aan natuurlijke personen. Vanaf 1 januari 1995 kunnen de kopers van eigen woningen in Den Haag gebruik maken van de Nationale Hypotheek Garantie. De gemeente is daarvoor een achtervangovereenkomst aan te gaan met de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen aangegaan. De gemeente heeft hiervoor een achtervangovereenkomst met de stichting gesloten tot zekerheid voor de nakoming van de betalingsverplichtingen van de stichting jegens de geldgevers. Op de in de achtervang omschreven wijze zal de gemeente renteloze leningen aan de stichting verstrekken, teneinde te allen tijde liquiditeitstekorten bij de stichting te voorkomen. Deze achtervangovereenkomst is uitgebreid met NHG-garantie voor leningen die worden aangetrokken voor het verrichten van onderhoud en verbetering van de woning.

Voorziening gegarandeerde geldleningen

In 2006 is een voorziening voor het opvangen van de risico's op afgegeven garanties ingesteld. De voorziening voor 2010 is berekend conform de systematiek zoals bij de voorziening voor de leningenportefeuille u/g, namelijk op basis van het Bazel II-akkoord.

Voor garanties die betrekking hebben op sport, zorg en kinderdagverblijven bestaan waarborgfondsen. Deze garanties zijn meegenomen in de voorziening voor een bedrag van €1,1 miljoen. In beginsel dienen dit soort garanties ondergebracht te worden bij het betreffende waarborgfonds. De voorziening in 2010 komt uit op een bedrag van €5,9 miljoen.

5.5.4 Financieringspositie

In 2010 is conform de begroting geen nieuw bedrag aan lang vreemd vermogen (behalve deposito Subside Achteras Systeem) aangetrokken omdat er voldoende financieringsmiddelen aanwezig zijn. De gemiddelde financieringspositie is als volgt opgebouwd:

(Bedragen x € 1 mln.)

Gemiddelde standen	Begroting 2010
Verstreckte leningen aan diensten	1.165
Deelnemingen	83
Uitgezette middelen	671
Totaal	1.919
Beschikbare middelen:	
Reserves en voorzieningen	1.351
Opgenomen leningen	649
Totaal	2.000
Nieuw aan te trekken leningen	-81

Leningenportefeuille o/g:

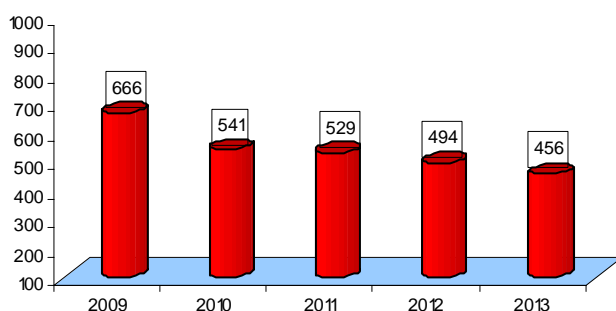
Op 1 januari 2010 had de gemeente €666,0 miljoen aan leningen o/g tegen een gemiddeld percentage van 4,23%. Ultimo 2010 zal deze positie gedaald zijn tot €541,4 miljoen tegen een gemiddeld percentage van 4,22%. De volumedaling van €124,6 miljoen wordt veroorzaakt door reguliere aflossingen.

(bedragen x € mln.)

	Bedrag	Gemiddelde portefeuillerente
Stand per 1 januari 2010	666,0	4,23 %
nieuwe leningen	-	%
Reguliere aflossingen	- 124,6	3,83 %
vervroegde aflossingen	-	%
renteaanpassingen (oud percentage)	-	%
renteaanpassingen (nieuw percentage)	-	%
Stand per 31 december 2010	541,4	4,22 %

De onderstaande grafiek geeft inzicht in de ontwikkeling van de in portefeuille opgenomen leningen voor de jaren 2009 tot en met 2013, uitgaande van de stand per balansdatum.

Ontwikkeling van portefeuille o/g

Uit de grafiek blijkt dat het volume van de o/g portefeuille in de jaren 2010 tot en met 2013 terug zal lopen met ongeveer 15%.

Leningenportefeuille u/g

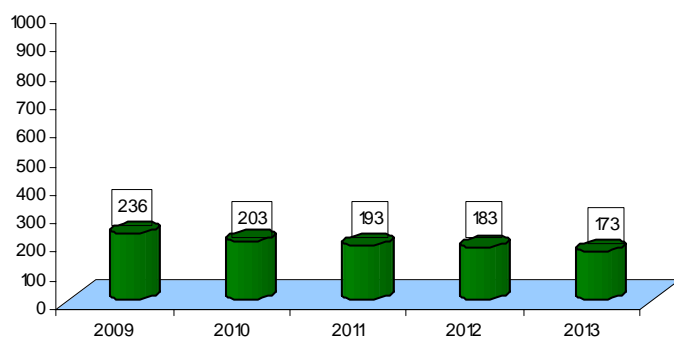
Op 1 januari 2010 beschikte de gemeente over €236,4 miljoen aan leningen u/g tegen een gemiddeld percentage van 4,29%. Ultimo 2010 is dit gedaald tot €203,4 miljoen tegen een gemiddeld percentage van 4,27%. De volumedaling van €33,0 miljoen wordt veroorzaakt door reguliere aflossingen.

(bedragen x € mln.)

	Bedrag	gemiddelde portefeuillerente
Stand per 1 januari 2010	236,4	4,29 %
Nieuwe leningen	--	%
Reguliere aflossingen	-33,0	3,96 %
Vervroegde aflossingen	--	%
Rente-aanpassingen (oud percentage)	--	%
Rente-aanpassingen (nieuw percentage)	--	%
Stand per 31 december 2010	203,4	4,27 %

De onderstaande grafiek geeft inzicht in de ontwikkeling van de in portefeuille uitgezette leningen voor de jaren 2009 tot en met 2013, uitgaande van de stand per balansdatum.

Ontwikkeling van portefeuille u/g

Uit de grafiek blijkt dat het volume van de u/g portefeuille in de jaren 2010 tot en met 2013 terug zal lopen met ongeveer 21 %.

Overige uitzettingen

De gemeente Den Haag heeft een totaalbedrag van €451 miljoen uitgezet. Hiervan heeft €301 miljoen betrekking op Fonds Uiver 2006 en is belegd in rentedragende obligaties en zerocoupon obligaties. Het restantbedrag van €150 miljoen is duurzaam belegd in producten waarvan de hoofdsom is gegarandeerd. Hiervan is een bedrag van €90 miljoen uitgezet voor een periode van drie jaar (einde looptijd 2011) en €60 miljoen voor een periode van 5 jaar (einde looptijd 2012).

5.6 Grondbeleid

Coördinerend portefeuillehouder: J.M. Norder

5.6.1 Haagse visie op grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Den Haag is vastgelegd in de Nota grondbeleid Gemeente Den Haag. In deze nota uit 2006 is de visie op het grondbeleid vastgelegd:

Haagse visie op het grondbeleid:

De gemeente Den Haag spant zich in om de doelstellingen, zoals opgenomen in diverse programma's, te realiseren door het voeren van een actieve grondpolitiek. Echter, wanneer private partijen een bijzondere grondpositie hebben of wanneer de projecten zeer complex en/of risicovol zijn, behoudt de gemeente Den Haag zich de mogelijkheid voor om te kiezen voor een faciliterende grondpolitiek.

Bij actief grondbeleid koopt de gemeente voor eigen rekening en risico gronden aan, maakt deze bouw- en woonrijp en verkoopt bouwrijpe gronden aan derden. Hiermee streeft de gemeente de volgende doelen na:

- voldoende woningen van de gewenste kwaliteit, prijs en tijdstip;
- naar behoefte beschikbare bedrijventerreinen en kantoren;
- uitvoering van wenselijke infrastructurele werken;
- goede openbare voorzieningen en voorzieningen met een maatschappelijk nut, alsmede een aangename openbare ruimte.

Bij facilitair grondbeleid is de grondexploitatie in handen van marktpartijen. De per 1 juli 2008 ingevoerde grondexploitiewet stelt de gemeente beter in staat haar belangen jegens private ontwikkelaars veilig te stellen. Met de grondexploitiewet heeft de gemeente instrumenten verkregen om de door de gemeente te maken kosten voor openbare voorzieningen te verhalen op eigenaren die willen overgaan tot het zelf realiseren van vastgoed binnen de voorwaarden van het gewijzigde bestemmingsplan. Het kostenverhaal is mogelijk op vrijwillige basis of via publiekrechtelijke heffingen.

In de praktijk komt het ook voor dat actief en facilitair grondbeleid samenkomen in een vorm van samenwerking tussen marktpartijen en de gemeente (publiek private samenwerking). Voorbeelden van gebieden die op een dergelijke wijze worden ontwikkeld zijn de Binckhorst, Vroondaal en de Stationsbuurt – Oude Centrum. Ook in de herstructureringsgebieden wordt samengewerkt. In deze samenwerking zijn de corporaties de ontwikkelende partij.

5.6.2 Uitvoering grondbeleid

Verwervingsbeleid

Minnelijke verwerving

Als de gemeente plannen heeft met een bepaald gebied kijkt zij allereerst of het nodig is om onroerende zaken in dat gebied te verwerven. Als dit zo is, dan hanteert de gemeente hierbij het "tweesporenbeleid". Dit houdt in dat er altijd geprobeerd wordt om het vastgoed in overleg met de eigenaar minnelijk te verwerven. Hiertoe wordt een taxatie opgesteld waarbij rekening wordt gehouden met de uitgangspunten van de Ontheeningswet en wordt met de eigenaar onderhandeld over de aankoopwaarde van het vastgoed. Tegelijkertijd wordt er een ontheeningsprocedure gestart om de voortgang van het project veilig te stellen. Op deze wijze wordt de gemeente toch op tijd eigenaar van het pand. Dit indien er onverhoopt niet tot overeenstemming met de eigenaar kan worden gekomen of bijvoorbeeld in het geval de eigenaar onvindbaar is.

Wet voorkeursrecht gemeenten

De voorkeursrechten krachtens de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) zijn bedoeld om grondspeculatie tegen te gaan. Op basis van een voorkeursrechtenaanwijzing moet een eigenaar wanneer hij een onroerend zaak wil verkopen, dit eerst aan de gemeente aanbieden. Mede hierdoor kan de gemeente haar gewenste regierol vormgeven.

Onteigening

Als de gemeente ter uitvoering van zijn beleid over bepaalde gronden wenst te beschikken, staat de gemeente het middel van onteigening ter beschikking. Het onteigenen is slechts mogelijk op basis van een onteigeningstitel, gebaseerd op een bestemmingsplan. Dit indien er sprake is van functiewijziging of wanneer er sprake is van een andere gewenste uitvoering van de bestemming. De procedure duurt circa twee jaar en bestaat uit een administratieve fase, gevolgd door een gerechtelijke procedure. De administratieve fase kent als eindresultaat het Koninklijk Besluit op basis waarvan het dagvaarden – mits er sprake is van een onherroepelijk goedgekeurd bestemmingsplan – ten behoeve van de gerechtelijke procedure start. De gerechtelijke procedure leidt uiteindelijk tot een vonnis van de rechtbank, waarin de onteigening wordt uitgesproken en waarin de waarde van het onroerend goed wordt bepaald evenals een eventuele schadeloosstelling.

Uitgiftebeleid

Het in 2006 door de gemeenteraad vastgestelde grondbeleid is het uitgangspunt bij de uitgifte van grond. Het gronduitgiftebeleid en het grondprijnsbeleid van de gemeente Den Haag worden periodiek geactualiseerd en gepubliceerd. In 2010 wordt de Nota Uitgiftebeleid geactualiseerd.

Uitgangspunt voor de vaststelling van de grondprijzen is de residuele methode. Uitzonderingen daarop zijn:

- de normgrondprijs voor goedkope (huur)woningen en studenten/jongerenwoningen;
- de grondprijzen per m² kavel voor vrije kavels;
- de grondprijzen voor non-profit voorzieningen en snippergroen;
- de grondprijzen voor bedrijfsterreinen (met uitzondering van hoogwaardige en binnenstedelijke bedrijfsgebouwen).

De gronden worden uitgegeven op basis van de grondafname- en realisatieovereenkomst. Bij deze overeenkomst ligt - in tegenstelling tot de eerdere grondreserveringsovereenkomst – de nadruk op de afname van de bouwgrond. Op het moment dat de grond is afgenomen ontstaat een grotere prikkel om tot realisatie over te gaan. Op deze wijze tracht de gemeente het bouwtempo in Den Haag te versnellen.

Op 14 februari 2008 heeft de gemeenteraad het Nieuw Haags Gronduitgiftesysteem vastgesteld. Uitgifte van gronden in eigendom door de gemeente behoort nu tot de mogelijkheden. Het erfpachtsysteem wordt nog wel ingezet ten behoeve van de stedelijke ontwikkeling.

Erfpachtbeleid

Het beleid voor de heruitgifte van aflopende rechten van erfpacht is vastgelegd in de Nota Grondbeleid en de algemene bepalingen voor heruitgifte.

Te realiseren activiteiten

Beheer

Onder het erfpachtbeheer vallen diverse werkzaamheden. Enerzijds betreft het beheersmatige werkzaamheden zoals het innen van canonverplichtingen en het omzetten van eeuwigdurend afgekochte rechten van erfpacht naar vol eigendom middels de verkoop van de blote eigendom, conform het Nieuw Haags Gronduitgiftesysteem (raadsbesluit 19/2008). Anderzijds betreft het onder andere de toetsing en afhandeling van splitsingsverzoeken alsmede gebruiks-, bestemmings- en grootte wijzigingen, contractwijzigingen in het kader van de herstructurering en de splitsingen sociale woningvoorraad.

Heruitgifte

Het heruitgeven van gronden waarvan de oude rechten van erfpacht expireren. Conform de raadsbesluiten rv 456/1985 en rv 132/1986 worden de heruitgiften projectmatig en wijksgewijs aangepakt. Daarnaast wordt aan erfpachters van wie het recht van erfpacht pas op langere termijn afloopt (wel korter dan 10 jaar) op hun eigen verzoek een individuele aanbod voor heruitgifte uitgebracht.

Beleidsmatige ontwikkelingen

In de afgelopen jaren waren er weinig expirerende rechten. In 2010 komt weer een groot aantal rechten van erfpacht (1500) in aanmerking voor heruitgifte. De projectmatige aanbieding heeft plaatsgevonden in 2007/2008, de eindaanbieding zal plaatsvinden medio 2010. Het verkrijgen van vol eigendom van de grond behoort sinds april

2008 - onder bepaalde voorwaarden - tot de mogelijkheden. De erfpachters worden middels actieve voorlichting van deze mogelijkheid op de hoogte gesteld.

Grondexploitaties

Voor de uitvoering van stedenbouwkundige plannen stelt het gemeentebestuur de kaders vast in de vorm van zogenaamde projectdocumenten. Hierin worden naast het te realiseren programma ook afspraken gemaakt over de planning en de financiële gevolgen van de projectuitvoering. De Verordening Beheerregels Ontwikkelingsbedrijf geeft het kader hoe om te gaan met de dekking van het projectsaldo. Indien er sprake is van een plan met een voorcalculatorisch tekort, wordt bij de bestuurlijke besluitvorming ook de financiële dekking geregeld. Deze dekking wordt bij het Grondbedrijf ondergebracht in de vorm van een voorziening negatieve plannen. Indien sprake is van een voorcalculatorisch positief saldo wordt dit saldo pas ingeboekt bij het afsluiten van het project.

De bestuurlijke informatievoorziening over de resultaatontwikkeling van de grondexploitaties verloopt conform de Verordening Beheerregels Ontwikkelingsbedrijf. Hierin staat vermeld dat mutaties ten opzichte van het projectsaldo van meer dan € 250.000 en/of meer dan 10% van het saldo dienen te worden verklaard. Daartoe worden bij het concernbericht en de jaarrekening eventuele verschillen gemeld en verklaard.

In de Meerjaren Prognose Grondexploitaties staan de omvang van de risico's en de hoogte van de het noodzakelijke weerstandsvermogen dat nodig is om deze risico's op te kunnen vangen. Daartoe worden de project- en marktrisico's jaarlijks volledig geactualiseerd. Het benodigd weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een bandbreedte.

5.6.3 Gewenst weerstandsvermogen (Reserve Grondbedrijf)

Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen worden periodiek risicoanalyses uitgevoerd. Op basis van scenario's worden de algemene risico's van alle operationele grondexploitaties in beeld gebracht. Dit betreft de algemene risico's als gevolg van de marktontwikkelingen. Van de top-40 projecten wordt bovendien specifiek naar de projectrisico's en projectkansen gekeken. De veertig belangrijkste grondexploitaties bevatten 93% van de nog te realiseren kosten en opbrengsten en zijn daarmee representatief voor het geheel van de operationele grondexploitaties.

Voor de algemene risico's is een markt- en beleidsanalyse uitgevoerd voor de functies wonen, bedrijven en kantoren. Er is een drietal algemene risicoscenario's: 1) afname van de opbrengsten uit de uitgifte van gronden ter grootte van 12%), 2) vertraging in de uitgifte van gronden met 4 jaar (hogere rentekosten), en 3) stijging van de rente met 0,5%. Deze algemene risico's worden verder onderbouwd in het Meerjaren Prognose Grondexploitaties. Voor de projectspecifieke risico's en kansen is voor de top-40 grondexploitaties een projectscan uitgevoerd aan de hand van de elementen tijd, geld en inhoud.

Voor het bepalen van het weerstandsvermogen zijn de uitkomsten van de risico- en kansanalyse gebruikt. Verder zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- het benodigde totale weerstandsvermogen is de optelling van de benodigde weerstandsvermogens voor de positieve en negatieve projecten;
- het saldo van de positieve projecten en de 10% reservering voor voormalig Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) en Meerjarenprogramma Den Haag Zuid-West (MPZ) projecten is zowel bij de minimale waarde als bij de maximale waarde van de bandbreedte het uitgangspunt;
- voor het bepalen van de minimale waarde wordt het totaal van de risico's verminderd met het totaal van de kansen;
- voor het bepalen van de maximale waarde wordt alleen het totaal van de risico's meegenomen;
- aangezien de deelnemingen worden geacht over voldoende reserves en voorzieningen te hebben kan conform de jaarrekening 2008, ervan worden uitgegaan dat er geen aanleiding bestaat voor het creëren van extra weerstandsvermogen.

Het totaalrisico op de negatieve plannen bedraagt € 82,8 miljoen. Voor de positieve plannen is er sprake van een totaalrisico van € 76,0 miljoen. Het totaal aan kansen bedraagt € 17,0 miljoen. Het verwachte saldo van de positieve projecten bedraagt € 65,7 miljoen. De 10% reservering voor voormalig ISV en MPZ projecten is € 4,4 miljoen.

Het benodigd weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een bandbreedte. De genoemde risico's en kansen zijn gebruikt bij het bepalen van de bandbreedte. Het minimaal benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald door de risico's op de negatieve projecten en de risico's op de positieve projecten te verminderen met het totaal aan kansen (op positieve en negatieve plannen), het saldo van de positieve projecten en de 10% reservering voor voormalig ISV en MPZ projecten:

(bedragen x € mln.)

Weerstandsvermogen	Minimaal	Maximaal
Risico's negatieve plannen	- 82,8	- 82,8
Risico's positieve plannen	- 76,0	- 76,0
Kansen negatieve plannen	+ 4,4	-
Kansen positieve plannen	+ 12,6	-
Saldo positieve projecten	+ 65,7	+ 65,7
10% reservering ISV/MPZ	+ 4,4	+ 4,4
Totaal	- 71,7	- 88,7

De minimale omvang van de risico's bedraagt daarmee € 71,7 miljoen. Voor het maximaal benodigd weerstandsvermogen is de zelfde redenering toegepast, echter de kansen worden niet meegenomen. Dit leidt tot een maximale risico-omvang van € 88,7 miljoen. Het benodigd weerstandsvermogen komt hiermee op een bandbreedte van € 71,7 miljoen tot € 88,7 miljoen.

Door de onzekerheidsmarge in dergelijke berekeningen is het nagenoeg onmogelijk om een exacte omvang aan te geven. Daarbij komt dat een verschuiving plaats vindt in de bouwopgave. De bouwopgave komt voornamelijk binnenstedelijk te liggen. Deze binnenstedelijke projecten zijn over het algemeen niet winstgevend en risicovoller. Tevens zal de uitvoering van de Structuurvisie 2020 leiden tot een aanzienlijke toename van de binnenstedelijke grondexploitaties. De verwachting is dat door de toename van het aantal en de omvang van de operationele grondexploitaties in de toekomst sprake zou kunnen zijn van een hoger risicoprofiel voor de gemeente, zodat het benodigd weerstandsvermogen zou moeten toenemen.

5.6.4 Prognose weerstandsvermogen (Reserve Grondbedrijf)

Het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf is ondergebracht in de Reserve Grondbedrijf. De Reserve Grondbedrijf ultimo 2008 vastgesteld op € 59,2 miljoen (inclusief de resultaatbestemming). In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling in de periode 2008 – 2012 weergegeven.

(bedragen x € mln.)

	2008	2009	2010	2011	2012
Stand per 01-01	84,4	61,9	68,8	70,4	66,4
Risico negatieve plannen*	-10,2	0	0	0	0
Risico positieve plannen					
Afsluiten positieve plannen	3,5	9,7	5,7	0,1	3,7
Afdracht resultaat**	-4,1	-4,1	-4,1	-4,1	-4,1
ISV-correctie					
Overige mutaties	-11,7	4	0	0	0
Verwerking resultaat 2008		-2,7			
Stand per 31-12	61,9	68,8	70,4	66,4	66

* Risico negatieve plannen: in deze rij worden alleen de gerealiseerde risico's vermeld. In 2008 is het negatieve saldo van de operationele grondexploitaties als gevolg van gerealiseerde risico's toegenomen met € 10,2 miljoen.

** Afdracht winst: de taakstellende winstafdracht is per 2005 conform de voorjaarsnota 2004 geëffectueerd. De winstafdracht bedraagt vanaf 2007 € 4,1 miljoen.

In de commissiebrief “Kaderstellingen Grondbedrijf: Meerjaren Prognose Grondexploitaties 2007, Grondprijzenbrief 2007 en Grondafname- en realisatieovereenkomst” van 13 juli 2007 heeft het college aangegeven dat de Reserve Grondbedrijf minimaal gelijk dient te zijn aan de onderkant van de jaarlijks gecalculeerde bandbreedte. De jaarlijkse winstafdracht vanuit de Reserve Grondbedrijf ter hoogte van € 4,1 miljoen blijft gehandhaafd. Wanneer de Reserve Grondbedrijf hoger wordt dan de minimale bandbreedte, zoals berekend in de actuele Meerjaren Prognose Grondbedrijf, dan wordt dit betrokken bij de meerjaren investeringsagenda voor ruimtelijke ontwikkelingsprojecten.

Ten aanzien van de afroming van de Reserve Grondbedrijf moet worden opgemerkt dat de Meerjaren Prognose Grondbedrijf zich richt op de bestuurlijk vastgestelde grondexploitaties. Projecten die bestuurlijk nog niet zijn vastgesteld hebben (nog) geen relatie met het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf. Bij de besluitvorming over nieuwe projecten zullen de consequenties voor het benodigd weerstandsvermogen inzichtelijk worden gemaakt, zodat een toereikend weerstandsvermogen gewaarborgd is.

5.7 Verbonden partijen

Deze paragraaf gaat in op de partijen waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Onder bestuurlijke relatie wordt verstaan een zetel in het bestuur en/of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die bij faillissement van de verbonden partij verloren gaan en/of bij financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente.

5.7.1 Deelnemingen

NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland

Doel:	Het doel van het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (DZH) is het voorzien in de behoefte van drinkwater en industriewater van zowel binnen het distributiegebied, als buiten het distributiegebied. Daarbij moet het DZH voldoen aan de eisen van verantwoord natuurbeheer van het toevertrouwde duingebied met de inachtneming van de eisen van een verantwoorde waterwinning. Tevens beheert DZH andere onderdelen van de waterketen zoals riolering en afvalwaterzuivering zowel binnen als buiten het distributiegebied.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag (39,2%), de voormalige EWR-gemeenten (waaronder Leiden, 10%) en een aantal kleinere gemeenten uit de Vlietstreek (o.a. Zoetermeer 9.4%, Leidschendam-Voorburg (6,2%) en Rijswijk 4.1%) zijn aandeelhouder van DZH.
Bestuurlijk belang:	Gemeente Den Haag heeft conform de statuten recht op één plaats in de Raad van Commissarissen. De heer W. Stolte is door Den Haag herbenoemd als Voorzitter van de Raad van Commissarissen. Het aandeelhouderschap van DZH is in handen van wethouder Financiën.
Financieel belang:	Conform de statuten keert DZH geen dividend uit.
Ontwikkelingen:	Een onderzoek is uitgevoerd naar de winstregulering van de drinkwaterbedrijven in Nederland. De minister van VROM wil toezicht en veto op de drinkwatertarieven. De Eerste Kamer dient hier nog haar mening over te vormen. Voor de vennootschap DZH alsmede de gemeente Den Haag zal dit vooralsnog weinig tot géén gevolgen hebben, omdat door DZH géén dividend wordt uitgekeerd aan de aandeelhouder. De winst wordt verdisconteerd in de waterprijs.
Programma:	22 Financiën.

ENECO

Doel:	Op betrouwbare, veilige en maatschappelijke verantwoorde wijze leveren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten.
Betrokkenen:	De aandeelhouders van de structuurvennootschap ENECO Holding N.V. zijn 64 gemeenten in Zuid-Holland, Friesland, Noord-Brabant en Noord-Holland. De gemeente Den Haag bezit 16,55% van de aandelen ENECO. Rotterdam heeft ruim 30% en Dordrecht zo'n 9% van de aandelen ENECO in bezit.
Bestuurlijk belang:	De wethouder Cultuur en Financiën vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.
Financieel belang:	ENECO keert jaarlijks dividend uit. Voor 2010 is dit begroot op circa €22 miljoen.
Ontwikkelingen:	Per 1 juli 2011 moeten de Nederlandse energiebedrijven zijn gesplitst in een netwerkdeel en een handels- en productiedeel. Op 11 december 2007 heeft het college ingestemd met het besluit tot voorbereiding van de verkoop van de aandelen in het handels- en productiebedrijf van Eneco en daarbij het streven uitgesproken om voor het einde van deze raadsperiode een definitief besluit over een verkoop te nemen. Om een verkoop van het productie- en handelsbedrijf te effectueren is statutair een definitieve uitspraak van een meerderheid van de aandeelhouders van Eneco nodig. Binnen sommige gemeenteraden van betrokken gemeenten is echter discussie ontstaan over de wenselijkheid van verkoop. Het verloop van die discussies bepaalt daarmee de uiteindelijke verkoopstrategie. Het college blijft de ontwikkelingen in andere gemeenten op de voet volgen. Ondertussen handhaaft het college het principebesluit om (de aandelen in) het handels- en productiebedrijf van Eneco op termijn te verkopen.
Programma:	22 Financiën.

HTM Personenvervoer N.V.

Doel:	Zorg dragen voor een kwalitatief hoogstaand openbaar vervoer in de stad, op een maatschappelijk verantwoorde wijze.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag.
Bestuurlijk belang:	De wethouder Cultuur en Financiën vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.
Financieel belang:	De gemeente heeft 100% van de aandelen HTM in handen. Ook heeft zij een deel van het vreemd vermogen van HTM verstrekt.
Ontwikkelingen:	Eind 2008 heeft het Stadsgewest Haaglanden besloten de busconcessie voor de stadskavel onderhands te gunnen aan HTM Personenvervoer NV. In 2009 is verder onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de busconcessie per 1 januari 2012 in te besteden aan HTM Personenvervoer NV. In 2010 zal het Stadsgewest Haaglanden hier een definitief besluit over nemen.
Programma:	22 Financiën.

United Fish Auctions N.V.

Doel:	Het oorspronkelijke doel was het in stand houden en exploiteren van de visafslag Scheveningen. Begin 2000 zijn de visafslag Scheveningen, visafslag Stellendam en de visafslag Colijnsplaat gefuseerd. Door de fusie en de daarbij behorende positieve synergetische effecten worden de belangen van de Scheveningse haven beter gediend.
Betrokkenen:	Naast de gemeente Den Haag zijn ook de gemeenten Goedereede en Noord-Beveland aandeelhouders van de N.V. United Fish Auctions (UFA).
Financieel belang:	De gemeente Den Haag is in het bezit van 34% van de gewone aandelen UFA. Daarnaast heeft Den Haag, net zoals de gemeente Goedereede, één prioriteitsaandeel. Deze prioriteitsaandelen dienen ervoor om te waarborgen, dat beide gemeenten een gelijke invloed op de UFA hebben en alle belangrijke besluiten alleen met instemming van beide prioriteitsaandeelhouders kunnen worden genomen. De UFA heeft 3% cumulatief preferente aandelen, waarvan de gemeente Den Haag 34% in haar bezit heeft. Door deze aandelenstructuur zijn de financiële belangen die de gemeente Den Haag in de visafslag Scheveningen had, bij de fusie gehandhaafd.
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van de NV UFA is in handen van de wethouder Cultuur en Financiën. Van de vijf leden van de Raad van Commissarissen, worden er twee benoemd op bindende voordracht van de gemeente Den Haag. Het betreft hier echter geen leden van het college van B&W.
Ontwikkelingen:	Privatisering van de vennootschap is momenteel niet opportuun.
Programma:	22 Financiën.

Haagse Milieu Services N.V. (NV HMS)

Doel:	Een efficiënte en op een kwalitatief hoogwaardig resultaat gerichte uitvoering van reinigingstaken. Deze reinigingstaken zijn het gevolg van of houden verband met publieke regelgeving zijn op contractuele basis in het algemeen belang. Onder deze reinigingstaken wordt verstaan: a) inzameling, overslag en het transport binnen het grondgebied van de gemeente Den Haag; b) verlening van andere diensten op het gebied van reiniging en het verrichten van aanvullende activiteiten. Dit alles dient te gebeuren op basis van afgestemde bedrijfsvoering en tegen structureel zo laag mogelijke kosten.
Betrokkenen:	De dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag is opdrachtgever van de NV. Tevens is de algemeen directeur van de dienst Stadsbeheer technisch voorzitter van de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang:	De gemeente Den Haag is 100% aandeelhouder en in het bezit van het enige prioriteitsaandeel. De gemeente deelt voor 50% in de winst van de NV. De overige 50% gaat naar Van Gansewinkel N.V. (voorheen N.V. AVR Van Gansewinkel). Indien de NV verlies maakt dan wordt dit volledig gedragen door Van Gansewinkel N.V.
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van N.V. HMS is in handen van de wethouder Cultuur & Financiën.

Ontwikkelingen: In februari 2009 is de Raad van Advies ingesteld, teneinde onafhankelijk toezicht te kunnen uitvoeren. Het Haagse aandeel van dividend over het jaar 2008 bedraagt circ € 2,5 miljoen.
Programma: 22 Financiën.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doel: De Bank Nederlandse Gemeenten is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecificeerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek private samenwerking (PPS).

Betrokkenen: Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).

Bestuurlijk belang: De wethouder Cultuur en Financiën vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.

Financieel belang: De bank is een structuurvennootschap. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap. De gemeente Den Haag bezit 1.275.456 aandelen (2,3% van het totaal). Aangezien alle aandeelhouders van de bank overheden zijn, is de BNG vanzelfsprekend onderdeel van de publieke sector. Ieder jaar wordt door de bank dividend uitgekeerd, dat gefixeerd is op 50% van de netto winst.

Ontwikkeling: Ook de BNG ondervindt, zoals alle banken, hinder van de kredietcrisis. Indien de moeilijke omstandigheden op de kapitaalmarkt aanhouden, dient rekening te worden gehouden met een afnemende nettowinst.

Programma: 22 Financiën.

N.V. ADO Den Haag

Doel: De vennootschap heeft ten doel de bevordering van het betaald voetbal in de regio Haaglanden in de zin van de reglementen van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond in de ruimste zin des woords en voorts al hetgeen met het vorenstaande rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Betrokkenen: H.P. Beheer B.V, de Vereniging HFC ADO Den Haag en de gemeente Den Haag.

Bestuurlijk belang: De wethouder Cultuur en Financiën vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.

Financieel belang: De gemeente heeft één prioriteitsaandeel in handen met een nominale waarde van € 1,65.

Ontwikkelingen: Op 18 december 2008 heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsvoorstel "Oplossing financiële situatie ADO" (RIS160072). Onderdeel van deze oplossing is onder meer een versterking van het toezicht van de gemeente op ADO door de verwerving van een prioriteitsaandeel in ADO.

Programma 22 Financiën

Starterspanden Den Haag BV/CV

Doel: Het beheer van een aantal voormalige panden van N.V. Woningbeheer. De CV is een uitvoeringsinstrument van de gemeente voor de huisvesting van startende ondernemingen

Betrokkenen: De gemeente Den Haag en Staedion (was Stedelijk Belang NV, aandelen in 2008 verkocht aan Staedion)

Bestuurlijk belang: Het aandeelhouderschap van CV Starterspanden Den Haag is in handen van wethouder SWE.

Financieel belang: De gemeente is direct voor 89% eigenaar van de CV; de BV, waarvan Den Haag voor 99% eigenaar is, participeert voor 9% in de CV.

Programma: 18 Wonen.

Winkelpanden Den Haag BV/CV

Doel:	Het beheer van een aantal voormalige panden van N.V. Woningbeheer. De CV is eigenaar van 127 verhuurbare winkelunits en is een uitvoeringsinstrument van het gemeentelijk beleid voor de ontwikkeling en branchering van de winkelstraten.
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag en Staedion (was Stedelijk Belang NV, aandelen in 2008 verkocht aan Staedion)
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van CV Winkelpanden Den Haag is in handen van de wethouder SWE
Financieel belang:	De gemeente is voor 50% eigenaar van de CV (49% direct plus 1 % via de BV) en heeft een doorslaggevende stem in de besluitvorming rond branchering, huurprijzen en de vervreemding van winkelpanden
Programma:	18 Wonen

N.V. Stadsherstel Den Haag en omgeving

Doel:	Het behouden en restaureren van monumentale panden. Na de bouwkundige herstel vindt functieherstel plaats, door het monument een passende bestemming te geven. De gerestaureerde panden worden door Stadsherstel op marktconform wijze verhuurd en in een enkel geval verkocht. Daarnaast behoort de bevordering van monumentenzorg in het algemeen tot de doelstellingen.
Betrokkenen:	Gemeente(n), banken, verzekeringsbedrijven, institutionele beleggers en bouwbedrijven.
Bestuurlijk belang:	Namens de gemeente Den Haag is de heer Ambachtsheer lid van de Raad van Commissarissen.
Financieel belang:	De benodigde financiën voor de aankoop en restauratie zijn grotendeels afkomstig van certificaathouders. Den Haag bezit 40% certificaten (15% van het totaal). Jaarlijks wordt voorgesteld een dividenduitkering van 4,5% per certificaat in contanten of een uitkering in aandelen van 5% per certificaat. Den Haag heeft gekozen voor een uitkering in certificaten, omdat hierbij een bonus wordt verstrekt. Per saldo leidt dit tot een hoger rendement.
Programma:	19 Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Geothermie: Haagse Hitte BV en VOF Aardwarmte Den Haag

Doel:	
Betrokkenen:	Naast de gemeente Den Haag zijn de Vestia, Staedion, Haagwonen, ENECO en EON ieder voor 1/6 deel aandeelhouder.
Bestuurlijk belang:	De directie van Haagse Hitte BV wordt gevormd door mw. H. Eleveld. De directie van VOF Aardwarmte Den Haag bestaat uit twee personen en staat onder toezicht van de stuurgroep Geothermie. De stuurgroep Geothermie bestaat uit 6 personen zijnde de directeuren van de deelnemende BV's. Namens de gemeente Den Haag is dit Haagse Hitte BV Namens de gemeente heeft de wethouder Bouwen & Wonen zitting in de AvA.
Financieel belang:	Het in te brengen kapitaal door de gemeente bedraagt € 2,5 miljoen.
Programma:	19 Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

N.V. Zuid-Holland investeringsfonds

Doel:	
Betrokkenen:	Naast de gemeente Den Haag zijn de gemeente Delft en een groot aantal Zuid-Hollandse Rabobanken aandeelhouder in het ZIF.
Bestuurlijk belang:	De gemeente levert geen lid van de raad van commissarissen. De gemeente is als aandeelhouder ambtelijk vertegenwoordigd op de jaarlijkse vergadering van aandeelhouders.
Financieel belang:	De aandelen ZIF zijn verworven voor € 453.780 euro. Hiermee heeft de gemeente circa 11 procent van de aandelen.
Ontwikkelingen:	Geen. Het ZIF leidt een 'slapend' bestaan en neemt geen nieuwe participaties. De gemeente heeft in 2006 haar aandelen aangeboden aan de overige aandeelhouders maar daar bleek geen belangstelling voor. Tot nu toe is er door het ZIF als gevolg van de tegenvallende prestaties geen dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders.
Programma:	12 Economie.

WIGO4IT

Doel:	Wigo4it is opgericht om gezamenlijk gebruik, beheer en ontwikkeling van ICT-systemen voor en door de sociale diensten van de vier grote steden mogelijk te maken. Wigo4it draagt zorg, met een zakelijke en professionele klantbenadering, voor de ICT-facilitering van de primaire processen van de vier diensten. Verder heeft Wigo4it een belangrijke coördinerende en faciliterende rol bij intergemeentelijke communicatie- en overlegvormen.
Betrokkenen:	De belangrijkste andere partijen in de deelneming zijn de Sociale Diensten van de gemeentes Amsterdam, Rotterdam en Utrecht.
Bestuurlijk belang:	De algemene directeur van Dienst SZW Den Haag is lid van het bestuur van Wigo4it die richting geeft aan de doelen van overheidscoöperatie WIGO4IT. Verder zit de wethouder SWE in de ledenvergadering.
Financieel belang:	WiGo4it zal financiële voordelen opleveren omdat de beheer- en ontwikkelkosten gedeeld kunnen worden met andere gemeenten. Door deze besparingen hoeft de dienst SZW minder vaak een beroep te doen op het gemeentebrede budget voor vervanging van bedrijfsvoeringssystemen. De besparingen zijn niet direct toewijsbaar aan één programma omdat de ICT-kosten van de dienst in z'n geheel betaald worden en achteraf via een verdeelsleutel belast worden naar de programma's. Verder bestaan de besparingen niet één op één uit het verschil tussen de kosten die de vroegere 'eigen' automatiseringsafdeling van SZW maakte voor de activiteiten die naar Wigo4it zijn gegaan en de kosten die Wigo4it daarvoor gaat berekenen. De afstemming (en bijbehorende procedures) die noodzakelijk is tussen SZW en Wigo4it brengt immers disefficiencykosten met zich mee die ten koste gaan van de besparingen.
Programma:	Diversen.

5.7.2 Gemeenschappelijke regelingen Industrieschap Plaspoelpolder

Doel:	Ontwikkeling van de bedrijventerreinen Hoornwijck, Wateringse Veld en Ypenburg deelplan 21. Herstructurering Landtong (Plaspoelpolder), revitalisering Plaspoelpolder. Broekpolder bevindt zich in de beheerfase.
Betrokkenen:	De gemeenten Den Haag en Rijswijk.
Bestuurlijk belang:	Het dagelijks bestuur bestaat uit vier leden, waarvan twee wethouders uit Den Haag zijn. Het algemeen bestuur telt zes leden, waarvan drie wethouders uit Den Haag zijn.
Financieel belang:	Positieve of negatieve eindsaldi op de grondexploitaties worden gelijk verdeeld tussen de twee gemeenten. De grondexploitatie Hoornwijck sluit op € 1,8 miljoen eindwaarde. De grondexploitatie Wateringse Veld sluit op € 10,6 miljoen eindwaarde. De grondexploitatie Ypenburg deelplan 21 sluit op € 1,2 miljoen eindwaarde. De reserve bedraagt € 36 miljoen per ultimo 2007
Programma:	19 Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Samenwerkingsverband Ypenburg (BOY)

Doel:	De grondexploitatie van de bouwlocatie Ypenburg.
Betrokkenen:	De gemeenten Den Haag en Pijnacker-Nootdorp.
Bestuurlijk belang:	Het algemeen bestuur bestaat uit zes leden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vier leden, waarvan twee collegeleden uit Den Haag zijn.
Financieel belang:	Het positieve eindsaldo van de grondexploitatie wordt via een afgesproken verdeelsleutel als volgt verdeeld: - tot € 4,8 miljoen op 50-50% basis; - vanaf € 4,8 miljoen is de verhouding 60% Den Haag — 40% Pijnacker-Nootdorp.
Programma:	18 Wonen.

Bedrijvenschap Harnaschpolder

Doel:	80 ha bruto bedrijventerrein voor standaard en hoogwaardige bedrijven. Harnaschpolder vervult een belangrijke functies voor Haagse uit te plaatsen bedrijven uit de te herstructureren of transformeren (binnen)stedelijke bedrijventerreinen. Het ontwikkelen van het in de gemeente Midden-Delfland gelegen (toekomstige) bedrijventerreinen Harnaschpolder.
Betrokkenen:	De gemeenten Den Haag, Midden-Delfland en Delft.
Bestuurlijk belang:	Het algemeen bestuur telt negen leden (drie leden per gemeente). De gemeenschappelijke regeling is gewijzigd. Op dit moment zijn de Haagse leden van het algemeen bestuur afkomstig uit het college. Voor Midden-Delfland zijn deze leden op dit moment nog afkomstig uit de raad. Het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden, waarvan elke gemeente één lid benoemt. De leden zijn wethouders.
Financieel belang:	Den Haag participeert risicodragend in de grondexploitatie. Indien het saldo van de grondexploitatie tussen € 0 en +/- € 5,44 miljoen. bedraagt, wordt het verlies gelijk verdeeld tussen de drie deelnemende gemeenten. Als het saldo negatiever is dan +/- € 5,44 miljoen, dan draagt de gemeente Den Haag van dit meerdere 65% van het tekort. Bij een saldo positiever dan € 5,44 miljoen, ontvangt Den Haag 65% over het meerdere.
Programma:	19 Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Stadsgewest Haaglanden 1995

Doel:	Het behartigen van belangen met een regionaal karakter ten einde een evenwichtige en voorspoedige ontwikkeling in het gebied van de Haagse regio te bevorderen. Het Stadsgewest Haaglanden is een zogeheten 'plusregio' op basis van artikel 104 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en daarmee een openbaar lichaam en een vorm van verlengd lokaal bestuur. Het Stadsgewest is het wettelijk bevoegd gezag voor een beperkt en omlijnd aantal overheidstaken die grotendeels door het rijk worden gefinancierd en kent geen open huishouding.
Betrokkenen:	De besturen van de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Bestuurlijk belang:	Het voorzitterschap van het dagelijks en algemeen bestuur is opgedragen aan de burgemeester van Den Haag. In het dagelijks bestuur neemt een lid van het college van Den Haag deel. In het algemeen bestuur wordt deelgenomen door 25 Haagse leden.
Financieel belang:	De totale uitgaven van het stadsgewest Haaglanden over 2010 zijn geraamd op circa € 535 miljoen. De dekking hiervoor bestaat grotendeels uit rijksbijdragen en onttrekkingen uit fondsen en reserves. De grootste posten hierbij zijn: meer dan € 440 miljoen voor Mobiliteit, meer dan € 80 miljoen voor Jeugdzorg en ca € 2,5 miljoen voor Ruimte. Een, in verhouding, gering deel van de dekking bestaat uit de gemeentelijke bijdrage per inwoner dat optelt tot in totaal € 5,5 miljoen voor de algemene bestuurskosten en voorts uit € 7,5 miljoen als gemeentelijke bijdragen aan het mobiliteitsfonds. Voor Den Haag bedraagt de bijdrage per inwoner in 2010 € 5,60, (hetzelfde bedrag per inwoner als in 2009) waarmee de begrote bijdrage over 2010 in totaal uitkomt op ca. € 2,7 miljoen.
Ontwikkelingen	In 2010 zal, als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen, ook een nieuwe zittingsperiode voor het algemeen bestuur en dagelijks bestuur van het stadsgewest beginnen. Voor het stadsgewest belangrijke bestuurlijke en politieke ontwikkelingen zijn de in 2009/2010 door het Rijk te houden evaluaties van relevante wetgeving, zoals van het onderdeel Wgr-plus in de Wet gemeenschappelijke regelingen, van de BDU (brede doelluitkering) verkeer en vervoer en van de Wet op de jeugdzorg. De uitkomsten van die evaluaties zijn (mede)bepalend voor de omvang en voortbestaan van de huidige wettelijke taken van het stadsgewest. In het jaar 2010 zal er ook meer duidelijkheid moeten zijn verkregen over de werkrelatie tussen de provincie Zuid-Holland en het stadsgewest waar het betreft de bovenregionale ruimtelijke planning zoals opgenomen in de eind 2009 geplande Provinciale Structuurvisie op grond van de nieuwe Wet RO enerzijds, en anderzijds de regionale ruimtelijke planning en inrichting van het gebied van Haaglanden waarvoor het stadsgewest in 2008 al het Regionaal Structuurplan heeft vastgesteld dat de komende jaren tot nadere uitwerking zal worden gebracht.
Programma:	Bestuur / College.

5.7.3 Publiek Private Samenwerking (PPS)

Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld (OCWV)

Doel:	De grondexploitatie Wateringseveld. OCWV is verantwoordelijk voor de stedenbouwkundige planontwikkeling en kwaliteitsbewaking, de verwerving, het bodemonderzoek, de sanering en het bouw- en woonrijp maken.
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag en het Bouwfonds Woningbouw BV
Bestuurlijk belang:	De gemeente Den Haag participeert voor 50 % in de besluitvorming. De beïnvloedingsmogelijkheid van de gemeente is de situatie voor het Wateringse Veld sterk vergelijkbaar met Leidschenveen. Alleen heeft het Wateringse Veld geen Raad van commissarissen kent, maar een Stuurgroep Wateringse Veld, waarin het Bouwfonds en de gemeente Den Haag zitting hebben.
Financieel belang:	De gemeente Den Haag participeert voor 50% in de risico's.
Programma:	Wonen.

Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen BV/CV (OBL)

Doel:	Het voeren van de grondexploitatie voor de VINEX-locatie Leidschenveen. Het OBL is verantwoordelijk voor de stedenbouwkundige planontwikkeling, sanering, verwerven en het bouw- en woonrijp maken.
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag, de ontwikkelaars BPL (o.a. Heijmans Trebbe), AM Wonen, Bouwfonds, BAM vastgoed zijn bij het Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen BV/CV betrokken.
Bestuurlijk belang:	Het bestuur van het Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen Beheer BV (OBL Beheer BV) staat onder toezicht van een Raad van commissarissen (RvC) van vijf personen. De voorzitter en twee commissarissen worden geleverd door de gemeente Den Haag.
Financieel belang:	Den Haag deelt voor 50% in het grondexploitatierisico. De gemeente doet dit via OBL Beheer BV
Programma:	Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Wijkontwikkelingsmaatschappij Stationsbuurt — Oude Centrum Den Haag BV/CV

Doel:	<p>Op 5 juli 2007 is door de raad het voorstel van het college inzake Ontwikkelingskader WOM Stationsbuurt-Oude Centrum als herstructureringsplan conform art. 7, eerste lid van de Wet Stedelijke Vernieuwing vastgesteld. De WOM is belast met de uitvoering van dit herstructureringsplan. In het beleidskader van de WOM zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:</p> <ul style="list-style-type: none">a. Onderhoud en herontwikkeling van locaties;b. Leefbaarheid en veiligheid in het gebied verbeteren;c. Ondersteunen van bestaande beleidsinitiatieven en het stimuleren van de creatieve sector en de economische bedrijvigheid. <p>De WOM wil deze generieke doelstelling bereiken door:</p> <ul style="list-style-type: none">- het verwerven, ontwikkelen en exploiteren van vastgoed;- er op toe te zien dat het verhuurde vastgoed overeenkomstig de huurovereenkomst in gebruik is en dat er geen sprake is van illegale activiteiten;- samenwerkingsverbanden aan te gaan met derde partijen om over te gaan tot (gedeeltelijke) herontwikkeling van het gebied
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag (via de Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Woningbeheer NV) en Staedion
Bestuurlijk belang:	<p>De directie van WOM BV bestaat uit twee personen op voordracht van de Gemeente Den Haag (de heer Th.J.M. Houdijk) en vereniging Staedion. De AvA bestaat uit drie personen, één persoon namens de Gemeente Den Haag (de heer H.J. Neeft), één persoon namens NV Stedelijk Belang en één persoon namens Staedion.</p> <p>Het bestuur WOM CV berust bij de beherende vennoot (WOM BV). De stille vennoten en de beherend vennoot zijn vertegenwoordigd in de Raad van Vennoten. NV Stedelijk Belang, Staedion en WOM BV zijn vertegenwoordigd door de bevoegde statutaire bestuurders. De Gemeente Den Haag wordt vertegenwoordigd door de Algemeen Directeur van de Dienst Stedelijke Ontwikkeling, de heer L. Kok.</p>
Financieel belang:	De gemeente Den Haag bezit in totaal 50% van de aandelen in het geplaatste kapitaal van de BV ter waarde van € 18.000. Het belang in de CV van Den Haag is 48%. Daarnaast heeft de gemeente vastgoed ingebracht in de CV met een marktwaarde (prijspeil december 2007) van € 3.480.550.
Programma:	Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Grondexploitatiemaatschappij Vroondaal (CV/BV - GEMV)

Doel:	Het realiseren van 800 – 1.000 woningen (luke villawijk), deels particulier opdrachtgeverschap. Het voeren van de grondexploitatie Vroondaal. Het verkrijgen van het economische eigendom van de gronden in het exploitatiegebied, de productie van bouwrijpe kavels in het exploitatiegebied, de verkoop van kavels aan particulieren en het aanleggen van de (hoofd)infrastructuur en het overige openbaar gebied.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag, Rabo Vastgoed, Johan Matser projectontwikkeling.
Bestuurlijk belang:	De directie van de GEMV wordt aangestuurd door een Raad van Commissarissen, de aandeelhouders en de vennoten. Den Haag levert 2 commissarissen. In totaal worden 4 commissarissen benoemd.
Financieel belang:	De gemeente participeert via de Participatiemaatschappij Vroondaal BV en via Grondexploitatiemaatschappij Vroondaal Beheer BV in totaal voor 50% in de Grondexploitatiemaatschappij CV en deelt dus voor 50% in het grondexploitatie-risico. De gemeente zal de PPS gaan financieren voor maximaal €160 miljoen, doch hier zal ook (deels) een zekerheid tegenover staan.
Programma:	Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Ontwikkelingsmaatschappij Vroondaal (CV/BV - OMV)

Doel:	Het projectmatig ontwikkelen van woningen. Dat wil zeggen het voor eigen rekening en risico zorg dragen voor de ontwikkeling en realisatie van vastgoedprojecten en de verkoop hiervan aan derden. Minimaal 30% en maximaal 70% van het totale programma van Vroondaal, zijnde 800 - 1.000 woningen zal projectmatig worden ontwikkeld door de OMV. Dit betreft zowel appartementen als tweekappers en vrijstaande woningen.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag, Rabo Vastgoed, Johan Matser projectontwikkeling .
Bestuurlijk belang:	De directie van de OM Vroondaal wordt aangestuurd door een Raad van Commissarissen, de aandeelhouders en de vennoten. Den Haag levert 2 commissarissen, in totaal worden 3 commissarissen benoemd.
Financieel belang:	De gemeente participeert via de Participatie Ontwikkelmaatschappij Vroondaal BV en via Vastgoedexploitatiemaatschappij BV in totaal voor 50% in de Grondexploitatiemaatschappij CV en deelt dus voor 50% in het in de winst en risico.
Programma:	Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst.

Montaigne Lyceum

Doel:	Het doel van de PPS is het ontwerpen, bouwen, inrichten, financieren, onderhouden en beheren van een school voor voortgezet onderwijs.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag, SCO Lucas en de Talentgroep Montaigne BV
Bestuurlijk belang:	De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van het onderwijs, is opdrachtgever en eigenaar van de grond en het schoolgebouw.
Financieel belang:	Het schoolgebouw inclusief gymnastieklokalen van ca. 10.000 m ² is gerealiseerd aan de Kiekendiefstraat 25 voor een totaal investeringsbedrag van € 13,9 miljoen Het resultaat is de beschikbaarstelling van een schoolgebouw gedurende 28,5 jaar vanaf augustus 2006, waarvoor de gemeente (Dienst OCW) een gebruiksvergoeding betaald. Omdat het eigendom van het gebouw en de grond bij de gemeente berust wordt door de gemeente geen risico gelopen.
Programma:	Onderwijs

5.8 Investerings

Meerjarig Investeringsplan

In deze paragraaf staat het geactualiseerde meerjarig investeringsplan (MIP). Het MIP bevat investeringen voor de taakvelden: gemeentelijke huisvesting, brandweer, onderwijshuisvesting, herinrichting openbare ruimte, cultuur-, welzijns- en sportaccommodaties en verkeersprojecten.

Tot en met 2013 is voor ruim € 785 miljoen aan investeringsuitgaven gepland. Hierin zijn ook de nieuwe investeringen verwerkt. Een toelichting op de nieuwe investeringen staat in hoofdstuk zes (de financiële begroting) bij de betreffende programma's.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de investeringsuitgaven per programma. De totale investeringsuitgaven blijven binnen de vastgestelde kredieten.

De jaarschijven zijn geactualiseerd op basis van eerder genoemde besluiten, herfaseringen binnen projecten, kredietverschuivingen tussen projecten en technische correcties.

Programma	Bestaand/ Nieuwe investering	Totaal investering 2009-2013 e.v.	Fasering				
			2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
01 - Bestuur / Gemeenteraad	Bestaand	42	42	0	0	0	0
02 - Bestuur / College	Bestaand	114.300	10.460	91.268	11.484	1.088	0
03 - Burgerzaken	Bestaand	4.631	3.131	1.500	0	0	0
04 - Openbare orde en veiligheid	Bestaand	23.323	17.372	3.311	2.640	0	0
05 - Cultuur en Media	Bestaand	16.157	6.472	5.525	2.250	250	1.660
06 - Onderwijs	Bestaand	201.696	33.736	46.921	41.891	36.648	42.500
08 - Werk en Inkomen	Bestaand	2.000	400	400	400	400	400
10 - Jeugd	Bestaand	6.700	1.940	1.340	1.340	1.340	740
11 - Leefbaarheid	Bestaand	25.209	16.395	8.814	0	0	0
13 - Sport	Bestaand	55.858	18.803	10.645	13.285	13.125	0
14 - Maatschappelijke ondersteuning	Bestaand	53.961	7.935	19.710	14.456	6.060	5.800
16 - Volksgezondheid en Zorg	Bestaand	3.097	1.884	542	671	0	0
17 - Verkeer	Bestaand	239.386	113.293	54.619	49.924	0	21.550
	Nieuw	1.500	0	1.500	0	0	0
19 - Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst	Bestaand	0	0	0	0	0	0
20 - Milieu	Bestaand	21.478	-85	10.000	11.563	0	0
21 - Citymarketing en Internationale stad	Bestaand	110	110	0	0	0	0
22 - Financiën	Bestaand	4.499	199	1.000	1.500	1.000	800
23 - Overige beleidsvoornemens	Nieuw	11.500	0	11.500	0	0	0
Eindtotaal		785.447	232.087	268.595	151.404	59.911	73.450

Op de volgende pagina is op programmaniveau weergegeven welke mutaties zijn doorgevoerd binnen het MIP. Mutaties groter dan € 1 miljoen worden nader toegelicht.

In bijlage 6 zijn alle investeringen per project weergegeven.

Mutaties MIP

Nieuwe investeringen	resterende investering	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Verkeer	1.500	0	1.500	0	0	0
Overige beleidsvoornemens	11.500	0	11.500	0	0	0
Totaal Nieuwe investeringen	13.000	0	13.000	0	0	0
Bestaande investeringen	resterende investering	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Uitbreiding MIP						
Bestuur/College	2.300	400	1.900	0	0	0
Cultuur en media	111	111	0	0	0	0
Werk en Inkomen	400	0	0	0	0	400
Totaal nieuw toegevoegd	2.811	511	1.900	0	0	400
Overheveling krediet						
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Financiën	-53.961	-7.935	-19.710	-14.456	-6.060	-5.800
Maatschappelijke Ondersteuning	53.961	7.935	19.710	14.456	6.060	5.800
Totaal overheveling krediet	0	0	0	0	0	0
Herfasering						
Bestuur/College	0	-4.470	88.134	-83.664	0	0
Excellente Dienstverlening	0	-250	250	0	0	0
Jeugd	0	600	0	0	0	-600
Milieu	0	-10.000	0	10.000	0	0
Financiën	0	-1.400	-1.400	1.000	1.000	800
Totaal Herfasering	0	-15.520	86.984	-72.664	1.000	200
Vrijval						
Bestuur/College	28	28	0	0	0	0
Werk en Inkomen	-541	-541	0	0	0	0
Sport	-1.650	0	0	0	-1.650	0
Citymarketing en internationale stad	-802	-802	0	0	0	0
Totaal Vrijval	-2.965	-1.315	0	0	-1.650	0
Correctie MIP						
Onderwijs	0	-438	-152	0	0	0
Verkeer	445	339	80	26	0	0
Milieu	-1	-1	0	0	0	0
Totaal Correctie MIP	444	-100	-72	26	0	0
Actualisatie MIP						
Bestuur/College	7.340	5.749	492	11	1.088	0
Onderwijs	1.500	0	206	402	892	0
Verkeer	24.050	2.500	0	0	0	21.550
Totaal Actualisatie MIP	32.890	8.249	698	413	1.980	21.550
Totaal bestaande investeringen	43.880	1.025	91.010	-72.225	1.330	22.150
Eindtotaal	56.880	1.025	104.010	-72.225	1.330	22.150

Toelichting mutatie-soorten:

Uitbreiding MIP	Toevoeging krediet aan het MIP waar nog besluitvorming over moet plaatsvinden
Overheveling krediet	Overheveling kredieten tussen bestaande projecten
Herfasering	Schuif tussen jaren binnen bestaande projecten
Vrijval	Projecten die afgesloten zijn, maar waarvan nog krediet resteert
Correctie MIP	Technische correcties van het concern-MIP
Actualisatie MIP	Toevoeging projecten aan het MIP waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden

Toelichting mutaties per programma

Bestuur/College

Uitbreiding MIP Leyweg

Om in het nieuwe kantoorverzamelgebouw Leyweg gebruik te kunnen maken van alle data en telecommunicatie voorzieningen wordt voorgesteld om een rendabel investeringskrediet van € 2,3 miljoen beschikbaar te stellen waarvan € 0,4 miljoen in 2009 en € 1,9 miljoen in 2010. Deze investering is nodig om de standaardfunctionaliteit te kunnen leveren. Hiertoe is het nodig te investeren in apparatuurkasten en actieve netwerkcomponenten in de SER/MER-ruimten, naast de in het bouwbestek opgenomen gebouwbekabeling. De kapitaallasten van deze investeringen maken onderdeel uit van de tarieven die het IDC aan de diensten in rekening brengt.

Herfasering Diverse investeringen FAD

Onder de noemer "Diverse investeringen FAD" wordt geïnvesteerd in de renovatie van het warmte- koude opslag systeem in het stadhuis in 2008 en 2009. Daarnaast zijn er investeringskredieten beschikbaar voor de vervanging van het gebouwen beheersysteem in het stadhuis in 2010. Vanwege de grote samenhang tussen de projecten en de verwachte besparingen bij gecombineerde uitvoering is er voor gekozen om deze projecten gelijktijdig uit te werken in één definitief ontwerp en de projecten uit te voeren in 2010. De geplande investeringen voor 2009 en 2011 worden derhalve verschoven naar 2010.

Actualisatie MIP Investerings CO2 neutraal

Conform het Eerste Gebundeld Raadsvoorstel 2009 is er voor Co2 neutrale investeringen een krediet van in totaal € 2,04 miljoen aangevraagd. Deze investering wordt hierbij aan het MIP toegevoegd.

Actualisatie MIP Investerings SSA

Conform het Eerste Gebundeld Raadsvoorstel 2009 is er voor Shared Services Automatisering een krediet van in totaal € 5,3 miljoen aangevraagd. Deze investering is noodzakelijk om in een later stadium structureel te kunnen bezuinigen. Deze investering wordt hierbij aan het MIP toegevoegd.

Onderwijs

Actualisatie MIP Voorschool peuterspeelzalen

Op basis van raadsvoorstel RV 242 2008 is een bedrag ad € 1.500 dat aan te wenden was voor voorschool peuterspeelzalen binnen het MIP ingezet voor specifieke peuterspeelzalen.

Sport

Vrijval Beachstadion

Als onderdeel van de aanpak recessie is er een geplande investering voor het Beachstadion uit het MIP gehaald, en in de exploitatie van het programma Sport ingezet. Dit is de technische verwerking van deze maatregel.

Maatschappelijke Ondersteuning

Overheveling krediet structuurwijziging

De investeringen van de welzijnsaccommodaties waren ondergebracht bij het programma Financiën, product 960.1.03 interne/ externe leveringen. In het kader van de opschoning van het programma Financiën dient deze begrotingspost te worden overgeheveld naar het programma Maatschappelijke ondersteuning. Hiertoe is binnen dit programma het nieuwe product 630.6.01 Beheer Welzijnsaccommodaties toegevoegd. Deze technische structuurwijziging heeft geen financiële consequenties.

Verkeer

Actualisatie MIP Netwerk Randstadrail

In het kader van het actieprogramma regionaal openbaar vervoer van het ministerie van verkeer en Waterstaat draagt Den Haag deels bij door het opvoeren van een investeringskrediet van € 17,55 miljoen

Actualisatie MIP Onderhoud Utrechtse Baan

Op basis van onderzoek is het verantwoord het groot onderhoud Utrechtse baan uit te stellen tot 2017. De € 2,5 miljoen aan middelen die voor 2009 worden begroot, zijn bedoeld voor de vervanging van de asfalttoplaag, een aantal reparaties en de vernieuwing van een aantal voegen. Deze middelen worden bij de begrotingsopbouw 2009-2012 in het Meerjarig Investeringsplan opgenomen in 2009 (€ 2,5 miljoen) en 2013 e.v. (€ 4 miljoen).

Milieu

Herfasering MIP Actieplan Luchtkwaliteit

Het actieplan luchtkwaliteit stelt een aantal maatregelen voor die de luchtkwaliteit sterk verbeteren. Deze maatregelen zetten in op vermindering van het aantal verkeersbewegingen in Den Haag als op fors schoner wegverkeer.

Financiën

Overheveling krediet structuurwijziging

Zie programma Maatschappelijke Ondersteuning

Herfasering nieuw belastingsysteem

Onderzoek naar invoering van het belastingsysteem Feniks heeft als uitkomst dat er stapsgewijs wordt vervangen i.t.t. een volledige integrale vervanging. Dit betekent dat de investeringsuitgave over meerdere jaren verspreid zal worden.

Overige beleidsvoornemens

Nieuwe investeringen Spuiplein

In 2018, het jaar waarin Den Haag culturele hoofdstad van Europa wil zijn, staat er een nieuw te bouwen dans- en muziekcentrum op de huidige plek van de Dr. Anton Philipszaal en het Lucent Danstheater. Het dans- en muziekcentrum wordt het nieuwe gemeenschappelijke onderkomen van het Nederlands Dans Theater, het Residentie Orkest, de Stichting Gastprogramming en het Koninklijk Conservatorium.

Om deze investering te kunnen verwezenlijken, wordt er bij de begroting 2010 €11,5 miljoen aan dit project toegevoegd.

5.9 Krachtwijken

Net als veel andere grote steden in Nederland zijn er ook in Den Haag wijken of stadsdelen die het in enkele opzichten minder goed doen dan andere delen. Onderwijs, werk, inkomen, een stabiel gezinsleven of een schone en veilige woonomgeving zijn hier minder vanzelfsprekend dan in de rest van Den Haag.

De vier Haagse wijken waar het om gaat zijn: de Schilderswijk, de Stationsbuurt/Rivierenbuurt, Transvaal en Zuidwest. De gemeente wil de bewoners van deze wijken ondersteunen in hun ambitie volwaardig mee te doen aan de Haagse samenleving.

Pijlers

De vier genoemde wijken worden in maximaal tien jaar (2008 en verder) op het niveau van het Haagse gemiddelde gebracht en op dat niveau gehouden. Het Haagse gemiddelde op de diverse terreinen, de huidige niveaus van de wijken én de streefniveaus is in concrete cijfers vertaald. Op deze manier is voor iedereen volgbaar wat de vorderingen zijn. De gemeenteraad wordt twee keer per jaar geïnformeerd over de aanpak via een voortgangsrapportage.

De gemeente heeft aan de hand van vijf pijlers haar doelstellingen in de Krachtwijkenaanpak geformuleerd:

- een schone, hele en veilige wijk;
- jongeren en gezondheid;
- multi-probleemgezinnen;
- werk, inburgering en wijk economie en
- leefbaar wonen en een gedifferentieerd woningaanbod.

Binnen de pijlers zijn 77 businesscases opgesteld. Dit zijn specifieke projecten die zich richten op deelaspecten van de aanpak. Het gaat om concrete onderwerpen als het opzetten van brede buurtscholen, het schoonmaken en schoonhouden van de wijken of het opzetten van extra re-integratie trajecten. De vijf pijlers vormen ook de basis voor de afspraken met het Rijk en de corporaties over de krachtwijkenaanpak.

IJkpunten Krachtwijkenaanpak	Den Haag gemiddeld	Huidig niveau Schilderswijk	Huidig niveau Stationsbuurt	Huidig niveau Transvaal	Huidig niveau Zuidwest
Pijler 1: Schoon, heel en veilig:					
- Vaak last van rommel op straat	42%	63%	58%	62%	52%
- Mate van overlast (0 = gunstig 10 = ongunstig)	3,0	4,4	3,5	3,9	2,9
- Het gevoel van onveiligheid eigen buurt	25%	49%	36%	42%	32%
Pijler 2: Jongeren en gezondheid:					
- Voortijdig schoolverlaters	8,3%	9,3%	12,1%	16,4%	9,3%
- Beoordeling eigen gezondheid door bewoners	7,6	7,4	7,6	7,2	7,4
- Percentage beoordeling eigen gezondheid hoger dan een 7	83%	77%	81%	70%	82%
Pijler 4: Werk, inburgering en wijk economie:	Ambitie: 80% realiseren in alle wijken Ambitie: 600 per jaar realiseren				
- Percentage duale inburgeringstrajecten					
- Aantal gecombineerde trajecten					
Pijler 5: Leefbaar wonen en een gedifferentieerd woningaanbod:					
Algemeen oordeel eigen buurt	7,1	5,8	6,8	5,9	6,7

Voor pijler 3 (Multiprobleemgezinnen) zijn concrete doelstellingen afgesproken over het aantal in te zetten extra gezinscoaches en te helpen gezinnen.

Uitvoering

In de volgende alinea's worden de vijf pijlers toegelicht. Per pijler wordt ook ingegaan op de activiteiten die voor 2010 gepland staan.

Pijler 1: Schoon, heel en veilig

In 2011 moeten de leefbaarheid en veiligheid in de Haagse krachtwijken op het gemiddelde niveau van de andere Haagse wijken zijn gebracht. Om leefbaarheid te verbeteren worden de wijken schoner. Om de veiligheid te verbeteren komt er meer te doen voor jongeren in de wijk, komen er betere perspectieven op werk en wordt geweld achter de voordeur aangepakt.

De plaatsing van de ondergrondse afvalcontainers is in 2009 gestart, in de wijk Zuidwest en binnen de herstructurering van Transvaal en zal in 2010 worden voortgezet. Voor de overige delen van Transvaal en de Schilderswijk en Stations-/Rivierenbuurt is meer studie noodzakelijk om de parkeerdruk in relatie tot plaatsing van de containers op te vangen. Voor 2009 en 2010 wordt 3,7 miljoen uitgetrokken voor extra inzet voor Schoon en Heel en de handhaving op straat.

In 2009 is de gemeente begonnen met een stevige aanpak van criminaliteit en overlast. De focus ligt op een sluitende aanpak van overlastgevend jongeren, de uitrol van het Veiligheidshuis in alle krachtwijken en veilig ondernemen. In 2009 is begonnen met het uitvoeren van de businesscase Veiligheid. De veiligheidssituatie wordt duurzaam en effectief verbeterd door op een aantal terreinen tegelijk actie te ondernemen. We kiezen voor:

1. Aanpak jeugdoverlast
2. Sluitende aanpak nazorg detentieverlaters
3. Betrekken bewoners bij wijkveiligheid
4. Beveiliging van woningen, winkels en bedrijven en aanpak volumecriminaliteit
5. Akkoord veiligheid per krachtwijk

In 2010 gaat dit project in de volle breedte in de uitvoer.

De lopende aanpak van de Pand Brigade heeft veel effect en verdient navolging ook in Zuid West. De Pand Brigade is een integraal team dat naar aanleiding van een uitgebreide digitale schouw van gegevens huisbezoeken doet. Het team bestaat uit medewerkers van de deelnemende diensten: DSO, DBZ, SZW, DSB, BRW. Indien nodig is er medewerking van Politie en Eneco. Het bestaande project loopt tot eind 2010.

Pijler 2: Jongeren en gezondheid

De gemeente wil voorkomen dat jongeren al op jonge leeftijd achterstanden oplopen met gevolgen voor opleidingsmogelijkheden en arbeidsmarktparticipatie. Dat is het eerste doel van de maatregelen in deze pijler. Om dit te bereiken wordt in alle vier de Haagse krachtwijken op Brede Scholen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat een aanbod aan onderwijs, sport en cultuur gecreëerd. Omgekeerd worden jongeren ook betrokken bij klussen rondom de scholen. De gemeente staat bij dit beleid voor de opgave om dwars door beleidskokers heen te werken. Gestreefd wordt naar minder schooluitval, meer startkwalificaties, betere aansluiting op de arbeidsmarkt en minder onveiligheid. Het tweede doel van de maatregelen in deze pijler is om de inwoners van de Haagse krachtwijken gezonder te laten leven en meer te laten bewegen.

In de vier krachtwijken zullen (voorlopig) zes Brede Scholen worden opgericht. In 2009 zijn studies verricht naar intensief ruimtegebruik en zijn samenwerkingsverbanden opgezet, pedagogische visies geschreven en op sommige locaties wordt al begonnen met de samenwerking.

Om de gezondheid van de krachtwijkbewoners op het niveau van het Haagse gemiddelde te krijgen wordt voor alle vier de wijken een gezondheidsmakelaar, een preventieprogramma en een wijkactiebudget ingezet. Tevens wordt er een kernnetwerk van zorgpartners en een campagne voor collectieve zorgverzekering opgezet en wordt er een bijdrage geleverd aan de planontwikkeling van de aanleg van extra sportvoorzieningen.

Daarnaast speelt cultuur een rol binnen deze pijler. In de Schilderswijk wordt een 12+ voorziening gerealiseerd, met mogelijkheden voor sport, lifestyle en arts voor jongeren van 12 tot 21 jaar. In 2009 is een plan opgesteld voor de locatie en is begonnen met een aantal programmaonderdelen van de 12+ voorziening. In Zuidwest komt een Urban Centre met vergelijkbare functies. In 2010 wordt de verbouwing van een tweede vestiging van het Koorenhuis in de voormalige school van het Stevincollege aan de Zuidlarenstraat afgerond. In hetzelfde gebouw is ook ruimte voor een het Cultuuranker Zuidwest en een bedrijvengedeelte.

In de overeenkomst over de Brede Scholen is neergelegd dat de gemeente ondersteuners betaalt. Deze ondersteuners werken met alle betrokken partijen aan de uitwerking van het programma voor brede scholen. De ondersteuners zijn in de loop van 2009 aan de slag gegaan. Zij stellen, vooruitlopend op het bouwen van de Brede Buurtscholen, al vorm aan het brede programma rond de scholen en bestaande voorzieningen.

Pijler 3: Multi-probleemgezinnen

Binnen gezinnen kan soms een veelvoud aan problemen tegelijkertijd spelen. Te denken valt aan criminele ouders en/of andere gezinsleden, werkloosheid, schulden, spijbelgedrag, normvervaging, verwaarlozing van de kinderen, misbruik, kinderen die hun heil op straat zoeken, slechte woonomstandigheden, gezondheidsproblemen en/of aversie tegen hulpverlening. Gezinsgerichte aanpak is in veel gevallen de beste en soms de enige begaanbare weg. Daarom ontwikkelt de gemeente in samenwerking met de corporaties en andere partijen een integrale aanpak achter de voordeur.

In 2009 en 2010 wordt begonnen met de extra inzet van gezinscoaches en zorgregelaars (sociaal casemanagers). Voor 2010 zijn 3000 huisbezoeken gepland. Hiermee worden cliënten gevonden die tot nu toe bij hulpverleners onbekend waren.

De gemeente koopt extra zorgtrajecten in die nodig zijn als gevolg van deze extra huisbezoeken en de intensivering van de veiligheidsaanpak.

Pijler 4: Werk, inburgering en wijk economie

Het beste perspectief is het hebben van een baan. Daarvoor is werkgelegenheid nodig. In deze pijler wordt aan de éne kant, bijvoorbeeld door middel van onderwijs en huisbezoeken, geïnvesteerd in de mensen zelf. Aan de andere kant worden samen met partners vanuit bedrijfsleven, onderwijs, maatschappelijke organisaties, gemeente en rijksoverheid afspraken gemaakt om een beter woon- en werkklimaat te creëren. Doelen zijn meer werkgelegenheid en hogere arbeidsparticipatie, met name van de mensen die het verst van de arbeidsmarkt af staan.

In Transvaal en de Schilderwijk wordt een imagocampagne ingezet om het beeld van de wijk te verbeteren. 2009 was voor Transvaal een festivaljaar wat flink gepromoot is. In de Schilderswijk wordt in 2010 begonnen met de imagocampagne, de plannen hiervoor zijn in 2009 vastgesteld.

In 2008 is een participatietop gehouden met als doel voor alle vier de Haagse krachtwijken concrete afspraken met onderwijs en bedrijfsleven te maken om het arbeidspotentieel te stimuleren. De afgesproken pakketten van maatregelen zullen in 2010 verder worden geïmplementeerd. Vanaf 2009 is in de vier wijken ingezet op versterkte bewonersparticipatie bij planvorming en –uitvoering en monitoring van resultaten.

In het kader van de opwaardering is in 2009 begonnen met het leveren van inburgeren als een ‘classy project’. Een extra kwaliteitsimpuls wordt gegeven bovenop de reguliere inzet per inburgeringstraject. Vanaf 2010 wordt deze extra impuls betaald uit het (Rijks) Participatiefonds.

In 2010 wordt het pand ‘De drie hoefijzers’ aangekocht, wat ontwikkeld gaat worden als een locatie voor startende ondernemers. In Transvaal wordt de aanpak van de Paul Krugerlaan gestart. Hier wordt ook een ontwikkelingsorganisatie opgezet, datzelfde gebeurt ook voor de Haagse Markt. Het Bedrijventerrein Uitenhagestraat krijgt een sterke kwaliteitsimpuls. De realisatie van maatregelen komt voort uit het bestaande plan voor de vernieuwing van het bedrijventerrein. In 2010 worden de ambities uit het Masterplan lijn 11 zone en de Krachtwijkenaanpak geïntegreerd met het bestaande plan voor de vernieuwing van het bedrijventerrein.

Pijler 5: Leefbaar wonen en een gedifferentieerd woningaanbod

Onderwijs en sociaal maatschappelijke ontplooiingsmogelijkheden leiden tot kans op sociale stijging. Door voldoende differentiatie in het woningaanbod wordt geprobeerd sociale stijgers in de wijk vast te houden ofwel bewoners aan te trekken van buiten de wijk die goed op de sociale ladder staan. Om dit te bereiken is het nodig het woningaanbod deels te herstructureren. Met corporaties zijn hier afspraken over gemaakt. In de periode 2008 tot en met 2012 worden door de corporaties plannen ontwikkeld voor de herstructurering van circa 6.000 woningen in de krachtwijken.

De Integrale Fysieke Aanpak Schilderswijk wordt in oktober 2009 voorgelegd aan de Krachtwijkwethouders. Na goedkeuring wordt direct gestart met de aanpak van het eerste gebied in de gebiedsgerichte aanpak. De gemeente en Haag Wonen gaan samen met bewoners een deelgebied in de Schilderswijk inventariseren en komen tot een integraal pakket aan maatregelen. Maatregelen die snel kunnen worden uitgevoerd, zullen direct genomen worden. Ook wordt direct gestart met het ontwerp van grootschaliger ingrepen in de openbare ruimte en aan woningen. Daarnaast wordt in de tweede helft van 2010 gewerkt aan een integraal programma van wensen voor de Schilderswijk. In dit programma van wensen wordt een combinatie gemaakt van de fysieke maatregelen uit de verschillende business cases, de vertaling van gemeentelijk beleid naar de Schilderswijk (waaronder residentiekwaliteit), de ruimtelijke visie voor het Middengebied en andere delen van de Schilderswijk en de plannen van de corporaties. Het programma van wensen wordt vervolgens de komende jaren gebied voor gebied uitgevoerd.

In 2010 wordt ook begonnen met de integrale aanpak van het verbeteren en realiseren van een gevarieerde woonomgeving in Transvaal. Verbetering van de openbare ruimte en het groen, de infrastructuur en de parkeersituatie worden in het verlengde van de aanpak van de herstructurering fase 4 van Transvaal opgepakt.

Financieel kader

Voor tien jaar (2008 t/m 2017) is een totale investering nodig van ruim € 2,7 miljard afkomstig van woningbouwcorporaties, de gemeente, het Rijk en andere partners in de stad. Circa 40% wordt uitgegeven aan verbeteringen van de sociale, economische, onderwijs-, leefbaarheids-, gezondheids- en veiligheidssituatie en 60% aan fysieke investeringen. Voor ruim € 2,0 miljard bestaat er dekking. Van het geraamde tekort van circa €700 mln in 2008 is overeengekomen dat woningbouwcorporaties €300 mln en de gemeente €100 mln voor eigen rekening nemen. Van het Rijk wordt circa €300 mln verwacht.

In 2008 heeft het Rijk reeds € 25 miljoen toegezegd aan de gemeente, dat verspreid over 4 jaren wordt ontvangen. In 2009 is d.m.v. de derde tranche Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV-3) ruim € 87 mln aan de gemeente Den Haag toegekend voor 5 jaar. De verdeling van het ISV-3 budget over woningbouwprojecten, businesscases etc gebeurt in de loop van 2009.

De gemeentelijke eigen bijdrage is voor ruim €100 miljoen in de begroting 2009 voorzien. Voor de dekking van € 22 miljoen voor de aanleg van ondergrondse huisvuilcontainers in de Krachtwijken is verwerkt in de afvalstoffenheffing .

Uit de incidentele ruimte 2010 wordt een bedrag van € 9,5 miljoen extra uitgetrokken voor de volgende onderdelen in de Krachtwijken:

1. Schoon en Heel	€ 1,7 miljoen
2. Aanpak Multiproblematiek	€ 3,5 miljoen
3. Veiligheid	€ 0,3 miljoen
4. Gezondheid en Sport	€ 1,6 miljoen
a. waarvan gezondheidsmakelaar (€ 0,6 miljoen)	
b. waarvan sport (€ 1,0 miljoen)	
5. Programmaged en ondersteuning Brede buurt school en Campus Teniersplantsoen	€ 1,2 miljoen
6. Paul Krugerlaan	€ 0,6 miljoen
7. Haagse Mart	€ 0,6 miljoen
Totaal:	€ 9,5 miljoen

Krachtwijkenorganisatie

De organisatie berust grotendeels op bestaande werkorganisaties (gemeentelijke diensten en corporaties), maar kent ook nieuwe elementen zoals de wijkteams en het programmabureau Krachtwijken. Onderdeel van het Programmabureau is een klein kernteam dat de integrale aanpak aanstuurt en coördineert. Voor ieder van de vier wijken is een wijkteam ingesteld, waarin de gemeentelijke diensten en de corporaties vertegenwoordigd zijn. Zij vormen de spil en de motor van de uitvoering van het krachtwijkprogramma.

5.10 Grotestedenbeleid

5.10.1 Inleiding

In maart 2005 hebben het Rijk en de gemeente Den Haag afspraken gemaakt over de prestaties die de gemeente moet leveren voor Grotestedenbeleid 3. Deze afspraken zijn vastgelegd in het convenant 'Daadkracht van Den Haag'. Deze derde GSB-periode loopt van 2005 tot en met 2009.

Het Rijk stelt in de vorm van drie brede doeluitkeringen (BDU) geld ter beschikking om deze prestaties te financieren. Het gaat om de BDU's Sociaal Integratie en Veilig (SIV), Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) en Stadseconomie. Om alle afgesproken prestaties tijdig te halen zijn ook gemeentelijke middelen nodig.

5.10.2 Verantwoording GSB-3 2005-2009

De GSB-3 periode loopt af per 31-12-2009. In 2010 zal als onderdeel van het jaarrekeningtraject de verantwoording van GSB-3 aan het Rijk worden opgemaakt.

De hoofdregel bij deze verantwoording is als de gemeente haar prestaties niet realiseert het niet bestede rijksgeld moet worden terugbetaald. Als de prestaties wel behaald zijn maar er nog rijksmiddelen niet besteed worden, kan dat geld bij bepaalde onderdelen alsnog teruggevorderd worden. De gemeente heeft dus een dubbel belang: ervoor zorgen dat de prestaties gerealiseerd worden én ervoor zorgen dat alle rijksmiddelen tijdig besteed worden. Wordt aan deze voorwaarden niet voldaan dan zal de gemeente in ieder geval moeten aantonen dat er alles aan gedaan is om de prestaties te kunnen halen en er geen sprake is van verwijtbaarheid.

De verantwoordingsregels verschillen per doeluitkering.

Voor de BDU SIV moeten eind 2009 alle prestaties gehaald zijn en de middelen besteed. Niet besteed budget in de BDU SIV wordt teruggevorderd. Omdat het om ontschot geld gaat kunnen overschotten worden toegevoegd aan prestaties die met tekorten kampen. De middelen kunnen ook aangewend worden om hogere dan afgesproken prestaties te realiseren. Een derde mogelijkheid is om overblijvende middelen te besteden aan bredere doelen die binnen de doelstellingen van de BDU vallen, bijvoorbeeld ten behoeve van de krachtwijken. Zonodig kan worden 'geschoven' tussen rijksinzet en eigen gemeentelijke inzet/middelen die voor hetzelfde doel zijn aangewend. Voorwaarde is wel dat de maatregelen zijn vastgelegd in het Meerjaren Ontwikkelprogramma *De Daadkracht van Den Haag*.

De geormeerde middelen en prestaties voor inburgering vormen een aparte groep binnen SIV. De hoogte van de vergoeding wordt vastgesteld op basis van een vaste vergoeding per gestart traject en afgelegd examen ($p \times q$). Omdat inburgeringstrajecten maximaal drie jaar kunnen duren, hoeven de middelen gerelateerd aan nog lopende trajecten pas later te worden verantwoord.

De niet-bestede *middelen* voor ISV kunnen worden doorgeschoven naar de volgende ISV-periode. Wanneer *prestaties* niet gehaald zijn zal er eerst enige tijd geboden worden om deze alsnog te halen. Daarna kan eventueel geld worden teruggevorderd. Binnen het ISV zijn in tegenstelling tot bv. BDU SIV middelen en prestaties niet gekoppeld. Voor de prestatieafspraken in het kader van GSB is alleen van belang dat de aantallen in de periode 2005-2009 zijn (op)geleverd. Ongeacht het feit of ze met GSB-middelen (o.a. ISV), andere gemeentelijke middelen of zelfs zonder gemeentelijke bijdrage worden gerealiseerd. Zo tellen de woningen die op de VINEX worden gerealiseerd mee in de GSB prestatie van 16.200 woningen. Echter, daar zijn geen middelen uit het ISV aan gekoppeld. Evenzeer mogen we woningbouw in particulier opdrachtgeverschap – dus zonder overheidsbijdrage – meetellen.

Voor Stadseconomie geldt dat de *prestaties* twee jaar na afloop van de GSB-3 periode gerealiseerd moeten zijn en dat daarvoor eind 2009 alle verplichtingen moeten zijn aangegaan. Wanneer de prestaties volledig zijn behaald vallen niet-bestede rijksmiddelen vrij voor de gemeente.

5.10.3 Voortzetting budgetten vanaf 2010

Het Rijk heeft besloten om veel van de uitkeringen gekoppeld aan het GSB na 2009 door laten lopen. Er komt echter geen nieuwe GSB periode. De verschillende onderdelen zullen vanaf 2010 met specifieke uitkeringen of via het gemeentefonds aan de gemeente worden verstrekt. Ook hier geldt dat er per doeluitkering voor verschillende uitwerkingen is gekozen.

Voor het BDU SIV geldt dat er twee varianten zijn voor de toekenning van Rijksmiddelen vanaf 2010. Ten eerste is er de instelling van het Participatiebudget. Na afloop van de GSB-3 periode worden de middelen voor volwassenen educatie (programma Onderwijs) en inburgering (programma Burgerschap) toegevoegd aan het Participatiebudget, zodat de gemeente gemakkelijker integrale participatietrajecten aan kan bieden. Het Participatiebudget is een specifieke uitkering.

De middelen van de overige onderdelen van SIV zullen worden verstrekt via het gemeentefonds. Dit betreft de GSB budgetten behorend bij de programma's Openbare Orde en Veiligheid, Onderwijs (onderdeel voortijdig schoolverlaters), Jeugd, Leefbaarheid, Sport, Maatschappelijke Ondersteuning (m.u.v. vrouwenopvang) en Volksgezondheid en Zorg (m.u.v. Huiselijk geweld) worden als decentralisatie uitkering opgenomen in het gemeentefonds.

Een uitzondering hierop vormen de middelen voor vrouwenopvang (programma Maatschappelijke Ondersteuning en huiselijk geweld (programma Volksgezondheid en Zorg). In afwachting van nadere besluitvorming over deze onderwerpen op Rijksniveau krijgt de gemeente deze middelen in 2010 nog als een specifieke uitkering. Vanaf 2011 zullen deze middelen worden verstrekt via het gemeentefonds.

(Van Monfransgelden???)

De hoogte van de SIV middelen vanaf 2010 is op gemeenteniveau nog grotendeels onbekend. Derhalve is er voor gekozen om op hoofdlijnen de middelen voor 2009 structureel op te nemen in de begroting 2010-2013. Alleen wanneer er op basis van specifieke informatie een goede raming van de middelen voor 2010 en verder kan worden gemaakt, wordt hier van afgeweken.

In de Septembercirculaire over het gemeentefonds zal er meer duidelijkheid komen over de hoogte van de SIV middelen vanaf 2010. Eind 2009 zal op basis van deze informatie de begroting 2010-2013 worden geactualiseerd.

Ook de ISV-3 middelen zullen vanaf 2011 als decentrale uitkering via het gemeentefonds worden verstrekt. 2010 is een overgangsjaar, in dit jaar worden de middelen nog verstrekt als specifieke uitkering. De ISV-3 middelen zullen lager uitvallen dan het huidige ISV-2 budget. In het najaar 2009 zal in een integrale afweging worden besloten hoe deze middelen verdeeld worden over welke projecten.

De middelen voor Stadseconomie zullen niet worden gecontinueerd. De projecten die onder deze brede doeluitkering vielen zullen na 2009 dan ook komen te vervallen.

6 Financiële begroting

Leeswijzer

De aansluiting op de financiële gegevens per programma en een onderbouwing daarop zijn ondergebracht in de financiële begroting.

Paragraaf 6.1 bevat voor 2010 een overzicht van de lasten en baten van alle programma's en ter vergelijking een onderverdeling van de algemene dekkingsmiddelen (dat zijn middelen die vrij aanwendbaar zijn) per programma. In paragraaf 6.2 geeft per programma weer de uiteenzetting van de financiële positie.

De onderstaande volgorde is steeds gehanteerd:

- Meerjarenraming van lasten en baten per programma.
- Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010. Dit is een specificatie van de lasten en baten per programma exclusief de reserves.
- Raming dotaties en onttrekkingen aan bestemmingsreserves jaarschijf 2010 per individuele reserve. Dit is een specificatie van de dotaties en onttrekkingen per product.
- Bestedingsraming voorzieningen: Hier wordt per individuele voorziening en gesplitst naar dekkingsbron (gemeentelijke middelen dan wel middelen van derden) weergegeven wat de geraamde bestedingen zijn in de jaarschijven 2010 tot en met 2013.
- Investeringsraming: in dit deel is het totale bedrag aan investeringen weergegeven gesplitst in bestaand en nieuw beleid. De nieuwe investeringen zijn toegelicht bij de betreffende programma's.
- Voor het inzicht in de opbouw van de programmatotalen wordt het meerjarige budgettaire verloop van lasten en baten en dotaties en onttrekkingen aan reserves vanaf de stand van de voorgaande ontwerpbegroting gegeven. De generieke mutaties worden hieronder toegelicht. De nieuwe beleidsontwikkelingen zijn per programma in een apart overzicht met toelichtingen opgenomen.

Generieke mutaties in de programmabegroting

Een aantal mutaties zijn van toepassing op veel zo niet alle programma's. Deze generieke mutaties worden hieronder toegelicht.

Mutaties binnen dienst (reserves)

Herfasering reserves

De herfasering van toevoegingen aan en bestedingen uit reserves op grond van actuele inzichten en nieuwe uitgangspunten leiden tot neutrale verschuivingen binnen een dienst.

Mutaties binnen dienst (afschrijvingsreserve)

Activering investeringen

Volgens de verordening financieel beheer en beleid komt de aanschaf van kapitaalgoederen kleiner dan € 10.000 per stuk ten laste van het betreffende programma- en productbudget. De totale lasten van een aanschaf groter dan € 10.000 dient geactiveerd te worden. Deze lasten worden niet in een keer genomen, maar volgens de geldende afschrijvingstermijn afgeschreven. Als gevolg hiervan doteren diensten het budget aan een afschrijvingsreserve ter dekking van de afschrijvingslasten de jaren daarop. Dit leidt tot neutrale mutaties met de reserves.

Kapitaallasten (onrendabel)

Herfasering investeringen

Herfasering van investeringsuitgaven leiden tot verschuivingen in de kapitaallasten.

Overig tussen diensten

Kapitaallasten jaarschijf 2013

Voor de jaarschijf 2013 dienen de kapitaallasten geraamd te worden van de investeringen uit het MIP. Dit zijn neutrale wijzigingen tussen diensten.

Mutaties gemeentefonds

Het Rijk voert zogenoemde taakmutaties door met betrekking tot regelingen die bestaan tussen Rijk en gemeente. Volumeontwikkelingen gaan gepaard met wijzigingen in geldstromen. De budgetmutaties worden neutraal verwerkt. In 2010 verwacht de gemeente €848 miljoen uit het gemeentefonds te ontvangen. De opbouw van het gemeentefonds in de begroting 2010 is als volgt:

De stand 2010 in de ontwerpbegroting 2009 was €767 miljoen. Het accres voor 2010 is 0,5%, zoals afgesproken in het aanvullend bestuursakkoord. Deze 0,5% is geheel nodig voor (landelijke) toename van de bevolking e.d. Voor Den Haag is daarom geen accres opgenomen.

Op basis van eerdere circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken is voor 2010 circa €12 miljoen toegevoegd voor taakmutaties, vooral in het 'Gebundeld raadsvoorstel'. Het gaat om extra geld voor wijkactieplannen, bewonersinitiatieven, de langdurigheidstoelage, en ruim een dozijn andere taakmutaties. Voor nieuwe taken wordt nu €69 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds in 2010. Daarvan komt €66 miljoen door overheveling van GSB3-budgetten, €2,1 miljoen voor handhavers en €0,6 miljoen voor de Antillianenregeling.

6.1 Overzichten Lasten en Baten per programma

In onderstaande tabel zijn aangegeven de geraamde lasten en baten aangegeven per programma in 2010. Voorts is het bedrag aangegeven dat de gemeente hiervoor aan algemene dekkingsmiddelen raamt. De algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke middelen die vrij aan te wenden zijn en worden verantwoord op de programma's Verkeer, Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst en Financiën. Deze zijn voor de vergelijkbaarheid in onderstaande tabel separaat opgenomen.

Programma's	Lasten begroting 2010	Baten begroting 2010	Saldo begroting 2010
1. Bestuur / Gemeenteraad	7.677	25	-7.652
2. Bestuur / College	155.578	136.377	-19.201
3. Excellente Dienstverlening	49.860	11.926	-37.934
4. Openbare orde en Veiligheid	59.511	6.501	-53.010
5. Cultuur en media	114.238	7.259	-106.979
6. Onderwijs	136.249	8.545	-127.704
7. Burgerschap	37.158	24.911	-12.247
8. Werk en Inkomen	588.049	500.254	-87.795
9. Armoedebestrijding	55.737	12.962	-42.775
10. Jeugd	47.261	11.849	-35.412
11. Leefbaarheid	157.913	74.692	-83.221
12. Economie	51.399	37.411	-13.988
13. Sport	49.802	8.035	-41.767
14. Maatschappelijke ondersteuning	215.931	30.037	-185.894
15. Welzijn	0	0	0
16. Volksgezondheid en Zorg	38.058	16.249	-21.809
17. Verkeer	103.871	18.124	-85.747
18. Wonen	44.956	20.093	-24.863
19. Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst	305.049	244.009	-61.040
20. Milieu	66.186	34.117	-32.069
21. Citymarketing en Internationale Stad	13.195	273	-12.922
22. Financiën	146.579	124.071	-22.508
23. Overige beleidsvoornemens	27.123	0	-27.123
Consolidatie-eliminatie	-292.972	-292.972	0
Totaal programma's (excl. reserves en dekkingsmiddelen)	2.178.408	1.034.748	-1.143.660
Dekkingsmiddelen			
Algemene dekkingsmiddelen prog. 17	0	15.170	15.170
Algemene dekkingsmiddelen prog. 19	3.481	14.962	11.481
Algemene dekkingsmiddelen prog. 22	77.202	1.081.539	1.004.337
Onvoorzien (prog. 23)	5.300	0	-5.300
Totaal dekkingsmiddelen	85.983	1.111.671	1.025.688
Resultaat voor dotaties en onttrekkingen aan reserves	2.264.391	2.146.419	-117.972
Dotaties en onttrekkingen aan reserves	68.628	186.600	117.972
Totaal resultaat na dotaties en onttrekkingen aan reserves	2.333.019	2.333.019	0

EMU-saldo

De landen van de Europese Unie hebben in het verdrag van Maastricht afspraken gemaakt over het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, medeoverheden en sociale fondsen). Dit verschil wordt uitgedrukt in het EMU-saldo en afgesproken is dat dit verschil niet meer mag bedragen dan een tekort van 3% van het Bruto Binnenlands Product. In een bestuurlijk akkoord tussen het kabinet, de VNG en het IPO, is afgesproken dat met ingang van het begrotingsjaar 2007 het EMU-saldo wordt verstrekt van het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar.

Opbouw EMU-saldo Den Haag (bedragen x €1.000)		2009	2010	2011
1.	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan dan wel onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-221.914	-117.972	-86.145
2.	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	53.337	70.459	83.376
3.	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	108.019	120.659	119.413
4.	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	233.724	261.583	146.918
5.	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	4.507	0	0
6.	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord	27.806	961	0
7.	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	255.997	78.858	50.348
8.	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	148.266	74.928	64.968
9.	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	119.623	118.942	116.420
10.	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
11.	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-489.323	-310.348	-132.074

EMU-saldo uitgedrukt in percentage van het BBP (indicatie)

0,09%

0,05%

0,02%

6.2 Financiële positie per programma

6.2.1 Programma Bestuur / Gemeenteraad

Coördinerend portefeuillehouder: Presidium

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	6.738	7.664	7.677	7.427	7.437	7.437
Baten	59	32	25	25	25	25
Subtotaal	6.679	7.632	7.652	7.402	7.412	7.412
Dotaties aan reserves	40	18	18	18	8	7
Onttrekkingen aan reserves	86	379	273	23	23	23
Saldo na verrekening met reserves	6.633	7.271	7.397	7.397	7.397	7.396

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Apparaatskosten Raadsorganisatie	2.126	18	2.108
Bestuursondersteuning	2.146	7	2.139
Gemeenteraad en Griffie	1.631	0	1.631
Huistvesting Raad	581	0	581
Ombudsman	495	0	495
Rekenkamer	698	0	698
Totaal activiteiten	7.677	25	7.652

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve Onderzoek en Enquete (3385)	11	11	1	0
Reserve WIA (3822)	7	7	7	7
Totaal dotaties	18	18	8	7

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Afschryf Klachtenregistratiesysteem	5	5	5	5
Reserve Digitale opslag en -ontsluiting (3782)	18	18	18	18
Reserve Onderzoeksbudget Rekeningencommissie (3274)	250	0	0	0
Totaal onttrekkingen	273	23	23	23

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
<i>Gemeentelijke middelen</i>				
Voorziening FPU + en Seniorenregeling	6			
Voorziening wachtgeld Ombudsman	88	91	93	96
Voorziening wachtgeld Raadsleden	33			
<i>Middelen van derden</i>				
-				
Totaal bestedingen	127	91	93	96

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	42	42	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	42	42	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Uitbreiding Rekenkamer	100	100	100	100
Totaal	100	100	100	100

Uitbreiding Rekenkamer

Sinds mei 2008 is de Rekenkamer zelfstandig. Met het extra budget wordt een extra onderzoeker aangesteld en wordt de capaciteit van de Rekenkamer vergroot. Er zal in de periode tot de gemeenteraadsverkiezingen een extra onderzoek worden uitgevoerd naar subsidies.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	7.527	7.525	7.525	7.525	7.310
1e Finrap 2008	-4	-4	-4	-4	-4
2e Finrap 2008	-9	-9	-9	-9	0
1e Finrap 2009	150	34	-216	-206	0
Trend	0	26	26	26	26
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	1
Nieuw beleid	0	100	100	100	100
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	5	5	5	5
Kap.lasten (onrendabel)	0	0	0	0	-1
Nieuwe stand lasten	7.664	7.677	7.427	7.437	7.437

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	243	243	243	243	25
2e Finrap 2008	-9	-9	-9	-9	0
1e Finrap 2009	-202	-209	-209	-209	0
Nieuwe stand baten	32	25	25	25	25

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	18	18	18	18	8
1e Finrap 2009	0	0	0	-10	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-1
Nieuwe stand dotaties aan reserves	18	18	18	8	7

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	20	18	18	18	18
1e Finrap 2009	359	250	0	0	0
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	5	5	5	5
Nieuwe stand aan reserves	379	273	23	23	23

6.2.2 Programma Bestuur / College

Coördinerende portefeuillehouders: J.J. van Aartsen / G.Ph. Huffnagel

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	135.639	134.000	155.578	160.960	162.155	161.785
Baten	122.317	118.387	136.377	139.458	139.458	139.458
Subtotaal	13.322	15.613	19.201	21.502	22.697	22.327
Dotaties aan reserves	8.984	9.603	4.212	212	212	212
Onttrekkingen aan reserves	6.819	3.642	1.899	3.556	3.556	3.533
Saldo na verrekening met reserves	15.487	21.574	21.514	18.158	19.353	19.006

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Apparaatskosten college van B&W	2.469	11	2.458
Bestuurlijke samenwerking	3.124	0	3.124
Bestuursondersteuning College van B&W (BDLM)	8.070	2.874	5.196
Bestuursondersteuning College van B&W (BGM)	7.228	196	7.032
Bestuursorganen B&W	1.934	20	1.914
Collectieve Huisvesting	42.253	40.848	1.405
Coördinatie Grotestedenbeleid	615	252	363
Facilitaire producten	35.670	37.023	-1.353
Haagnet	31.945	33.359	-1.414
Huistvesting College B & W	378	98	280
Overige Huisvesting	21.587	21.689	-102
Stadsdelen	305	7	298
Totaal activiteiten	155.578	136.377	19.201

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Boventalligen 3282	62	62	62	62
BR Eigen risicodragerschap WAO (BSD) 3613	150	150	150	150
BR Huis van de Democratie 3903	4.000	0	0	0
Totaal dotaties	4.212	212	212	212

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Afschrijvingsreserve EOS	41	41	41	18
Bestemmingsreserve Inrichting Stadskantoor Leyweg	0	620	620	620
Bestemmingsreserve Leyweg	0	1.300	1.300	1.300
BR Boventalligen 3282	213	0	0	0
BR Huis van de Democratie 3903	1.075	1.075	1.075	1.075
BR Standbeelden Thorbecke en Juliana	300	0	0	0
Reserve Afschrijving Collectieve Huisvesting	212	462	462	462
Reserve Afschrijving Overige Huisvesting	58	58	58	58
Totaal onttrekkingen	1.899	3.556	3.556	3.533

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
Personeelsvoorziening FPU en senioren	90	55	28	11
Voorzienig wachtgeld wethouders	124	114	84	
Voorziening FPU + en Seniorenregeling	78	44	20	5
Voorziening WAO BSD	49	50	51	53
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	341	263	183	69

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	114.300	10.460	91.268	11.484	1.088	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	114.300	10.460	91.268	11.484	1.088	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	4.500	4.500	4.500	4.500
Versterking baliemedewerkerfunctie	88	88	88	88
Kosten Vervoer en relatiemanagement	500	500	500	500
Huis van de Democratie	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal	6.088	6.088	6.088	6.088

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Huis van de Democratie	4.000	0	0	0
Totaal	4.000	0	0	0

Onttrekking aan reserves	2010	2011	2012	2013
Huis van de Democratie	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal	1.000	1.000	1.000	1.000

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Conform het meerjaren onderhoudsplan van de IDC panden is er voor 2010 en verder structureel € 4,5 mln beschikbaar gesteld voor het onderhoud aan Stadhuis, de kantoorverzamelgebouwen aan de Fruitweg, de Loosduinseweg, de Paviljoensgracht, de Thorbeckelaan, de stadsdeelkantoren en shared service (uitwijk)gebouwen.

Versterking baliemedewerkerfunctie

Op basis van de resultaten van de pilot Face Laak en de ambities die de gemeente Den Haag koestert op het gebied van Excellente Dienstverlening en Deconcentratie wordt de baliemedewerkerfunctie versterkt bij de overige stadsdeelkantoren.

Kosten Vervoer en relatiemanagement

In de afgelopen paar jaar is gebleken dat het beschikbare budget voor het collegevervoer onvoldoende was, waardoor deze kostenpost overschreden werd. Het budget brengen we nu in overeenstemming met de feitelijke situatie.

Onder de noemer van bestuurlijke representatie vindt een verscheidenheid aan activiteiten plaats. Zo betreft het hier zaken als het verstrekken van onderscheidingen, herdenkingen, prijsuitreikingen en ook de nieuwjaarsreceptie voor alle bewoners van de stad. Dit naast de representatiekosten van de collegeleden. Ook zaken van incidentele aard als de ontvangst van delegaties en bijzondere bijeenkomsten als de VN Conferentie Afghanistan worden hieruit bekostigd voor zover het betrekking heeft op het gemeentelijke aandeel. Tot nu toe werden de beschikbare middelen op jaarbasis vooraf vastgelegd in jaarlijks terugkerende activiteiten. Vanaf 2010 breiden we de ruimte uit om snel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen die actief handelen van de gemeente vereisen op het gebied van relatiebeheer.

Huis van de Democratie

De rijksoverheid realiseert de komende jaren het Huis voor democratie en rechtsstaat in Den Haag. Het spreekt voor zich dat het Huis niet anders dan in de directe nabijheid van het Binnenhof gevestigd kan worden. We vinden dat de hoek Spui/Kalvermarkt, gelegen dichtbij zowel de nationale als de lokale politiek en vlakbij de belangrijkste publieksplekken van Den Haag, een toplocatie is voor het Huis. We verwachten dat vestiging van het Huis op deze locatie een positieve uitwerking heeft op dit deel van de Binnenstad. Wij hebben het Rijk aangeboden om de totale openbare ruimte rond het gebouw opnieuw in te richten. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijk binnengebied waar het goed toeven is. Ook worden de locaties Plein en Kalvermarkt door aanpak van de openbare ruimte meer met elkaar verbonden. In de begroting wordt hiervoor 4 miljoen euro beschikbaar gesteld.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	112.339	110.556	115.543	116.865	117.073
1e Finrap 2008	21.137	21.417	21.367	21.359	21.359
Marap/Concernbericht 2008	0	75	75	75	0
2e Finrap 2008	-384	300	0	0	0
1e Finrap 2009	908	378	133	133	0
Nieuw beleid	0	6.088	6.088	6.088	6.088
Overig tussen diensten	0	-45	-45	-45	-45
Areaal	0	40	40	40	40
Trend	0	57	57	57	57
Kap.lasten (onrendabel)	0	-78	583	444	97
Kap.lasten (rendabel)	0	1.709	1.679	1.627	1.375
Binnen dienst (afsch.reserve)	0	-126	124	144	121
Binnen dienst (lasten - baten)	0	15.207	15.316	15.368	15.620
Nieuwe stand lasten	134.000	155.578	160.960	162.155	161.785

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	97.610	97.610	100.654	100.654	100.777
Concernbericht 2008	92	92	92	92	92
1e Finrap 2008	20.285	21.557	21.515	21.515	21.515
1e Finrap 2009	400	123	123	123	0
Kap.lasten (rendabel)	0	1.709	1.679	1.627	1.375
Binnen dienst (lasten - baten)	0	15.286	15.395	15.447	15.699
Nieuwe stand baten	118.387	136.377	139.458	139.458	139.458

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	2.087	137	137	137	212
1e Finrap 2008	7.260	0	0	0	0
1e Finrap 2009	256	75	75	75	0
Nieuw beleid	0	4.000	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	9.603	4.212	212	212	212

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	1.919	705	2.357	2.337	2.412
1e Finrap 2008	1.728	0	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	0	75	75	75	0
2e Finrap 2008	-684	0	0	0	0
1e Finrap 2009	679	245	0	0	0
Nieuw beleid	0	1.000	1.000	1.000	1.000
Binnen dienst (afsch.reserve)	0	-126	124	144	121
Nieuwe stand aan reserves	3.642	1.899	3.556	3.556	3.533

6.2.3 Programma Excellente dienstverlening

Coördinerend portefeuillehouder: G.Ph. Huffnagel

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	48.765	60.553	49.860	49.475	49.273	48.682
Baten	15.805	13.020	11.926	11.926	11.776	11.776
Subtotaal	32.960	47.533	37.934	37.549	37.497	36.906
Dotaties aan reserves	6.463	3.000	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.213	10.302	1.710	1.627	1.575	984
Saldo na verrekening met reserves	36.210	40.231	36.224	35.922	35.922	35.922

(bedragen x Eur 1.000,-)

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Baten secretarieleges	2.410	10.079	-7.669
Burgerzaken	23.751	0	23.751
Excellente dienstverlening	23.699	1.847	21.852
Totaal activiteiten	49.860	11.926	37.934

(bedragen x □ 1.000)

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

(bedragen x Eur 1.000,-)

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Afdekking kapitaallasten Pegasus 3807	579	579	579	580
BR Hardware Residentienet 3591	10	0	0	0
BR Uitgaven Excellente Dienstverlening	585	585	585	0
BR VEB 10 stappenplan	95	35	0	0
BR VGBS Concern	113	0	0	0
Reserve pinnen a/d balie	328	428	411	404
Totaal onttrekkingen	1.710	1.627	1.575	984

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
<i>Gemeentelijke middelen</i>				
Voorziening Wachtgeld DBZ	45	45	45	31
<i>Middelen van derden</i>				
-				
Totaal bestedingen	45	45	45	31

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	4.631	3.131	1.500	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	4.631	3.131	1.500	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Geen nieuwe beleidsontwikkelingen

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	52.477	49.932	49.620	49.603	49.630
2e Finrap 2008	932	-50	0	0	0
1e Finrap 2009	7.144	385	212	27	0
Trend	0	166	166	166	166
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-585
Areaal	0	55	55	55	55
Overig tussen diensten	0	-521	-521	-521	-521
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	-105	-55	-55	-61
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-2	-2	-2	-2
Nieuwe stand lasten	60.553	49.860	49.475	49.273	48.682

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	12.254	12.254	12.254	12.254	11.971
1e Finrap 2009	766	-133	-133	-283	0
Overig tussen diensten	0	-195	-195	-195	-195
Nieuwe stand baten	13.020	11.926	11.926	11.776	11.776

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	3.000	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	3.000	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	4.252	1.822	1.812	1.795	1.630
2e Finrap 2008	932	-50	0	0	0
1e Finrap 2009	5.118	43	-130	-165	0
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	-105	-55	-55	-61
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-585
Nieuwe stand aan reserves	10.302	1.710	1.627	1.575	984

6.2.4 Programma Openbare orde en Veiligheid

Coördinerend portefeuillehouder: J.J. van Aartsen

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	58.814	60.773	59.511	57.620	56.814	56.804
Baten	12.362	12.554	6.501	6.186	5.686	5.686
Subtotaal	46.452	48.219	53.010	51.434	51.128	51.118
Dotaties aan reserves	533	6.830	975	60	60	60
Onttrekkingen aan reserves	1.752	2.536	2.854	1.543	853	843
Saldo na verrekening met reserves	45.233	52.513	51.131	49.951	50.335	50.335

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Bestrijding Onveiligheid	13.439	998	12.441
Brandweer en rampenbestrijding	44.217	4.908	39.309
Horecavergunningen	1.035	595	440
Strandveiligheid	820	0	820
Totaal activiteiten	59.511	6.501	53.010

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Vervanging Camera's 3699	60	60	60	60
Reserve Voorbereidingskosten Bouw voor Bureau	915	0	0	0
Totaal dotaties	975	60	60	60

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Informatiesysteem periodieke controles gebruik	207	0	0	0
BR Aanpak Veelplegers 3592	1.307	0	0	0
BR Aanpakzwerfvuil en graffiti (BSD) 3880	100	0	0	0
BR Buurtconciërges en Nachtpreventie 3704	260	307	0	0
BR Plak- en kladvandalisme 3904	100	132	0	0
BR Preventie alcohol en cannabisgebruik bij minderjarigen 3837	65	0	0	0
BR Veiligheid en leefbaarheid Duindorp 3840	34	0	0	0
BR Veiligheidsfonds	712	712	712	702
BR Vervanging Camera's 3699	69	251	0	0
Reserve Voorbereidingskosten Bouw voor Bureau	0	141	141	141
Totaal onttrekkingen	2.854	1.543	853	843

Wat gaat het kosten: Voorzienen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
Voorziening Onderhoud brandweergebouwen	450	450	564	564
Voorziening Beeindiging FLO inactieven	3.030	2.648	2.213	2.213
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	3.480	3.098	2.777	2.777

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	23.323	17.372	3.311	2.640	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	23.323	17.372	3.311	2.640	0	0

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	56.511	58.765	55.109	52.814	54.302
Concernbericht 2008	-50	150	0	0	0
1e Finrap 2008	-753	-29	-596	6	6
RV 127/2008 - Inv.krediet tbv	0	555	555	555	555
RV 19/2009 - Nieuwbouw brandweerbureau	0	50	50	50	50
2e Finrap 2008	582	221	471	21	0
1e Finrap 2009	4.483	509	-408	1.467	0
Overig tussen diensten	0	2.294	2.294	2.294	2.294
Trend	0	48	48	48	48
Binnen dienst (reserves)	0	0	38	0	-10
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-3.052	59	-441	-441
Nieuwe stand lasten	60.773	59.511	57.620	56.814	56.804

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	6.960	7.276	4.765	4.765	5.629
RV 127/2008 - Inv.krediet tbv	1.103	1.415	500	500	500
RV 19/2009 - Nieuwbouw brandweerbureau	0	50	50	50	50
2e Finrap 2008	250	400	500	0	0
1e Finrap 2009	4.241	464	364	864	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-3.104	7	-493	-493
Nieuwe stand baten	12.554	6.501	6.186	5.686	5.686

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	3.310	60	60	60	60
RV 127/2008 - Inv.krediet tbv	1.103	915	0	0	0
Amendementen op de ontwerpbegroting 2009	1.000	0	0	0	0
1e Finrap 2009	1.417	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	6.830	975	60	60	60

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	1.349	2.695	2.163	86	798
Concernbericht 2008	-50	150	0	0	0
RV 127/2008 - Inv.krediet tbv	0	55	55	55	55
2e Finrap 2008	311	-200	-50	0	0
1e Finrap 2009	926	154	-663	712	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	38	0	-10
Nieuwe stand aan reserves	2.536	2.854	1.543	853	843

6.2.5 Programma Cultuur en Media

Coördinerende portefeuillehouders: mw. M. Bolle/ R.S. Baldewsingh

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	111.576	117.026	114.238	110.619	111.039	107.903
Baten	11.214	8.114	7.259	7.259	7.259	7.069
Subtotaal	100.362	108.912	106.979	103.360	103.780	100.834
Dotaties aan reserves	3.025	4.760	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	24.080	9.319	5.890	2.241	2.238	2.148
Saldo na verrekening met reserves	79.307	104.353	101.089	101.119	101.542	98.686

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Accomodaties voor kunstbeoefening	18.305	2.430	15.875
Amateur kunst	4.575	0	4.575
Beelden de kunst	5.534	246	5.288
Film, video en letterkunde	1.838	0	1.838
Gemeente archief	4.624	146	4.478
Kunst zinnige vorming	7.346	171	7.175
Media beleid	1.015	1	1.014
Musea	21.713	1.375	20.338
Muziek, zang en opera	7.765	0	7.765
Openbare bibliotheek	25.082	2.700	22.382
Overige kunst	6.983	190	6.793
Toneel en dans	9.458	0	9.458
Totaal activiteiten	114.238	7.259	106.979

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsres. act.kosten invent. en autom.	165	165	162	162
Bestemmingsres. NBS	100	0	0	0
BR Casema Mediafonds 3002	250	0	0	0
Reserve 540.1 atelierbeleid	500	0	0	0
Reserve 540.2.01.02 financiering investeringen accomm.	1.614	1.863	1.863	1.863
Reserve 540.3 Jazz 2009-2012	40	40	40	0
Reserve 540.7 stimulering popnota	25	0	0	0
Reserve 540.7 wijkcultuur	1.823	0	0	0
Reserve 541.1.01.02 financiering investeringen musea	123	123	123	123
Reserve Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2018	1.200	0	0	0
Reserve versterking internationale programmering Koninklijke	50	50	50	0
Totaal onttrekkingen	5.890	2.241	2.238	2.148

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
Fonds Kunstopdrachten BK	15	15	15	15
Voorz. Ond. acc. voor kunstbeoefening (Koorenhuis)			17	
Voorziening cultuurpanden	67			
Voorziening FPU DOB	67	49	23	4
Voorziening Onderhoud cultuuraccommodaties	84	72	50	20
Voorziening Onderhoud Musea	75		232	
Voorziening Onderhoudsmiddelen Nieuwe Kerk	50	50	50	50
Voorziening Zcala	60	60	60	60
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	418	246	447	149

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	16.157	6.472	5.525	2.250	250	1.660
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	16.157	6.472	5.525	2.250	250	1.660

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Branoul	70	70	70	0
Totaal	70	70	70	70

Branoul

In aanvulling op de vastgestelde subsidies uit het Kunstenplan 2009-2012 verstrekt de gemeente voor de jaren 2010-2012 een subsidie aan het literair theater Branoul gezien de grote toegevoegde waarde die dit theater heeft voor het culturele aanbod in de stad.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	114.366	112.102	109.868	109.778	110.726
Amendement en op de ontwerpbegroting 2009	320	50	50	50	0
Marap/Concernbericht 2008	142	92	92	92	0
2e Finrap 2008	476	476	522	536	0
1e Finrap 2009	1.722	2.103	270	270	0
Kap.lasten (onrendabel)	0	-615	-462	34	-141
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-40
Overig tussen diensten	0	-48	-48	-48	-2.659
Trend	0	336	336	336	336
Areaal	0	70	70	70	70
Nieuw beleid	0	70	70	70	0
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	-309	-60	-60	-60
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-89	-89	-89	-329
Nieuwe stand lasten	117.026	114.238	110.619	111.039	107.903

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	7.212	7.212	7.212	7.212	7.359
2e Finrap 2008	-50	-50	-50	-50	0
1e Finrap 2009	952	197	197	197	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-100	-100	-100	-290
Nieuwe stand baten	8.114	7.259	7.259	7.259	7.069

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	300	0	0	0	0
Amendement en op de ontwerpbegroting 2009	150	0	0	0	0
1e Finrap 2009	3.310	0	0	0	0
Autonome wijzigingen na de eerste Finrap 2009	1.000	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	4.760	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	5.224	4.278	2.167	2.150	2.298
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	0	50	50	50	0
Marap/Concernbericht 2008	50	0	0	0	0
2e Finrap 2008	-60	-60	-14	0	0
1e Finrap 2009	4.105	1.931	98	98	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	0	0	0	-50
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	-309	-60	-60	-60
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-40
Nieuwe stand aan reserves	9.319	5.890	2.241	2.238	2.148

6.2.6 Programma Onderwijs

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	115.735	140.243	136.249	132.450	132.136	133.916
Baten	43.685	50.904	8.545	8.680	7.755	8.155
Subtotaal	72.050	89.339	127.704	123.770	124.381	125.761
Dotaties aan reserves	14.313	2.681	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	15.380	13.439	13.056	5.355	4.405	4.225
Saldo na verrekening met reserves	70.983	78.581	114.648	118.415	119.976	121.536

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Act/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	14.924	144	14.780
Bijz. voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	8.029	345	7.684
Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	2.138	123	2.015
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	17.367	0	17.367
Gymnastiek- en schoollokalen	4	54	-50
Leerlingen vervoer	6.535	38	6.497
Onderwijsachterstandsbeleid	47.694	2.270	45.424
Openb. (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	1.833	0	1.833
Openb. basisonderwijs, onderwijshuisvesting	10.380	0	10.380
Openb. voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	4.227	0	4.227
Openbaar basisonderwijs subs POO	2.569	0	2.569
Schoolbegeleidingsdienst onderwijsachterstandsactiviteiten	1.922	466	1.456
Schoolbegeleidingsdienst reguliere schoolbegeleiding	7.066	5.105	1.961
Volwasseneducatie	11.561	0	11.561
Totaal activiteiten	136.249	8.545	127.704

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestedingsreserve activering	2	2	2	2
Bestedingsreserve activering reg	19	14	7	7
Reserve 421.0.01.01 financiering investeringen openb.onderw.	27	50	64	72
Reserve 423.0.01.01 financiering investeringen bijz.onderw.	140	149	149	149
Reserve 433.0.01.01 financiering investeringen bijz.onderw.	8	8	9	9
Reserve 441.0.01.01 financiering investeringen openb.onderw.	85	147	207	207
Reserve 443.0.01.01 financiering Investerings bijz.onderw.	53	61	67	67
Reserve 480.6.01.01 vg OHV algemeen	60	60	60	60
Reserve 480.6.01.01 vg OHV dekking programma	2.055	0	0	0
Reserve 480.6.01.01 vg OHV MOP binnenk. scholen RV 12	500	500	500	2.707
Reserve 480.6.01.01 vg OHV olp-meubilair herindeling	175	175	175	175
Reserve 480.6.01.04 financiering investering activiteiten	292	420	596	770
Reserve bekleemde GOA	4.666	0	0	0
Reserve bruidsschatregeling pgo	2.569	2.569	2.569	0
Reserve digitaal leren	180	0	0	0
Reserve onderwijssegregatie	100	0	0	0
Reserve ouderbijdragetabel	525	0	0	0
Reserve spijbeloffensief	900	900	0	0
Reserve taalcursussen voor ouders	350	0	0	0
Reserve uitbreiding leerkenanprofiel (krachtwijken)	350	300	0	0
Totaal onttrekkingen	13.056	5.355	4.405	4.225

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
Voorziening onderhoud Zandvoortselaan	72	34	20	128
Voorziening personeel	100	100	100	100
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	172	134	120	228

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	201.696	33.736	46.921	41.891	36.648	42.500
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	201.696	33.736	46.921	41.891	36.648	42.500

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x □ 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	124.377	94.276	93.845	93.093	94.007
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	450	350	0	0	0
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	330	330	330	330	0
Marap/Concernbericht 2008	484	484	484	484	0
2e Finrap 2008	2.703	4.557	200	0	0
1e Finrap 2009	11.899	120	150	100	0
Trend	0	40	40	40	40
Overig tussen diensten	0	36.605	36.604	36.604	36.604
Kap.lasten (onrendabel)	0	-1.081	-203	14	1.574
Areaal	0	179	179	179	179
Binnen dienst (afsch.reserve)	0	-69	-37	34	216
Binnen dienst (lasten - baten)	0	458	858	1.258	1.296
Nieuwe stand lasten	140.243	136.249	132.450	132.136	133.916

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	39.275	8.145	7.880	6.555	6.555
2e Finrap 2008	80	0	0	0	0
1e Finrap 2009	11.549	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	400	800	1.200	1.600
Nieuwe stand baten	50.904	8.545	8.680	7.755	8.155

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	350	0	0	0	0
1e Finrap 2009	2.331	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	2.681	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	8.335	8.298	5.242	4.371	4.371
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	0	350	0	0	0
2e Finrap 2008	2.523	4.457	100	0	0
1e Finrap 2009	2.581	20	50	0	0
Binnen dienst (afsch.reserve)	0	-69	-37	34	216
Binnen dienst (lasten - baten)	0	0	0	0	-362
Nieuwe stand aan reserves	13.439	13.056	5.355	4.405	4.225

6.2.7 Programma Burgerschap

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	26.088	43.699	37.157	35.497	35.463	35.433
Baten	17.724	32.188	24.912	24.912	24.912	24.912
Subtotaal	8.364	11.511	12.245	10.585	10.551	10.521
Dotaties aan reserves	1.265	90	30	30	30	0
Onttrekkingen aan reserves	870	1.922	1.127	30	30	0
Saldo na verrekening met reserves	8.759	9.679	11.148	10.585	10.551	10.521

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Apparaatskosten Stadsdelen Burgerschap	986	34	952
Inburgering	25.784	24.878	906
Interculturalisatie en diversiteitsbeleid	9.354	0	9.354
Volwasseneducatie (splitsing)	1.033	0	1.033
Totaal activiteiten	37.157	24.912	12.245

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve Marokko instituut sociale agenda	30	30	30	0
Totaal dotaties	30	30	30	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve fonds burgerschap	1.097	0	0	0
Reserve Marokko instituut sociale agenda	30	30	30	0
Totaal onttrekkingen	1.127	30	30	0

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	0	0	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Geen nieuwe beleidsontwikkelingen

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	42.508	39.402	39.402	39.402	39.316
Marap/Concernbericht 2008	25	25	25	25	0
2e Finrap 2008	998	581	31	-3	0
1e Finrap 2009	168	439	-108	-108	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-30
Binnen dienst ((deel)prodnt)	0	-53	-53	-53	-53
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-5.114	-5.114	-5.114	-5.114
Overig tussen diensten	0	1.756	1.193	1.193	1.193
Trend	0	30	30	30	30
Areaal	0	91	91	91	91
Nieuwe stand lasten	43.699	37.157	35.497	35.463	35.433

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	32.163	30.013	30.013	30.013	30.013
1e Finrap 2009	25	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-5.101	-5.101	-5.101	-5.101
Nieuwe stand baten	32.188	24.912	24.912	24.912	24.912

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	0	0	0	0	30
1e Finrap 2009	90	30	30	30	0
Overig tussen diensten	0	0	0	0	-30
Nieuwe stand dotaties aan reserves	90	30	30	30	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	508	0	0	0	30
2e Finrap 2008	900	550	0	0	0
1e Finrap 2009	514	577	30	30	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-30
Nieuwe stand aan reserves	1.922	1.127	30	30	0

6.2.8 Programma Werk en Inkomen

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	554.957	545.668	588.051	578.948	567.912	566.393
Baten	499.102	451.602	500.254	498.829	498.829	498.829
Subtotaal	55.855	94.066	87.797	80.119	69.083	67.564
Dotaties aan reserves	53.895	23.446	12.258	1.058	1.058	1.058
Onttrekkingen aan reserves	43.900	49.150	24.024	17.549	6.662	5.142
Saldo na verrekening met reserves	65.850	68.361	76.031	63.628	63.479	63.480

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Algemene bijstandsverlening	343.444	301.250	42.194
Inkomensvoorzieningen	6.057	5.939	117
Kinderopvang SZW	5.697	100	5.597
Sociale werkvoorziening	84.774	75.385	9.389
Werkgelegenheidsprojecten	143.808	114.323	29.485
Werkgelegenheidsprojecten (WSW)	4.272	3.257	1.015
Totaal activiteiten	588.051	500.254	87.797

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Best res afschr mat vaste activa	400	400	400	400
Bestemmingsreserve afbouw ID-banen	11.200	0	0	0
Reserve Bbz	248	248	0	0
Reserve Ioaw/Ioaz/Wwik	410	410	658	658
Totaal dotaties	12.258	1.058	1.058	1.058

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bes. Res. Afschr. HAKM	21	20	20	0
Best res afschr Haegheflor	1.642	1.644	1.516	137
Best res afschr mat vast e activa	371	414	479	1.868
Best res Wachlijstbeheer	764	764	0	0
Bestemmingsreserve afbouw ID-banen	9.969	2.674	1.854	373
Bestemmingsreserve programmatisch handhaven	140	0	0	0
Bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds	8.311	9.241	0	0
Bestemmingsreserve WWB I-deel	2.758	2.758	2.758	2.758
Reserve activering hardware	18	6	6	6
Reserve Omnigroen Zuid	29	29	29	0
Totaal onttrekkingen	24.024	17.549	6.662	5.142

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
Voorziening non actieven	79			
Voorziening Wachtgeld HGR	63			
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	142	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	2.000	400	400	400	400	400
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	2.000	400	400	400	400	400

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	538.839	523.607	508.917	508.983	506.136
Marap/Concernbericht 2008	-1.739	-1.645	0	0	0
2e Finrap 2008	-508	-1.508	-2.258	-2.408	0
1e Finrap 2009	9.076	5.767	10.459	-440	0
Trend	0	200	200	200	200
Binnen dienst ((deel)prodnt)	0	43	42	42	42
Binnen dienst (lasten - baten)	0	5.439	5.439	5.439	5.439
Overig tussen diensten	0	48	48	48	48
Binnen dienst (reserves)	0	55.873	55.873	55.873	54.391
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	227	228	176	137
Nieuwe stand lasten	545.668	588.051	578.948	567.912	566.393

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	447.229	445.804	444.379	444.379	444.379
1e Finrap 2009	4.374	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	5.439	5.439	5.439	5.439
Binnen dienst (reserves)	0	49.011	49.011	49.011	49.011
Nieuwe stand baten	451.602	500.254	498.829	498.829	498.829

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	6.360	6.360	6.360	6.360	6.360
1e Finrap 2009	17.086	11.200	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	-6.704	-6.704	-6.704	-6.704
Overig tussen diensten	0	1.402	1.402	1.402	1.402
Nieuwe stand dotaties aan reserves	23.446	12.258	1.058	1.058	1.058

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	19.548	8.428	6.814	6.879	6.328
Marap/Concernbericht 2008	-1.739	-1.645	0	0	0
1e Finrap 2009	31.342	16.856	10.349	-550	0
Binnen dienst (reserves)	0	158	158	158	-1.323
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	227	228	176	137
Nieuwe stand aan reserves	49.150	24.024	17.549	6.662	5.142

6.2.9 Programma Armoedebestrijding

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	50.246	59.009	55.736	51.836	51.836	51.836
Baten	12.755	12.882	12.962	12.962	12.962	12.962
Subtotaal	37.491	46.127	42.775	38.875	38.875	38.875
Dotaties aan reserves	200	5.000	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	5.321	4.850	600	0	0	0
Saldo na verrekening met reserves	32.370	46.277	42.175	38.875	38.875	38.875

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Financiële hulpverlening	14.365	8.662	5.703
Gemeentelijk minimabeleid	41.371	4.300	37.071
Totaal activiteiten	55.736	12.962	42.775

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

	2010	2011	2012	2013
Dotaties aan reserves				
Totaal dotaties	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves				
Bestemmingsreserve recessiemaatregel armoede	600	0	0	0
Totaal onttrekkingen	600	0	0	0

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	0	0	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Kinderen Doen Mee	2.300			
Gratis openbaar vervoer 65 +	1.000			
Totaal				

Kinderen Doen Mee

Het programma Kinderen doen Mee wordt voortgezet tot september 2011. Met dit programma bevorderen we de sociale participatie van kinderen uit minimahuishoudens op het gebied van sport en cultuur.

Gratis openbaar vervoer 65 +

Met de extra middelen voor gratis openbaar vervoer 65 + kan de nu lopende pilot met een jaar worden verlengd. In deze pilot kunnen 65-plussers die in Den Haag wonen en in het bezit zijn van een Ooievaarspas gedurende de daluren (op werkdagen) en in de weekenden op vertoon van hun pas (en hun legitimatiebewijs) binnen het vervoergebied Haaglanden gratis reizen.

Aansluiting met voorgaande begroting

<i>(bedragen x 1.000)</i>					
Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	48.568	48.507	48.506	48.506	51.009
Marap/Concernbericht 2008	2.300	0	0	0	0
2e Finrap 2008	3.673	2.435	2.435	2.435	0
1e Finrap 2009	4.468	668	68	68	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	80	80	80	80
Trend	0	256	256	256	256
Nieuw beleid	0	3.300	0	0	0
Binnen dienst ((deel)prodntnr))	0	491	492	492	492
Nieuwe stand lasten	59.009	55.736	51.836	51.836	51.836

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	12.582	12.582	12.582	12.582	12.882
1e Finrap 2009	300	300	300	300	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	80	80	80	80
Nieuwe stand baten	12.882	12.962	12.962	12.962	12.962

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
1e Finrap 2009	5.000	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	5.000	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
2e Finrap 2008	450	0	0	0	0
1e Finrap 2009	4.400	600	0	0	0
Nieuwe stand aan reserves	4.850	600	0	0	0

6.2.10 Programma Jeugd

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	42.140	56.464	47.261	46.598	33.535	33.704
Baten	9.412	17.875	11.849	13.256	115	115
Subtotaal	32.728	38.589	35.412	33.342	33.420	33.589
Dotaties aan reserves	5.827	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.838	9.055	2.066	548	0	0
Saldo na verrekening met reserves	36.717	29.534	33.346	32.794	33.420	33.589

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Apparaatskosten Stadsdelen Jeugd	970	34	936
Hulpverlening aan jongeren	12.280	3.615	8.665
Jeugd- en jongerenwerk	10.075	0	10.075
Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	1.836	150	1.686
Jeugdgezondheidszorg (uniform deel)	14.730	8.050	6.680
Kinderopvang OCW	155	0	155
Peuterspeelzalen	3.565	0	3.565
Speelvoorzieningen	3.650	0	3.650
Totaal activiteiten	47.261	11.849	35.412

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve actieprogramma jeugd	1.126	0	0	0
Reserve amend.2008 jongeren in krachtwijken	200	0	0	0
Reserve kamers met kansen	500	548	0	0
Reserve Samen spelen (3e tranche)	240	0	0	0
Totaal onttrekkingen	2.066	548	0	0

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	6.700	1.940	1.340	1.340	1.340	740
Nieuwe investeringen	6.700	0	0	0	0	0
Totaal	13.400	1.940	1.340	1.340	1.340	740

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	45.617	41.712	42.443	29.813	30.294
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	250	0	0	0	0
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	155	155	155	155	0
Marap/Concernbericht 2008	647	1.532	248	-123	0
2e Finrap 2008	5.075	-327	440	440	0
1e Finrap 2009	4.720	1.626	1.931	9	0
Trend	0	87	87	87	87
Areaal	0	124	124	124	124
Overig tussen diensten	0	2.996	2.996	2.996	2.996
Kap.lasten (onrendabel)	0	0	0	0	169
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-1.770	-1.826	34	34
Binnen dienst (reserves)	0	1.126	0	0	0
Nieuwe stand lasten	56.464	47.261	46.598	33.535	33.704

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	13.263	11.434	12.745	115	115
2e Finrap 2008	1.774	0	0	0	0
1e Finrap 2009	2.838	2.219	2.371	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	-1.804	-1.860	0	0
Nieuwe stand baten	17.875	11.849	13.256	115	115

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Nieuwe stand dotaties aan reserves	0	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	2.325	300	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	1.317	2.014	548	0	0
2e Finrap 2008	2.778	-850	0	0	0
1e Finrap 2009	2.635	-524	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	1.126	0	0	0
Nieuwe stand aan reserves	9.055	2.066	548	0	0

6.2.11 Programma Leefbaarheid

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	165.844	182.698	157.913	157.466	157.151	157.093
Baten	77.576	84.230	74.692	75.362	75.363	75.363
Subtotaal	88.268	98.468	83.221	82.104	81.788	81.730
Dotaties aan reserves	265	3.500	500	500	500	500
Onttrekkingen aan reserves	5.775	2.834	3.345	283	333	383
Saldo na verrekening met reserves	82.758	99.134	80.376	82.321	81.955	81.847

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Afvalverwijdering	58.491	0	58.491
Algemene begraafplaatsen	1.931	199	1.732
Apparaatskosten Stadsdelen Leefbaarheid	7.516	263	7.253
Baten begraafplaatsrechten	0	1.840	-1.840
Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	67.035	-67.035
Gebruik openbare ruimte	2.192	3.329	-1.137
Gladheidsbestrijding	1.290	0	1.290
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	8.000	0	8.000
Leefbaarheid GSB (toezicht)	11.248	600	10.648
Onderhoud wegen/straten/pleinen	15.485	125	15.360
Ongediertebestrijding (DSB)	244	0	244
Openbaar groen	24.228	88	24.140
Recreatieve voorzieningen	959	1.188	-229
Straatreiniging	19.498	0	19.498
Verlichting wegen	5.916	0	5.916
Wijkleefbaarheid	915	25	890
Totaal activiteiten	157.913	74.692	83.221

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve Activering 721.0.01	500	500	500	500
Totaal dotaties	500	500	500	500

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve Aanpak zieke kastanjebomen	93	0	0	0
Reserve Activering 721.0.01	233	283	333	383
Reserve Hondenpoep zuigers	19	0	0	0
Reserve MOP Groen	3.000	0	0	0
Totaal onttrekkingen	3.345	283	333	383

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	57.911	57.061	57.061	57.061
Voorziening Graven (incl. Ragay)	1.913	1.927	1.931	1.931
Totaal bestedingen	59.824	58.988	58.992	58.992

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	25.209	16.395	8.814	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	25.209	16.395	8.814	0	0	0

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	160.945	153.669	154.650	154.636	152.104
Amendement en op de ontwerpbegroting 2009	-5.018	0	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	4.901	-546	-531	-517	0
2e Finrap 2008	150	165	165	165	0
Autonome wijzigingen na 2e Finrap 2008	600	600	600	600	0
1e Finrap 2009	21.120	-261	-2.335	-2.780	0
Trend	0	453	453	453	453
Overig tussen diensten	0	-25	-25	-25	-25
Areaal	0	960	960	960	960
Kap.lasten (onrendabel)	0	2.898	3.529	3.659	3.551
Binnen dienst (afschrijving)	0	0	0	0	50
Nieuwe stand lasten	182.698	157.913	157.466	157.151	157.093

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	73.807	74.471	75.141	75.142	75.363
Marap/Concernbericht 2008	-129	-129	-129	-129	0
Autonome wijzigingen na 2e Finrap 2008	600	600	600	600	0
1e Finrap 2009	9.952	-250	-250	-250	0
Nieuwe stand baten	84.230	74.692	75.362	75.363	75.363

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	500	500	500	500	500
1e Finrap 2009	3.000	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	3.500	500	500	500	500

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	1.285	297	327	303	333
Marap/Concernbericht 2008	516	-44	-44	-20	0
2e Finrap 2008	-20	0	0	0	0
1e Finrap 2009	1.053	3.092	0	50	0
Binnen dienst (afschrijving)	0	0	0	0	50
Nieuwe stand aan reserves	2.834	3.345	283	333	383

6.2.12 Programma Economie

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	11.904	38.391	51.401	22.058	10.053	8.271
Baten	7.900	16.620	37.411	10.535	2.450	1.148
Subtotaal	4.004	21.771	13.990	11.523	7.603	7.123
Dotaties aan reserves	3.012	7.000	200	200	200	0
Onttrekkingen aan reserves	1.995	13.742	6.667	4.600	680	0
Saldo na verrekening met reserves	5.021	15.029	7.523	7.123	7.123	7.123

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Adequate (transparente, snelle) dienstverlening van de gemeente	10.181	724	9.457
P12 050.0.00 Voldoende passende ruimte voor kantoren, bedrijven en winkels	35.172	30.987	4.185
P12 050.0.20 Meer startende (etnische) ondernemers van hogere kwaliteit	6.048	5.700	348
Totaal activiteiten	51.401	37.411	13.990

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Starterfonds co-financiering (gemeentelijk deel)	200	200	200	0
Totaal dotaties	200	200	200	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering	480	0	0	0
Bestemmingsreserve Economie in de wijken	2.000	2.400	0	0
Bestemmingsreserve Overcomitering D2 (DSO)	2.000	2.000	480	0
Bestemmingsreserve Pieken in de delta	1.667	0	0	0
Bestemmingsreserve Professionaliseren ondernemersloket	128	0	0	0
Bestemmingsreserve Starterfonds co-financiering (gemeentelijk deel)	200	200	200	0
Reserve Winkelstraten ESB	192	0	0	0
Totaal onttrekkingen	6.667	4.600	680	0

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	0	0	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0	0

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	18.591	11.608	8.169	9.169	9.169
Amendementen op de ontwerp-begroting 2009-2012	600	0	0	0	0
Concernbericht 2008	520	400	80	0	0
1e Finrap 2008	18.680	1.985	3.985	-415	-415
Binnen dienst (reserves)	0	1.228	520	80	-600
Binnen dienst (lasten - baten)	0	36.063	9.187	1.102	0
Trend	0	117	117	117	117
Nieuwe stand lasten	38.391	51.401	22.058	10.053	8.271

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	1.348	1.348	1.348	1.148	1.148
1e Finrap 2008	15.272	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	36.063	9.187	1.102	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	200	0
Nieuwe stand baten	16.620	37.411	10.535	2.450	1.148

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	200	200	200	0	0
1e Finrap 2008	6.800	0	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	200	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	7.000	200	200	200	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	9.999	3.039	0	1.000	1.000
Concernbericht 2008	520	400	80	0	0
1e Finrap 2008	3.223	2.000	4.000	-400	-400
Binnen dienst (reserves)	0	1.228	520	80	-600
Nieuwe stand aan reserves	13.742	6.667	4.600	680	0

6.2.13 Programma Sport

Coördinerend portefeuillehouder: S. Dekker

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	48.654	51.920	49.802	48.711	48.294	49.262
Baten	9.709	15.703	8.035	7.854	7.773	7.773
Subtotaal	38.945	36.217	41.767	40.857	40.521	41.489
Dotaties aan reserves	3.306	9.356	1.600	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	27.165	7.126	4.019	1.863	1.846	2.670
Saldo na verrekening met reserves	15.086	38.447	39.348	38.994	38.675	38.819

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Groene sportvelden en terreinen	15.474	1.768	13.706
Sportverenigingen	8.142	452	7.690
Sport- en spelaccommodaties	26.186	5.815	20.371
Totaal activiteiten	49.802	8.035	41.767

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve 530.2 plan van aanpak topsport	1.600	0	0	0
Totaal dotaties	1.600	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve 530.1.01.02 sport zwembaden VG	0	0	0	932
Reserve 530.2 plan van aanpak topsport	1.600	225	200	0
Reserve 530.2.01 nieuw voetbalstadion, voorb.	81	0	0	0
Reserve 531.0.01.05 financiering investeringen groene	340	340	348	440
Reserve 531.0.01.06 financiering investeringen groene	1.298	1.298	1.298	1.298
Reserve cofin.GSB progr. Meedoen all. Jeugd	700	0	0	0
Totaal onttrekkingen	4.019	1.863	1.846	2.670

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
Voorziening Gebruikersonderhoud sportacc.	3.900	2.200	4.600	4.800
Voorziening Onderhoud Buitensportaccommodaties	3.500	3.500	3.500	3.242
Voorziening Onderhoud Buitensportaccommodaties uitvoering	260	200	252	220
Voorziening onderhoud sporthallen			249	
Voorziening onderhoud zwembaden	99			
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	7.759	5.900	8.601	8.262

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	55.858	18.803	10.645	13.285	13.125	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	55.858	18.803	10.645	13.285	13.125	0

6.2.14 Programma Maatschappelijke ondersteuning

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.G. van Alphen

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	178.094	230.349	215.931	212.892	212.577	212.419
Baten	26.424	55.226	30.037	30.037	30.037	30.037
Subtotaal	151.670	175.123	185.895	182.856	182.541	182.383
Dotaties aan reserves	7.258	500	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	5.863	18.177	3.776	1.237	1.092	934
Saldo na verrekening met reserves	153.065	157.446	182.119	181.619	181.449	181.449

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Additioneel achterstandsbeleid	2.138	0	2.138
Algemeen maatschappelijk werk	13.810	0	13.810
Apparaatskosten Maatschappelijke Ondersteuning	1.009	35	974
Beheer welzijnsaccommodaties	10.948	11.209	-261
Bejaardenzorg	8.135	179	7.956
Bijzondere schuldhulpverlening huisvesting	127	0	127
Club- en buurtwerk	31.995	0	31.995
Huishoudelijk verzorging	53.039	6.175	46.864
Maatschappelijk activeringswerk	371	0	371
Samelevingsopbouw	5.842	0	5.842
Sociaal cultureel werk gehandicapten	830	0	830
Sociaal raadslieden	5.779	482	5.297
Stimuleren maatschappelijk werk door vrijwilligers en instellingen	4.231	0	4.231
Thuislozenzorg	27.777	7.930	19.847
Verslavingszorg	9.570	1.355	8.215
Vervoersvoorzieningen gehandicapten	25.295	212	25.083
Voorzieningen voor vrouwen in noodsituaties	4.329	2.400	1.929
Woonvoorzieningen gehandicapten	10.707	60	10.647
Totaal activiteiten	215.931	30.037	185.895

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve 960.1.03.01 financiering investeringen welzijn	505	559	742	742
Reserve 960.1.03.01 vg welzijn algemeen	750	350	350	192
Reserve mantelzorg	382	0	0	0
Reserve project/voorz.nota DH z/w	155	0	0	0
Reserve projectorganisatie uitbr. vz mo/oggz	100	0	0	0
Reserve stim.fonds wonen/welzijn/zorg	1.434	0	0	0
Reserve wvg	450	328	0	0
Totaal onttrekkingen	3.776	1.237	1.092	934

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investeringen

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	53.961	7.935	19.710	14.456	6.060	5.800
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	53.961	7.935	19.710	14.456	6.060	5.800

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	209.032	184.732	183.036	182.916	182.622
Marap/Concernbericht 2008	2.950	382	0	0	0
2e Finrap 2008	1.578	510	482	104	0
1e Finrap 2009	16.789	557	-398	-398	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-350
Voorjaarsnota	0	4.800	4.800	4.800	4.800
Areaal	0	579	579	579	579
Trend	0	1.078	1.078	1.078	1.078
Overig tussen diensten	0	21.287	21.287	21.287	21.287
Binnen dienst ((deel)prodnt)	0	-479	-479	-479	-479
Binnen dienst (afsch.reserve)	0	-205	-183	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	2.691	2.691	2.691	2.883
Nieuwe stand lasten	230.349	215.931	212.892	212.577	212.419

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	39.459	27.717	27.717	27.717	27.392
2e Finrap 2008	-422	-325	-325	-325	0
1e Finrap 2009	16.189	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	2.645	2.645	2.645	2.645
Nieuwe stand baten	55.226	30.037	30.037	30.037	30.037

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
1e Finrap 2009	500	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	500	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	11.455	1.938	742	742	1.092
Marap/Concernbericht 2008	2.950	382	0	0	0
2e Finrap 2008	1.424	356	328	0	0
1e Finrap 2009	2.348	1.305	350	350	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	0	0	0	192
Binnen dienst (afsch.reserve)	0	-205	-183	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-350
Nieuwe stand aan reserves	18.177	3.776	1.237	1.092	934

6.2.16 Programma Volksgezondheid en Zorg

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.G. van Alphen

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	37.516	40.026	38.057	36.547	36.144	36.689
Baten	21.036	18.529	16.249	16.124	16.238	16.785
Subtotaal	16.480	21.497	21.808	20.423	19.906	19.904
Dotaties aan reserves	-1.418	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	782	1.133	200	100	50	50
Saldo na verrekening met reserves	14.280	20.364	21.608	20.323	19.856	19.854

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Ambulancevervoer	13.411	11.001	2.410
Forensische geneeskunde ihkv wet op de lijkbezorging	23	67	-44
Openbare gezondheidszorg	24.411	5.181	19.230
Wet op de lijkbezorging	212	0	212
Totaal activiteiten	38.057	16.249	21.808

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve diverse sub-adm(consolidatie).	50	50	50	50
Reserve huiselijk geweld/mannopvang	100	0	0	0
Reserve lokaal gezondheidsbeleid	50	50	0	0
Totaal onttrekkingen	200	100	50	50

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	3.097	1.884	542	671	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	3.097	1.884	542	671	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Preventie gezondheid	600	0	0	0
Totaal				

Preventie gezondheid

Voor 2010 stellen we € 0,4 miljoen incidenteel beschikbaar voor de uitvoering van het programma "Natuurlijk matig met alcohol!". Hiervan zijn onderdeel handhaving op overmatig alcoholgebruik en een publiciteitscampagne gericht op jeugd, sport, onderwijs en ouderen.

Verder stellen we voor 2010 € 0,2 mln incidenteel beschikbaar voor het organiseren van diverse activiteiten in het kader de Haagse Aidsweek, die wordt georganiseerd rondom de Wereld Aidsdag.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	39.069	35.776	35.029	34.619	34.682
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	0	300	300	300	0
2e Finrap 2008	622	0	0	0	0
1e Finrap 2009	335	-63	-237	-237	0
Overig tussen diensten	0	1.122	1.122	1.122	1.122
Nieuw beleid	0	600	0	0	0
Areaal	0	234	234	234	234
Trend	0	85	85	85	85
Kap.lasten (rendabel)	0	12	20	25	-3
Kap.lasten (onrendabel)	0	-70	-67	-65	-67
Binnen dienst ((deel)prodnt)	0	-2	-2	-2	-2
Binnen dienst (lasten - baten)	0	63	63	63	638
Nieuwe stand lasten	40.026	38.057	36.547	36.144	36.689

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	18.893	16.421	16.379	16.488	16.213
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	0	300	300	300	0
1e Finrap 2009	-364	-484	-575	-575	0
Kap.lasten (rendabel)	0	12	20	25	-3
Binnen dienst (lasten - baten)	0	0	0	0	575
Nieuwe stand baten	18.529	16.249	16.124	16.238	16.785

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Nieuwe stand dotaties aan reserves	0	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	433	200	100	50	50
2e Finrap 2008	422	0	0	0	0
1e Finrap 2009	278	0	0	0	0
Nieuwe stand aan reserves	1.133	200	100	50	50

6.2.17 Programma Verkeer

Coördinerend portefeuillehouder: P. Smit

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	144.542	117.204	103.870	91.162	91.099	86.305
Baten	76.019	42.608	33.294	33.294	33.294	33.294
Subtotaal	68.523	74.596	70.576	57.868	57.805	53.011
Dotaties aan reserves	2.903	3.813	2.250	2.250	2.250	2.250
Onttrekkingen aan reserves	37.085	11.794	10.869	3.847	2.546	1.050
Saldo na verrekening met reserves	34.341	66.615	61.957	56.271	57.509	54.211

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Aanleg wegen, straten en pleinen	56.243	0	56.243
Baten parkeerbelasting	0	32.105	-32.105
Onderhoud bruggen/ viaducten/ tunnels	4.807	0	4.807
P17 050.0.01 Groei fietsgebruik	1.156	244	912
P17 050.0.11 Groei aandeel openbaar vervoer	3.704	244	3.460
P17 050.0.21 Betere doorstroming autoverkeer op hoofdroutes	4.219	669	3.550
P17 050.0.31 Minder verkeersslachtoffers	382	33	349
P17 050.0.41 Voldoende parkeerplaatsen in minder openbare ruimte	244	-1	245
Parkeergarages	2.218	0	2.218
Parkeren op straat	23.726	0	23.726
Verkeersregeling	7.171	0	7.171
Totaal activiteiten	103.870	33.294	70.576

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	2.250	2.250	2.250	2.250
Totaal dotaties	2.250	2.250	2.250	2.250

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Conducteurs op de tram	1.000	0	0	0
Bestemmingsreserve HSL Shuttle	600	500	0	0
Bestemmingsreserve Uit- je-auto	135	0	0	0
Reserve Groei fietsgebruik trekvlottracé	800	0	0	0
Reserve Herinrichting Castricumplein	125	0	0	0
Reserve Leefbrhd. & Veiligh parke ergarages	1.600	0	0	0
Reserve Mobiliteitsfonds haaglanden	493	844	0	0
Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	5.575	1.800	2.300	950
Reserve Verkeerslichten	441	603	146	0
Reserve Verstrating grondbedrijf	100	100	100	100
Totaal onttrekkingen	10.869	3.847	2.546	1.050

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investeringen

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	239.386	113.293	54.619	49.924	0	21.550
Nieuwe investeringen	1.500	0	1.500	0	0	0
Totaal	240.886	113.293	56.119	49.924	0	21.550

Verhogen kwaliteit taxivervoer

De gemeente stelt in 2010 speciale taxistandplaatsen ter beschikking aan taxi's met een aanvullend kwaliteitskeurmerk. De investering bedraagt € 1,5 miljoen

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Beheer en onderhoud Hubertustunnel	500	500	500	500
Taxikeurmerk	0	210	204	198
Totaal	500	710	704	698

Beheer en onderhoud Hubertustunnel

De kosten voor het beheer en onderhoud van de Hubertustunnel waren nog niet volledig verwerkt in de meerjarenbegroting. Met de structurele impuls van € 0,5 miljoen zijn de kosten volledig meerjarig begroot.

Verhogen kwaliteit taxivervoer

De gemeente stelt in 2010 speciale taxistandplaatsen ter beschikking aan taxi's met een aanvullend kwaliteitskeurmerk. De kapitaallasten bedragen vanaf 2010 € 0,2 miljoen

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x □ 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	111.186	110.447	87.056	81.875	89.719
1e Finrap 2008	3.782	135	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-1.222	-11.103	-797	920	0
2e Finrap 2008	1.052	-75	-75	-75	0
Autonome wijzigingen na 2e Finrap 2008	410	410	410	410	0
1e Finrap 2009	1.996	2.603	2.879	6.589	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-1.496
Kap.lasten (onrendabel)	0	703	729	426	-2.866
Nieuw beleid	0	500	710	704	698
Areaal	0	55	55	55	55
Trend	0	195	195	195	195
Nieuwe stand lasten	117.204	103.870	91.162	91.099	86.305

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	34.842	29.141	29.141	29.141	33.294
1e Finrap 2008	3.647	0	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	3.446	3.446	3.446	3.446	0
Autonome wijzigingen na 2e Finrap 2008	410	410	410	410	0
1e Finrap 2009	263	297	297	297	0
Nieuwe stand baten	42.608	33.294	33.294	33.294	33.294

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	1.000	0	0	0	2.250
1e Finrap 2008	270	0	0	0	0
1e Finrap 2009	2.543	2.250	2.250	2.250	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	3.813	2.250	2.250	2.250	2.250

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	7.608	17.684	1.996	0	2.546
1e Finrap 2008	135	135	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-37	-11.734	-966	0	0
2e Finrap 2008	1.040	0	0	0	0
1e Finrap 2009	3.048	4.784	2.817	2.546	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-1.496
Nieuwe stand aan reserves	11.794	10.869	3.847	2.546	1.050

6.2.18 Programma Wonen

Coördinerend portefeuillehouder: J.M. Norder

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	30.470	56.195	44.954	32.622	32.135	29.817
Baten	8.922	14.582	20.093	11.442	11.228	11.228
Subtotaal	21.548	41.613	24.861	21.180	20.907	18.589
Dotaties aan reserves	1.471	625	625	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	8.155	17.617	6.071	4.341	4.068	1.750
Saldo na verrekening met reserves	14.864	24.621	19.415	16.839	16.839	16.839

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
P18 050.0.02 Meer en beter woningaanbod voor diverse doelgroepen	20.328	17.926	2.402
P18 050.0.12 Structurele verbetering woningmarktpositie van wijken	5.868	14	5.854
P18 050.0.22 Optimale benutting (goedkope) woningvoorraad	1.134	240	894
P18 TD05 0.0.32 Minder ongewenste en/of overlastgevende situaties	17.624	1.913	15.711
Totaal activiteiten	44.954	20.093	24.861

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Reserve Intensivering Handhaving	625	0	0	0
Totaal dotaties	625	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Afschrijving Henricuskade	68	68	68	68
Bestemmingsreserve Sociale Woonpensions	50	0	0	0
Bestemmingsreserve Woonpromotie	25	0	0	0
Reserve Intensivering Handhaving	1.928	273	0	0
Reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuid West	4.000	4.000	4.000	1.682
Totaal onttrekkingen	6.071	4.341	4.068	1.750

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	0	0	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Pandbrigade	1.800	0	0	0
Totaal	1.800	0	0	0

Pandbrigade

Om de succesvolle Haagse Pandbrigade in 2010 te kunnen voortzetten is € 1,8 mln beschikbaar gesteld.

Aansluiting met voorgaande begroting

	2009	2010	2011	2012	2013
<i>(bedragen x 1.000)</i>					
Ontwikkeling lasten					
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	49.502	32.469	28.033	27.983	27.983
Concernbericht 2008	1.650	0	0	0	0
1e Finrap 2008	5.543	-67	-92	-42	-42
RV 123/2008 - Vaststelling stuurbegroting DSO	-500	0	0	0	0
Nieuw beleid	0	1.800	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	2.318	4.273	4.000	1.682
Binnen dienst (lasten - baten)	0	8.240	214	0	0
Trend	0	194	194	194	194
Nieuwe stand lasten	56.195	44.954	32.622	32.135	29.817

	2009	2010	2011	2012	2013
Ontwikkeling baten					
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	11.860	11.853	11.228	11.228	11.228
1e Finrap 2008	2.722	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	8.240	214	0	0
Nieuwe stand baten	14.582	20.093	11.442	11.228	11.228

	2009	2010	2011	2012	2013
Ontwikkeling dotaties aan reserves					
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	625	625	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	625	625	0	0	0

	2009	2010	2011	2012	2013
Onttrekkingen aan reserves					
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	17.396	3.778	118	68	68
Concernbericht 2008	1.650	0	0	0	0
1e Finrap 2008	-929	-25	-50	0	0
RV 123/2008 - Vaststelling stuurbegroting DSO	-500	0	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	2.318	4.273	4.000	1.682
Nieuwe stand aan reserves	17.617	6.071	4.341	4.068	1.750

6.2.19 Programma Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst

Coördinerende portefeuillehouders: J.M. Norder/ P. Smit

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	227.234	367.793	308.531	293.869	284.796	283.669
Baten	202.279	249.656	258.971	257.403	247.463	238.985
Subtotaal	24.955	118.137	49.560	36.466	37.333	44.684
Dotaties aan reserves	62.210	16.600	10.000	5.000	5.000	0
Onttrekkingen aan reserves	72.057	103.597	38.079	31.863	29.821	32.172
Saldo na verrekening met reserves	15.108	31.140	21.481	9.603	12.512	12.512

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Archeologie	1.832	0	1.832
P19 050.0.13 Gebieds- en projectontwikkeling voor intensief en meervoudig gebruik	226.027	174.507	51.520
P19 050.0.23 Regulering van de gebouwde omgeving en programma's	36.460	43.021	-6.561
P19 050.0.43 Attractieve Haagse binnenstad	720	0	720
P19 050.0.43 Attractieve Haagse binnenstad	4.471	2.581	1.890
P19 050.0.53 Transformatie Binckhorst	7.637	9.151	-1.514
Uitwerken Structuurvisie Den Haag	31.384	29.711	1.673
Totaal activiteiten	308.531	258.971	49.560

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Ruimtelijke Ordening	5.000	0	0	0
Reserve Vaststellingsprogramma	5.000	5.000	5.000	0
Totaal dotaties	10.000	5.000	5.000	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Atlantikwallmuseum	250	0	0	0
Bestemmingsreserve Beroep- en bezwaarschriften	2.100	2.100	2.100	1.790
Bestemmingsreserve Campus Den Haag	1.900	1.900	0	0
Bestemmingsreserve Centraal Station	2.900	2.900	0	0
Bestemmingsreserve Communicatie ruimtelijke projecten	0	215	0	0
Bestemmingsreserve Grote Markt	2.500	1.500	2.014	0
Bestemmingsreserve Masterplannen Structuurvisie	1.586	0	0	0
Bestemmingsreserve Ruimtelijke Ordening	1.000	1.000	1.000	1.000
Bestemmingsreserve Stadsmaquette	500	0	0	0
Bestemmingsreserve Strategische aankopen Structuurvisie	3.000	3.000	3.000	0
Bestemmingsreserve The Hague World Forum	4.167	1.583	1.583	0
Bestemmingsreserve Vastgoedexploitatie	495	485	474	0
Bestemmingsreserve Wijkontwikkelingsmaatschappij Stationsbuurt	500	500	500	500
Compensatiereserve	80	80	0	0
Reserve Actualiseren Bestemmingsplannen	100	0	0	0
Reserve Binckhorst (strategische aankopen)	200	200	200	200
Reserve Binnenstad	920	900	895	0
Reserve Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV)	5.000	5.000	5.000	21.308
Reserve Stadsvernieuwing	3.000	1.500	2.054	0
Reserve Vaststellingsprogramma	5.000	5.000	5.001	1
Reserve Vervanging WonenInformatieSysteem (WIS)	281	0	0	0
Reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuid West	2.600	4.000	6.000	7.373
Totaal onttrekkingen	38.079	31.863	29.821	32.172

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
Voorziening Bouwleges	19.200	19.987	20.266	20.266
Totaal bestedingen	19.200	19.987	20.266	20.266

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	0	0	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
WABO	500	0	0	0
Totaal	500	0	0	0

WABO

Per 1 januari 2010 wordt de WABO ingevoerd. Om de invoering in 2010 succesvol te kunnen afronden is €0,5 mln. beschikbaar gesteld.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	325.376	241.096	233.034	205.608	205.616
Concernbericht 2008	10.380	1.150	250	0	0
1e Finrap 2008	32.312	350	335	319	319
RV 123/2008 - Vaststelling stuurbegroting DSO	-1.333	-1.333	-1.333	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-354	-100	0	0	0
2e Finrap 2008	9	9	9	9	0
1e Finrap 2009	1.403	-1	4	-1	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	59.548	56.015	64.529	61.051
Areaaluitbreiding	0	146	146	146	146
Trend	0	497	497	497	497
Nieuw beleid	0	500	0	0	0
Overig tussen diensten	0	5.026	-1.256	-1.256	-1.256
Binnen dienst (reserves)	0	1.643	6.168	14.945	17.296
Nieuwe stand lasten	367.793	308.531	293.869	284.796	283.669

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	225.086	201.423	201.388	182.934	182.934
1e Finrap 2008	24.570	0	0	0	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	59.548	56.015	64.529	61.051
Binnen dienst (reserves)	0	-2.000	0	0	-5.000
Nieuwe stand baten	249.656	258.971	257.403	247.463	238.985

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	14.700	12.000	5.000	5.000	5.000
1e Finrap 2008	1.900	0	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	-2.000	0	0	-5.000
Nieuwe stand dotaties aan reserves	16.600	10.000	5.000	5.000	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	81.325	36.725	26.778	14.876	14.876
Concernbericht 2008	10.380	1.150	250	0	0
1e Finrap 2008	12.180	0	0	0	0
RV 123/2008 - Vaststelling stuurbegroting DSO	-1.333	-1.333	-1.333	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-359	-106	0	0	0
1e Finrap 2009	1.404	0	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	1.643	6.168	14.945	17.296
Nieuwe stand aan reserves	103.597	38.079	31.863	29.821	32.172

6.2.20 Programma Milieu

Coördinerend portefeuillehouder: P. Smit

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	66.820	72.792	66.186	66.589	65.244	65.135
Baten	34.613	37.247	34.117	34.117	34.117	34.117
Subtotaal	32.207	35.545	32.069	32.472	31.127	31.018
Dotaties aan reserves	168	1.100	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	5.142	6.354	3.685	1.788	0	0
Saldo na verrekening met reserves	27.233	30.291	28.384	30.684	31.127	31.018

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Baten rioolrechten	0	32.315	-32.315
Bestrijding geluidshinder	3.052	0	3.052
Binnenhavens	826	100	726
Bodembescherming en bodemsanering	3.395	630	2.765
Dierenbescherming	557	0	557
Grachten en vaarten	6.796	0	6.796
Grondwater	676	0	676
Milieu beleid en milieubeheer	4.248	10	4.238
Milieu educatie (exclusief stadsboerderij)	5.114	346	4.768
Milieuvergunningen	4.940	0	4.940
P20 050.0.14 Bijdragen aan klimaatdoelen en duurzame energie	486	0	486
Riolering en waterzuivering	30.102	0	30.102
Stadsboerderijen	2.902	0	2.902
Waterkering	405	0	405
Zeehavens	2.687	716	1.971
Totaal activiteiten	66.186	34.117	32.069

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Totaal dotaties	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Duurzaamheid bestaande bouw	435	0	0	0
Reserve Autoloze zondag	400	0	0	0
Reserve Baggerwerkzaamheden	250	0	0	0
Reserve Luchtkwaliteit	1.900	1.788	0	0
Reserve Milieuprojectenpot	700	0	0	0
Totaal onttrekkingen	3.685	1.788	0	0

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
Egalisatievoorziening riolering	30.084	30.093	30.093	30.093
Totaal bestedingen	30.084	30.093	30.093	30.093

Wat gaat het kosten: Investeringsen

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	21.478	-85	10.000	11.563	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	21.478	-85	10.000	11.563	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Historische haven aan het Zieken	700	0	0	0
Totaal	700	0	0	0

Historische haven aan het Zieken

Het college heeft tijdens de retraite besloten €0,7 miljoen beschikbaar te stellen voor het realiseren van een historische haven aan het Zieken. In opdracht van het college is een variantenstudie uitgevoerd. Tevens is overleg gevoerd met het Hoogheem-raadschap van Delfland. Na keuze van de variant zal met de aanleg worden begonnen.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x □ 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	65.909	62.136	61.032	61.148	64.936
1e Finrap 2008	-620	0	0	0	0
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	513	1.235	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-982	-354	1.157	2.537	0
2e Finrap 2008	-608	-908	-108	-108	0
Autonome wijzigingen na 2e Finrap 2008	10	75	75	75	0
1e Finrap 2009	8.570	2.559	4.127	1.284	0
Areaal	0	188	188	188	188
Nieuw beleid	0	700	0	0	0
Trend	0	120	120	120	120
Kap.lasten (onrendabel)	0	0	-2	0	-109
Binnen dienst (reserves)	0	435	0	0	0
Nieuwe stand lasten	72.792	66.186	66.589	65.244	65.135

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	31.542	33.542	33.542	33.542	34.117
Autonome wijzigingen na 2e Finrap 2008	10	75	75	75	0
1e Finrap 2009	5.695	500	500	500	0
Nieuwe stand baten	37.247	34.117	34.117	34.117	34.117

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	1.235	0	0	0	0
1e Finrap 2009	-135	0	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	1.100	0	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	5.735	1.823	148	131	0
1e Finrap 2008	430	0	0	0	0
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	0	1.235	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-899	-273	-148	-131	0
2e Finrap 2008	-500	-800	0	0	0
1e Finrap 2009	1.588	1.265	1.788	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	435	0	0	0
Nieuwe stand aan reserves	6.354	3.685	1.788	0	0

6.2.21 Programma Citymarketing en Internationale stad

Coördinerende portefeuillehouders: G.Ph. Huffnagel / J.J. van Aartsen

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	23.220	34.529	13.195	13.173	11.712	11.712
Baten	4.065	5.489	273	273	273	273
Subtotaal	19.155	29.040	12.922	12.900	11.439	11.439
Dotaties aan reserves	4.378	3.740	2.590	590	590	590
Onttrekkingen aan reserves	17.723	5.056	2.103	2.081	620	590
Saldo na verrekening met reserves	5.810	27.724	13.409	11.409	11.409	11.439

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Internationale Zaken	4.949	273	4.676
P21 050.0.15 Meer bezoekers en (verblijfs- en zakelijk) toerisme	7.946	0	7.946
P21 050.0.25 Versterking internationale karakter van Den Haag	300	0	300
Totaal activiteiten	13.195	273	12.922

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Institute of Global Justice	2.000	0	0	0
BR Wervingsfonds 3273	590	590	590	590
Totaal dotaties	2.590	590	590	590

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Den Haag Internationale stad (BSD) 3865	213	210	30	0
BR Institute of Global Justice	1.000	1.000	0	0
BR Wervingsfonds 3273	590	590	590	590
Reserve Evenementen Topsporthal	300	281	0	0
Totaal onttrekkingen	2.103	2.081	620	590

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	110	110	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	110	110	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Institute of Global Justice	1.000	1.000	0	0
Totaal	1.000	1.000	0	0

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Institute of Global Justice	2.000	0	0	0
Totaal	2.000	0	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Institute of Global Justice	1.000	1.000	0	0
Totaal	1.000	1.000	0	0

Institute of Global Justice

De commissie Van den Berg heeft in het voorjaar 2009 in opdracht van de gemeente Den Haag een strategische visie ontwikkeld op deze stad als "Internationale Stad van Vrede, Recht en Veiligheid". In haar rapport houdt de commissie een sterk pleidooi voor de oprichting van een "Institute for Global Justice". Een internationaal topinstituut dat zich, gebruikmakend van de kracht van Den Haag met zijn aanwezigheid van vele instituten en kennisinstellingen op het gebied van recht, vrede en veiligheid, zal richten op een geïntegreerde, multidisciplinaire, theorie en praktijk verbindende aanpak van de complexe Global Justice vraagstukken. Het College van B&W heeft de conclusies van het rapport overgenomen en de uitwerking ter hand genomen. Het project zal aanvangen met twee pijlers waarop het instituut zal rusten: het University College van de Universiteit Leiden, dat een groot deel van de onderwijs component voor haar rekening zal nemen en de samenwerking met de Haagse Academische Coalitie (HAC). Met de rijksoverheid (samenwerkende departementen) onderzoeken we de financieringsmogelijkheden voor de aanloop-, ontwikkelings- en exploitatiekosten. Het is de bedoeling om zo snel mogelijk (2009) te beginnen met de 'kwartiermakersfase' voor de oprichting van het Institute for Global Justice. De formele oprichting van het instituut beogen we in 2011.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x □ 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	25.328	13.461	13.161	12.397	12.291
Concembericht 2008	1.000	0	0	0	0
1e Finrap 2008	7.972	-1.580	-80	0	0
2e Finrap 2008	150	0	0	0	0
1e Finrap 2009	79	77	74	-106	0
Nieuw beleid	0	1.000	1.000	0	0
Overig tussen diensten	0	-6	-6	-6	-6
Trend	0	213	213	213	213
Binnen dienst (reserves)	0	0	-1.219	-816	-816
Binnen dienst (lasten - baten)	0	30	30	30	30
Nieuwe stand lasten	34.529	13.195	13.173	11.712	11.712

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	285	285	285	285	272
1e Finrap 2008	5.215	0	0	0	0
1e Finrap 2009	-11	-13	-13	-13	0
Binnen dienst (lasten - baten)	0	1	1	1	1
Nieuwe stand baten	5.489	273	273	273	273

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	740	590	590	590	590
1e Finrap 2009	3.000	0	0	0	0
Nieuw beleid	0	2.000	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	3.740	2.590	590	590	590

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	3.091	2.470	2.170	1.406	1.436
Concembericht 2008	1.000	0	0	0	0
1e Finrap 2008	-243	-1.580	-80	0	0
2e Finrap 2008	150	0	0	0	0
1e Finrap 2009	1.058	213	210	30	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	-1.219	-816	-816
Overig tussen diensten	0	0	0	0	-30
Nieuw beleid	0	1.000	1.000	0	0
Nieuwe stand aan reserves	5.056	2.103	2.081	620	590

6.2.22 Programma Financiën

Coördinerend portefeuillehouder: mw. M. Bolle

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	259.360	219.134	223.781	216.906	215.319	210.624
Baten	1.193.256	1.199.957	1.205.610	1.170.657	1.170.687	1.165.945
Subtotaal	-933.896	-980.823	-981.829	-953.751	-955.368	-955.321
Dotaties aan reserves	29.630	6.070	6.431	3.837	3.803	3.768
Onttrekkingen aan reserves	60.263	27.841	8.711	6.504	4.527	4.001
Saldo na verrekening met reserves	-964.529	-1.002.594	-984.109	-956.418	-956.092	-955.554

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Algemene baten en lasten (DSB)	1.042	1.486	-444
Algemene uitkering gemeentefonds (CTR)	0	847.991	-847.991
Baten hondenbelasting	35	1.750	-1.715
Baten marktgelden	0	1.701	-1.701
Baten onroerende zaakbelasting eigenaren	0	58.220	-58.220
Baten onroerende zaakbelasting gebruikers	0	20.465	-20.465
Baten precariobelasting	0	235	-235
Baten toeristenbelasting	0	3.916	-3.916
Beleggingen	2.084	2.462	-378
Bestuursondersteuning College van B&W (CF)	6.078	254	5.824
Geldleningen en uitzetting korter dan 1 jaar	1.070	3.200	-2.130
Geldleningen en uitzetting langer of gelijk aan 1 jaar	61.114	102.822	-41.708
Gemeentebrede onderzoeken en ondersteuning	421	340	81
Interne / Externe leveringen (BSD)	891	891	0
Interne / Externe leveringen (GAD)	4.648	4.661	-13
Interne/ externe leveringen (DSB)	1.602	0	1.602
Interne/ externe leveringen (GBD)	125.663	127.929	-2.266
Interne/ externe leveringen (OCW)	1.887	1.551	336
Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	5.028	558	4.470
Markten	1.762	0	1.762
Nutsbedrijven	1.193	22.108	-20.915
Optimaliseren van de inkomsten	689	815	-126
Overige activiteiten gemeentebelastingen	58	23	35
P22 050.0.26 Inzicht geven in de besteding van de middelen en geleverde prestaties	1.896	0	1.896
Reclame-opbrengsten	313	2.107	-1.794
Uitvoering Wet WOZ	6.307	125	6.182
Totaal activiteiten	223.781	1.205.610	-981.829

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve gdh	2.220	0	0	0
Reserve bedrijfsvoering DSB	67	0	0	0
Reserve Financiering	3.959	3.652	3.618	3.583
Reserve WAO (eigen risico drager)	185	185	185	185
Totaal dotaties	6.431	3.837	3.803	3.768

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
Bestemmingsreserve Programma Doen	130	0	0	0
BR Doelmatigheidsverbetering 3709	284	0	0	0
BR Hardware Kenniscentrum 3466	77	77	0	0
BR Openbaar Vervoer HTM	1.700	1.700	0	0
BR Personeelshypotheekportefeuille	487	420	352	0
BR Project EOS	455	455	455	453
BR PSB Module 3284	176	176	174	0
BR Rapportage Tool OBIEE	42	42	42	44
GAD bestemmingsreserve afschrijving elektronisch dossier	40	0	0	0
Reserve bedrijfsvoering DSB	1.188	0	0	0
Reserve diversiteit (personeelsbeleid)	60	60	0	0
Reserve financiële functie	64	0	0	0
Reserve Financiering	3.000	3.000	3.000	3.000
Reserve frictiekosten shared services OCW	59	50	0	0
Reserve glazen stadhuis	50	0	0	0
Reserve Projectkosten EOS	414	414	414	414
Reserve Vorming en Opleiding	230	0	0	0
Reserve WAO (eigen risico drager)	225	90	90	90
Reserve workflow reserves/rijksvoorzieningen	30	20	0	0
Totaal onttrekkingen	8.711	6.504	4.527	4.001

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
VG OCW panden BV	120	120	120	120
Voorziening FPU		75		
Voorziening FPU (non actieven)	140	109	70	50
Voorziening fpu niet actieven	17	8	7	1
Voorziening opschoning balans	324			
Voorziening Wachtgeld DSB	184	181	145	145
Voorziening WAO		135		
Voorziening WAO/WW-uitkeringen	25	25	25	25
Middelen van derden				
Voorziening Spaarverlof DSB	20	20	20	20
Totaal bestedingen	830	673	387	361

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	4.499	199	1.000	1.500	1.000	800
Nieuwe investeringen	11.500	0	11.500	0	0	0
Totaal	15.999	199	12.500	1.500	1.000	800

Dans- en Muziekcentrum Spuiplein

In 2018, het jaar waarin Den Haag culturele hoofdstad van Europa wil zijn, staat er een nieuw te bouwen dans- en muziekcentrum op de huidige plek van de Dr. Anton Philipszaal en het Lucent Danstheater. Het dans- en muziekcentrum wordt het nieuwe gemeenschappelijke onderkomen van het Nederlands Dans Theater, het Residentie Orkest, de Stichting Gastprogramming en het Koninklijk Conservatorium. Deze instellingen bundelen hun krachten op cultureel, educatief en organisatorisch gebied. In het dans- en muziekcentrum komen presentatie, productie en onderwijs op het gebied van dans en muziek samen. De stichtingskosten van het dans- en muziekcentrum zijn geraamd op €24,0 miljoen (prijspeil 2009). We voegen in de begroting 2010 een bedrag van € 11,5 miljoen toe aan de al voor dit doel in 2008 gereserveerde middelen ad € 10 miljoen in de reserve grote projecten.

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Apparaatslasten DSO	1.300	0	0	0
Totaal	1.964	664	664	664

Apparaatslasten DSO

Om de ingezette kwaliteitsverbetering van de dienst Stedelijke Ontwikkeling door te zetten in 2010 en 2011 is € 0,65 mln. beschikbaar gesteld.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	218.169	212.867	210.285	210.158	210.732
1e Finrap 2008	-5.375	-7.119	-7.524	-7.524	-7.524
Marap/Concernbericht 2008	582	582	582	582	0
2e Finrap 2008	-165	355	59	59	0
1e Finrap 2009	5.923	1.161	63	-67	0
Trend	0	132	132	132	132
Ombuigingen	0	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323
Nieuw beleid	0	1.300	0	0	0
Areaaluitbreiding	0	86	86	86	86
Kap.lasten (rendabel)	0	216	243	259	270
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	0	0	0	-174
Overig tussen diensten	0	604	604	604	604
Kap.lasten (onrendabel)	0	40	66	83	85
Binnen dienst (reserves)	0	-1.128	-2.373	-3.735	-8.260
Binnen dienst (lasten - baten)	0	16.008	16.006	16.005	15.996
Nieuwe stand lasten	219.134	223.781	216.906	215.319	210.624

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	1.136.228	1.096.522	1.112.168	1.115.817	1.118.063
1e Finrap 2008	-7.785	-9.785	-7.785	-7.785	-7.785
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	20.485	485	485	485	0
Marap/Concernbericht 2008	2.325	25	25	25	0
2e Finrap 2008	13.746	11.594	3.709	1.500	0
1e Finrap 2009	34.958	-1.464	-1.464	236	0
Voorjaarsnota	0	16.400	-20.000	-21.700	-21.700
Binnen dienst (lasten - baten)	0	16.289	16.287	16.286	16.277
Binnen dienst (reserves)	0	-332	-1.825	-3.250	-7.458
Overig tussen diensten	0	75.660	68.814	68.814	68.278
Kap.lasten (rendabel)	0	216	243	259	270
Nieuwe stand baten	1.199.957	1.205.610	1.170.657	1.170.687	1.165.945

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	5.745	4.144	3.837	3.803	3.803
1e Finrap 2009	325	2.287	0	0	0
Binnen dienst (reserves)	0	0	0	0	-35
Nieuwe stand dotaties aan reserves	6.070	6.431	3.837	3.803	3.768

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	10.688	5.819	5.222	5.012	5.012
1e Finrap 2008	8.902	405	0	0	0
2e Finrap 2008	-144	284	0	0	0
1e Finrap 2009	8.395	2.999	1.830	0	0
Binnen dienst (afschr.reserve)	0	0	0	0	-174
Binnen dienst (reserves)	0	-796	-548	-485	-837
Nieuwe stand aan reserves	27.841	8.711	6.504	4.527	4.001

6.2.23 Programma Overige beleidsvoornemens

Coördinerend portefeuillehouder: mw. M. Bolle

Wat gaat het kosten: Programmabudget

Meerjarenraming van lasten en baten

(bedragen x Eur 1.000,-)

	Realisatie 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	10.223	43.188	32.423	33.309	28.017	30.251
Baten	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	10.223	43.188	32.423	33.309	28.017	30.251
Dotaties aan reserves	237.804	196.421	26.939	1.875	0	0
Onttrekkingen aan reserves	107.736	206.200	45.576	10.796	11.229	9.154
Saldo na verrekening met reserves	140.291	33.409	13.786	24.388	16.788	21.097

Raming lasten en baten programma-activiteiten jaarschijf 2010

(bedragen x □ 1.000)

Omschrijving activiteit	Lasten	Baten	Saldo
Post onvoorzien	5.300	0	5.300
Trend en overig onverdeeld	27.123	0	27.123
Totaal activiteiten	32.423	0	32.423

Overzicht dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x Eur 1.000,-)

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Begrotingsmiddelen 2006 - 2010	500	0	0	0
BR Grote Projecten	7.200	0	0	0
BR Krachtwijken	18.115	1.875	0	0
BR Taakstelling Begroting 2007-2010	324	0	0	0
BR Te Verdelen Middelen Begroting 2008 - 2011	800	0	0	0
Totaal dotaties	26.939	1.875	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2010	2011	2012	2013
BR Begrotingsmiddelen 2006 - 2010	30.026	0	0	0
BR BTW Compensatiefonds	4.598	4.598	4.598	4.598
BR Kapitaallasten	52	1.103	4.556	4.556
BR Te Verdelen Middelen Begroting 2008 - 2011	1.305	50	0	0
BR Te verdelen middelen Begroting 2009 - 2012	9.595	5.045	2.075	0
Totaal onttrekkingen	45.576	10.796	11.229	9.154

Wat gaat het kosten: Voorzieningen

Bestedingsraming voorzieningen	2010	2011	2012	2013
Gemeentelijke middelen				
-				
Middelen van derden				
-				
Totaal bestedingen	0	0	0	0

Wat gaat het kosten: Investerings

	Totaal	2009	2010	2011	2012	2013 e.v.
Bestaande investeringen	0	0	0	0	0	0
Nieuwe investeringen	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0	0

Nieuwe beleidsontwikkelingen

Lasten	2010	2011	2012	2013
Brede ICT en onderhoud	5.300	4.400	4.400	4.400
Taakstelling uit 2009	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal	6.800	5.900	5.900	5.900

Dotaties aan reserves	2010	2011	2012	2013
Diverse business cases Krachtwijken	9.500	0	0	0
Grote projecten	7.200	0	0	0
Totaal	16.700	0	0	0

Brede ICT en onderhoud

De afgelopen jaren zijn veel gemeentebrede ICT-systemen ontwikkeld en ingevoerd. Het betreft systemen voor een betere bedrijfsvoering (HRM, financiën, gebouwenbeheer, et cetera), maar ook ICT-systemen voor gemeentebrede primaire taken (kernregistraties, ICT-infrastructuur). De toenemende 'ICT-dichtheid' en afhankelijkheid heeft geleid tot een stijging van (structurele) lasten van beheer, onderhoud en reservering voor vervanging. In de totale gemeentelijke begroting is met deze kostenstijging onvoldoende rekening gehouden. Bij nieuwe ICT-projecten wordt sinds medio 2008 strak de hand gehouden aan het mearamen van dergelijke kosten in het projectvoorstel. Structurele middelen zijn begroot om het beheer van de concernbrede systemen te betalen.

Taakstelling uit 2009

Een taakstelling van € 1,5 miljoen moet nog structureel gevonden worden vanaf jaarschijf 2010. Het voorstel is om deze oude taakstelling nu in te vullen t.l.v. het budgettaire beeld 2010-2013.

Diverse business cases Krachtwijken

De aanpak van de Haagse krachtwijken heeft een hoge urgentie. We hebben ambitieuze plannen voor verbetering en werken nauw samen met de rijksoverheid en de woningbouwcorporaties. De gemeente trekt € 9,5 miljoen extra uit ten laste van de incidentele ruimte voor 2010.

Grote projecten

De reserve grote projecten bevat ene incidentele bijdrage vanuit de gemeentelijke middelen aan grote investeringsprojecten. Deze investeringen brengen ook structurele kosten met zich mee zoals toekomstige vervangingsinvesteringen en structureel hogere onderhoudskosten. Deze structurele kosten zijn nog niet in de begroting geregeld. De gemeente trekt € 7,2 miljoen extra uit ten laste van de incidentele ruimte voor 2010.

Aansluiting met voorgaande begroting

(bedragen x 1.000)

Ontwikkeling lasten	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	32.762	59.735	69.877	68.391	68.168
Amendementen en op de ontwerpbegroting 2009	150	0	0	0	0
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	15.000	0	0	0	0
Marap/Concernbericht 2008	-201	2.679	1.564	-717	0
1e Finrap 2009	-4.523	495	495	495	0
Nieuw beleid	0	6.800	5.900	5.900	5.900
Areaal	0	-2.807	-2.807	-2.807	-2.807
Trend	0	-4.430	-4.430	-4.430	-4.430
Overig tussen diensten	0	-2.550	-2.550	-2.550	-2.480
Voorjaarsnota	0	-27.288	-33.708	-35.356	-35.304
Kap.lasten (onrendabel)	0	-211	-1.032	-909	1.204
Nieuwe stand lasten	43.188	32.423	33.309	28.017	30.251

Ontwikkeling baten	2009	2010	2011	2012	2013
Nieuwe stand baten	0	0	0	0	0

Ontwikkeling dotaties aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	138.800	1.624	0	0	0
Autonome wijzigingen na de ontwerpbegroting 2009	5.000	0	0	0	0
2e Finrap 2008	8.615	8.615	1.875	0	0
1e Finrap 2009	44.006	0	0	0	0
Nieuw beleid	0	16.700	0	0	0
Nieuwe stand dotaties aan reserves	196.421	26.939	1.875	0	0

Onttrekkingen aan reserves	2009	2010	2011	2012	2013
Gepubliceerde begroting dienstjaar 2009	180.214	43.524	9.693	6.673	11.229
2e Finrap 2008	50	50	50	50	0
1e Finrap 2009	24.936	2	1.053	4.506	0
Autonome wijzigingen na de eerste Finrap 2009	1.000	0	0	0	0
Overig tussen diensten	0	2.000	0	0	-2.075
Nieuwe stand aan reserves	206.200	45.576	10.796	11.229	9.154

Bijlagen

Bijlage 1 Aansluiting commissies op programma's

1 Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën (VBF)

programma Bestuur/Gemeenteraad (Presidium)
programma Bestuur/College (J.J. van Aartsen, G.Ph. Huffnagel, R.S. Baldewsingh)
programma Excellente dienstverlening (G. Ph. Huffnagel)
programma Openbare orde en veiligheid (J.J. van Aartsen)
programma Financiën (mw. M. Bolle)

2 Commissie Maatschappelijke ontwikkeling (MO)

programma Volksgezondheid en Zorg (H.P.G. van Alphen)
programma Maatschappelijke ondersteuning (H.P.G. van Alphen)

3 Commissie Stedelijke ontwikkeling en Ruimtelijke ordening (SRO)

programma Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst (J.M. Norder, P. Smit, G.Ph. Huffnagel)
programma Wonen (J.M. Norder)

4 Commissie Sociale zaken, Werkgelegenheid, Economie en Internationale zaken (SWEI)

programma Werk en Inkomen (H.P.M. Kool)
programma Armoedebestrijding (H.P.M. Kool)
programma Economie (H.P.M. Kool)
programma Internationale zaken, Promotie en Communicatie (G.Ph. Huffnagel, J.J. van Aartsen)

5 Commissie Verkeer, Milieu en Leefomgeving (VML)

programma Leefbaarheid (R.S. Baldewsingh)
programma Verkeer (P. Smit)
programma Milieu (P. Smit)

6 Commissie Jeugd en Burgerschap (JB)

programma Cultuur en Media (mw. M. Bolle, R.S. Baldewsingh)
programma Onderwijs (S. Dekker)
programma Burgerschap (R.S. Baldewsingh)
programma Jeugd (S. Dekker)
programma Sport (S. Dekker)

Bijlage 2 Overzicht personele sterkte en lasten

Dienst	Formatieplaatsen (FTE)			Salarissen en sociale lasten eigen personeel			Kosten voormalig personeel		
	2008*	Raming 2009	Raming 2010	2008*	Raming 2009	Raming 2010	2008*	Raming 2009	Raming 2010
BSD	538,00	510,00	510,00	36.733	37.726	37.664	388	758	758
DBZ	243,00	237,69	238,39	11.558	13.114	13.226	275	334	334
BRW	504,00	-	-	23.393	-	-	2.700	-	-
SZW	1.378,00	1.464,00	1.464,00	70.675	79.903	79.774	501	713	713
GBD	165,00	176,00	187,50	9.038	10.040	10.057	64	71	71
DOB	188,00	212,00	224,00	10.734	11.033	10.886	60	57	60
DSB	1.185,00	1.450,00	1.450,00	62.370	80.448	85.973	883	1.848	1.857
IDC	466,00	449,00	546,80	23.040	22.887	28.758	503	488	467
HGR	259,30	297,00	295,00	13.815	15.500	15.600	149	250	250
DSO	963,00	1.016,00	1.152,00	60.881	67.086	76.066	705	939	939
HCO	98,10	100,00	100,00	6.329	6.271	6.781	221	250	150
OCW	970,70	1.050,00	1.065,00	54.714	57.997	66.639	1.611	2.154	1.889
GAD	38,70	50,00	50,00	2.989	3.878	3.864	19	12	12
Overig	27,00	-	-	1.026	-	-	0	-	-
	7.023,80	7.011,69	7.282,69	387.295	405.883	435.288	8.079,00	7.874,46	7.500,00

* Bron: Jaarrekening 2008

Bijlage 3 Overzicht gemeentelijke tarieven

Omschrijving tarief	Tarief 2010 (in €)	Baten 2010	Toe te rekenen lasten 2010	Kostendek-kendheid (in %)
---------------------	-----------------------	------------	-------------------------------	------------------------------

Excellente Dienstverlening

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Paspoorten	49,60	1.858	1.858	100%
Wijziging/aanvullingen				
Nederlandse identiteitskaart	41,75	752	752	100%
Vermissing reisdocument	34,95	273	273	100%
Rijbewijzen	44,25	1.832	1.832	100%
Vermissing rijbewijs	34,95	129	129	100%
Inlichtingen Vestigingsregister	diversen	623	623	100%
Abonnementen Vestigingsregister				
Getuigen				
Huwelijken/Partnerschapsregistratie				
Afschriften	11,10	408	408	100%
Uittreksels				
Duplicaat trouwboekje				
Verlof eerder/later begraven	71,55	50	50	100%
Verklaring huwelijksbevoegdheid				
Bewijs van opneming				
Gezinsstaat	12,40	6	6	100%
Legalisatie handtekening	13,05	178	178	100%
Gedragsverklaring	30,05	130	130	100%
Algemene verklaring	12,40	842	842	100%
Attestatie de vita	12,00	26	26	100%
Nationaliteitsbewijs	12,40	1	1	100%
Verklaring < A4 / >A4	11,95	15	15	100%
Inlichtingen				
Naturalisatie	diversen	226	226	100%
Totaal	-	7.349	7.349	-

Openbare Orde en Veiligheid

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Bouwvergunningen	lumpsum	1.380	1.380	100%
Gebruiksvergunningen	515/1790	265	625	100%
Vergunningen verkoop vuurwerk	490	15	15	100%
Dienstverlening volgens legesverordening	diverse	150	150	100%
Vergunning prostitutieinrichting	1.314	100	100	100%
APV Vergunningen	diverse	27	27	100%
Subtotaal	-	1.937	2.297	-
<i>Privaatrechtelijk</i>				
Automatische brandmeldinstallaties (excl BTW)	780/1690	1.000	1.000	100%
Verhuur ruimten	contract	30	30	100%
Overige dienstverlening Brandweer	diverse	724	724	100%
Subtotaal	-	1.754	1.754	-
Totaal	-	3.691	4.051	-

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Dienstverlening door HGA	diversen	77	77	100%
Totaal	-	77	77	-

Omschrijving tarief	Tarief 2010 (in €)	Baten 2010	Toe te rekenen lasten 2010	Kostendek-kendheid (in %)
---------------------	-----------------------	------------	-------------------------------	------------------------------

Cultuur en Media

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Basisabonnement	28,65	1.152		4,84%
Leengeld cd-roms	2,00	10		0,04%
Leengeld compact-discs	1,00	70		0,35%
Leengeld beeldragers	0	0		0,00%
Leengeld avm	2,00	6		0,02%
Leengeld DVD	2,00	150		0,65%
Boetegeld	0,12	450		1,91%
Overige inkomsten gebruikers		144		0,72%
Laten minus ov. Baten			24.099	
Totaal		1.982	24.099	

Onderwijs

Additionele activiteiten	108	5.568	5.568	100%
Totaal		5.568	5.568	

Leefbaarheid

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Afvalstoffenheffing (huisvuil)				
tarief 1-pers. huishouding	275,04	} 67.035	} 67.035	} 100%
tarief 2 pers. huishouding	298,68			
tarief 3 + pers. huishouding	322,56			
Bewaargeld verwijderde bromfietsen	diverse	24	24	100%
Begraafrechten	diverse	1.840	1.840	100%
Totaal		-	68.899	-

Sport

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Zwembaden	diversen	4.330	13.097	33,1%
Sporthallen	diversen	1.507	9.817	15,4%
Sportterreinen	diversen	1.346	13.553	9,9%
Totaal		-	36.467	-

Economie

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Marktgelden-warenmarkten	diverse	1.712	1.712	100%
Totaal		-	1.712	-

Volksgezondheid en Zorg

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Ambulancedienst	diverse	11.498	11.550	99,6%
Vaccinaties	diverse	975	1.060	92,0%
Wettelijke taken infectiebestrijding	diverse	434	1.549	28,0%
Ov. tarieven inf.bestrijding	diverse	160	160	100,0%
Indicatiestellingen	diverse			
Uitvoering lijkbezorging/for.geneeskunde	diverse	66	122	53,8%
Totaal		13.133	14.441	

Verkeer

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Parkeren op straat	diverse		23.726	
Parkeerbelasting (vergunningen en naheffing)	diverse *)	32.105		152,4%
Totaal	-	32.105	23.726	-

*) naheffing 50 euro, vergunningen diverse tarieven

Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Leges "Bouwen" (dit betreft de behandeling van de aanvragen en controle op de uitvoering)	diverse	13362	19.200	69,5%
<i>Privaatrechtelijk</i>				
Uitvoering aanschrijving van gemeentewege (incl.opslag)	diverse	1.411	4.181	33,7%
Totaal	-	1.411	23.381	-

Milieu

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Binnenhavenbelasting	diverse	100	49	204,1%
Rioolrecht, grootafvoer	173,00	2.315	32.315	100,0%
Rioolrecht, eigenaren	126,47)))
Subtotaal	-	32.415	32.364	-
<i>Privaatrechtelijk</i>				
Zeehavenheffing	diverse	641	2.077	30,9%
Subtotaal	-	641	2.077	-
Totaal	-	33.056	34.441	-

Financiën

<i>Publiekrechtelijk</i>				
Opbrengst Precario	diversen	784	598	131,1%
		20.465	-	-
OZB gebruikers	pm)	-	-
OZB eigenaren woningen	pm)	-	-
OZB eigenaren niet-woningen	pm)	-	-
Toeristenbelasting	diversen	3.916	-	-
Hondenbelasting	diversen	1.750	-	-
Precariobelasting	diversen	235	-	-
Totaal	-	86.586	598	-

		262.752	244.809	
--	--	----------------	----------------	--

Bijlage 4 Dotaties en onttrekkingen Reserves

Algemene reserve

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Algemene reserve	3000	80.560	806	81.366	-	2.220	79.146	2.220	-	81.366	-	-	81.366	-	-	81.366	-	-	81.366
		80.560	806	81.366	-	2.220	79.146	2.220	-	81.366	-	-	81.366	-	-	81.366	-	-	81.366

Dienstcompensatiereserves

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
DCR BRW	3010	347-	1.622	1.275	-	-	1.275	-	-	1.275	-	-	1.275	-	-	1.275	-	-	1.275
DCR BSD	3010	392	79	471	-	175	296	-	-	296	-	-	296	-	-	296	-	-	296
DCR BSD	3010	392	79	471	-	50	421	-	-	421	-	-	421	-	-	421	-	-	421
DCR BSD	3010	392	79	471	-	-	471	-	-	471	-	-	471	-	-	471	-	-	471
DCR DBZ	3010	208	170	378	-	-	378	-	-	378	-	-	378	-	-	378	-	-	378
DCR DOB	3010	209	791	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000
DCR DSB	3010	118	-	118	-	118	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DCR DSB	3010	872-	2.298	1.426	-	-	1.426	-	-	1.426	-	-	1.426	-	-	1.426	-	-	1.426
DCR DSB	3010	2.456	-	2.456	-	1.960	496	-	496	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DCR DSO	3010	-	95	95	-	95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DCR DSO	3010	-	240	240	-	35	205	-	75	130	-	78	52	-	52	-	-	-	-
DCR DSO	3010	-	86	86	-	86	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DCR DSO	3010	-	1.145	1.145	-	1.145	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DCR DSO	3010	895	4	899	-	-	899	-	-	899	-	-	899	-	-	899	-	-	899
DCR DSO	3010	-	1.535	1.535	-	1.535	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DCR GAD	3010	676	125-	551	-	-	551	-	-	551	-	-	551	-	-	551	-	-	551
DCR GBD	3010	1.775	775-	1.000	-	800	200	-	-	200	-	-	200	-	-	200	-	-	200
DCR HCO	3010	1.529	656	2.185	-	-	2.185	-	-	2.185	-	-	2.185	-	-	2.185	-	-	2.185
DCR HGR	3010	1.008	992	2.000	-	1.200	800	-	-	800	-	-	800	-	-	800	-	-	800
DCR IDC	3010	82	263	345	-	-	345	-	-	345	-	-	345	-	-	345	-	-	345
DCR OCW	3010	2.054	985	3.039	961	-	4.000	-	-	4.000	-	-	4.000	-	-	4.000	-	-	4.000
DCR ROR	3010	291	212	503	-	-	503	-	-	503	-	-	503	-	-	503	-	-	503
DCR SZW	3010	1.901	616	2.517	-	600	1.917	-	-	1.917	-	-	1.917	-	-	1.917	-	-	1.917
		13.159	11.047	24.206	961	7.799	17.368	-	571	16.797	-	78	16.719	-	52	16.667	-	-	16.667

Reserve Grondbedrijf

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Reserve Grondbedrijf	3113	61.958	-	61.958	-	4.100	57.858	-	-	57.858	-	-	57.858	-	-	57.858	-	-	57.858
		61.958	-	61.958	-	4.100	57.858	-	-	57.858	-	-	57.858	-	-	57.858	-	-	57.858

Egalisatiereserves

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Bestuur / College																			
Bestemmingsreserve Tarieven Collectieve Huisvesting	3294	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Tarieven Automatisering	3295	3.177	-	3.177	-	-	3.177	-	-	3.177	-	-	3.177	-	-	3.177	-	-	3.177
Bestemmingsreserve Tarieven Verzekeringen	3960	-	-	-	1.082	-	1.082	-	-	1.082	-	-	1.082	-	-	1.082	-	-	1.082
Cultuur en Media																			
Egalisatiereserve WIA, kosten werkgever	3754	76	-	76	-	-	76	-	-	76	-	-	76	-	-	76	-	-	76
Jeugd																			
Reserve Actieprogramma Jeugd	6198	5.000	-	5.000	-	3.874	1.126	-	1.126	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res.amend.2008 Jongeren in krachtwijken	6211	438	-	438	-	238	200	-	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res.amend.2008 Jongerencriminaliteit	6212	600	-	600	-	600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Volksgezondheid en Jeugd																			
Reserve Afschrijvingsystematiek	3100	4.469-	-	4.469-	-	50	4.519-	-	50	4.569-	-	50	4.619-	-	50	4.669-	-	50	4.719-
Financiën																			
Reserve Financiering	3450	8.992	-	8.992	5.560	7.570	6.982	3.959	3.000	7.941	3.652	3.000	8.593	3.618	3.000	9.211	3.583	3.000	9.794
Bestemmingsreserve Tarieven Verzekeringen	3960	1.082	-	1.082	-	1.082	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		14.896	-	14.896	6.642	13.414	8.124	3.959	4.376	7.707	3.652	3.050	8.309	3.618	3.050	8.877	3.583	3.050	9.410

Activafinanciering

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Bestuur / Gemeenteraad																			
Reserve Afschrijving Klachtenregistratiesyst	3608	25	-	25	-	-	25	-	5	20	-	5	15	-	5	10	-	5	5
Res. Afschrijving Lichtkrant	3602	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res Dig opslag en -ontsluiting	3603	119	-	119	-	27	92	-	18	74	-	18	56	-	18	38	-	18	20
Bestuur / College																			
Reserve Afschrijving Collectieve Huisvesting	3552	3.157	-	3.157	1.550	227	4.480	-	212	4.268	-	462	3.806	-	462	3.344	-	462	2.882
Bestemmingsreserve Inrichting Stadskantoor Leyweg	3688	6.200	-	6.200	-	-	6.200	-	-	6.200	-	620	5.580	-	620	4.960	-	620	4.340
Res. Afschr Ov Huisvesting	3553	1.404	-	1.404	-	64	1.340	-	58	1.282	-	58	1.224	-	58	1.166	-	58	1.108
Afschrijvingsreserve EOS Facilitaire producten	3911	190	-	190	-	43	147	-	41	106	-	41	65	-	41	24	-	18	6

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Excellente Dienstverlening																			
BR Hardware Residentienet	3037	20	-	20	-	10	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Afdekking kapitaallasten	3056	2.896	-	2.896	-	579	2.317	-	579	1.738	-	579	1.159	-	579	580	-	580	-
Pegasus																			
Reserve pinnen a/d balie	3552	2.038	-	2.038	-	151	1.887	-	328	1.559	-	428	1.131	-	411	720	-	404	316
Openbare Orde en Veiligheid																			
Reserve Voorbereidingskosten																			
Bouw voor Bureau	3281	863	-	863	1.103	-	1.966	915	-	2.881	-	141	2.740	-	141	2.599	-	141	2.458
Petroleumhaven/bureau Laak																			
Reserve Activering Duurzame Goederen BRW	3510	79	-	79	-	79	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cultuur en Media																			
BR Afschr DMS-programma	3082	445	-	445	-	-	445	-	-	445	-	-	445	-	-	445	-	-	445
Bestemmingsres. act.kosten invent. en autom.	3751	1.445	-	1.445	700	205	1.940	-	165	1.775	-	165	1.610	-	162	1.448	-	162	1.286
Res. Koorenhuis Zuidlarenstr	6143	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. Financiering Investerings Kunstzinnige vorming	6170	-	-	-	-	5	5	-	-	5	-	-	5	-	-	5	-	-	5
Res. Financiering Investerings Accommodatie voor kunstbeoefening	6171	37.060	-	37.060	1.000	1.774	36.286	-	1.614	34.672	-	1.863	32.809	-	1.863	30.946	-	1.863	29.083
Res. Financiering Investerings Musea	6172	2.516	-	2.516	-	123	2.393	-	123	2.270	-	123	2.147	-	123	2.024	-	123	1.901
Onderwijs																			
Best. res. extra kosten invoering vraagfinanciering	3812/3813	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best. reserve activering	3802	18	-	18	-	3	15	-	2	13	-	2	11	-	2	9	-	2	7
Best. reserve activering reg	3806	143	-	143	-	23	120	-	19	101	-	14	87	-	7	80	-	7	73
Financiering Investerings Openbaar Onderwijs, onderwijshuisvesting	6160	1.239	-	1.239	1.300	21	2.518	-	27	2.491	-	50	2.441	-	64	2.377	-	72	2.305
Financiering Investerings Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	6161	4.330	-	4.330	-	493	3.837	-	140	3.697	-	149	3.548	-	149	3.399	-	149	3.250
Financiering Investerings Bijzonder voortgezet speciaal onderwijs, huisvesting	6163	194	-	194	142	109	227	-	8	219	-	8	211	-	9	202	-	9	193
Financiering Investerings Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	6164	6.549	-	6.549	-	27	6.522	-	85	6.437	-	147	6.290	-	207	6.083	-	207	5.876
Financiering Investerings Bijzonder voortgezet speciaal onderwijs, huisvesting	6165	1.640	-	1.640	-	441	1.199	-	53	1.146	-	61	1.085	-	67	1.018	-	67	951

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Financiering Investerings Activiteiten/projecten stedelijk onderwijsbeleid	6166	8.488	-	8.488	889	1.548	7.829	-	292	7.537	-	420	7.117	-	596	6.521	-	770	5.751
Werk en Inkomsten																			
Reserve Omnigroen Zuid	3703	182	-	182	-	29	153	-	29	124	-	29	95	-	29	66	-	29	37
Best res Herinrichting IB HGR	3704	666	-	666	-	101	565	-	-	565	-	-	565	-	-	565	-	-	565
Best res afschr mat vaste activa	3707	584	-	584	400	362	622	400	371	651	400	414	637	400	479	558	400	499	459
Best res afschr Haegheflor	3708	12.047	-	12.047	360	1.415	10.992	-	1.642	9.350	-	1.644	7.706	-	1.516	6.190	-	1.477	4.713
Best res Energievoorziening Haegheflor	3710	360	-	360	-	360	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bes. Res. Afschr. HAKM	3711	584	-	584	101	-	685	-	21	664	-	20	644	-	20	624	-	-	624
Reserve activering hardware	3652	63	52	115	-	18	97	-	18	80	-	6	74	-	6	68	-	6	63
Leefbaarheid																			
Res Act Afvalverwijdering	7284	1.501	-	1.501	500	183	1.818	500	233	2.085	500	283	2.302	500	333	2.469	500	383	2.586
Sport																			
Res. Financiering Investerings Sport en spelaccomodaties	6168	26.150	-	26.150	-	88	26.062	-	-	26.062	-	-	26.062	-	-	26.062	-	932	25.130
Res. Financiering Investerings Groene sportvelden en Terreinen	6169	31.350	-	31.350	6.756	1.265	36.841	-	1.298	35.543	-	1.298	34.245	-	1.298	32.947	-	1.298	31.649
Res. Financiering Investerings Groene sportvelden en Terreinen	6174	10.861	-	10.861	-	2.203	8.658	-	340	8.318	-	340	7.978	-	348	7.630	-	440	7.190
Maatschappelijke Ondersteuning																			
Res. Financiering Investerings Welzijn	6173	12.689	-	12.689	-	-	12.689	-	505	12.184	-	559	11.625	-	742	10.883	-	742	10.141
Wonen																			
Bestemmingsreserve Afschrijving Henricuskade	3758	1.566	-	1.566	-	1.088	478	-	68	410	-	68	342	-	68	274	-	68	206
Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst																			
Res. Verv. Grondbedrijf-informatiesysteem (GBIS)	3516	1.515	-	1.515	-	713	802	-	-	802	-	-	802	-	-	802	-	-	802
Financiën																			
BR PSB Module	3031	702	-	702	-	176	526	-	176	350	-	176	174	-	174	-	-	-	-
BR Hardware Kenniscentrum	3032	231	-	231	-	77	154	-	77	77	-	77	-	-	-	-	-	-	-
BR Project EOS	3076	2.273	-	2.273	-	455	1.818	-	455	1.363	-	455	908	-	455	453	-	453	-
BR OBIEE	3077	212	-	212	-	42	170	-	42	128	-	42	86	-	42	44	-	44	-
Reserve Projectkosten EOS	3217	2.070	-	2.070	-	414	1.656	-	414	1.242	-	414	828	-	414	414	-	414	-
GAD best. res. afschrijving elektronisch dossier	3503	80	-	80	-	40	40	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. Financiering Investerings Welzijn	6173	12.689	-	12.689	-	624	12.065	-	-	12.065	-	-	12.065	-	-	12.065	-	-	12.065
		199.435	52	199.487	14.801	15.597	198.691	1.815	9.508	190.998	900	11.179	180.720	900	11.508	170.112	900	12.522	158.490

Bestemmingsreserves met een expliciet langjarig karakter

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Bestuur / College																			
Bestemmingsreserve Reorganisatie IDC	3953	22-	-	22-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Reorganisatie IDC	3953	592	-	592	-	398	194	-	-	194	-	-	194	-	-	194	-	-	194
Werk en Inkomen																			
Bestemmingsreserve WWB I-deel	3650	25.446	-	25.446	1.173	13.000	13.619	-	2.758	10.861	-	2.758	8.103	-	2.758	5.344	-	2.758	2.586
Reserve Ioaw/Ioaz/Wwik	3653	378-	-	378-	-	-	378-	39	-	339-	39	-	300-	287	-	12-	287	-	275
Bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds	3660	29.110	-	29.110	-	11.437	17.673	-	8.311	9.361	-	9.241	121	-	-	121	-	-	121
Reserve Ioaw/Ioaz/Wwik	3653	2.664	-	2.664	227	-	2.891	371	-	3.262	371	-	3.632	371	-	4.003	371	-	4.373
Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst																			
Bestemmingsreserve Strategische aankopen Structuurvisie	3871	29.200	-	29.200	-	3.000	26.200	-	3.000	23.200	-	3.000	20.200	-	3.000	17.200	-	-	17.200
Citymarketing enn Internationale Stad																			
BR Den Haag Internationale stad (BSD)	3066	5.467	-	5.467	3.150	1.318	7.299	-	213	7.086	-	210	6.876	-	30	6.846	-	-	6.846
Financiën																			
BR Openbaar vervoer HTM	3452	5.166	-	5.166	-	1.200	3.966	-	1.700	2.266	-	1.700	566	-	-	566	-	-	566
Nieuwe Beleidsvoornemens																			
BR Te verdelen middelen 2008 - 2011	3455	2.030	-	2.030	13.000	14.475	555	800	1.305	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-
BR Grote Projecten	3456	107.885	-	107.885	66.300	5.200	168.985	7.200	-	176.185	-	-	176.185	-	-	176.185	-	-	176.185
BR Begrotingsmiddelen 2006 - 2010	3460	70.152	-	70.152	500	41.126	29.526	500	30.026	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR CO-financieringsfonds	3461	7.700	-	7.700	12.800	-	20.500	-	-	20.500	-	-	20.500	-	-	20.500	-	-	20.500
BR Taakstelling begroting 2007 - 2010	3462	1.806	-	1.806	324	2.130	-	324	-	324	-	-	324	-	-	324	-	-	324
BR Krachtwijken	3463	53.170	-	53.170	22.815	-	75.985	18.115	-	94.100	1.875	-	95.975	-	-	95.975	-	-	95.975
BR Te verdelen middelen begroting 2009 - 2012	3464	58.000	-	58.000	76.600	117.885	16.715	-	9.595	7.120	-	5.045	2.075	-	2.075	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Kapitaallasten	3465	23.337	1.697	25.034	6.406	50	31.390	-	52	31.338	-	1.103	30.235	-	4.556	25.679	-	4.556	21.123
		421.325	1.697	423.022	203.317	211.220	415.120	27.349	56.961	385.508	2.285	23.107	364.686	658	12.419	352.924	658	7.314	346.268

Overige Bestemmingsreserves

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Bestuur / Gemeenteraad																			
Reserve Onderzoek en Enquete	3601	66	-	66	11	-	77	11	-	88	11	-	99	1	-	100	-	-	100
BR WIA	3606	34	-	34	7	-	41	7	-	48	7	-	55	7	-	62	7	-	69
Reserve Uitgaven Communicatieproject	3607	5	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
BR Dag van de Hagenaar	3610	-	70	70	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Opkomst Verkiezing	3612	-	450	450	-	200	250	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Onderzoeksbudget Rekeningencommissie	3604	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Uitbreiding Rekenkamer	3611	-	50	50	-	48	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2
BR Friciekosten Rekenkamer	3609	27	-	27	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Bestuur / College

BR Boventalligen	3030	274	148	422	218	209	431	62	213	280	62	-	342	62	-	404	62	-	466
BR Eigen risicodragerschap WAO	3040	95	-	95	150	-	245	150	-	395	150	-	545	150	-	695	150	-	845
BR Huis van de Democratie	3071	420	-	420	-	120	300	4.000	1.075	3.225	-	1.075	2.150	-	1.075	1.075	-	1.075	-
BR FPU+ en seniorenregeling	3092	477	24	501	25	170	356	-	-	356	-	-	356	-	-	356	-	-	356
BR DECO Flexibel budget stadsdelen	3063	360	-	360	-	360	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Krachtwijken	3074	20	-	20	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Standbeelden Thorbecke en Juliana	3085	-	-	-	400	100	300	-	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Leyweg	3580	7.100	-	7.100	-	-	7.100	-	-	7.100	-	1.300	5.800	-	1.300	4.500	-	1.300	3.200
Bestemmingsreserve Risicobeperkende projecten verzekering stadhuis	3764	686	-	686	-	-	686	-	-	686	-	-	686	-	-	686	-	-	686
Bestemmingsreserve Liften en brandmeldinstallatie 2007	3876	279	-	279	-	-	279	-	-	279	-	-	279	-	-	279	-	-	279
Bestemmingsreserve Beveiliging	3950	139	-	139	-	-	139	-	-	139	-	-	139	-	-	139	-	-	139
Bestemmingsreserve Afwikkeling garantieclaim	3951	137	-	137	-	-	137	-	-	137	-	-	137	-	-	137	-	-	137
Bestemmingsreserve SSA	3955	-	-	-	756	-	756	-	-	756	-	-	756	-	-	756	-	-	756
Bestemmingsreserve Assurantien	3433	-	-	-	5.400	-	5.400	-	-	5.400	-	-	5.400	-	-	5.400	-	-	5.400
Bestemmingsreserve CASA	3954	-	950	950	-	950	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve SSA	3955	756	-	756	-	756	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Excellente Dienstverlening

BR Fonds Publieksdiensten	3027	596	-	596	-	596	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR ICT in de stad	3049	1.226	-	1.226	-	1.226	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR International Gateway	3055	6	-	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Onderzoek inhuur externen	3057	151	-	151	-	55	96	-	-	96	-	-	96	-	-	96	-	-	96
BR ICT impuls	3067	5.602	-	5.602	-	2.335	3.267	-	-	3.267	-	-	3.267	-	-	3.267	-	-	3.267
BR Startkapitaal Headhunter	3078	101	-	101	-	-	101	-	-	101	-	-	101	-	-	101	-	-	101
BR Ontwikkel. PMGT	3079	225	-	225	-	225	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Afschrijving NieuwDenHaag.NL	3080	622	-	622	-	622	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Excellente Dienstverlening	3081	1.791	-	1.791	3.000	3.036	1.755	-	585	1.170	-	585	585	-	585	-	-	-	-
BR VEB 10 stappenplan	3084	290	-	290	-	55	235	-	95	140	-	35	105	-	-	105	-	-	105
BR Click Call Face	3087	98	-	98	-	98	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Startkapitaal Innovatiebudg.beleidsv. IDC	3089	35	-	35	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
BR Warchild	3091	125	-	125	-	125	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR VGBS Concern	3098	-	1.213	1.213	-	1.100	113	-	113	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Openbare Orde en Veiligheid

Bestemmingsreserve Eigen risicodragerschap WAO (BRW)	3610	400	-	400	-	-	400	-	-	400	-	-	400	-	-	400	-	-	400
Bestemmingsreserve Informatiesysteem periodieke controles gebruik gebouwen	3691	458	-	458	-	250	208	-	207	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
BR Verbetering Brandveiligheid	3028	150	-	150	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Aanpak Veelplegers	3038	490	-	490	1.417	-	1.907	-	1.307	600	-	-	600	-	-	600	-	-	600
BR Vervanging Camera's	3043	144	-	144	60	-	204	60	69	195	60	251	4	60	-	64	60	-	124
BR Buurtconciertes en Nachtpreventie	3048	567	-	567	-	-	567	-	260	307	-	307	-	-	-	-	-	-	-
BR Bewonersparticipatie en veiligheid	3058	14	-	14	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Preventie alcohol en cannabisgebruik bij minderjarigen	3059	302	-	302	-	150	152	-	65	87	-	-	87	-	-	87	-	-	87
BR Veiligheid en leefbaarheid Duindorp	3062	315	-	315	-	281	34	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Aanpakzwerfvuil en graffiti	3068	200	-	200	-	100	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Plak- en kladvandalisme	3072	332	-	332	-	100	232	-	100	132	-	132	-	-	-	-	-	-	-
BR Veiligheidsfonds	3086	-	-	-	4.250	1.412	2.838	-	1.419	1.419	-	1.419	-	-	-	-	-	-	-

Cultuur en Media

BR Casema Mediafonds	3026	139	-	139	750	639	250	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Uitvoer media Nota	3073	122	-	122	-	-	122	-	-	122	-	-	122	-	-	122	-	-	122
BR Digitalisering niet-verfilmde kranten en periodieken	3052	40	-	40	-	30	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10
Bestemmingsres. spreiding	3750	1.560	-	1.560	-	1.560	0	-	-	0	-	-	0	-	-	0	-	-	0
Bestemmingsres. NBS	3755	250	-	250	-	150	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsres. Herinr. CB	3756	200	-	200	-	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Atielierbeleid	6231	2.000	-	2.000	-	1.500	500	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve de Appel	3150	350	-	350	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve versterking internationale programmering Koninklijke Schouwburg	6240	-	-	-	150	-	150	-	50	100	-	50	50	-	50	-	-	-	-
Reserve Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2018	6242	-	-	-	2.000	800	1.200	-	1.200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Prospero	3176	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve 540.3 Jazz 2009-2012	6244	-	-	-	160	40	120	-	40	80	-	40	40	-	40	-	-	-	-
Reserve Drang	6116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Wijkcultuur	6203	3.750	-	3.750	-	1.928	1.822	-	1.823	1-	-	-	1-	-	-	1-	-	-	1-
Reserve Stimulering Popnota	6204	50	-	50	-	25	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Onderwijs

Reserve Risico vraagfinanciering	3814	1.000	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000	-	-	1.000
----------------------------------	------	-------	---	-------	---	---	-------	---	---	-------	---	---	-------	---	---	-------	---	---	-------

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Reserve Bruidschat POO	6202	11.133	-	11.133	-	3.426	7.707	-	2.569	5.138	-	2.569	2.569	-	2.569	-	-	-	-
Reserve intensivering VSV	3195	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Beklemd reserve GOA	6205	8.000	-	8.000	-	3.334	4.666	-	4.666	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. Ouderbijdrage tabel	6206	1.359	-	1.359	-	834	525	-	525	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Onderwijssegregatie	6207	300	-	300	-	200	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve uitbr.leerkansenprofiel (krachtwijken)	6222	1.000	-	1.000	-	350	650	-	350	300	-	300	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Maatschappelijke stages	6233	106	-	106	-	106	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve taalcursussen voor ouders	6239	-	-	-	350	-	350	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. VG OHV algemeen	3101	300	-	300	-	60	240	-	60	180	-	60	120	-	60	60	-	60	-
Res.digitaal leren	3120	384	-	384	-	204	180	-	180	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. VG OHV MOP Binnenk. Scholen RV 12	3174	4.403	-	4.403	-	196	4.207	-	500	3.707	-	500	3.207	-	500	2.707	-	2.707	-
Res. VG OHV Dekking Programma	3175	2.235	-	2.235	-	180	2.055	-	2.055	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. VG OHV OLP-Meubilair Herindeling	3190	776	-	776	-	76	700	-	175	525	-	175	350	-	175	175	-	175	-
Reserve intensivering VSV	3195	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Opvang Internationale Studenten	6199	50	-	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve spijbeloffensief	6220	2.750	-	2.750	-	950	1.800	-	900	900	-	900	-	-	-	-	-	-	-

Burgerschap

Reserve Trjacten volwasseneducatie	6232	400	-	400	-	400	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve fonds burgerschap	6177	996	800	1.796	-	932	864	-	864	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve onderzoek Welzijnsorganisaties	6180	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Marokko instituut sociale agenda	6249	-	-	-	90	90	-	30	30	-	30	30	-	30	30	-	-	-	-
Bestemmingsreserve vervoltrajecten PaVem	3664	500	-	500	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve naturalisatieceremoniën	3666	33	-	33	-	-	33	-	-	33	-	-	33	-	-	33	-	-	33

Werk en Inkomen

Best res Wachtlijstbeheer	3705	1.528	-	1.528	-	-	1.528	-	764	764	-	764	-	-	-	-	-	-	-
Res frictiekst schoonmaak Stadhuis	3706	18	-	18	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best res Vorming en Opleiding	3709	350	-	350	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Bbz	3651	-	-	-	248	-	248	248	-	496	248	-	744	-	-	744	-	-	744
Bestemmingsreserve eigen risicodragerschap Wao	3654	385	-	385	-	-	385	-	-	385	-	-	385	-	-	385	-	-	385
Bestemmingsreserve programmatisch handhaven	3665	290	-	290	-	150	140	-	140	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve recessiemaatregel bijstand	3667	-	-	-	400	400	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Bestemmingsreserve apparaatlasten startbanen	3661	1.646	-	1.646	-	1.645	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Bestemmingsreserve recessiemaatregel re tegratie	3668	-	-	-	5.000	5.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve afbouw ID-banen	3672	-	-	-	15.536	11.865	3.671	11.200	9.969	4.901	-	2.674	2.228	-	1.854	373	-	373	-
Bestemmingsreserve aanpak jeugwerkloosheid G4	3673	-	1.000	1.000	-	1.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve ontwikkelen eigen vorm kinderopvang	3659	420	-	420	-	200	220	-	-	220	-	-	220	-	-	220	-	-	220

Armoedebestrijding

Bestemmingsreserve schuldhulpverlening	3655	1.513	-	1.513	-	-	1.513	-	-	1.513	-	-	1.513	-	-	1.513	-	-	1.513
Bestemmingsreserve recessiemaatregel kredietverlening	3669	-	-	-	1.500	1.500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve harmonisatie regelingen	3656	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve wijkfonds	3663	450	-	450	-	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve recessiemaatregel armoede	3670	-	-	-	3.500	2.900	600	-	600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Jeugd

Reserve Samen spelen (3e tranche)	3224	2.222	-	2.222	-	1.982	240	-	240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve opvoeden in de Buurt	6179	890	-	890	-	890	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Intensiv.aanpak Jacob v. Campenplein	6181	5	-	5	-	6	1-	-	-	1-	-	-	1-	-	-	1-	-	-	1-
Reserve ontw. concept sociale airmiles	6221	300	-	300	-	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve kamers met kansen	6228	1.548	-	1.548	-	500	1.048	-	500	548	-	548	-	-	-	-	-	-	-
Reserve coördinator kindermishandeling	6238	83	-	83	-	83	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Jongerenparticipatie	6193	64	-	64	-	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve aanloopkosten kinderopvang	6126	251	-	251	-	251	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Tokin	6237	128	-	128	-	128	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve elektronisch kind dossier (EKD)	6247	-	139	139	-	139	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Leefbaarheid

Reserve Hondenpoepzuigers	3245	96	-	96	-	77	19	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Den Haag Schoon	3263	860	-	860	-	860	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve HOD-systeem	3250	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Bomen	3205	21	-	21	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve MOP Groen	3206	443	210-	233	3.000	233	3.000	-	3.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Reserve Aanpak zieke kastanjebomen	3243	226	33-	193	-	100	93	-	93	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Ecologisch Stadsbeheer	3265	375	-	375	-	375	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Ecologische verbindingzonen	3272	800	-	800	-	800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve aanschaf haldheld-terminals	3249	64	-	64	-	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Economie

Reserve Plan van Aanpak Keizerstraat	3518	-	681	681	-	681	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Winkelstraten ESB	3604	692	200-	492	-	300	192	-	192	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Bedrijventerreinen	3693	1.205	-	1.205	-	972	233	-	-	233	-	-	233	-	-	233	-	-	233
Bestemmingsreserve Overcommitting D2 (DSO)	3728	7.480	-	7.480	-	7.480	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Cofinanciering D2	3910	4.495	676	5.171	-	3.275	1.896	-	-	1.896	-	-	1.896	-	-	1.896	-	-	1.896
Bestemmingsreserve Economie in de wijken	3973	-	-	-	7.000	1.000	6.000	-	2.000	4.000	-	2.400	1.600	-	-	1.600	-	-	1.600
Bestemmingsreserve Professionaliseren ondernemersloket	3882	298	-	298	-	170	128	-	128	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve CCFT	3926	150	-	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150
Bestemmingsreserve Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering	3947	1.000	-	1.000	-	520	480	-	480	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Pieken in De Delta	3967	1.667	-	1.667	-	-	1.667	-	1.667	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Bedrijventerreinen	3693	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Microkredietfonds	3883	40	-	40	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Starterfonds cofinanciering (gemeentelijk deel)	3900	400	-	400	-	400	-	200	200	-	200	200	-	200	200	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Cofinanciering D2	3910	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Haags Banenplan	3972	400	-	400	-	400	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sport

Reserve energie sport 2009	6224	300	-	300	-	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sportbeleid Nieuw stadion, geluidswerende maatregelen	3142	131	-	131	-	50	81	-	81	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve ondersteuning sportverenigen	6154	103	-	103	-	100	3	-	-	3	-	-	3	-	-	3	-	-	3
Reserve cofin.GSB progr. Meedoen all. Jeugd	6178	700	-	700	-	-	700	-	700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve School en sport	6200	125	-	125	-	125	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Reserve Sportbeleid Plan van Aanpak Topsport	6215	425	-	425	1.639	1.639	425	1.600	1.600	425	-	225	200	-	200	-	-	-	-
Combifuncties brede scholen, sport en cultuur	6230	1.357	-	1.357	-	1.356	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1

Maatschappelijke Ondersteuning

Res.wvg	3126	1.128	-	1.128	-	350	778	-	450	328	-	328	-	-	-	-	-	-	-
Reserve sociale agenda	6246	-	120	120	-	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Stimuleringsfonds Wonen, Welzijn en Zorg	6182	2.058	-	2.058	-	624	1.434	-	1.434	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve mantelzorg	6223	934	-	934	-	552	382	-	382	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve kwaliteit panden vrouwenopvang	6132	350	-	350	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve vrouwenopvang GSB 3	6133	2.207	-	2.207	-	2.207	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve thuislozenzorg GSB 3	6134	5.549	-	5.549	-	5.549	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve MO/OGGZ Projectorganisatie	6183	326	-	326	-	226	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Voorziening onderdak	6229	2.500	-	2.500	-	2.500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res.project/voorz.nota DH z/w	3156	345	-	345	-	190	155	-	155	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. Work Flow Management systeem	6147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve interact. portal welz.org.	3192	200	-	200	-	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve voorzieningen Leidschenveen	6123	627	-	627	-	626	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Reserve onderzoek Welzijnsorganisaties	6180	50	-	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Stim.haags emancipatiebeleid	6192	450	-	450	-	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Onderhoud Welzijnsaccommodaties	6196	500	-	500	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve onderzoek homoprostitutie	6226	40	-	40	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve impuls maatsch.werk activeren ouderenwerk	6248	-	-	-	500	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. VG Welzijn Algemeen	3106	1.642	-	1.642	-	-	1.642	-	750	892	-	350	542	-	350	192	-	192	-
Reserve verslavingszorg GSB 3	6135	1.170	-	1.170	-	1.170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve verbeteren dienstverlening	3662	236	-	236	-	-	236	-	-	236	-	-	236	-	-	236	-	-	236
Bestemmingsreserve investering tbv inhaalslag en automatisering HV	3658	750	-	750	-	-	750	-	-	750	-	-	750	-	-	750	-	-	750
Bestemmingsreserve investering tbv inhaalslag en automatisering VG	3657	230	-	230	-	-	230	-	-	230	-	-	230	-	-	230	-	-	230

Volksgezondheid en Jeugd

Reserve Verslavingszorg	3173	228	-	228	-	228	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve uitwerking WMO	3197	423	-	423	-	422	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Reserve lokaal gezondheidsbeleid	6208	200	-	200	-	100	100	-	50	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Reserve GSB geestelijke gezondheidszorg	6210	73	-	73	-	73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve huiselijk geweld/mannenopvang	6225	200	-	200	-	100	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve wereldaidsdag	6227	160	-	160	-	160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Verkeer

Reserve Verstrating grondbedrijf	3202	1.748	-	1.748	-	700	1.048	-	100	948	-	100	848	-	100	748	-	100	648
Reserve deelplan 8 en 15 (leidschenveen/Ypenburg)	3214	366	-	366	-	366	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Herinrichting Castricumplein	3229	555	-	555	-	430	125	-	125	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve De Put	3238	952	-	952	-	952	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Mobiliteitsfonds haaglanden	3239	1.730	-	1.730	-	393	1.337	-	493	844	-	844	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Lokaal taxikeurmerk	3256	171	-	171	-	171	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Groei fietsgebruik trekvlittracé	3257	800	-	800	-	-	800	-	800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Fietsplus en onderhoud	3258	585	-	585	-	585	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	3259	4.500	-	4.500	2.250	-	6.750	2.250	5.575	3.425	2.250	1.800	3.875	2.250	2.300	3.825	2.250	950	5.125
Reserve Lange Voorhout autovrij	3260	200	-	200	-	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Verkeersveiligheid bij scholen	3261	100	-	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Verkeersveiligheid (blackspots)	3262	874	-	874	-	874	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Beleid VCP	3271	750	-	750	-	750	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Verkeerslichten	3201	897	-	897	293	-	1.190	-	441	749	-	603	146	-	146	-	-	-	-
Reserve Volautomatische autoberging	3228	-	413	413	-	413	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Leefbaarheid en veiligheid parkeergarages	3273	4.600	-	4.600	-	3.000	1.600	-	1.600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best. sreserve HSL Shuttle	3695	2.300	-	2.300	-	600	1.700	-	600	1.100	-	500	600	-	-	600	-	-	600
Bestemmingsreserve Pilot openbaar vervoer	3877	1.000	-	1.000	-	1.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Conducteurs op de tram	3898	1.000	-	1.000	1.000	1.000	1.000	-	1.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best. reserve Verleidelijk OV	3899	375	-	375	-	125	250	-	-	250	-	-	250	-	-	250	-	-	250
Bestemmingsreserve Uit-je-auto	3974	-	-	-	270	135	135	-	135	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Wonen

Bestemmingsreserve Flankerende maatregelen huisvesting arbeidsmigr.	3942	500	-	500	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Woonpromotie	3968	175	-	175	-	150	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuid West	3320	13.682	-	13.682	-	-	13.682	-	4.000	9.682	-	4.000	5.682	-	4.000	1.682	-	1.682	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Bestemmingsreserve Aanpak vastgoedfraude	3938	350	-	350	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best. reserve Voorraadbeheer	3939	800	-	800	-	800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Sociale Woonpensions	3869	100	-	100	-	50	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Deconcentratie Escamplaan	3134	7.101	2.438-	4.663	-	4.661	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2
Reserve Intensivering Handhaving	3474	3.048	-	3.048	625	2.097	1.576	625	1.928	273	-	273	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Onrechtmatig wonen	3959	400	-	400	-	250	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150	-	-	150

Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst

Reserve Archeologie	3279	1.404	-	1.404	-	1.404	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Anticiperend Werkzaamheden MPG	3371	21.216	-	21.216	-	-	21.216	-	-	21.216	-	-	21.216	-	-	21.216	-	-	21.216
Bestemmingsreserve Masterplannen Structuurvisie	3685	8.779	800-	7.979	-	6.393	1.586	-	1.586	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best. reserve Communicatie ruimtelijke projecten	3937	500	-	500	-	285	215	-	-	215	-	215	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Vaststelprogramma	3137	19.345	5.109	24.454	3.500	7.160	20.794	5.000	5.000	20.794	5.000	5.000	20.794	5.000	5.001	20.793	-	1	20.792
Bestemmingsreserve Scheveningen Boulevard	3275	7.290	-	7.290	2.000	2.600	6.690	-	-	6.690	-	-	6.690	-	-	6.690	-	-	6.690
Reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuid West	3320	21.973	-	21.973	-	4.000	17.973	-	2.600	15.373	-	4.000	11.373	-	6.000	5.373	-	5.373	-
Reserve Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV)	3362	34.788	6.520	41.308	-	-	41.308	-	-	41.308	-	10.000	31.308	-	10.000	21.308	-	21.308	-
Reserve Scheveningen Haven	3369	3.360	-	3.360	-	944	2.416	-	-	2.416	-	-	2.416	-	-	2.416	-	-	2.416
Reserve Operationele Plannen	3370	3.880	-	3.880	-	-	3.880	-	-	3.880	-	-	3.880	-	-	3.880	-	-	3.880
Reserve Stadsvernieuwing	3431	16.554	-	16.554	-	10.000	6.554	-	3.000	3.554	-	1.500	2.054	-	2.054	-	-	-	-
Reserve Kwaliteitsfonds Leidschenveen	3462	4	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Vervanging WonenInformatieSysteem (WIS)	3515	454	-	454	-	164	290	-	281	9	-	-	9	-	-	9	-	-	9
Bestemmingsreserve The Hague World Forum	3684	13.600	-	13.600	-	6.267	7.333	-	4.167	3.166	-	1.583	1.583	-	1.583	-	-	-	-
Bestemmingsreserve A12 Nieuwbouw	3696	2.000	-	2.000	-	-	2.000	-	-	2.000	-	-	2.000	-	-	2.000	-	-	2.000
Bestemmingsreserve Wijkontwikkelingsmaatschappij Stationsbuurt	3719	5.000	-	5.000	-	75	4.925	-	500	4.425	-	500	3.925	-	500	3.425	-	500	2.925
Bestemmingsreserve Doorrijbaarheid hulpdiensten	3729	131	-	131	-	-	131	-	-	131	-	-	131	-	-	131	-	-	131
Bestemmingsreserve Ondertunneling A4	3761	3.086	-	3.086	-	2.349	737	-	-	737	-	-	737	-	-	737	-	-	737

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Bestemmingsreserve Ruimtelijke Ordening	3813	11.456	-	11.456	5.000	7.600	8.856	5.000	1.000	12.856	-	1.000	11.856	-	1.000	10.856	-	1.000	9.856
Bestemmingsreserve Vastgoedexploitatie	3870	5.919	517-	5.402	200	1.180	4.422	-	495	3.927	-	485	3.442	-	474	2.968	-	-	2.968
Best. reserve Centraal Station	3912	8.700	-	8.700	3.400	2.900	9.200	-	2.900	6.300	-	2.900	3.400	-	-	3.400	-	-	3.400
Bestemmingsreserve Stadsmaquette	3943	1.000	-	1.000	-	500	500	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Flankerende maatregelen stedelijke ontwikkeling	3944	1.000	-	1.000	-	250	750	-	-	750	-	-	750	-	-	750	-	-	750
Bestemmingsreserve Atlantikwallmuseum	3946	500	-	500	-	250	250	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Best. Res. Campus Den Haag	3958	5.700	-	5.700	-	-	5.700	-	1.900	3.800	-	1.900	1.900	-	-	1.900	-	-	1.900
Reserve Actualiseren Bestemmingsplannen	3512	600	-	600	-	500	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve digitalisering Bestemmingsplannen	3513	105	-	105	335	335	105	-	-	105	-	-	105	-	-	105	-	-	105
Bestemmingsreserve Wegwerken achterstanden restauratie rijksmonumenten	3726	344	-	344	-	343	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Bestemmingsreserve Beroep- en bezwaarschriften	3759	10.420	160-	10.260	-	2.170	8.090	-	2.100	5.990	-	2.100	3.890	-	2.100	1.790	-	1.790	-
Bestemmingsreserve Lidmaatschap DGBC	3940	-	10	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve ICT-projecten	3949	1.000	-	1.000	810	1.810	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Bovenwijkse Voorzieningen Leidschenveen	3439	912	-	912	-	912	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Risico Leidschenveen	3440	2.756	-	2.756	-	-	2.756	-	-	2.756	-	-	2.756	-	-	2.756	-	-	2.756
Bestemmingsreserve Driemanspolder	3945	1.560	-	1.560	-	1.560	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Binnenstad	3150	4.077	90-	3.987	-	1.270	2.717	-	920	1.797	-	900	897	-	895	2	-	-	2
Bestemmingsreserve Grote Markt	3814	3.514	-	3.514	2.500	100	5.914	-	2.500	3.414	-	1.500	1.914	-	1.914	-	-	-	-
Reserve Binckhorst (strategische aankopen)	3292	6.158	-	6.158	-	25	6.133	-	200	5.933	-	200	5.733	-	200	5.533	-	200	5.333
Reserve Financiële Risico's Strategische Aankopen Binckhorst	3971	8.000	-	8.000	-	-	8.000	-	-	8.000	-	-	8.000	-	-	8.000	-	-	8.000

Milieu

Reserve Baggerwerkzaamheden	3215	1.596	-	1.596	-	1.346	250	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Waterkwaliteitsspoor	3242	1.132	-	1.132	-	1.132	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Bans klimaat	3267	245	-	245	-	245	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Vulpunten voor aardgas en NaturalHy	3268	500	-	500	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Autoloze zondag	3280	-	-	-	400	-	400	-	400	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Milieuprojectenpot	3281	-	-	-	700	-	700	-	700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Luchtkwaliteit	3266	4.838	-	4.838	-	1.150	3.688	-	1.900	1.788	-	1.788	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontrr	Eind Saldo 2013
Reserve bodembescherming v. Leeuwenhoekstraat	3240	763	-	763	-	763	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Duurzaamheid bestaande bouw	3868	853	437	1.290	-	1.290	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Citymarketing en Internationale Stad

BR Wervingfondsen	3029	3.661	-	3.661	590	590	3.661	590	590	3.661	590	590	3.661	590	590	3.661	590	590	3.661
Egalisatiereserve Huisvestingskosten NGOS	3044	413	-	413	-	-	413	-	-	413	-	-	413	-	-	413	-	-	413
BR World Heritage	3060	4.983	-	4.983	-	-	4.983	-	-	4.983	-	-	4.983	-	-	4.983	-	-	4.983
BR Poortgebouw Vredespaleis	3088	150	-	150	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Institute of Global Justice	6400	-	-	-	-	-	2.000	1.000	1.000	1.000	-	1.000	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Citymarketing	3948	1.000	-	1.000	-	1.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Holland Art Cities	3969	240	-	240	-	240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve VVV verhuizing	3970	260	-	260	-	260	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Evenementen Topsporthal	3566	1.162	-	1.162	-	581	581	-	300	281	-	281	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Congrescentrum	3718	917	-	917	-	917	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Financiën

BR Kapitaallasten IRS4all	3095	-	80-	80-	309	46	183	-	46	137	-	46	91	-	46	45	-	45	-
BR Doelmatigheidsverbetering	3050	434	-	434	-	150	284	-	284	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Personeelshypotheekportefeuille	3451	2.570	-	2.570	-	511	2.059	-	487	1.572	-	420	1.152	-	352	800	-	-	800
Reserve herhuisv. Ondersteunend team Groen/Str./Ve	3233	114	-	114	-	114	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve ontwikkelingskosten GCC	3235	22	-	22	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Project Deconcentratie	3253	43	-	43	-	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Bedrijfsvoering DSB	3275	1.064	-	1.064	325	764	625	67	692	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Vorming en Opleiding	3374	480	-	480	-	250	230	-	230	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve WAO (DSO)	3602	82	-	82	-	41	41	-	-	41	-	-	41	-	-	41	-	-	41
Bestemmingsreserve Programma Doen	3927	580	-	580	450	625	405	-	130	275	-	-	275	-	-	275	-	-	275
Reserve perceptielasten	3936	250	-	250	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Assurantien	3433	5.400	-	5.400	-	5.400	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res. VG Welzijn Algemeen	3106	1.122	-	1.122	-	1.121	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Reserve Procesautomatisering	3185	21	-	21	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Invoering document management	3186	325	-	325	-	324	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Reserve Implementatie wijzigingsbeheer	3187	57	-	57	-	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve div. ICT projecten	6102	45	-	45	-	44	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Reserve WAO ERD	6109	530	-	530	185	90	625	185	225	585	185	90	680	185	90	775	185	90	870
Reserve WAO (actieven)	6110	-	-	-	-	2	2-	-	-	2-	-	-	2-	-	-	2-	-	-	2-
Reserve financiële functie	6120	459	-	459	-	396	63	-	64	1-	-	-	1-	-	-	1-	-	-	1-
Reserve glazen stadhuis	6139	670	-	670	-	621	49	-	50	1-	-	-	1-	-	-	1-	-	-	1-

Omschrijving reserve	Res	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
Res. Work Flow Management systeem	6147	228	-	228	-	228	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve frictiekosten	6175	416	-	416	-	307	109	-	59	50	-	50	-	-	-	-	-	-	-
Masterplan internet/intranet OCW	6176	100	-	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Plan van aanpak europa	6190	98	-	98	-	98	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diversiteit personeelsbeleid	6197	180	-	180	-	60	120	-	60	60	-	60	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Center of MUS Campus Den Haag	6216	100	-	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Workflow reserves / rijksvoorzieningen opzetten	6218	100	-	100	-	50	50	-	30	20	-	20	-	-	-	-	-	-	-

Nieuwe Beleidsvoornemens

BR I/D Banen	3453	1.817	-	1.817	-	1.817	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR BTW Compensatiefonds	3458	36.732	-	36.732	-	4.598	32.134	-	4.598	27.536	-	4.598	22.938	-	4.598	18.340	-	4.598	13.742
BR Omzetten I/D Banen	3459	519	-	519	-	519	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BR Aanpak recessie	3466	-	28.779	28.779	-	18.400	10.379	-	-	10.379	-	-	10.379	-	-	10.379	-	-	10.379
BR Afghanistanconferentie	3467	-	600	600	-	-	600	-	-	600	-	-	600	-	-	600	-	-	600
Frictiekosten HCO	3468	-	1.860	1.860	-	-	1.860	-	-	1.860	-	-	1.860	-	-	1.860	-	-	1.860
		491.839	45.521	537.360	82.659	233.910	386.109	33.285	108.264	311.130	8.793	68.113	251.810	8.535	52.931	207.413	3.304	44.109	166.608

Totaal generaal reserves	Eind Saldo 2008	Result best 2008	Begin Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2009	Dot	Ontr	Eind Saldo 2010	Dot	Ontr	Eind Saldo 2011	Dot	Ontr	Eind Saldo 2012	Dot	Ontr	Eind Saldo 2013
	1.283.172	59.123	1.342.295	308.381	488.259	1.162.416	68.628	179.680	1.051.364	15.630	105.526	961.467	13.711	79.960	895.218	8.445	66.995	836.667

Te verwerken mutaties lopende jaar (besluitvorming volgt in Concerenbericht 2009)				4.228	37.806-		-	6.920-		-	3.751		-	3.806		-	2.657-	
Totaal dotaties/onttrekkingen Begroting 2010-2013				304.153	526.065		68.628	186.600		15.630	101.775		13.711	76.154		8.445	69.652	

Bijlage 5 Looptijd, doel en hoogte van reserves

Naar aanleiding van de behandeling van de Jaarrekening heeft de gemeenteraad verzocht om nadere informatie over de bestaande reserves. Derhalve is in deze bijlage voor alle reserves opgenomen wat de einddatum is, wat de maximale hoogte is, wanneer de reserve is ingesteld, en wat het doel is van de reserve. Van een aantal reserves is er geen eindtijd of maximale hoogte aan te geven. dit heeft te maken met het specifieke karakter van deze reserves. de genoemde bedragen zijn x €1.000,-

Algemene Reserve

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Algemene reserve gemeente Den Haag	3000	onbeperkt	onbeperkt	n.v.t.	-

Reserve Grondbedrijf

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Reserve Grondbedrijf	3113	onbeperkt	onbeperkt	rv 95 / 1997	Weerstandsvermogen

Dienstcompensatiereserves

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Dienstcompensatiereserve BRW	3010	onbeperkt	onbeperkt	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve BSD	3010	onbeperkt	2.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve DBZ	3010	onbeperkt	1.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve DOB	3010	onbeperkt	1.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve DSB	3010	onbeperkt	4.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve DSO	3010	onbeperkt	4.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve GAD	3010	onbeperkt	1.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve GBD	3010	onbeperkt	1.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve HCO	3010	onbeperkt	onbeperkt	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve HGR	3010	onbeperkt	2.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve IDC	3010	onbeperkt	2.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve OCW	3010	onbeperkt	4.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve ROR	3010	onbeperkt	onbeperkt	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.
Dienstcompensatiereserve SZW	3010	onbeperkt	4.000	n.v.t.	Een nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.

Egalisatiereserves

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
--------------	---------	----------	-------------	-------------------	------

Bestuur / College

Bestemmingsreserve Tarieven Collectieve Huisvesting	3294	onbeperkt	3.000	Concernbericht 2004	Bij het beheer van de panden van de gemeente is een verrekenstructuur met de diensten afgesproken die er in voorziet dat de collectieve kosten door middel van een tarief en eenegalisatierekening kostendekkend worden doorberekend.
Bestemmingsreserve Tarieven Automatisering	3295	onbeperkt	5.000	Concernbericht 2004	Bij het beheer van de data-infrastructuur via HAAGnet is een verrekenstructuur met de diensten afgesproken die er in voorziet dat de collectieve kosten door middel van een tarief en eenegalisatierekening kostendekkend worden doorberekend.

Cultuur en Media

Egalisatiereserve WIA, kosten werkgever	3754	onbeperkt	onbeperkt	Jaarrekening 2006	Via de salarisboeking (de zogenaamde pseudo-premie) wordt een bedrag gereserveerd voor de dekking van mogelijk bijkomende kosten in het kader van nieuwe en/of bestaande gevallen inzake arbeidsongeschiktheid.
---	------	-----------	-----------	-------------------	---

Jeugd

Reserve actieprogramma jeugd	6198	2008	180	Gebundeld RV 2007	Uitvoeren van het actieprogramma Jeugd.
Reserve amend.2008 jongeren in krachtwijken	6211	onbeperkt	500	Programmabegroting 2008-2011	Met deze reserve kan het jongerenteam in de jaren 2008, 2009 en 2010 actief zijn in de vier Haagse Krachtwijken.
Reserve amend.2008 jongerencriminaliteit	6212	onbeperkt	600	Programmabegroting 2008-2011	Ter ondersteuning van projecten gericht op werkloze of niet-schoolgaande jongeren

Maatschappelijke Ondersteuning

Reserve 960.1.03.01 vg welzijn algemeen	3106	2013	nvt	onbekend	Dit is een egalisatiereserve exploitatie, een voorziening voor onderhoud en een reserve voor onrendabele toppen.
---	------	------	-----	----------	--

Volksgezondheid en Zorg

Reserve diverse sub-adm(consolidatie).	3100	onbeperkt	nvt	onbekend	De reserve vloeit voort uit rijksregelgeving rond de bekostiging van het ambulancevervoer.
--	------	-----------	-----	----------	--

Financiën

Reserve Financiering	3450	onbeperkt	20.000	Beleidsprogramma 1998-2002	Deze reserve is ingesteld bij het beleidsprogramma 1998-2002. Doel van deze reserve is het afdekken van financiële risico's in de toekomst, het opvangen van boetes bij vervroegde aflossingen van opgenomen geldleningen alsmede het verlagen van de omslagrente. De reserve financiering zal worden opgebouwd met de bij de jaarrekening gerealiseerde voordelen in de gemeentelijke financiering.
Reserve WAO (eigen risico drager)	6109	onbeperkt	nvt	Concernbericht 2005	Dekking voor de uitbetaling van WAO uitkeringen
Bestemmingsreserve Tarieven Verzekeringen	3960	onbeperkt	5.000	Concernbericht 2008	Bedoeld voor verzekeringsactiviteiten van gemeente

Activa-financiering

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
--------------	---------	----------	-------------	-------------------	------

Bestuur / Gemeenteraad

Reserve Afschrijving Lichtkrant (3500)	3602	2009	11	Jaarrekening 2004	Dekking van de afschrijvinglasten in de jaren 2005 t/m 2009.
Reserve Digitale opslag en -ontsluiting (3782)	3603	2009	119	Jaarrekening 2006	Het doel van het project digitale opslag en -ontsluiting is de raads- en commissievergaderingen via internet en -videobeelden te ontsluiten, zowel live als via te raadplegen digitale archieven. Burgers kunnen op elk moment in beeld krijgen wat er is besproken met daarbij de agendastukken, profiel van de spreker en contactgegevens.
BR Afschryv Klachtenregistratiesysteem	3608	2013	25	Concernbericht 2008	Dekking van de afschrijvinglasten van het klachtenregistratiesysteem van de Ombudsman.

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Bestuur / College					
Reserve Afschrijving Collectieve Huisvesting	3552	onbeperkt	onbeperkt	Programmabegroting 2006-2009	Afschrijvingslasten dekking
Reserve Afschrijving Overige Huisvesting	3553	onbeperkt	onbeperkt	Programmabegroting 2006-2009	Afschrijvingslasten dekking
Bestemmingsreserve Inrichting Stadskantoor Leyweg	3688	2010	6.200	Concernbericht 2006	Inrichting Stadskantoor Leyweg
Afschrijvingsreserve EOS Facilitaire producten	3911	2012	500	Jaarrekening 2007	Afschrijvingslasten dekking
Excellente Dienstverlening					
BR Hardware Residentienet 3591	3037	2010	50	2e finrap 2005	Afschrijvingslasten dekking
BR Afdekking kapitaallasten Pegasus 3807	3056	2014	4.350	Concernbericht 2007	De bestemmingsreserve heeft tot doel om de toekomstige kapitaallasten van het nieuwe salaris en personeelssysteem af te dekken.
Reserve pinnen a/d balie	3552	2014	afh van investering	Concernbericht 2005	Afschrijvingslasten dekking
Openbare Orde en Veiligheid					
Reserve Voorbereidingskosten Bouw voor Bureau Petroleumhaven/bureau Laak	3281	onbeperkt	900	Concernbericht 2004	Afschrijvingslasten dekking
Reserve Activering Duurzame Goederen BRW	3510	2009	355	Jaarrekening 2004	Afschrijvingslasten dekking
Cultuur en Media					
BR Afschrijv. DMS-programma	3082	2014	344	Concernbericht 2008	Dekking van de geactiveerde kosten van het DMS programma
Bestemmingsres. act.kosten invent. en autom.	3751	2014	338	Jaarrekening 2004	Reserve ter dekking van afschrijvingskosten voor inventaris en automatisering
Reserve 511.3 Koorenhuis projectbegeleiding	6143	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 511.3.01.02 financiering investeringen kunstz.	6170	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 540.2.01.02 financiering investeringen accomm.	6171	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 541.1.01.02 financiering investeringen musea	6172	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Onderwijs					
Reserve Activering HCO reguliere schoolbegeleiding	3494	onbeperkt	afh van investering	Gebundeld RV 2008	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve Activering HCO onderwijsachterstandsactiviteiten	3494	onbeperkt	afh van investering	Jaarrekening 2004	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve Activering HCO reguliere schoolbegeleiding	3963	onbeperkt	afh van investering	Jaarrekening 2004	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 421.0.01.01 financiering investeringen openb.onderw.	6160	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Reserve 423.0.01.01 financiering investeringen bijz.onderw.	6161	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 433.0.01.01 financiering investeringen bijz.onderw.	6163	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 441.0.01.01 financiering investeringen openb.onderw.	6164	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 443.0.01.01 financiering Investeringen bijz.onderw.	6165	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 480.6.01.04 financiering investering activiteiten	6166	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.

Werk en Inkomen

Reserve activering hardware	3652	2014	1.865	Jaarrekening 2004	Afschrijvingslasten dekking
Reserve Omnigroen Zuid	3703	2015	260	Jaarrekening 2005	Afschrijvingslasten dekking
Best res afschr Haegheflor	3708	2018	12.047	Concernbericht 2008	Afschrijvingslasten dekking
Best res Energievoorziening Haegheflor	3710	2010	360	Jaarrekening 2007	Investeren in een eigen energievoorziening
Best res afschr mat vaste activa	3707/3711	2018	2.220	Concernbericht 2008	Afschrijvingslasten dekking, reserve MVA is administratief gesplit

Leefbaarheid

Reserve Activeringen 721.0.01	7284	2020	5.000	Concernbericht 2007	Afschrijvingslasten dekking
-------------------------------	------	------	-------	---------------------	-----------------------------

Sport

Reserve 530.1.01.02 sport zwembaden VG	6168	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 531.0.01.06 financiering investeringen groene	6169	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.
Reserve 531.0.01.05 financiering investeringen groene	6174	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.

Wonen

Bestemmingsreserve Afschrijving Henricuskade	3758	2016	3.000	Jaarrekening 2006	Afwikkeling kapitaallasten woonwagencentrum Henricuskade
--	------	------	-------	-------------------	--

Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst

Reserve Vervanging Grondbedrijf-informatiesysteem (GBIS)	3516	2011	1.600	Jaarrekening 2004	Kapitaallasten Grondbedrijf-informatiesysteem
--	------	------	-------	-------------------	---

Financiën

BR PSB Module 3284	3031	2012	569	Concernbericht 2004	Dekking van de kosten gepaard gaande met de invoering van de begrotingsmodule van het Oracle-pakket (PSB).
BR Hardware Kenniscentrum 3466	3032	2012	750	Concernbericht 2004	Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor de dekking van de kapitaallasten, voortvloeiende uit de investeringen in hardware, die noodzakelijk zijn om voldoende capaciteit te hebben voor projecten van de tweede-tranche EOS (2 ^e concernbericht van 2004).
BR Project EOS	3076	2012	2.273	Jaarrekening 2007	Afschrijvingslasten dekking
BR Rapportage Tool OBIEE	3077	2012	212	Jaarrekening 2007	Afschrijvingslasten dekking

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Reserve Projectkosten EOS	3217	2013	3.000	Jaarrekening 2006	Afschrijvingslasten dekking
GAD bestemmingsreserve afschrijving elektronisch dossier	3503	2010	100	Concernbericht 2008	De bestemmingsreserve is bedoeld voor de dekking van de afschrijvingslasten van Teammate.
Reserve 960.1.03.01 financiering investeringen welzijn	6173	onbeperkt	afh van investering	Concernbericht 2007	Financieringsreserves dienen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringen.

Bestemmingsreserves

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
--------------	---------	----------	-------------	-------------------	------

Bestuur / Gemeenteraad

Reserve Onderzoek en Enquete (3385)	3601	onbeperkt	100	onbekend	Reserveren van budget voor uitvoeren onderzoek (gemiddeld 1 x per 4 jaar).
Reserve Onderzoeksbudget Rekeningencommissie (3274)	3604	2008	onbeperkt	Jaarrekening 2003	Onderzoeksbudget voor de Rekeningencommissie.
Reserve WIA (3822)	3606	onbeperkt	onbeperkt	Concernbericht 2007	Als gevolg van het eigen risicodragerschap van de gemeente wordt hermee het mogelijke financiële risico afgedekt van arbeidsongeschiktheid van medewerkers
BR Uitgaven Communicatieproject	3607	2009	20	onbekend	Dekking van de extra kosten die voortvloeien uit de communicatieprojecten die raadsvoorlichting in 2008 uitvoert. Dit doet zij in het kader van multivocale en multimediale communicatie, bevordering van kennis over burgerparticipatie en een betere positionering van de Haagse gemeenteraad.
BR Friciekosten Rekenkamer	3609	2009	75	Concernbericht 2008	In 2008 is de Rekenkamer ingesteld. Middels RV 43 is de raad geïnformeerd over de financiële aspecten van het instellen van de Rekenkamer en heeft zij het structurele budget van de Rekenkamer vastgesteld. De bestemmingsreserve dient ter dekking van frictiekosten en ter dekking van de additionele kosten.
BR Opkomst Verkiezing	3612	2010	500	Jaarrekening 2008	In 2010 vinden de verkiezingen van de gemeenteraad plaats en de ambitie is om daarbij een hoge opkomst te realiseren. Hiervoor zullen extra activiteiten worden uitgevoerd richting de samenleving van den Haag. Hierbij kan gedacht worden aan TV spotjes, posters, radiospotjes. Doelstelling is om de bewoners van de Dan Haag te wijzen op hun democratisch recht om te stemmen en om de opkomst te bevorderen. De uitvoering hiervan zal circa € 450.000,00 kosten. Hiervoor wordt een nieuwe reserve ingesteld.

Bestuur / College

BR Boventalligen 3282	3030	onbeperkt	nvt	Concernbericht 2004	Deze bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten van boventallig personeel als gevolg van o.a. reorganisaties bij de Bestuursdienst. In de raming is uitgegaan van de herplaatsingsrisico's van de betrokken medewerkers.
BR Eigen risicodragerschap WAO (BSD) 3613	3040	onbeperkt	165	Jaarrekening 2005	Ter dekking van de kosten in relatie tot het Eigen risicodragerschap WAO
BR DECO Flexibel budget stadsdelen 3841	3063	2009	1.050	Concernbericht 2007	Voor de geleidelijke opbouw van de stadsdeelorganisatie wordt € 1 mln gereserveerd voor extra stadsdeelactiviteiten in 2008
BR Huis van de Democratie 3903	3071	2013	255	Gebundeld RV 2007	Het bieden van een centrale plek waar tal van activiteiten en debatten kunnen plaatsvinden, niet alleen over de actuele politiek maar ook op het vlak van de staatkundige en parlementaire historie van ons land. Een plek waar jong en oud kennis kunnen maken met het belang van onze democratische rechtsstaat. Daarbij zal de samenwerking worden gezocht met een groot aantal (meest Haagse) musea en instellingen.
BR krachtwijken	3074	2009	198	Jaarrekening 2007	Deelname BSD aan wijkteams krachtwijken

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
BR Standbeelden Thorbecke en Juliana	3085	2011	400	Programmabegroting 2009-2012	De afgelopen periode vinden er binnen onze stad in toenemende mate initiatieven plaats die beogen nieuwe monumenten te realiseren. Te denken valt aan monumenten voor Koningin Juliana en Thorbecke. Dergelijke monumenten kunnen bijdrage aan het profiel van onze stad en aan een beleving van inwoners die aansluit bij dit profiel. Hiervoor is het van belang dat eventuele realisatie, vooraf goed wordt beoordeeld en voorbereid. Door het college is incidenteel € 400.000 beschikbaar gesteld in 2009 .De gelden zullen in de loop van twee jaren worden uitgegeven.
BR FPU+ en seniorenregeling	3092	2015	onbeperkt	Gebundeld RV 2008	Afdekken kosten extra kosten FPU+ en Seniorenregeling
Bestemmingsreserve Assurantien	3433	onbeperkt	5.400	Concernbericht 2004	Bedoeld om risico's af te dekken als gevolg van een hoog eigen risico op verzekeringspolissen en voor het afdekken van schade van niet verzekerde evenementen tot een bedrag van €0,1 mln.
Bestemmingsreserve Leyweg	3580	2016	7.100	Concernbericht 2005	Afdekken van de onrendabele top van het plan Gemeentekantoor Leyweg
Bestemmingsreserve Risicobeperkende projecten verzekering stadhuis	3764	2010	1.500	Jaarrekening 2006	Risicomangement
Bestemmingsreserve Liften en brandmeldinstallatie 2007	3876	2009	990	Gebundeld RV 2007	Verbetering van de liften in het atrium en het vervangen van de brandmeldinstallatie in het spuicomplex
Bestemmingsreserve Beveiliging	3950	2009	429	Concernbericht 2008	Realiseren van het project Beveiliging
Bestemmingsreserve Afwikkeling garantieclaim	3951	2009	444	Concernbericht 2008	Financiering projecten a.g.v. afhandeling garantieclaims stadhuis
Bestemmingsreserve Reorganisatie IDC	3953	2009	1.500	Concernbericht 2008	Financiering van reorganisatietraject IDC
Bestemmingsreserve CASA	3954	2009	1.000	1e Gebundeld RV 2009	Project- en voorbereidingskosten CASA (het salaris- en personeelsbeheer voor het gemeentepersoneel)
Bestemmingsreserve SSA	3955	2009	756	Concernbericht 2008	Restant project- en voorbereidingskosten SSA

Excellente Dienstverlening

BR Fonds Publieksdiensten 3003	3027	onbeperkt	onbeperkt	rv 172 / 1997	Het bevorderen en/of exploiteren van publieksdiensten op ICT gebied.
BR ICT in de stad 3705	3049	2009	900	Concernbericht 2006	Reserveren van terugontvangen geld voor ICT ontwikkelingen binnen de gemeente.
BR International Gateway 3744	3055	2009	20	Jaarrekening 2006	Beschikbaar stellen van € 20 voor herhalen van Internationale poort
BR Onderzoek inhuur externen 3835	3057	2009	400	Concernbericht 2007	Het uitvoeren van een onderzoek naar het afsluiten van mantelcontracten voor inhuur van externen
BR ICT impuls 3866	3067	2009	13.433	Jaarrekening 2006	In het beleidsakkoord 'Meedoen' geeft het college aan haar dienstverlening nog verder te willen optimaliseren door slim gebruik te maken van ICT. Haar doelstelling is om te komen tot excellente dienstverlening in Den Haag.
BR Startkapitaal Headhunter	3078	onbeperkt	onbeperkt	Concernbericht 2008	Deze bestemmingsreserve heeft het karakter van een egalisereserve. De werkzaamheden van de Headhunter vinden plaats op declaratiebasis naar de opdrachtgevende diensten. De verwachting is dat in de opdrachten sprake zal zijn van schommelingen over de jaren heen . Door het instellen van een bestemmingsreserve waarin overschotten kunnen worden gedoteerd kunnen deze schommelingen worden opgevangen. De duur van deze bestemmingsreserve is gezien het karakter van de bestemmingsreserve niet aan te geven.
BR Ontwikkel.PMGT	3079	2010	500	Concernbericht 2008	Financiering van in 2009 te financieren omvangrijke activiteiten op het gebied van m.n. Vernieuwing Arbeidsmarktcommunicatie en Medewerkersbetrokkenheid.
BR Afschrijving NieuwDenHaag.Nl	3080	2014	1.550	Concernbericht 2008	Financiering van de afschrijvingskosten voor NieuwDenHaag.nl
BR Uitgaven Excellente Dienstverlening	3081	2012	3.000	Concernbericht 2008	De besteding van het incidentele budget voor Vervanging Grote Bedrijfsvoeringsystemen over meerdere jaren spreiden.
BR VEB 10 stappenplan	3084	2011	355	Concernbericht 2008	Financiering van meerjarig projecten als: The Hague Peace Philosopher, The Hague Debates, Internationale publicatiereeks Den Haag: vrede, recht en veiligheid en de The Hague 'Gateway to the world'-conferentie.

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
BR Click Call Face (14070)	3087	2009	250	Concernbericht 2008	Financiering van Click Call Face in het voorjaar 2009, daar deze nieuwe portal niet in het najaar 2008 gelanceerd werd.
BR Startkapitaal Innovatiebudget Beleidsv IDC	3089	2011	65	Concernbericht 2008	Financiering Startkapitaal Innovatiebudget beleidsvoering IDC
BR Warchild Jaar	3091	2009	166	Gebundeld RV 2008	In het verlengde van het Unicefjaar en het Rode Kruisjaar heeft het college besloten dat 1 september 2009 het Warchildjaar start. Om de periode in 2009 te overbruggen is het voorstel de onderuitputting in het kader van het Rode Kruisjaar te reserveren voor het volgende goeddoeljaar in het kader van Warchild.
BR VGBS Concern	3098	2011	1.213	Jaarrekening 2008	Betreft geld voor lopende projecten bij de diensten

Openbare Orde en Veiligheid

BR Verbetering Brandveiligheid 3021	3028	2009	417	Jaarrekening 2002	Financiële middelen ter beschikking stellen voor verbetering van de brandveiligheid in Den Haag (rv 144 van 2002).
BR Aanpak Veelplegers 3592	3038	2010	1.080	Concernbericht 2007	Intensiveren van de aanpak Veelplegers
BR Vervanging Camera's 3699	3043	2011	360	Concernbericht 2006	Egalisatiereserve vormen voor het vervangen van camera's in bestaande toezichtsgebieden.
BR Buurtconcierges en Nachtpreventie 3704	3048	2009	1.185	Concernbericht 2006	Het college heeft met de woningcorporaties afgesproken om drie jaar lang een bedrag vanuit de gemeente beschikbaar te stellen. Het bedrag komt eenmalig over van DSO
BR Bewonersparticipatie en veiligheid 3836	3058	2009	145	Jaarrekening 2007	Burgers een actieve rol geven bij het ontwikkelen en bijstellen van het wijkveiligheidsbeleid. Door samenwerking van professionals en bewoners de kwaliteit van de publieke dienstverlening op het gebied van leefbaarheid en veiligheid in de wijk verbeteren.
BR Preventie alcohol en cannabisgebruik bij minderjarigen 3837	3059	2009	400	Concernbericht 2007	Bevordering van respectvol gedrag, voor het tegengaan van cannabisgebruik door jongeren en voor het tegengaan van alcoholmisbruik bij minderjarigen
BR Veiligheid en leefbaarheid Duindorp 3840	3062	2010	315	Concernbericht 2007	Het tegengaan van cannabisgebruik door jongeren en het tegengaan van alcoholmisbruik bij minderjarigen.
BR Aanpakzwerfvuil en graffiti (BSD) 3880	3068	2010	200	Programmabegroting 2008-2011	Opruimen van zwerfvuil in de openbare ruimte
BR Plak- en kladvandalisme 3904	3072	2011	332	Gebundeld RV 2007	Aanpak plak- en kladvandalisme
BR Veiligheidsfondsen	3086	2011	3.250	Programmabegroting 2009-2012	Het Veiligheidsfonds is bestemd voor de financiering van het thema Persoonsgerichte aanpak en van het thema Overlast en Verloedering. Daarbij is het wenselijk om de nodige flexibiliteit in te bouwen om de beschikbare middelen te verdelen naar actuele inzichten over beide thema's. Door het college is incidenteel € 3.250.000 beschikbaar gesteld in 2009 .De gelden zullen in de loop van drie jaren worden uitgegeven.
Bestemmingsreserve Eigen risicodragerschap WAO (BRW)	3610	onbeperkt	400	Concernbericht 2007	De gemeente is eigenrisicodragers voor WAO. Bedragen zijn ter financiering van de kosten die mogelijk komen in dit verband
Bestemmingsreserve Informatiesysteem periodieke controles gebruik gebouwen	3691	2009	400	Concernbericht 2007	Bevorderen van de eigen verantwoordelijkheid van ondernemers te aanzien van brandveilig gebruik van bedrijfsgebouwen.

Cultuur en Media

BR Casema Mediafonds 3002	3026	2009	onbeperkt	rv 172 / 1998	Het ontwikkelen van lokaal mediabeleid
BR Digitalisering niet-verfilmde kranten en periodieken 3740	3052	2009	79	Jaarrekening 2006	Een bedrag van € 79 te reserveren voor de digitalisering van niet verfilmde kranten en periodieken.
BR Uitvoer media Nota 3906	3073	2011	265	Concernbericht 2007	Middelen ter beschikking te stellen voor de uitvoer van de dit jaar verschenen medianota "Lokaal verbinden".
Reserve 540.2.01 (ver)bouwing de Appel	3150	2009	350	rv 193 / 2007	De reserve is bedoeld om de mogelijkheden voor betere huisvesting van Toneelgroep De Appel te onderzoeken. Ook worden hieruit de kosten voor een voorbereidend onderzoek voor de verbouwing van het Korzo theater gedekt.

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Bestemmingsres. spreiding	3750	2010	1.500	Jaarrekening 1998	Daar waar filialen worden samengevoegd, worden vooraf kosten gemaakt. Deze kunnen slechts gedekt worden door eerdere besparingen op de oude situatie. Teneinde ritmestoornissen in kosten vs. besparingen te neutraliseren is deze bestemmingsreserve ingesteld.
Bestemmingsres. NBS	3755	2010	250	Concernbericht 2008	Deze reserve is ingesteld voor de aanschaf van een nieuw bibliotheekstelsel (vervanging van het huidige bibliotheekstelsel)
Bestemmingsres. Herinr. CB	3756	2010	200	Jaarrekening 2007	Deze reserve is ingesteld met als doel de Centrale Bibliotheek (her) in te richten.
Reserve 540.7 wijkcultuur	6203	2010	5.000	rv 64 / 2008	Voor inzetten van het budget Nieuwe Investerings Wijkcultuur voor het versterken van de (sociale) infrastructuur en projectsubsidies op het gebied van wijkcultuur.
Reserve 540.7 stimulering popnota	6204	2010	75	Concernbericht 2007	Deze reserve dient om Haagse (pop)bands internationale ervaring op te laten doen.
Reserve 540.1 atelierbeleid	6231	2011	2.000	rv 179 / 2009	uitbreiding permanente werkruimtes (bezit OCW en objectsubsidies) en stichting voor werkruimte voor kunstenaars en optimalisering beheer
Reserve versterking internationale programmering Koninklijke Schouwburg	6240	2012	200	rv 188 / 2009	Voor het versterken van de internationale programmering van De Koninklijke Schouwburg
Reserve Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2018	6242	2012	2.000	Gebundeld RV 2009	Voor voorbereiding van het project Culturele hoofdstad 2018
Reserve cultuurprijzen	6243	2013	80	Programmabegroting 2010-2013	voor het twejaarlijks uitreiken van de cultuurprijs wordt jaarlijks €0,04 mln. gereserveerd.
Reserve 540.3 Jazz 2009-2012	6244	2012	160	rv 188 / 2009	Bestemd voor verhoging gemeentelijke bijdrage met €0,16 mln. incidenteel tbv jazz 2009-2012
Reserve 541.1 Museon	6245	2012	1.200	Programmabegroting 2010-2013	Subsidiering Museon 2009-2012

Onderwijs

Reserve 480.6.01.01 vg OHV algemeen	3101	2013	onbepaald	rv 125 / 2005	Implementatie meerjaren onderhoudsprogramma's onderwijshuisvesting
Reserve digitaal leren	3120	2013	1.050	onbekend	onbeDe reserve wordt ingezet teneinde in samenwerking met KPN binnen het Haagse onderwijs ICT een prominete plek te geven.
Reserve 480.6.01.01 vg OHV MOP binnenk. scholen RV 12	3174	2013	onbepaald	rv 125 / 2005	Implementatie meerjaren onderhoudsprogramma's onderwijshuisvesting
Reserve 480.6.01.01 vg OHV dekking programma	3175	2013	onbepaald	rv 125 / 2005	Implementatie meerjaren onderhoudsprogramma's onderwijshuisvesting
Reserve 480.6.01.01 vg OHV olp-meubilair herindelung	3190	2013	onbepaald	onbekend	De 1e inrichting van scholen en verstrekking van onderwijsleerpakketten in de nieuwe gebieden.
Reserve opvang internale studenten	6199	2010	50	Concernbericht 2008	Opvang internationale studenten
Reserve bruidsschatregeling pgoo	6202	2012	14.559	onbekend	Dient voor het toekennen van een vergoeding gedurende de periode 1 januari 2008 tot 1 januari 2013 voor kosten van administratie, beheer en bestuur
Reserve beklemd GOA	6205	2011	8.000	Concernbericht 2007	Gemeentelijk aandeel in financiering doelstellingen GSB III
Reserve ouderbijdragetabel	6206	2010	1.575	rv 174 / 2008	Voor het compenseren van instellingen voor gesubsidieerd peuterspeelzaalwerk voor de gedeerde inkomsten aan ouderbijdragen ten gevolge van gewijzigd beleid
Reserve onderwijssegregatie	6207	2010	200	Concernbericht 2007	Met deze reserve wordt beoogd meer ontmoetingen tussen leerlingen van verschillende achtergronden te realiseren.
Reserve spijbeloffensief	6220	2011	2.800	Jaarrekening 2007	Voor het starten van een pilot in de Haagse Krachtwijken gezien de procentueel hoge verzuimaantallen in deze wijken.
Reserve uitbreiding leerkanenprofiel (krachtwijken)	6222	2011	1.000	Jaarrekening 2007	Voor de uitbreiding van het leerkanenprofiel in de krachtwijken

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Reserve maatschappelijke stages	6233	2011	106	Gebundeld RV 2008	Voor het realiseren van maatschappelijke stages bij het voortgezet onderwijs en het aantal vrijwilligers te laten stijgen en de ondersteuning van vrijwilligers te versterken
Reserve taalcursussen voor ouders	6239	2010	700	Programmabegroting 2009-2012	Voor het combineren van de voorschool met taal- en opvoedingscursussen voor ouders die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen.

Burgerschap

Bestemmingsreserve vervoltrajecten PaVem	3664	2009	500	Gebundeld RV 2008	Aanbieden vervoltraject Pavem aan geïsoleerd levende vrouwen afkomstig uit niet-westerse samenlevingen
Bestemmingsreserve naturalisatieceremoniën	3666	2010	100	Jaarrekening 2007	Behoud kwaliteit naturalisatieceremoniën
Reserve fonds burgerschap	6177	2010	1.800	Jaarrekening 2006	Fonds Burgerschap komt voor burgerinitiatieven die leiden tot toerusten, delen, verbinden en grenzen stellen in het kader van de Nota Burgerschap.
Reserve trajecten volwasseneducatie	6232	2009	400	Gebundeld RV 2008	Voor een aantal nieuwe projecten binnen de volwassenen educatie bij burgerschap
Reserve onderzoek welzijnsorganisaties	6180	2009	50	Jaarrekening 2006	Voor het laten uitvoeren van een onderzoek naar de Haagse welzijnsinfrastructuur
Reserve Marokko instituut sociale agenda	6249	2012	90	Gebundeld RV 2009	Medefinancieren van de vestiging van het Marokko-instituut in Den Haag.

Werk en Inkomen

Bestemmingsreserve WWB I-deel	3650	onbeperkt	onbeperkt	Concernbericht 2004	Met de invoering van de WWB ontvangen de gemeenten van het rijk een budget voor de financiering van bijstandsuitkeringen. In de reserve worden rijksmiddelen gestort die in enig jaar niet worden aangewend
Reserve Bbz	3651	onbeperkt	onbeperkt	Gebundeld RV 2008	De Bbz (besluit bijstandverlening zelfstandigen) is voor 25% gebudgetteerd. Dit betekent dat het rijk 75% van de ten laste van de gemeente gebleven kosten vergoedt. Voor de overige 25% wordt een budget verstrekt waarvoor de gemeente risico loopt. De reserve dient om eventuele nadelen op te kunnen vangen
Reserve Ioaw/Ioaz/Wwik	3653	onbeperkt	onbeperkt	Jaarrekening 2004	De Ioaw en Ioaz zijn voor 25% gebudgetteerd. Dit betekent dat het rijk 75% van de ten laste van de gemeente gebleven kosten vergoedt. Voor de overige 25% wordt een budget verstrekt waarvoor de gemeente risico loopt. De reserve dient om eventuele nadelen op te kunnen vangen
Bestemmingsreserve eigen risicodragerschap Wao	3654	2009	1.159	Jaarrekening 2005	Ter dekking van de kosten in relatie tot het Eigen risicodragerschap WAO.
Bestemmingsreserve ontwikkelen eigen vorm kinderopvang	3659	2009	500	Jaarrekening 2007	Ontwikkeling nieuwe vorm van kinderopvang
Bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds	3660	2017	onbeperkt	Programmabegroting 2009-2012	Het doel van het fonds is om intensiever in te zetten op de participatie van de burgers van Den Haag en op de ontwikkeling van de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit fonds wordt tot en met 2011 extra gevoed door de besparing op uitkeringsgelden als gevolg van het verminderde aantal bijstandsgerechtigden.
Bestemmingsreserve apparaatlasten startbanen	3661	2010	5.029	Jaarrekening 2007	Afronden uitvoering re-integratietrajecten
Bestemmingsreserve programmatisch handhaven	3665	2010	140	Gebundeld RV 2007	Hoogwaardig handhaven WWB
Bestemmingsreserve recessiemaatregel bijstand	3667	2010	400	1e Gebundeld RV 2009	Impuls voor de tijdelijke extra inzet op werving van bijstandsconsulenten.
Bestemmingsreserve recessiemaatregel reïntegratie	3668	2010	5.000	1e Gebundeld RV 2009	Middelen bedoeld voor de op te richten mobiliteitscentra, 2000 participatie trajecten en extra reïntegratievoorzieningen, ook voor jongeren.
Bestemmingsreserve afbouw ID-banen	3672	2013	27.000	1e Gebundeld RV 2009	Financiële afronding van de afbouw van de ID-banen
Bestemmingsreserve aanpak jeugwerkloosheid G4	3673	2009	1.000	1e Gebundeld RV 2009	Reserve bedoeld voor (banen)plannen voor jongeren
Best res Herinrichting IB HGR	3704	2009	1.500	Concernbericht 2006	Opnieuw inrichten industrieel bedrijf
Best res Wachtlijstbeheer	3705	2009	1.528	Jaarrekening 2007	Aanpakken van de wachtlijst

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Res frictiekt schoonmaak Stadhuis	3706	2010	320	Jaarrekening 2006	Dekking extra kosten a.g.v. het contract om het Stadhuis voortaan door SW-medewerkers te laten schoonmaken
Best res Vorming en Opleiding	3709	2010	350	Jaarrekening 2007	Extra impuls voor de vorming en opleiding van de HGR
Reserve Risico Vraagfinanciering	3710	2010	1.000	Concernbericht 2007	Afdekken van mogelijk exploitatierisico als gevolg van de landelijk ingevoerde marktwerking voor schoolbegeleidingsdiensten

Armoedebestrijding

Bestemmingsreserve schuldhulpverlening	3655	2009	1.700	Gebundeld RV 2007	Middelen voor "Samen aan de slag"
Bestemmingsreserve harmonisatie regelingen	3656	2009	200	Jaarrekening 2007	Interne harmonisatie en stroomlijning processen en procedures minimaregelingen en verstrekkingen
Bestemmingsreserve wijkfonds	3663	2009	600	Concernbericht 2007	Creatieve oplossingen armoedebestrijding
Bestemmingsreserve recessiemaatregel kredietverlening	3669	2010	1.500	1e Gebundeld RV 2009	Besteding gericht op verwachte extra beroep op kredietverlening (inclusief apparaatslasten), voorlichting en preventie.
Bestemmingsreserve recessiemaatregel armoede	3670	2010	3.500	1e Gebundeld RV 2009	De besteding is gericht op de te verwachten extra beroep op de Ooievaarsregelingen, waaronder €0,5 miljoen voor Kinderen Doen Mee, het jubileumjaar, een internationaal congres, de ontwikkeling van een 'slimme' pas en de inzet van een extra armoedeteam.

Jeugd

Reserve Samen spelen (3e tranche)	3224	2012	2.500	Concernbericht 2008	Aanleg en onderhoud speelplaatsen
Reserve aanloopkosten kinderopvang	6126	2009	270	Jaarrekening 2005	Aanloopkosten toezicht en handhaving kinderopvang
Reserve opvoeden in de Buurt	6179	2009	1.160	Jaarrekening 2006	De middelen zijn bestemd voor vernieuwingen in het jeugdbeleid
Reserve intensivering aanpak J.v.Campenplein	6181	2009	180	Jaarrekening 2006	Met deze middelen wordt geïnvesteerd in bewoners die aan de slag willen met dit plein, maar niet over de juiste vaardigheden beschikken.
Reserve jongerenparticipatie	6193	2009	110	Jaarrekening 2006	De werkzaamheden betreffen afspraken en subsidiëring instellingen, organiseren bijeenkomsten en het vervullen van de brugfunctie tussen jongeren en het stadhuis.
Reserve ontwikkeling concept sociale airmiles	6221	2009	300	Jaarrekening 2007	Voor de implementatie- en opstartkosten van sociale airmiles
Reserve kamers met kansen	6228	2011	1.548	Concernbericht 2008	Voor de woonbegeleiding van risicjongeren in een drietal projecten.
Reserve Tokin	6237	2009	128	Gebundeld RV 2008	Voor o.a. incidentele uitbreiding van de uitvoerende capaciteit toezicht kinderopvang in 2009
Reserve coördinator kindermishandeling	6238	2011	250	Gebundeld RV 2008	Voor het aanstellen van een Regionale Coördinator Kindermishandeling voor de jaren 2008, 2009 en 2010.
Reserve elektronisch kind dossier (EKD)	6247	2009	139	Gebundeld RV 2009	Voor de vorming van een Electronisch Kinddossier

Leefbaarheid

Reserve Bomen	3205	2010	100	rv 71 / 1997	vervanging/herplant gekapte bomen
Reserve MOP Groen	3206	2010	1.000	rv 233 / 2002	tegen schommelingen in het onderhoud groen
Reserve Aanpak zieke kastanjabomen	3243	2010	1.000	Concernbericht 2006	Vitaliserende maatregelen en gecontroleerde afvoer van bomen.
Reserve Hondenpoepzuigers	3245	2009	252	rv 197 / 2007	aanschaf en exploitatie hondenpoepzuigers
Reserve Aanschaf haldheld-terminals	3249	2009	64	Jaarrekening 2006	Pilot BOA's uitrusten met handhelds.
Reserve HOD-systeem	3250	2009	129	Jaarrekening 2006	Wegwerken achterstanden in digitale netwerk en kabelbestand
Reserve Zwerfvuil (2007)	3263	2010	2.000	Concernbericht 2008	Ter financiering zwerfvuil en actieprogramma Den Haag schoon
Reserve Ecologisch Stadsbeheer	3265	2009	375	Concernbericht 2007	Ecologische oever, ecoduiker en begrazing van grote groengebieden
Reserve Ecologische verbindingzones	3272	2009	500	Concernbericht 2007	Herinrichting 2e Erasmuszone

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Economie					
Reserve Plan van Aanpak Keizerstraat	3518	2009	781	Jaarrekening 2004	Uitvoering plan van aanpak Keizerstraat
Reserve Winkelstraten ESB	3604	2010	1.500	rv 219 / 2006	Aanpak Weimarstraat en Dierenselaan
Bestemmingsreserve Bedrijventerreinen	3693	2009	3.000	Concernbericht 2006	Uitvoering Project Uitenhagestraat en revitalisering ZKD
Bestemmingsreserve Overcommittering D2 (DSO)	3728	2014	10.000	rv 179 / 2007	Overcommittering D2
Bestemmingsreserve Professionaliseren ondernemersloket	3882	2009	600	Concernbericht 2007	Professionalisering van het ondernemersloket en digitale dienstverlening aan ondernemers
Bestemmingsreserve Microkredietfonds	3883	2010	60	Concernbericht 2007	Verstrekken microkredieten, amendement begroting 2008
Bestemmingsreserve Starterfonds co-financiering (gemeentelijk deel)	3900	2011	1.000	Gebundeld RV 2007	Cofinanciering EFRO-programma Kansen Voor West, onderdeel hulp aan startende ondernemers
Bestemmingsreserve Cofinanciering D2	3910	2014	5.500	Concernbericht 2008	Meerjarige projecten Citymarketing en tramremise Frans Halsstraat
Bestemmingsreserve CCFT	3926	2009	150	Jaarrekening 2007	Congres Chinese Cultural Foreign Trade
Bestemmingsreserve Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering	3947	2011	1.000	Jaarrekening 2007	Inovering proef BVG
Reserve Pieken in De Delta	3967	2010	2.000	Gebundeld RV 2008	Afrekenen van projecten Pieken in de Delta uit 2006 in 2010
Reserve Haags Banenplan	3972	2010	400	Gebundeld RV 2008	Alsnog kunnen uitvoeren van vertraagde projecten inzake dienstverlening aan ondernemers
Bestemmingsreserve Economie in de wijken	3973	2011	7.000	1e Gebundeld RV 2009	Stimulering van economische ontwikkeling in de wijken
Sport					
Reserve 530.2.01 nieuw voetbalstadion, voorb.	3142	2010	150	Jaarrekening 2003	In samenwerking met Stichting Stadionontwikkeling is vastgesteld dat maatregelen als gevolg van indirecte geluidshinder voor rekening van de gemeente komen.
Reserve 530.2.01 ondersteuning sportverenigingen	6154	2010	300	Programmabegroting 2007-2010	Faciliteren van professionele ondersteuning en de inzet van ooievaarsbanen bij sportverenigingen.
Reserve cofin.GSB progr. Meedoen all. Jeugd	6178	2010	700	Jaarrekening 2006	Voortzetten GSB III doelstellingen in 2010
Reserve 530.2.01 school en sport	6200	2009	250	Concernbericht 2007	Aantstellen van combinatiefunctionarissen die zich bezig houden met de samenwerking tussen scholen en sportverenigingen
Reserve 530.2 plan van aanpak topsport	6215	2012	4.200	Concernbericht 2008	Voor de benodigde steun geven aan talenten, topsporters en betrokken organisaties.
Reserve energie sport 2009	6224	2009	300	Jaarrekening 2007	Voor de flinke stijging van de energieprijzen
Reserve combifuncties brede school, sport en cultuur	6230	2010	10.000	rv 151 / 2009	Voor het bundelen van het beleid op het terrein van brede scholen, sport en cultuur en het intensiveren door middel van combinatiefuncties.
Maatschappelijke Ondersteuning					
Reserve wvg	3126	2011	1.200	onbekend	uitvoering van de nota "Hoezo gehandicapt?"
Reserve project/voorz.nota DH z/w	3156	2010	1.548	Concernbericht 2008	De reserve wordt ingezet voor de uitbreiding van de maatschappelijke opvangvoorzieningen.
Reserve interact. portal welz.org.	3192	2009	200	Jaarrekening 2004	de realisatie van de interactieve kaarten als verzocht in de motie Lont/Vonk bij de begrotingsbehandeling 2004.
Bestemmingsreserve investering tbv inhaalslag en automatisering VG	3657	2010	500	Jaarrekening 2007	Terugdringen werkvoorraad
Bestemmingsreserve investering tbv inhaalslag en automatisering HV	3658	2010	750	Jaarrekening 2007	Terugdringen werkvoorraad

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Bestemmingsreserve verbeteren dienstverlening	3662	2010	1.600	Jaarrekening 2007	Aanpassen van processen en software a.g.v. Wet Dwangsom
Reserve voorzieningen Leidschenveen	6123	2009	1.000	Jaarrekening 2005	Om op korte termijn zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de behoefte van bewoners aan welzijnsvoorzieningen zullen tijdelijke voorzieningen worden gerealiseerd.
Reserve kwaliteit panden vrouwenopvang	6132	2010	750	Jaarrekening 2005	Verbetering van de kwaliteit van de panden die worden gebruikt voor vrouwenopvang
Reserve vrouwenopvang GSB 3	6133	2009	2.208	Jaarrekening 2005	Gemeentelijk aandeel in financiering doelstellingen GSB III
Reserve thuislozenzorg GSB 3	6134	2012	5.549	Jaarrekening 2005	Gemeentelijk aandeel in financiering doelstellingen GSB III
Reserve verslavingszorg GSB 3	6135	2010	1.170	Jaarrekening 2005	Gemeentelijk aandeel in financiering doelstellingen GSB III
Reserve work flow management systeem	6147	2010	300	Jaarrekening 2005	Dienstbrede implementatie van workflowsysteem voor subsidiebeschikkingen
Reserve onderzoek welzijnsorganisaties	6180	2009	50	Jaarrekening 2006	Voor het laten uitvoeren van een onderzoek naar de Haagse welzijnsinfrastructuur
Reserve stim.fonds wonen/welzijn/zorg	6182	2010	2.058	Jaarrekening 2006	Voor een samenhangende aanpak wonen, welzijn en zorg
Reserve projectorganisatie uitbr. vz mo/oggz	6183	2010	1.360	Jaarrekening 2006	De middelen die vrijvallen door het onderbrengen van voorzieningen binnen de AWBZ, worden ingezet voor de verdere uitvoering van aanpak van de maatschappelijke opvang.
Reserve stimulering Haags emancipatiebeleid	6192	2009	450	Jaarrekening 2006	Aandacht besteden aan emancipatie met een hoog ambitieniveau voor de emancipatie van de Haagse vrouw en de emancipatie van de Haagse homo's en lesbiennes.
Reserve onderhoud welzijnsaccomodaties	6196	2010	1.500	Gebundeld RV 2007	Bekostiging van opknappen van welzijnsaccomodaties
Reserve mantelzorg	6223	2010	1.080	Jaarrekening 2007	Het college heeft voor de ondersteuning mantelzorg in Den Haag een apart WMO-uitvoeringsprogramma opgesteld waarin deze reserve de dekking vormt.
Reserve onderzoek homoprostitutie	6226	2009	40	Jaarrekening 2007	Voor het verrichten van onderzoek naar de aard en omvang van homoprostitutie.
Reserve voorz. onderdak	6229	2010	2.500	Concernbericht 2008	Voor de uitbreiding van de maatschappelijke opvangvoorzieningen
Reserve sociale agenda	6246	2009	120	Jaarrekening 2008	Voor het organiseren van een inpraakbijeenkomst SEA
Reserve impuls maatsch.werk activeren ouderenwerk	6248	2011	500	Gebundeld RV 2009	In het kader van de recessie maatregelen vindt uit deze reserve een bestedingsimpuls plaats voor maatschappelijk werk

Volksgesondheid en Zorg

Reserve verslavingszorg	3173	2009	228	onbekend	De reserve is gekoppeld aan de afspraken omtrent GSB 3
Reserve uitwerking wmo	3197	2009	422	Jaarrekening 2004	de versterking van de gemeentelijke onderhandelingspositie in het rijk
Reserve lokaal gezondheidsbeleid	6208	2011	410	Gebundeld RV 2007	Voor het verminderen van pogingen tot zelfdodingen onder jongeren (Suicide Nazorg) en het gebieds- en wijkgericht verkrijgen van inzicht in de gezondheidssituatie van Hagenaars
Reserve GSB geest.gezh.zorg	6210	2009	500	Gebundeld RV 2007	Deze middelen moeten worden ingezet voor het plan van aanpak Maatschappelijke Ondersteuning.
Reserve huiselijk geweld/mannenopvang	6225	2010	200	Jaarrekening 2007	Voor het realiseren van 10 plaatsen voor de opvang van mannelijke slachtoffers van huiselijk gerelateerd geweld.
Reserve wereldaidsdag	6227	2009	160	Jaarrekening 2007	Campagne rond Wereld Aids dag

Verkeer

Reserve Verkeerslichten	3201	2009	1.140	Concernbericht 2005	dekking schommelingen in onderhoud en vervanging VRI's
Reserve Verstrating grondbedrijf	3202	2010	2.500	onbekend	herstel schades a.g.v. werkzaamheden binnen 5 jaar na eerste aanleg
Reserve deelplan 8 en 15 (Leidschenveen/Ypenburg)	3214	2009	4.000	Concernbericht 2007	Invulling openbare ruimte Leidschenveen en Ypenburg
Reserve Volautomatische autoberging	3228	onbeperkt	1.000	Concernbericht 2006	Ter dekking van financiële tegenvallers die niet uit tariefsverhoging kunnen worden gedekt.
Reserve Herinrichting Castricumplein	3229	2009	600	Concernbericht 2008	Verwachtigd in 2009 gereed

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Reserve De Put	3238	2009	9.000	Concernbericht 2007	De onderdoorgang Vaillantlaan 'De Put' en de naastliggende kruispunten zullen vanaf mei 2008 worden vernieuwd. Om de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de doorstroming te verbeteren wordt 'De Put' hoger, breder en lichter. Het project wordt in samenwerking met ProRail uitgevoerd
Reserve Mobiliteitsfonds haaglanden	3239	2010	2.000	Concernbericht 2006	In 2006 is een structureel bedrag van € 3 mln beschikbaar gesteld voor de jaarlijksebijdrage aan het Mobiliteitsfonds Haaglanden. Tot 2009 is minder verschuldigd en na2009 meer Daarom is voorgesteld om een bestemmingsreserve te stellen.
Reserve Lokaal taxikeurmerk	3256	2012	500	Jaarrekening 2007	Kwaliteit taxi's verhogen door lokaal taxikeurmerk. Initiatieven i.h.k.v. Citymarketing komen in aanmerking voor cofinanciering. Om bedrag voor cofinanciering bij elk aar te brengen een reserve openen
Reserve Groei fietsgebruik trekvlittracé	3257	2010	800	Programmabegroting 2008-2011	aanleg fietsroute trekvlittracé
Reserve Fietsplus en onderhoud	3258	2009	650	Concernbericht 2007	Groot onderhoud fietsroutes, zoals tegels vervangen door asfalt.
Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	3259	2042	10.000	Concernbericht 2007	OVHP kwaliteitsverbetering
Reserve Openbaar Lange Voorhout autovrij	3260	2011	300	Concernbericht 2007	Alternatieve parkeermogelijkheden om Lange Voorhout autovrij te krijgen
Reserve Verkeersveiligheid bij scholen	3261	2009	100	Concernbericht 2007	Verkeersveiligheid bij scholen
Reserve Verkeersveiligheid (blackspots)	3262	2010	1.000	Concernbericht 2007	Aanpak blackspots
Reserve Reserve beleid VCP	3271	2011	10.000	Concernbericht 2007	Flankerend beleid VCP; latere investering VCP
Reserve Leefbrhd. & Veiligh parkeergarages	3273	2010	5.000	Gebundeld RV 2007	verbetering veiligheid en leefbaarheid parkeergarages
Bestemmingsreserve HSL Shuttle	3695	2010	2.300	Concernbericht 2006	Met de HSL-shuttle kan 4 jaar een shuttle rijden tussen HS en Rotterdam om de teruggang in internationale treinen op te vangen.
Bestemmingsreserve Pilot openbaar vervoer	3877	2009	1.000	Concernbericht 2007	65-pussers blijvend in het openbaar vervoer te krijgen
Bestemmingsreserve Conducteurs op de tram	3898	2011	3.000	Gebundeld RV 2007	Proef met conducteurs op tramlijn 9 en 16
Bestemmingsreserve Verleidelijk OV	3899	2010	375	Gebundeld RV 2007	Uitvoering project Verleidelijk openbaar vervoer
Bestemmingsreserve Aanleg transferia	3974	2009	270	1e Gebundeld RV 2009	Onderzoek naar de haalbaarheid voor commerciële exploitatie van overstapdiensten

Wonen

Reserve Deconcentratie Escamplaan	3134	2010	9.000	rv 474 / 2001	Vergoedingen en comensatie voor bewoners woonwagenlocatie Escamplaan
Reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuid West	3320	onbeperkt	onbeperkt	rv 401 / 1995	Integrale aanpak Den Haag Zuidwest en PPS aardwarmte
Reserve Intensivering Handhaving	3474	2010	5.500	Jaarrekening 2004	Intensivering handhaving fysieke veiligheid en leefbaarheid Rustenburg, Oostbroek, Regentessekwartier, Valkenboskwartier, Laakkwartier en Centrum
Bestemmingsreserve Sociale Woonpensions	3869	2010	100	Concernbericht 2007	Aanpak woonoverlast
Bestemmingsreserve Aanpak vastgoedfraude	3938	2009	350	Jaarrekening 2007	Samen met OM en politie fraude met vastgoedtransacties op te sporen en aan te pakken.
Bestemmingsreserve Voorraadbeheer	3939	2009	800	Jaarrekening 2007	Subsidiering onderhoud 355 woningen ihkv onderhoudsstimulering
Bestemmingsreserve Flankerende maatregelen huisvesting arbeidsmigr.	3942	2009	500	Jaarrekening 2007	Bijdrage aan realisatie huisvesting arbeidsmigranten
Bestemmingsreserve Onrechtmatig wonen	3959	2009	400	Concernbericht 2008	Capaciteitsuitbreiding meld- en steunpunt Woonoverlast
Reserve Woonpromotie	3968	2011	200	Gebundeld RV 2008	Uitvoeren van het project Woonpromotie

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst					
Reserve Vaststellingsprogramma	3137	onbeperkt	onbeperkt	rv 261 / 1999	Dekking van negatieve saldi van operationele grondexploitaties
Reserve Binnenstad	3150	2012	8.000	rv 14 / 2002	Het vergroten van de aantrekkingskracht van de binnenstad
Bestemmingsreserve Scheveningen Boulevard	3275	2012	10.000	rv 183 / 2002	Herinrichting van de boulevard
Reserve bedrijfsvoering DSB	3275	2010	5.000	Concernbericht 2008	Middelen t.b.v. bedrijfsvoering
Reserve Archeologie	3279	2011	1.404	Concernbericht 2008	aanwending voor verbouwing nieuwe locatie (verhuizing)
Reserve Binckhorst (strategische aankopen)	3292	onbeperkt	onbeperkt	rv 342 / 2002	Dekking exploitatiedaldi en kapitaallasten strategische aankopen Binckhorst
Reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuid West	3320	onbeperkt	onbeperkt	rv 401 / 1995	Integrale aanpak Den Haag Zuidwest en PPS aardwarmte
Reserve Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV)	3362	onbeperkt	onbeperkt	onbekend	Bekostiging gemeentelijk aandeel in ISV-regeling.
Reserve Scheveningen Haven	3369	onbeperkt	3.800	Jaarrekening 1997	Dekking van particuliere ontwikkelingsinitiatieven voor Scheveningen Haven
Reserve Operationele Plannen	3370	onbeperkt	onbeperkt	2e Concernbericht 1998	Dekking onrendabele toppen
Reserve Anticiperend Werkzaamheden MPG	3371	onbeperkt	onbeperkt	rv 261 / 1999	Uitwerking nota's van uitgangspunten
Reserve Stadsvernieuwing	3431	onbeperkt	onbeperkt	rv 200 / 1993	Afwikkeling van de nog openstaande juridische verplichtingen ihkv dorps- en stadsvernieuwing
Reserve Bovenwijkse Voorzieningen Leidschenveen	3439	2009	1.350	Concernbericht 2004	Risico's grondexploitatie Leidschenveen
Bestemmingsreserve Risico Leidschenveen	3440	2009	onbeperkt	Concernbericht 2004	Opvangen risico's in de grondexploitaties Leidschenveen
Reserve Kwaliteitsfonds Leidschenveen	3462	2009	1.985	Jaarrekening 2003	Inwilligen kwaliteitswensen Leidschenveen
Reserve Actualiseren Bestemmingsplannen	3512	2010	2.070	Jaarrekening 2004	Digitaliseren bestemmingsplannen ihkv WRO
Reserve digitalisering Bestemmingsplannen	3513	2011	190	Jaarrekening 2004	Digitaliseren bestemmingsplannen ihkv WRO
Reserve Vervanging WonenInformatieSysteem (WIS)	3515	2011	608	Jaarrekening 2004	Integreren Wonen Informatie Systeem (WIS) in EOS
Bestemmingsreserve The Hague World Forum	3684	2012	13.600	Programmabegroting 2007-2010	Realisatie nieuwbouw voor Europol en parkeergarage
Bestemmingsreserve Masterplannen Structuurvisie	3685	2010	30.000	Programmabegroting 2007-2010	Uitvoeren Masterplannen, onrendabele toppen
Bestemmingsreserve A12 Nieuwbouw	3696	2009	2.000	Concernbericht 2006	Bijdrage om het tekort sociale woningbouw in de A12-zone op te kunnen vangen.
Bestemmingsreserve Wijkontwikkelingsmaatschappij Stationsbuurt	3719	2009	5.000	Concernbericht 2006	Dekking investering en risico's WOM
Bestemmingsreserve Wegwerken achterstanden restauratie rijksmonumenten	3726	2009	1.000	Concernbericht 2008	Subsidiering restauraties van rijksmonumenten en wegwerken achterstanden restauraties
Bestemmingsreserve Doorrijbaarheid hulpdiensten	3729	2009	600	rv 179 / 2007	Doorrijbaarheid hulpdiensten in het 8e stadsdeel
Bestemmingsreserve Beroep- en bezwaarschriften	3759	2013	14.700	Jaarrekening 2006	Opvangen van kosten van beroep- en bezwaarschriften inzake bouwvergunningen
Bestemmingsreserve Ondertunneling A4	3761	2011	5.000	Jaarrekening 2006	Calamiteitenroute voor het stadsdeel Leidschenveen
Bestemmingsreserve Ruimtelijke Ordening	3813	2012	20.000	Concernbericht 2007	Productieafspraken met de corporaties
Bestemmingsreserve Grote Markt	3814	2009	3.514	Jaarrekening 2007	Ontwikkelen van de Grote Marktstraat tot winkelstraat met internationale allure

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Bestemmingsreserve Vastgoedexploitatie	3870	onbeperkt	onbeperkt	Concernbericht 2007	Verrekening exploitatiesaldi van het strategisch bezit (MVA-B)
Bestemmingsreserve Strategische aankopen Structuurvisie	3871	2017	15.000	Concernbericht 2007	Dekking van exploitatiesaldi (inc kapitaallasten) strategische verwervingen ikhv masterplannen
Bestemmingsreserve Centraal Station	3912	2010	8.700	Jaarrekening 2007	OV-terminal Den Haag CS
Bestemmingsreserve Communicatie ruimtelijke projecten	3937	2010	500	Jaarrekening 2007	Meerjarig kunnen uitvoeren van communicatie rond ruimtelijke projecten
Bestemmingsreserve Lidmaatschap DGBC	3940	2009	10	Jaarrekening 2007	De middelen zijn bestemd voor een proefperiode van 2 jaar om de haalbaarheid en mogelijkheden voor commerciële exploitatie van de overstapdienst te onderzoeken.
Bestemmingsreserve Stadsmaquette	3943	2010	1.000	Jaarrekening 2007	Tastbare en digitale maquette om een beeld van Den Haag en de ontwikkelingen te geven.
Bestemmingsreserve Flankerende maatregelen stedelijke ontwikkeling	3944	2012	1.000	Jaarrekening 2007	Aanvullend of ondersteunend beleid bij vernieuwingsplannen.
Bestemmingsreserve Driemanspolder	3945	2009	1.560	Jaarrekening 2007	Transformatie van de Driemanspolder voor waterberging en natuurontwikkeling
Bestemmingsreserve Atlantikwallmuseum	3946	2010	500	Jaarrekening 2007	Ondersteuning realisatie museum in bunkercomplex Oostduinpark
Bestemmingsreserve ICT projecten	3949	2010	2.000	Jaarrekening 2007	DigiAs, Pandgeometrie en BAG
Bestemmingsreserve Campus Den Haag	3958	2011	5.700	Concernbericht 2008	Zoeken geschikte huisvesting en bijdrage huisvestingskosten
Reserve Financiële Risico's Strategische Aankopen Binckhorst	3971	2010	8.000	Gebundeld RV 2008	Dekking financiële risico's strategische aankopen Binckhorst

Milieu

Reserve Baggerwerkzaamheden	3215	2012	3.100	Concernbericht 2008	Baggerwerkzaamheden
Reserve Bodembescherming v. Leeuwenhoekstraat	3240	2009	1.000	Concernbericht 2006	sanering verontreiniging met zogenaamde vluchtige gechloroerde koolwaterstoffen als wettelijke taak van de gemeente Den Haag aangezien geen andere partijen aan te spreken zijn.
Reserve Waterkwaliteitsspoor	3242	2009	2.000	Concernbericht 2007	Controle van het effect van het uitstorten van vuil water op de kwaliteit van het oppervlaktewater.
Reserve Luchtkwaliteit	3266	2010	4.000	Concernbericht 2007	Aanwending luchtkwaliteit
Reserve Bans klimaat	3267	2010	295	Gebundeld RV 2007	Middelen voor klimaatverandering deels betalen uit BANS subsidiegeld. T.b.v. CO2 neutraal maken
Reserve Vulpunten voor aardgas en NaturalHy	3268	2009	500	Concernbericht 2007	Samenwerking met HTM. Realisatie vulpunt NaturalHy verstraagd door voorbereidingstijd en datum gunning.
Reserve Autoloze zondag	3280	2012	400	Programmabegroting 2008-2011	Kosten autoloze zondag 2009 en 2010
Reserve Milieuprojectenpot	3281	2012	700	Programmabegroting 2008-2011	Amendement programmabegroting 2009-2012 ter realisering van milieuprojecten in de stad
Bestemmingsreserve Duurzaamheid bestaande bouw	3868	2009	1.000	Concernbericht 2007	Stimulering duurzaamheidsverbeterende maatregelen voor bestaande woningen

Citymarketing en Internationale Stad

BR Wervingsfonds 3273	3029	onbeperkt	onbeperkt	rv 192 / 1998	Het verwerven en behouden van instellingen en bedrijven met een strategisch belang voor de Haagse marktpositie (rv 305 van 1987). Bij rv 141 van 1996 zijn de speerpunten voor het gemeentelijk relatiebeheer en acquisitiebeleid geformuleerd en in rv 48 van 1999 zijn de mandaatregels aangepast. Uit deze bestemmingsreserve wordt een meerjarig wervingsprogramma gedekt. In het kader van dit programma zijn verplichtingen aangegaan die lopen t/m 2010. Jaarlijks wordt € 590 aan het Wervingsfonds toegevoegd.
Egalisatiereserve Huisvestingskosten NGO'S 3700	3044	onbeperkt	500	Concernbericht 2006	Vanuit de bestemmingsreserve wordt jaarlijks het onderhoud van de NGO's bekostigd. Deze is sterk fluctuerend.

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
BR World Heritage 3838	3060	2010	5.000	Concernbericht 2007	Uitvoering te geven aan collegeprogramma 2007 inzake World Heritage
BR Den Haag Internationale stad (BSD) 3865	3066	onbeperkt	7.608	Concernbericht 2007	Het waarmaken van de afgesproken ambities op het gebied van internationale stad van recht, vrede en veiligheid
BR Poortgebouw Vredespaleis	3088	2009	150	Gebundeld RV 2008	Financiering Poortgebouw Vredespaleis
Reserve Evenementen Topsportthal	3566	2010	10.000	Concernbericht 2005	Vorbereidende kosten voor indoor topsporthallen
Bestemmingsreserve Congrescentrum	3718	2011	6.850	Concernbericht 2006	Onderhandelingen met het Congrescentrum
Bestemmingsreserve Citymarketing	3948	2009	1.000	Jaarrekening 2007	Meerjarenstrategie citymarketing.
Reserve Holland Art Cities	3969	2011	300	Gebundeld RV 2008	Subsidieverlening aan Holland Art Cities
Reserve VVV verhuizing	3970	2009	260	Gebundeld RV 2008	Verhuiskosten VVV
BR Institute of Global Justice	6400	2011	2.000	Programmabegroting 2010-2013	Oprichting van het Institute for Global Justice

Financiën

BR Doelmatigheidsverbetering 3709	3050	2009	500	Concernbericht 2006	Middelen te reserveren voor doelmatigheidsonderzoeken.en acties in het kader van de professionalisering van de financiële functie.
BR Kapitaallasten IRS4all	3095	2013	229	Concernbericht 2009	Afschrijvingslasten dekking
Reserve bedrijfsvoering ICT - procesautom.	3185	2009	1.000	Concernbericht 2007	Bestemd voor procesautomatisering, digitaliseren documenten en implementatie wijzigingsbeheer.
Reserve bedrijfsvoering ICT - Inv. DMS	3186	2012	1.000	Concernbericht 2007	ICT Bedrijfsvoering, relatie met reserve 3185 en 3187
Reserve bedrijfsvoering ICT - impl. wijz.beh.	3187	2010	1.000	Concernbericht 2007	ICT Bedrijfsvoering, relatie met reserve 3185 en 3186
Reserve Herhuisv. Ondersteunend team Groen/Str./Ve	3233	2009	251	Jaarrekening 2005	aanleg lift voor groen straten en vegen
Reserve Ontwikkelingskosten GCC	3235	2009	500	Jaarrekening 2005	professionalisering GCC
Reserve Project Deconcentratie	3253	2009	104	Jaarrekening 2006	Opzet en uitvoering ontvlechtingswerkzaamheden deconcentratie
Reserve bedrijfsvoering DSB	3275	2010	5.000	Concernbericht 2008	Middelen t.b.v. bedrijfsvoering
Reserve Vorming en Opleiding	3374	2010	2.000	Jaarrekening 1998	Duurzame ontwikkeling van medewerkers en managers van DSO
Bestemmingsreserve Assurantien	3433	onbeperkt	5.400	Concernbericht 2004	Bedoeld om risico's af te dekken als gevolg van een hoog eigen risico op verzekeringspolissen en voor het afdekken van schade van niet verzekerde evenementen tot een bedrag van €0,1 mln.
BR Personeelshypotheekportefeuille	3451	2012	2.000	rv 66 / 2003	Ter dekking rentederving personeels hyp van de GKB
BR Openbaar Vervoer HTM	3452	2011	6.000	rv 172 / 1998	Opvangen risico's in de bedrijfsvoering HTM
Reserve WAO (DSO)	3602	onbeperkt	5.500	onbekend	Te verwachten kosten voor actief personeel
Bestemmingsreserve Programma Doen	3927	2010	2.000	Jaarrekening 2007	Inhuur externe capaciteit voor de uitvoering van DOEN
Reserve perceptielasten	3936	2010	250	Jaarrekening 2007	De reserve perceptielasten is bedoeld om de uitzetting van de begroting, die het gevolg is van de zero based berekeningen, te kunnen bekostigen.
Reserve ict - investeringen	6102	2010	100	Jaarrekening 2004	de vervaardiging van modules in EOS, cq extra investering in ICT, ter verbetering van specifieke volgsystemen voor investeringen en de rapportage over de uitputting van investeringen.
Reserve financiële functie	6120	2011	500	Jaarrekening 2005	Ter versterking van de financiële functie
Reserve glazen stadhuis	6139	2011	10.500	Jaarrekening 2005	Invoeren van het glazen stadhuis (electronische dienstverlening)
Reserve work flow management systeem	6147	2010	300	Jaarrekening 2005	Dienstbrede implementatie van workflowsysteem voor subsidiebeschikkingen

Omschrijving	Res.nr.	Eindjaar	Max. hoogte	Instellingsbeluit	Doel
Reserve frictiekosten shared services OCW	6175	2011	450	Jaarrekening 2006	Op de vorming van de shared services organisatie zal naar verwachting een taakstelling worden gelegd. De diensten die taken overhevelen zullen te maken krijgen met frictiekosten.
Reserve masterplan intranet/internet OCW	6176	2009	300	Concernbericht 2007	Tbv masterplan internet/intranet OCW
Reserve plan van aanpak europa	6190	2009	100	Jaarrekening 2006	De gemeente wil meer bijdragen aan de ambities in de buitenlandse oriëntatie van Den Haag.
Reserve diversiteit (personeelsbeleid)	6197	2011	180	Jaarrekening 2006	OCW wil dat de personele bezetting van de dienst een weerspiegeling is van de Haagse samenleving.
Reserve ontwikkeling MUS	6216	2010	200	Jaarrekening 2007	Voor het verrichten van onderzoek en begeleiden van gemeentelijke en/of stadsprojecten om een beter begrip te krijgen van de sociaal-culturele processen in de stad en de wijze waarop de gemeente zich kan/moet positioneren en handelen richting de maatschappelijke partners.
Reserve workflow reserves/rijksvoorzieningen	6218	2011	100	Jaarrekening 2007	Om betere informatie voorhanden te krijgen over de uitnutting van de reserves en de rijksvoorzieningen zal een workflow systeem worden ontwikkeld.

Nieuwe Beleidsvoornemens

BR ID-Banen	3453	2009	1.817	onbekend	maatregelen eindigen in 2009
BR Te Verdelen Middelen Begroting 2008 - 2011	3455	2011	3.000	Programmabegroting 2008-2011	Deze reserve is voor 5 jaar ingesteld met middelen die beschikbaar zijn voor het nieuwe beleid dat is vastgesteld in de begroting 2008 - 2011.
BR Grote Projecten	3456	2016	onbeperkt	Programmabegroting 2008-2011	In de begroting 2008 is een overzicht van "grote projecten" opgenomen met een tijdshorizon van ongeveer 10 jaar. Voor deze projecten moet de komende jaren, te beginnen in 2007, zodanig worden gespaard dat hieraan uitvoering kan worden gegeven. Voeding van deze reserve vindt plaats door in de komende jaren extra inkomsten c.q. toekomstige voordelen te doteren.
BR BTW Compensatiefonds	3458	2012	onbeperkt	rv 42 / 2004	Dekking verwacht nadeel op grote investeringsprojecten
BR Omzetten ID-Banen	3459	2009	519	onbekend	maatregelen eindigen in 2009
BR Begrotingsmiddelen 2006 - 2010	3460	2010	71.000	Concernbericht 2005	Deze bestemmingsreserve is bij het Concernbericht 2005 ingesteld om middelen tijdelijk te "parkeren" die ten behoeve van het nieuwe beleidsakkoord 2006 - 2010 ingezet kunnen worden.
BR Co-financiering	3461	2014	onbeperkt	Concernbericht 2005	cofinanciering ter voorkoming op mislopen Europese en nationale subsidies
BR Taakstelling Begroting 2007-2010	3462	2010	1.900	Concernbericht 2007	Ter dekking verschilling in bezuiniging beleidsakkoord.
BR Krachtwijken	3463	2017	onbeperkt	onbekend	Deze reserve is ingesteld voor 10 jaar om de beschikbare middelen gedurende de convenantperiode 2008 - 2017 te kunnen inzetten.
BR Te verdelen middelen Begroting 2009 - 2012	3464	2012	60.000	Programmabegroting 2009-2012	Start in 2008 i.p.v. 2009
BR Kapitaallasten	3465	onbeperkt	onbeperkt	Concernbericht 2008	Dekking mutaties in kapitaallasten
BR Aanpak van de recessie	3466	2009	29.000	onbekend	Ten behoeve van de uitvoering van Den Haag pakt de recessie aan
BR Afghanistanconferentie	3467	2009	600	onbekend	Ter dekking van de kosten van de Afghanistanconferentie
BR Frictiekosten HCO	3468	2013	1.900	Jaarrekening 2008	Zoals weergegeven in het collegebesluit Externe Verzelfstandiging Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding zal de verzelfstandiging van HCO leiden tot frictiekosten in 2009-2013 van € 1,9 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit € 0,14 miljoen ontvluchttingskosten in 2009 en totale personele frictiekosten van € 1,72 miljoen in de periode 2010-2013. Hiervoor wordt een nieuwe reserve ingesteld.

Bijlage 6 Voorzieningen gemeenlijke middelen

Omschrijving voorziening	Eind Saldo 2008	Dot	Best	Eind Saldo 2009	Dot	Best	Eind Saldo 2010	Dot	Best	Eind Saldo 2011	Dot	Best	Eind Saldo 2012	Dot	Best	Eind Saldo 2013
Bestuur / Gemeenteraad																
Voorziening wachtgeld Raadsleden	71		38	33		33	-			-			-			-
Voorziening wachtgeld Ombudsman	711		85	626		88	538		91	447		93	354		96	258
Voorziening Spaarverlof GRI	34			34			34			34			34			34
Voorziening FPU + en Seniorenregeling	20		14	6		6	-			-			-			-
	836	-	137	699	-	127	572	-	91	481	-	93	388	-	96	292
Bestuur / College																
Voorziening wachtgeld wethouders	577		255	322		124	198		114	84		84	-			-
Voorziening Spaarverlof BSD	217			217			217			217			217			217
Voorziening FPU + en Seniorenregeling	276		129	147		78	69		44	25		20	5		5	-
Voorziening WAO BSD	290		87	203		49	154		50	104		51	53		53	-
Personeelsvoorziening FPU en senioren	366		170	196		90	106		55	51		28	23		11	12
Personeelsvoorziening niet actieve werknemers	194			194			194			194			194			194
Voorziening svg-fonds	88			88			88			88			88			88
Voorziening Spaarverlof FAD	42			42			42			42			42			42
	2.050	-	641	1.409	-	341	1.068	-	263	805	-	183	622	-	69	553
Excellente dienstverlening																
Voorziening Spaarverlof DBZ	379			379			379			379			379			379
Voorziening Wachtgeld DBZ	211		45	166		45	121		45	76		45	31		31	-
	590	-	45	545	-	45	500	-	45	455	-	45	410	-	31	379
Openbare orde en veiligheid																
Voorziening Spaarverlof BRW	18		18	-			-			-			-			-
Voorziening Beeindiging FLO inactieven	4.690	3.349	3.125	4.914	3.228	3.030	5.112	2.866	2.648	5.330	2.390	2.213	5.507	2.390	2.213	5.684
Voorziening Onderhoud brandweergebouwen	678	450	450	678	450	450	678	414	450	642	450	564	528	450	564	414
	5.386	3.799	3.593	5.592	3.678	3.480	5.790	3.280	3.098	5.972	2.840	2.777	6.035	2.840	2.777	6.098
Cultuur en Media																
Voorziening Spaarverlof DOB	25		-	25			25			25			25			25
Voorziening FPU DOB	218		75	143		67	76		49	27		23	4		4	-
Voorziening Onderhoudsplan filialen	-			-			-			-			-			-
Voorziening cultuurpanden	134		67	67		67	-			-			-			-
Voorz. Ond. acc. voor kunstbeoefening (Koorenhuis)	17			17			17			17		17	-			-
Legaat dr Muller (beeldende kunst)	30	1		31	1		32	1		33	1		34	1		35
Fonds Kunstopdrachten BK	172		20	152		15	137		15	122		15	107		15	92
Voorziening Onderhoud kunstwerken	302			302			302			302			302			302
Voorziening Onderhoudsmiddelen Nieuwe Kerk	627		50	577	30	50	557	30	50	537	30	50	517	30	50	497
Voorziening Onderhoud cultuuraccommodaties	2.921			2.921		84	2.837		72	2.765		50	2.715		20	2.695
Voorziening cultuurpanden	126-		126-	-			-			-			-			-
Voorziening Pierrot/OLT 2008	115		115	-			-			-			-			-
Voorziening Zcala	440		60	380		60	320		60	260		60	200		60	140
Voorziening cultuureducatie p.o.	2		2	-			-			-			-			-
Voorziening cultuurpanden	126		126	-			-			-			-			-

Omschrijving voorziening	Eind Saldo 2008	Dot	Best	Eind Saldo 2009	Dot	Best	Eind Saldo 2010	Dot	Best	Eind Saldo 2011	Dot	Best	Eind Saldo 2012	Dot	Best	Eind Saldo 2013
Voorziening Onderhoud Musea	933			933		75	858			858		232	626			626
	5.936	1	389	5.548	31	418	5.161	31	246	4.946	31	447	4.530	31	149	4.412
Onderwijs																
Voorziening onderhoud Zandvoortseleaan	17	17	14	20	17	16	21	17	8	30	17	4	43	17	29	31
Voorziening onderhoud Zandvoortseleaan	186	58	47	197	58	56	199	58	26	231	58	16	273	58	99	232
Voorziening personeel	500		100	400		100	300		100	200		100	100		100	-
Voorziening Doorvergoeding bijz. onderwijs	802		400	402			402			402			402			402
Voorziening Pleysierschool	45		45	-			-			-			-			-
	1.550	75	606	1.019	75	172	922	75	134	863	75	120	818	75	228	665
Werk en Inkomen																
Voorziening FPU HGR	250	100	100	250			250			250			250			250
Voorziening WAO HGR	15		15	-			-			-			-			-
Voorziening non actieven	194	10	100	104	22	79	47			47			47			47
Voorziening Wachtgeld HGR	55	50	42	63	50	63	50			50			50			50
	514	160	257	417	72	142	347	-	-	347	-	-	347	-	-	347
Armoedebestrijding																
Voorziening Borgstellingsfonds	282			282			282			282			282			282
Voorziening GKB	3.187	180	130	3.237	180	-	3.417	180	-	3.597	180	-	3.777	180	-	3.957
Voorziening garantiefonds startende ondernemers	132			132			132			132			132			132
Voorziening Particuliere woningverbetering	4			4			4			4			4			4
Voorziening Microkredieten	95			95			95			95			95			95
Voorziening Spaarverlof SZW	302			302			302			302			302			302
Voorziening FPU niet-actieven	621		244	377			377			377			377			377
	4.623	180	374	4.429	180	-	4.609	180	-	4.789	180	-	4.969	180	-	5.149
Jeugd																
Voorziening Risico's J. van Campenplein	11		11	-			-			-			-			-
	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Economie																
Voorziening Cofinanciering D2	136			136			136			136			136			136
	136	-	-	136	-	-	136	-	-	136	-	-	136	-	-	136
Sport																
Voorziening Gebruikersonderhoud sportacc.	3.048	3.077	2.600	3.525	3.043	3.900	2.668	3.043	2.200	3.511	3.043	4.600	1.954	3.043	4.800	197
Voorziening onderhoud zwembaden	153	400	454	99		99	-			-			-			-
Voorziening onderhoud sporthallen	1.407	400		1.007			1.007			1.007		249	758			758
Voorziening onderhoud Sportzalen	241			241			241			241			241			241
Voorziening Onderhoud Buitensportaccommodaties	1.738	4.869	4.892	1.715	3.219	3.500	1.434	3.219	3.500	1.153	3.219	3.500	872	3.219	3.242	849
VG sportterreinen	160			160			160			160			160			160
Voorziening Onderhoud Buitensportaccommodaties uitvoering	63	252	240	75	252	260	67	252	200	119	252	252	119	252	220	151
	6.810	8.198	8.186	6.822	6.514	7.759	5.577	6.514	5.900	6.191	6.514	8.601	4.104	6.514	8.262	2.356
Maatschappelijke ondersteuning																
Voorziening DWO	64		64	-			-			-			-			-
	64	-	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving voorziening	Eind Saldo 2008	Dot	Best	Eind Saldo 2009	Dot	Best	Eind Saldo 2010	Dot	Best	Eind Saldo 2011	Dot	Best	Eind Saldo 2012	Dot	Best	Eind Saldo 2013
Volksgezondheid en Zorg																
Voorziening Ambulancedienst	5.161			5.161			5.161			5.161			5.161			5.161
Voorziening Overg. regeling FLO ambulancepersoneel	2.483			2.483			2.483			2.483			2.483			2.483
Schenking Bevolkingsonderzoek	91			91			91			91			91			91
	7.735	-	-	7.735	-	-	7.735	-	-	7.735	-	-	7.735	-	-	7.735
Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst																
Voorziening VHV Den Haag Zuidwest	4.414			4.414			4.414			4.414			4.414			4.414
Voorziening Negatieve lopende plannen Meerjaren Programma Grondbedrijf (MPG)	7.891			7.891	6.282		14.173			14.173			14.173			14.173
Voorziening Haagse Hogeschool (HHS)	-			-			-			-			-			-
Voorziening grondafname verpl. Ypenburg	-			-			-			-			-			-
Voorziening negatieve plannen Harnaschpolder	1.768			1.768			1.768			1.768			1.768			1.768
	14.073	-	-	14.073	6.282	-	20.355	-	-	20.355	-	-	20.355	-	-	20.355
Financiën																
Voorziening Gegarandeerde geldleningen	5.899			5.899			5.899			5.899			5.899			5.899
Voorziening afkeuringen niet-actieven	-			-			-			-			-			-
Voorziening WAO/WW-uitkeringen	471		40	431		25	406		25	381		25	356		25	331
Voorziening Incidenteel uittr. Taakst. Overhead	-			-			-			-			-			-
Voorziening Voormalig personeel	-			-			-			-			-			-
Voorziening Wachtgeld DSB	1.549		190	1.359		184	1.175		181	994		145	849		145	704
Voorziening Cofinanciering D2	136-			136-			136-			136-			136-			136-
Voorziening FPU (non actieven)	848		175	673		140	533		109	424		70	354		50	304
Voorziening WAO (non actieven)	37		37	-			-			-			-			-
Voorziening opschoning balans	324			324		324	-			-			-			-
Voorziening fpu niet actieven	65		32	33		17	16		8	8		7	1		1	-
Voorziening WOZ GBD	145			145			145			145			145			145
Voorziening WOZ GBD	993			993			993			993			993			993
Voorziening Perceptiekosten voorgaande belastingjaren en ohw	-			-			-			-			-			-
Voorziening Meerwerk WOZ	-			-			-			-			-			-
Voorziening Afvalstoffenheffing	-			-			-			-			-			-
Voorziening Boventalligen OCW	249			249			249			249			249			249
VG OCW panden BV	5.446		120	5.326		120	5.206		120	5.086		120	4.966		120	4.846
Voorziening FPU	815	75	368	522	75		597		75	522			522			522
Voorziening WAO	103	135	137	101	135		236		135	101			101			101
Voorziening Onderhoud Welzijnsaccommodaties	4.842			4.842			4.842			4.842			4.842			4.842
	21.650	210	1.099	20.761	210	810	20.161	-	653	19.508	-	367	19.141	-	341	18.800
Overige beleidsvoornemens																
Voorziening Ondertunneling A4	5.600			5.600			5.600			5.600			5.600			5.600
	5.600	-	-	5.600	-	-	5.600	-	-	5.600	-	-	5.600	-	-	5.600
Totaal	77.564	12.623	15.402	74.785	17.042	13.294	78.533	10.080	10.430	78.183	9.640	12.633	75.190	9.640	11.953	72.877

Bijlage 7 Voorzieningen met middelen van derden

Omschrijving voorziening	Eind Saldo 2008	Dot	Best	Eind Saldo 2009	Dot	Best	Eind Saldo 2010	Dot	Best	Eind Saldo 2011	Dot	Best	Eind Saldo 2012	Dot	Best	Eind Saldo 2013
Openbare orde en veiligheid																
Voorziening Keurmerk Veilig Ondernemen Haagse Binnenstad	10			10			10			10			10			10
	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10	-	-	10
Cultuur en Media																
Voorziening subsidies derden	55			55			55			55			55			55
	55	-	-	55	-	-	55	-	-	55	-	-	55	-	-	55
Leefbaarheid																
Egalisatievoorz. Leges Opbrekvergunningen	317			317			317			317			317			317
Voorziening Ockenburgh	166			166			166			166			166			166
Voorziening Zandsuppletie	250			250			250			250			250			250
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	8.968	57.594	58.411	8.151	58.258	57.911	8.498	58.928	57.061	10.365	58.928	57.061	12.232	58.928	57.061	14.099
Voorziening Graven (incl. Ragay)	8.287	1.913	1.913	8.287	1.913	1.913	8.287	1.927	1.927	8.287	1.931	1.931	8.287	1.931	1.931	8.287
	17.988	59.507	60.324	17.171	60.171	59.824	17.518	60.855	58.988	19.385	60.859	58.992	21.252	60.859	58.992	23.119
Verkeer																
Voorziening Parkeren	635			635			635			635			635			635
	635	-	-	635	-	-	635	-	-	635	-	-	635	-	-	635
Stedelijke ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst																
Voorziening Bouwleges	8.733	11.643	19.425	951	13.362	19.200	4.887-	18.385	19.987	6.489-	21.635	20.266	5.120-	21.635	20.266	3.751-
Voorziening Eneco Afkoop Claims	2.042			2.042			2.042			2.042			2.042			2.042
	10.775	11.643	19.425	2.993	13.362	19.200	2.845-	18.385	19.987	4.447-	21.635	20.266	3.078-	21.635	20.266	1.709-
Milieu																
Egalisatievoorziening riolering	-	28.045	28.045	-	30.084	30.084	-	30.093	30.093	-	30.093	30.093	-	30.093	30.093	-
	-	28.045	28.045	-	30.084	30.084	-	30.093	30.093	-	30.093	30.093	-	30.093	30.093	-
Financiën																
Voorziening Sirtema van Grovestin	17			17			17			17			17			17
Voorziening Spaarverlof DSB	200		20	180		20	160		20	140		20	120		20	100
	217	-	20	197	-	20	177	-	20	157	-	20	137	-	20	117
Totaal	29.680	99.195	107.814	21.061	103.617	109.128	15.550	109.333	109.088	15.795	112.587	109.371	19.011	112.587	109.371	22.227

Bijlage 8 Meerjarig Investeringsplan (per project)

Naam project	Investerings 2009-2013
01 - Bestuur / Gemeenteraad	
Klachtenregistratiesysteem	13
PolitiekPortaal ResidentieNet	29
Totaal Bestuur / Gemeenteraad	42
02 - Bestuur / College	
8e SDK Leidschenveen	970
Diverse investeringen FAD	4.061
Investerings CO2 neutraal	1.399
Leyweg, afbouw (IDC)	15.894
Leyweg, casco (DSO/DSB)	67.800
Onderhoud kantoorverzamelgebouwen	10.732
SDK Haagse Hout	385
vervangen binnenzonwerring	842
Vervangen oude GBS componenten Spui	840
Vervanging stoomgenerator Stadhuis	250
Vloerafwerking stadhuis en garage	632
Vloerafwijkingen stadhuis en garage	961
Fundering muur Spui 175 (Best.res.)	212
Investerings CO2 neutraal	641
Groupwise	540
HAAGnet beveiliging	402
Infrastructuur Leyweg	2.300
Investerings Shared Services Automatisering	5.300
OTAP	139
Totaal Bestuur / College	114.300
03 - Burgerzaken	
Digitalisering kluis	1.378
Pinnen aan de Balie	253
Vervanging Piv4all / kernregistratie NP	3.000
Totaal Burgerzaken	4.631
04 - Openbare orde en veiligheid	
Bouw bureau Laak	6.561
Bouw bureau Leidschenveen	23
Bouw bureau Scheveningen	2.504
Brandweerkazerne centrum	4.900
Specifieke brandweervoertuigen	5.437
Verv. apparatuur autowerkplaats	67
Verv. C2000 communicatie-app.	550
Verv. investeringen brw-gebouwen	1.383
Verv. investeringen hoofdureau	189
Vervanging ademluchtapparatuur	391
Boten en strandvoertuigen	69
Vervanging strandbewakingsobjecten	1.249
Totaal Openbare orde en veiligheid	23.323

Naam project	Investerings 2009-2013
05 - Cultuur en Media	
DMS-programma	445
1e Inrichting Fahrenheitstraat	300
1e Inrichting Leidschenveen	300
Herinrichting Centrale Bibliotheek	100
Restyling bibliotheken	2.160
Danstheater Spuiplein	196
De Broedplaats	396
Korzo	5.133
Pop-en muziekcentrum Loosduinen	335
Volksbuurtmuseum/Culturalis	567
Vrije academie (grafische werkplaats)	225
Museon	6.000
Totaal Cultuur en Media	16.157
06 - Onderwijs	
Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting (Bijzonder basisonderwijs)	16.856
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	18.651
Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	8.615
Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	10.314
Openbaar voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	25.244
Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	22.450
Activiteiten/projecten stedelijk onderwijsbeleid	99.566
Totaal Onderwijs	201.696
08 - Werk en Inkomen	
Materiele Vaste Activa 2009	400
Materiele Vaste Activa 2010	400
Materiele Vaste Activa 2011	400
Materiele Vaste Activa 2012	400
Materiele Vaste Activa 2013	400
Totaal Werk en Inkomen	2.000
10 - Jeugd	
Speelvoorzieningen	6.700
Totaal Jeugd	6.700
11 - Leefbaarheid	
Nieuwbouw Milieudepot De Werf 13 (87,5%) jaar	-31
Beheersvisie Westduinpark DSB06.302 jaar	783
24301 24316 Ondergrondse afvalbakken krachtwijken 10 jaar	8.460
24301 24316 Ondergrondse afvalbakken krachtwijken 20 jaar	13.540
24301 24316 Ondergrondse afvalbakken 10 jaar	1.439
Nieuwbouw Milieudepot De Werf 13 (12,5%) jaar	150
91090 91091 Verruiming capaciteit gem.begraafplaatsen 25 jaar	868
Totaal Leefbaarheid	25.209

Naam project	Investerings 2009-2013
13 - Sport	
Leidschenveen/Ypenburg	35.352
Veurse Sporthal	1.321
Appartementsrecht B (hoofdgebouw) stadion Forepark	10.000
Beachstadion	1.610
BUSP OCW	176
HSV Escamp	1.018
Rietwijk de Dijken	1.881
Sportkwadrant Zuiderpark	4.500
Totaal Sport	55.858
14 - Maatschappelijke ondersteuning	
Buitenschoolse opvang	19.374
Carré (MFC Escampcade)	2.650
Den Haag onder Dak	1.100
Den Haag onder Dak Duinstraat investering	845
Escampcade	284
Het Anker	1.200
jongerenwerk	500
Leerlingbouwplaats Mijtenstraat investering	303
Pand Kesslerstichting	19.702
Sportzalen bij scholen	5.200
Westhovenplein (MFC Moerwijk)	2.803
Totaal Maatschappelijke ondersteuning	53.961
16 - Volksgezondheid en Zorg	
Ambulancedienst	3.073
MRU AGZ	24
Totaal Volksgezondheid en Zorg	3.097
17 - Verkeer	
Agglonet	210
Binckhorsttunnel	11.491
Haags Startstation Erasmuslijn (HSE)	12.000
Herinrichting De Kern Gezond	8.449
Hubertustunnel	12.586
Meerjarenplan Fiets	16.071
Netwerk Randstadrail	17.550
Randstadrail	68
Recessieplan	18.000
Taxikeurmerk standplaatsen	1.500
Trekvlittracé	30.000
Verkeer en milieunormering	43.657
Verkeerscirculatieplan (VCP)	26.044
Verkeersplan	11.246
Verkeersveiligheidsplan	3.212
Parkeren op straat	3.698
Noordwal	3.000
Onderhoud Utrechtsebaan	6.500
Overige projecten	15.604
Totaal Verkeer	240.886

Naam project	Investerings 2009-2013
20 - Milieu	
Kadefaciliteiten Landhoofd C jaar	481
Vervanging Leugenbrug jaar	950
Actieplan Luctkwaliteit	20.000
Overige projecten	47
Totaal Milieu	21.478
21 - Citymarketing en Internationale stad	
Personeelssysteem Pegasus	110
Totaal Citymarketing en Internationale stad	110
22 - Financiën	
Herman Costermarkt herinrichting jaar	199
nieuw belastingsysteem	2.150
nieuw belastingsysteem	2.150
Totaal Financiën	4.499
23 - Overige beleidsvoornemens	
Spuiplein	11.500
Totaal Overige beleidsvoornemens	11.500
Eindtotaal	785.447

Bijlage 9 Grondexploitaties Den Haag

In deze bijlage zijn de saldi van de operationele grondexploitaties per 30/6/2009 opgenomen. Voor operationele grondexploitaties met een negatief projectsaldo bestaat de voorziening Negatieve Plannen. Het tekort in de grondexploitaties wordt opgevangen door deze voorziening, behalve voor het gedeelte dat uit de ISV-regeling of een andere subsidieregeling komt. De voorziening negatieve plannen wordt twee keer per jaar geactualiseerd: bij de Marap halverwege het jaar en bij de jaarrekening. Mutaties in de voorziening negatieve plannen worden verrekend met de Reserve Grondbedrijf. De ontwikkeling van de reserve Grondbedrijf staat in de paragraaf Grondbeleid.

In het volgende wordt de stand van de Jaarrekening 2008 (stand per 1-1-2009) vergeleken met de Marap 2009 (stand per 1-7-2009). Het totaal geprognosticeerde saldo van alle operationele projecten bij elkaar opgeteld (zowel projecten met een positief als een negatief saldo) bedraagt bij de Marap 2009 € 101,2 miljoen Negatief. Dit is een verslechtering ten opzichte van de Jaarrekening 2008 van € 4,2 miljoen (zie onderstaande tabel).

Jaarrekening 2008	Saldo projecten	1-1-2009	€ 97,0 mln.	negatief
Marap 2009	Saldo projecten	1-7-2009	€ 101,2 mln.	negatief
Verschil			€ 4,2 mln.	negatief

Toelichting verschillen

De effecten van de kredietcrisis zijn dit halfjaar nog duidelijk zichtbaar. Was het effect in het 2^e half jaar van 2008 nog ca. € 8,1 miljoen NCW negatief (bron Jaarrekening 2008). Het effect van de crisis is het 1^e half jaar van 2009 berekend op ca. € 5,0 miljoen NCW negatief. De effecten zijn duidelijk naar voren gekomen in de grondexploitaties: Uithofslaan (ES-103), Den Haag Nieuw Centraal (CE-53) en Grotiusplaats (HA-86).

In de grondexploitatie van de Uithofslaan is de overeenkomst met de projectontwikkelaar beëindigd met als gevolg dat de geplande grondtransactie, gepland 2008/2009, niet doorging. Omdat er nog geen andere partij is gevonden, is de totale prognose van de resterende grondopbrengsten in de grondexploitatie over een langere periode (2010 tot 2015) gefaseerd. Deze aanpassing resulteert in een negatief rente-effect in de grondexploitatie Uithofslaan van ca. € 2,9 miljoen. Bij de overige genoemde grondexploitaties is er sprake dat de vertraging van de grondafname met ca. 1 jaar ten opzichte van de planning in de grondexploitatie met een gezamenlijk effect van € 2,1 miljoen Negatief.

De overige rente- en faserings-effecten bedragen € 1,1 miljoen NCW Negatief. De effecten worden veroorzaakt door het herfaseren van opbrengsten en kosten en een aantal rentecorrecties in de grondexploitaties. Deze effecten hebben geen relatie met de kredietcrisis.

In de A12-zone zijn een aantal kwaliteitsfondsen als overige opbrengst begroot die eerder niet waren opgenomen in de grondexploitatie omdat er nog discussie plaatsvond tussen de betrokken partijen over de inzet van deze gelden. Een deel van de kosten zijn reeds gerealiseerd waardoor het effect op de grondexploitatie A12 zone € 2,25 miljoen NCW Positief is.

In een aantal grondexploitaties zijn de plankosten gestegen ten opzichte van de begroting (ca. € 0,4 miljoen NCW Negatief).

De overige effecten van wijzigingen van de diverse kosten- en opbrengstenposten bedraagt bij elkaar opgeteld ca. € 0,1 miljoen NCW Positief.

Projectnummer	Projectnaam		Projectnummer	Projectnaam	
C - 87	RIVIERENBUURT	413.000	LA- 49	BINCKHORST, HOTSPOT VROM	124.000
CE- 36	MONCHYPLEIN, STADHUISLOCATIE	7.850.000	LA- 50	BINCKHORST, BODEM ENECO LA 17	30.000
CE- 43	SPUIMARKT	1.891.000	LA- 51	BINCKHORST BODEM VROM LA 17	55.000
CE- 48	SPUIKWARTIER FASE 2 EN 3	11.905.000	LA- 60	BEESSSTRAAT 200	1.929.000
CE- 53	DEN HAAG NIEUW CENTRAAL	11.131.000	LO- 52	WIJNDAELERPLANTS/LVM1762-1779	3.564.000
CE- 79	NIEUWE SCHOOLSTRAAT E.O.	2.089.000	LO- 55	WESTKAPELLELAAN	1.893.000
CE- 81	WIJNHAVENKWARTIER	10.186.000	LO- 56	NIEUWE ROZENBURGSTRAAT 8 EN 10	360.000
CE- 95	SCHEDELDOEKSHAVEN 1E FASE	1.091.000	LO- 57	OCKENBURG LANDGOED (JEUJDHERB.)	799.000
CE- 98	ZUSTERSTRAAT NIEUWBOUW SCHOOL	128.000	LO- 62	MADESTEIN	28.985.000
CE- 101	ZEESTRAAT HILTONHOTEL	303.000	LO- 65	GROEN V.PRINSTERERL.MONDRIAAN	445.000
CE- 103	SCHEEPERSSTRAAT 54	897.000	LO- 69	WIJNDAELERWEG SPORTPARK (THIS)	209.000
CE- 110	HERSTRUCTURERING TRANSSVAAL FASE	100.000	LO- 71	WINKELCENTRUM LOOSDUINEN	3.223.000
D - 170	NOORDPOLDERKADE/CYLINDERSTRAAT	175.000	LO- 72	ESAMPLAAN FASE 2	1.000
E - 146	DE VERADEMING (PARK)	174.000	M - 46	SPOORWIJK FASE 1, 2 EN 3	424.000
E - 172	VERADEMING BODEM ENECO	3.000	N - 28	HOUTZAGERSNG/REMBRANDT/POTTER	39.000
E - 173	VERADEMING BODEM VROM	20.000	N - 79	HOEFKADE KOPPEN FASE I EN II	336.000
E - 198	KOPPEN BEEKLAAN	172.000	P - 50	VAILLANT BLOK 11 (KL.DRIEHOEK)	62.000
E - 250	KAREL ROOSSTRAAT, DE WASSERIJ	119.000	P - 184	HOBBERMASTRAAT FASE 5	863.000
E - 299	MEIDOORNSTRAAT (SCHOOL)	247.000	SC- 43	LAAN VAN MEERDERVOORT 211	377.000
ES- 96	MAARSBERGENSTRAAT 167-169	101.000	SC- 49	DR.LELYKADE PAV. + HOR	837.000
ES- 101	AMBACHTSGAARDE WINKELCENTRUM	331.000	SC- 50	LANDHOOFD C, BEDRIJFSLOCATIES	2.231.000
ES- 102	HERTENRADE SCHOOL-/KINDERTUINS	1.246.000	SC- 51	SCHIEVENINGEN HAVEN 2E ZUIDZIJ	2.310.000
ES- 103	UITHOESLAAN	3.785.000	SC- 68	DOORNSTRAAT 9-25 (ACHTERZIJDE)	28.000
ES- 108	LOEVESTEIJNLN/ZWEMBAD MORGENST	1.122.000	SC- 78	DUINSTRAAT, POLITIE/BRANDWEER	884.000
ES- 115	LEYWEG MTS.LOCATIE	540.000	SC- 83	HELLINGWEG 127 E.O.	609.000
ES- 119	MORGENSTOND MIDDEN	240.000	SC- 85	KORENDIJKSTRAAT	157.000
ES- 120	AMBACHTSGAARDE KORTE BLOK	296.000	SC- 87	GEVERS DEYNOOTWEG 59 (HELENA)	114.000
ES- 121	GAARDEN NOORDOOST SCHOLENVELD	207.000	SC- 91	CHURCHILLPLEIN, WORLD FORUM	3.383.000
ES- 123	NAARDERSTRAAT READY LOKATIE	388.000	SC- 93	DR.DE VISSERPLEIN 103 (SCHOOL)	94.000
ES- 125	DE STEDE WINKELCENTRUM	1.995.000	SC- 94	KWALITEITSIMPULS OR THWF	412.000
ES- 128	DRENTSE HOEK (OCW-CLUSTER)	108.000	SE- 21	DE VERADEMING/MACKAYSTRAAT	20.000
ES- 129	SERVICEZONE LEYWEG EUROCINEMA	131.000	SE- 22	DE VERADEMING BEDRIJFSKW GIT	228.000
ES- 130	BERESTEINLAAN 625	1.051.000	SE- 24	HOUTRUSTWEG/HOUTRUSTHALLEN	1.335.000
ES- 131	MEPPELRADE 55	37.000	X - 800	NAZORG BODEM AFSLUITEN PLANNEN	40.000
F - 87	MEEUWENHOF F2	138.000	X - 997	UITGIFTEN AFGESL.PLANNEN 2004	398.000
F - 88	WIERINGSE/MARKENSE L DUINSTRF3	400.000	X - 998	UITGIFTEN AFGESL. PLANNEN 2005	1.355.000
F - 90	WIERINGSE/MARKENSE R DUINSTRF4	129.000	X -2003	AFSLUITEN PLANNEN 2003	70.000
F - 93	PLUVIERHOF F6	64.000	X -2004	AFSLUITEN PLANNEN 2004	1.216.000
G - 97	POELDIIKSESTRAAT NWB	500.000	X -2005	AFSLUITEN PLANNEN 2005	479.000
HA- 37	BEATRIXKWARTIER (OPENB.RUIMTE)	296.000	X -2006	AFSLUITEN PLANNEN 2006	377.000
HA- 53	KONINGIN SOPHIEPARK EN OMGEV.	346.000	ZZ- 20	FOREPARK	6.968.000
HA- 56	GROTIUSPLAATS	1.796.000	ZZ- 25	WESTLANDSE ZOOM	276.000
HA- 62	GROTIUSPLAATS (RES BIJ HA-56)	703.000	ZZ- 26-3	A 12 ZONE TOTAAL	4.689.000
HA- 76	SCHENKKADE 50	2.023.000	ZZ- 33	AMERIKAANSE AMBASSADE	2.735.000
HA- 78	THEO MANN BOUWMEESTERLAAN	85.000	ZZ- 800	BODEM AFGESLOTEN PLANNEN	12.000
HA- 79	NATIONAAL AUTOMOBIEL MUSEUM	18.000	ZZ- 901	AFSL.PLANNEN CE-01/LA-23	343.000
HA- 86	BEATRIXKWARTIER	2.196.000	ZZ- 998	UITGIFTEN AFGESL. PLANNEN 2005	991.000
I - 57	RIJSW.PLEIN TWEE DRIEHOEKJES	251.000	ZZ-2003	AFSLUITEN PLANNEN 2003	508.000
I - 97	STATIONSWEG/ORANJELAAN 1E FASE	653.000	ZZ-2004	AFSLUITEN PLANNEN 2004	520.000
I - 113	STATIONSWEG/ORANJELAAN 2E FASE	941.000	ZZ-2005	AFSLUITEN PLANNEN 2005	1.193.000
I - 117	STATIONSWEG 67 T/M 75	38.000	ZZ-2006	AFSLUITEN PLANNEN 2006	69.000
I - 148	HET OUDE CENTRUM HORECA BESTPL	1.388.000	ZZ-2007	AFSLUITEN PLANNEN 2007	12.000
K - 51	VILJOEN-/PIETERBURGSTR 1E NWB	97.000	ZZ-2008	AFSLUITEN PLANNEN 2008	106.000
K - 252	TRANSSVAAL FASE 1	240.000	Totaal		101.237.000
K - 253	TRANSSVAAL FASE 2 EN 3	300.000			
K - 256	UITENHAGESTR. BEDRIJFSTERREIN	1.070.000			
LA- 9	LAAKHAVEN CENTRAAL	10.780.000			
LA- 17	BINCKHORST NOORD-WEST	8.307.000			
LA- 19	LAAKHAVEN\HOLLANDS SPOOR	32.774.000			
LA- 38	LAAKHAVEN WEST	23.666.000			
LA- 39	LAAKHAVEN PETROLEUMHAVEN	6.885.000			
LA- 41	NEHERKADE\GEMAALSTRAAT	1.047.000			

Totaal negatieve plannen (voorziening)	-168.776.000
Totaal positieve plannen	67.539.000
	-101.237.000

Bijlage 10 Afkortingen

AIDS	Acquired Immuno-Deficiency Syndrome
Amfi	Aanpak malafide infrastructuur rond illegalen
AOW	Algemene Ouderdomswet
ASH	Aanvullende Seksuologische Hulpverlening
ASHG	Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld
AVVN	Algemeen Verbond van Volkstuinders Verenigingen
AWB	Algemene wet Bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBP	Bruto Binnenlands Product
BCF	BTW-compensatiefonds
BIBOB	Bevordering Integriteit Beoordelingen door het Openbaar Bestuur
BIZ	Bedrijven Investerings Zones
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BOVO	Basisonderwijs op het Voortgezet Onderwijs
CCP	Centraal Coördinatiepunt
CGS	Coördinerend Gemeentesecretaris
CGM	Centrum voor Gezondheid en Maatschappelijke Dienstverlening
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CO ₂	Kooldioxide
CV-starterspanden	Commanditaire Vennootschap - starterspanden
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DigiD	Digitale Identiteit
DeCo	Deconcentratie
DNA	DesoxyriboNucleic Acid (Eng)/ desoxyribo-nucleïnezuur (Ned)
DWO	Decentrale Welzijns Organisatie
€	Euro
ED	Excellente Dienstverlening
EKD	Elektronisch Kind Dossier
ELD	Elektronisch Leerling Dossier
EVC	Eerder Verworven Competenties
EZ	Ministerie Economische Zaken
G4	Grote Vier Steden (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag)
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GSB	Grotestedenbeleid
GOA	Gemeentelijk Onderwijs Allochtonen
HAVO	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
HBV	Hepatitis B-vaccinaties
HEA	Haagse Educatieve Agenda
HEIT	Haags Economisch Interventieteam
HHC	The Haque Hospitality Center
HMS	Haagse Milieu Service NV
HNM	Haagse Nota Mobiliteit
HRM	Human resource management
HSE	Haagse Startstation Erasmuslijn
HPL - lampen	Hogedruk kwiklampen
ICC	International Strafhof
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda

ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IFHP	International Federation for Housing and Planning
IKW	Stichting Inter Kerkelijk Woningbureau
IMAR	Impuls Marokkaanse Risicjongeren
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JIP	Jongeren Informatie Punt
JIT	Jeugd Interventie Team
KNHB	Koninklijke Nederlandse Hockeybond
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
KvK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
LADIS	Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem
LED-licht	Licht emitterende dioden
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MICE	Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions
MJT	Mobiel Jongeren Team
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
Mi Ta Bon	Het gaat goed met mij, bedankt
MKB	Midden- en Klein Bedrijf
MMK	Medisch Milieu Kunde
MO	Maatschappelijke Ondersteuning
MOP	Meerjaren onderhoudsprogramma
MPG	Meerjaren Prognose Grondexploitatie
MRU	Mobiele Röntgen Unit
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NEVOBO	Nederlandse Volleybal Bond
NO2	Stikstofdioxide
NT1	Nederlands als eerste taal
NT 2	Nederlands als tweede taal
NSL	Nationale Samenwerkings-programma Luchtkwaliteit
NUP	Nationaal uitvoeringsplan
OGGZ	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
ORAC 's	Ondergrondse restafval containers
OV	Openbaar Vervoer
OVT	Openbaarvervoerterminal
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
OZB	Onroerend zaakbelasting
PiNO	Partners in Nieuw Ondernemingsschap
PM 10	Concentratie zwevend stof
RAC-panden	Panden voormalige Rijks Automobiel Centrale
RIEC HHM	Regionaal Informatie en Expertise Centrum Haaglanden/Hollands Midden
RIS	Raadsinformatiesysteem
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMC	Regionaal Meldpunt Coördinatie
ROC	Regionaal Onderwijs Centrum
SOA	Seksueel overdraagbare aandoeningen
SGH	Stadsgewest Haaglanden
SLOK	Subsidie Lokaal Klimaatbeleid
SMW	Schoolmaatschappelijk werk
SMJT	Stedelijk Mobiel Jongeren Team
SODH	Stichting Stadsomroep Den Haag

SON-lampen	Hogedruk natriumlampen
SSA	Shared Servicecentrum Automatisering
STIOM	Stichting ter ondersteuning van de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
TBC	Tuberculose
THWF	The Hague World Forum
TMV	Terugmeldvoorziening
VAVO	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VIG	Vroegtijdige Interventie in Gezinnen
VMBO	Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
VO	Vervolgonderwijs
VSV	Voortijdig School Verlater
VRM	Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VVE	Vroeg- en voorschoolse educatie
VWO	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
WEU	West-Europese Unie
Wmo	Wet maatschappelijke Ondersteuning
VWS	Volksgezondheid Welzijn en Sport
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WADS	Werken aan de Stad
Wajong	Uitkering voor jonggehandicapten
WB	Waterbeheer
WFIA	Westholland Foreign Investment Agency
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning/ Wet Markt en Overheid
Wro	Wet Ruimtelijke Ordening
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WOB	Werkverdeling afdeling Onderwijs- en Wetenschapsbeleid
WOZ	Wet waardering Onroerende Zaken
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WW	Wet Werkeloosheid
WWB	Wet Werk en Bijstand
ZAT	Zorg Advies Teams
ZIN	Zorg in Natura
ZKD	Bedrijventerreinen Zichtenburg, Kerketuinen en Dekkershoek

Diensten

BRW	Brandweer
BSD	Bestuursdienst
CTR	Centrale Treasury
DBZ	Dienst Burgerzaken
DOB	Dienst Openbare Bibliotheek
DSB	Dienst Stadsbeheer
DSO	Dienst Stedelijke Ontwikkeling
GAD	Gemeentelijke Accountantdienst
GBD	Gemeentelijke Belastingdienst
HCO	Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding
HGR	Haeghe groep
IDC	Intern Diensten Centrum
OCW	Dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn
ROR	Raadsorgaanisatie
SZW	Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Commissies

JB	Jeugd en Burgerschap
SWEI	Sociale Zaken, Werkgelegenheid, Economie en Internationale Zaken
VBF	Veiligheid, Bestuur, Financiën, Organisatie
VML	Verkeer, Milieu, Deconcentratie, Leefomgeving
MO	Maatschappelijke Ontwikkeling
SRO	Stedelijke Ontwikkeling en Ruimtelijke Ordening
CS	Commissie voor de Stadsdelen

Burgemeester en Wethouders

Jozias van Aartsen	
Burgemeester	Openbare Orde en Veiligheid, Algemene Bestuurlijke Aangelegenheden en Representatie
Marieke Bolle	
CF	Cultuur en Financiën
Sander Dekkers	
OJS	Onderwijs, Jeugdzaken en Sport
Marnix Norder	
BW	Bouwen en Wonen
Frits Huffnagel	
CIIO	Citymarketing, Internationale zaken, ICT en Organisatie
Rabin Baldewsingh	
BDLM	Burgerschap, Deconcentratie, Leefbaarheid en Media.
Henk Kool	
SWE	Sociale zaken, Werkgelegenheid en Economie
Peter Smit	
VBM	Verkeer, Binckhorst en Milieu

Aldus vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente Den Haag in zijn openbare raadsvergadering van 29 oktober 2009.

de griffier,

de voorzitter,

Colofon

Uitgave
Gemeente Den Haag
Bestuursdienst
Directie Financiën

Bezoekadres
Spui 70, Den Haag

Postadres
Postbus 12600
2500 DJ Den Haag

E-mail: financiën@bsd.denhaag.nl

Ontwerp
Teresa Jonkman (bNO)

Fotografie
D. van Keulen
R. Wijnants
H. Heijnen
H.J. Scholten

Productie
Gemeente Den Haag
Intern Dienstencentrum

September 2009